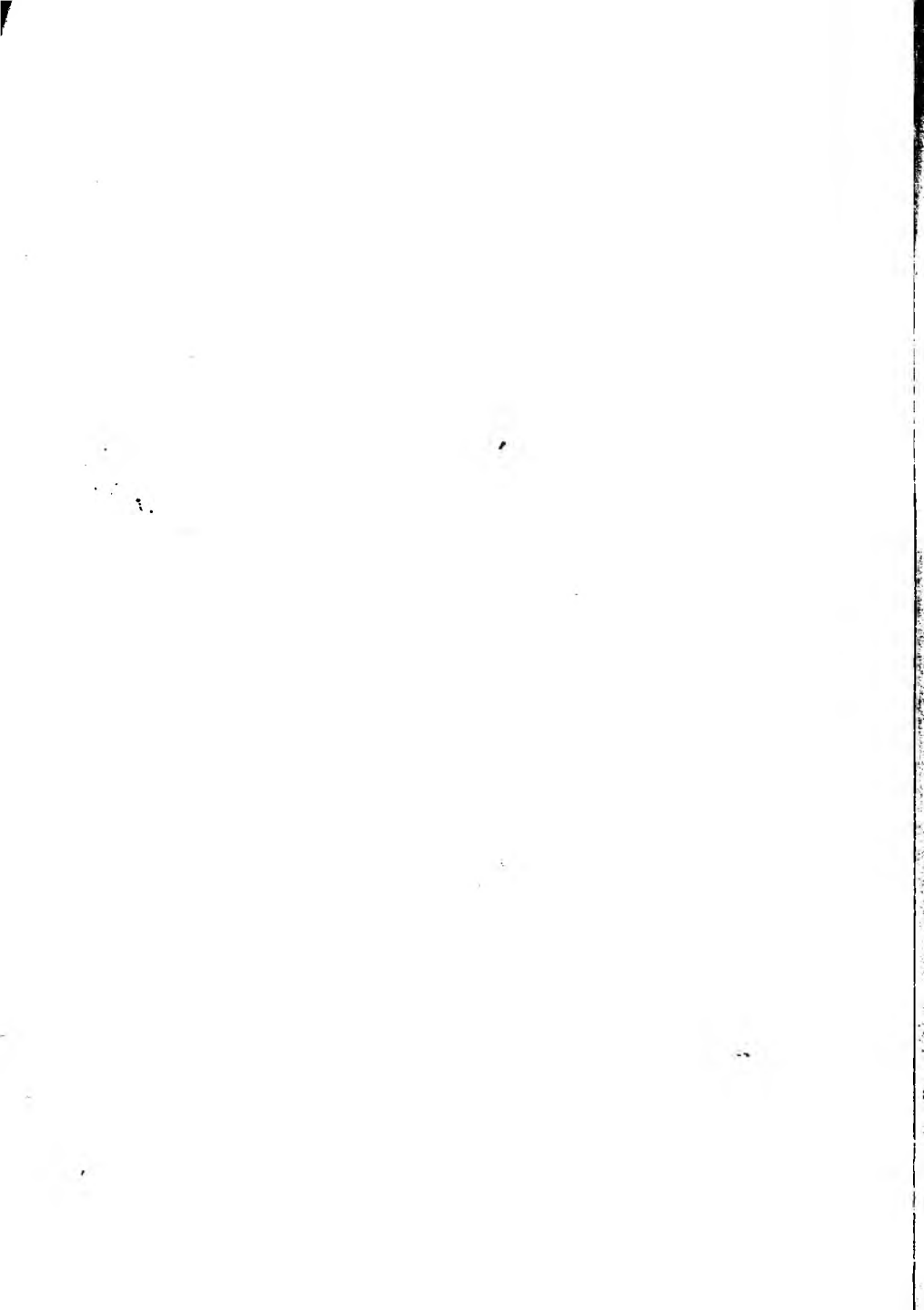

Mehmet Ali ASLAN

**SABANCI'YA
MEKTUP**

**Kürt Sorunu
PKK Realitesi
Sosyalizmin Geleceği**

Mehmet Ali Aslan

SABANCI'YA M E K T U P

Kürt Sorunu
PKK Realitesi
Sosyalizmin Geleceği

Sabancı'ya Mektup

Yazan ve Yayınlayan :

Mehmet Ali Aslan

Güniz Sokak, No:38/5
Kavaklıdere - ANKARA

Birinci baskı: Nisan 1996

Baskı:

Söğüt Ofset, İstanbul

Tel: (212) 567 48 84

İRTİBAT VE İSTEME ADRESİ:

Mehmet Ali Aslan

Avukat

**Güniz Sokak, No:38/5
Kavaklıdere - ANKARA**

Tel: (312) 466 12 83 - 466 12 84

Fax: (312) 468 12 35

LIV. TUR, 3643

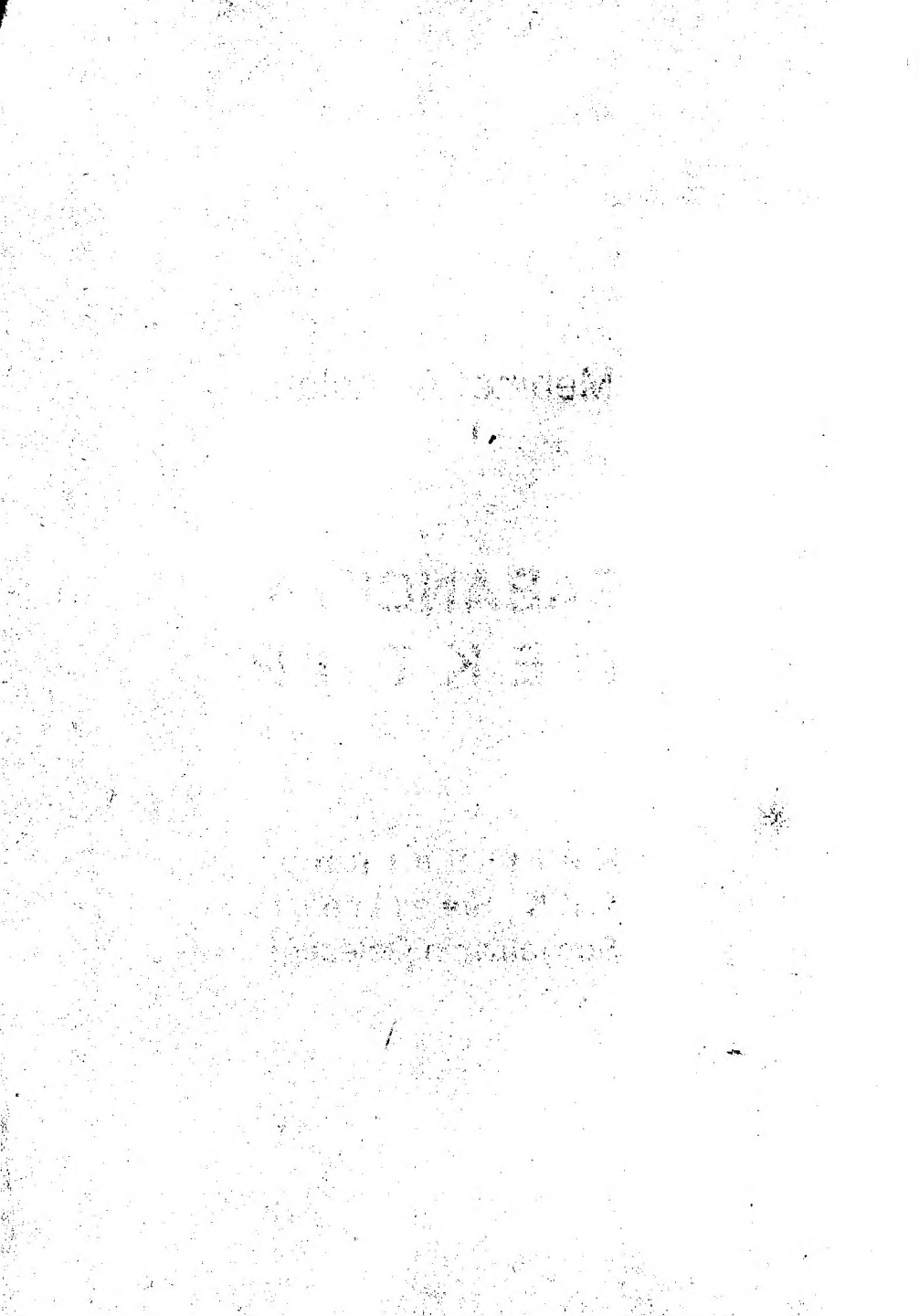
27/10/2016

440 ASL SAB

Mehmet Ali Aslan

SABANCI'YA M E K T U P

**Kürt Sorunu
PKK Realitesi
Sosyalizmin Geleceği**

ÖNSÖZ

Kürt Sorunu, Ortadoğu'da etkin güçlerle, dünya kamuoyunun gündemindedir. Sorun, Washington'dan Moskova'ya, Bonn'dan Brüksel'e kadar, tüm önemli merkezlerde tartışılıyor.

Türkiye'de ise sadece üst düzey bürokratlarla onların yandaşı politik kadrolar arasında, Köşkte, Genelkurmay'da, MİT'te, Dışişleri, İçişleri ve diğer merkezi bürokratik birimlerde ve kapalı kapıların ardında konuşuluyor.

Ama Türkiye kamuoyunda ve hatta, halkı temsil ettiği, egemenlik hakkını halk adına kullandığı ileri sürülen TBMM'de bile, bütün boyutlarıyla açıkça tartışılmıyor.

Oysa sorun, halkın sorunudur. Kanlı kardeş kavgasına sürüklenen gençlerin sorunudur. İç savaşta çocuklarını yitiren veya yitirme endişesini taşıyan Kürt ve Türk anaların, babaların sorunudur. Savaşın yuttuğu milyarlarca doları, vergi olarak, enflasyon olarak ödeyen ve bu nedenle yoksulluğa mahkum olan işçinin, memurun, esnafın, köylünün sorunudur. Karnını doyurmak için Hakkari ve Van çöplüklerinde ekmek kırıntılarını arayan, büyük kentlerin

varoşlarında sefalete terk edilen, yerinden yurdundan koparılmış Kürtlerin sorunudur. Toplumun sesi ve vicdanı olan, barıştan, demokrasiden ve insan haklarından yana aydınların sorunudur.

Savaştan yararlananlar, halkın ve aydınların kendi sorunlarını tartışmalarına engel oluyorlar. Kürt sorununun açıkça tartışılmasını önüyorlar.

Neden?

Çünkü tartışma başlarsa, Kürt ve Türk toplumları, savaşmak için hiçbir nedenlerinin olmadığını, kardeşçe birlikte yaşamak için binlerce nedenlerinin bulunduğunu görecektir. Savaş kışkırtıcılarının yolsuzlukları, hırsızlıkları ortaya çıkacak. Ülke kaynaklarının nasıl talan edildiği ve nasıl verimsizliğe mahkum edildiği, ülke parasının ve değerlerinin nasıl dışarıya kaçırıldığı anlaşılacak. Halkın sefaletini pazarlayarak, Kürt ve Türk gençlerinin kanları üzerine politika yaparak, siyasal ve ekonomik rantları aralarında paylaşanların gerçek yüzleri ortaya çıkacak.

Biz bu hukuk dışı engellere boyun mu eğeceğiz? Kürt sorununu bütün dünya açıkça tartışırken, üst düzey bürokratlar ile yandaşları politikacılar kendi aralarında konuşurken, sorunun asıl sahipleri ve mağdurları olan bizler suskun mu kalacağız?

Hayır! Bu, halkın ve halk çocuklarının yaşam, ekmek ve özgürlük sorunudur. Aydınların ve bütün dürüst insanların namus ve onur sorunudur.

Sorumluluk duygusuna sahip olanlar, halk çocuklarının kanı, halkın ekmeği ve özgürlüğü üzerine oynanan kirli oyunlara seyirci kalamazlar.

Mehmet Ali Aslan

Sayın Sakıp Sabancı

Bilmem hatırlar mısınız? 1986 yılı Eylül ayında İstanbul'daki Neve Şalom Sinagogunda bir katliam meydana geldi.

Filistinli gençler, sinagogu kan gölüne çevirdiler ve orada bulunan Yahudilerle birlikte parçalanıp gittiler.

Bu, herkes gibi beni de çok etkilemişti. Kendilerini "sosyalist" veya "Kürt" olarak tanımlayan gençlerimiz, çocuklarımız gözümün önüne geldi.

Gelişmeler, Türkiye'yi de, sinagogu kan gölüne çeviren Filistinli gençlerin içinde bulunduğu ortama doğru hızla sürüklüyordu. Bu gidiş önlenmezse, Türkiye'nin her yerinde ve özellikle büyük kentlerde Neve Şalom katliamlarının benzerlerini yaşayabilirdik.

Toplumumuzun geleceği olan gençlerimiz, çocuklarımız kanlı bir iç savaşın bataklığında yitip giderlerken, nice masum insanımız da, bir kin, nefret ve intikam dalgasının kurbanları olacaktı.

Biz bu gelişmelerin nereye varacağını, sadece başka toplumların hatalarından çıkardığımız derslerle değil, kendi toplumumuzun yaşadığı felaketlerden ve yaşamımızdan biliyorduk.

Uyarı görevini her zaman yaptık. Ama uyarılar, “bölücü”, “hain” suçlamalarıyla tutuklandılar, işkence gördüler ve bazıları da faili meçhul cinayetlere kurban gittiler. Buna rağmen yine yılmadılar. Uyarılmak da ısrar ettiler.

Ama uçuruma doğru ilerleyen kör ve sağır, hareketleriniz, çılgınlıklarınız etkisiz kalır.

Uçuruma giden, kendisiyle birlikte bir toplumu da felakete sürükleyecekse, o zaman yararsız olacağını bilerseniz de, insan yüreğiniz susmaya dayanamaz. Bağırırsınız, engellemeye çalışırsınız.

O dönemde TÜSİAD Başkanıydınız. Gerçi iktidar asker-sivil bürokrasideydi. Ama bir süredir büyük sermaye de bu iktidara ortaktı. En azından işbirliği içindeydi.

Acaba büyük sermaye, gelişmelerin hem ekonomik durumu olumsuz etkileyeceği, hem de can ve mal güvenliklerini tehdit edeceği konusunda uyarılsa, sorunların üzerinde düşünmeleri, kendi aralarında da olsa, bunu tartışmaları sağlanamaz mıydı? Uçuruma doğru ilerleyen kör ve sağırın gözü kulağı biraz açılmaz mıydı?

Bunun için size bir mektup yazdım. Medyatik renkli bir kişiliğe sahiptiniz. Ama yine de bu mektubun muhatabı siz değil, büyük sermayeydi. TÜSİAD Başkanı bir Rahmi Koç veya Halis Komili olsaydı, onlara hitaben yazılacaktı.

Mektubun ilgiyle okunmasını sağlamak için biraz kişiselleştirdim. Bu şekilde bir sosyalistin, Türkiye'nin en büyük kapitalistine yazdığı bir mektup ortaya çıktı.

Mektup kişisel değildi. Görüşleriniz ve sizi kuşatan koşullar biliniyordu. Sadece sizin okumanızın bir yararı yoktu. Bunun yayınlanması gerekiyordu. Arkadaşım Uğur Cankoçak ile bu açık mektubu yayınlayacak bir yayın organı araştırdık, bulamadık. O yıllarda 12 Eylül'ün ateşi henüz

sönmemiştir. Bu nedenle riskliydi. Diğer taraftan, Türkiye'deki büyük basından, fraksiyon organlarına kadar, irili ufaklı bütün gazete ve dergilerin bağlı oldukları bir "resmi görüş"leri vardır. Hiçbir yayın organı kendi "resmi görüşü" ile çelişen bir yazıyı yayınlamak istemez.

O dönemde Murat Belge ve Tuğrul Eryılmaz'ın yönettiği Yeni Gündem Dergisi'ne götürdüm. Yayınlamak istediler. Ama yazı uzun olduğu için derginin sayfa sayısı elverişli değildi.

Bir süre sonra benden kısa bir yazı istediler. "Kürt Sorunu" başlıklı bir yazı yazdım. Derginin 8-15 Mart 1987 tarihli sayısında yayımlandı. Size yazdığım "Açık Mektup"da dosyalar arasında yıllarca bekledi.

Medyada çarpıcı bir haber verildi. Sakıp Sabancı "Kürt Sorunu"na el atmıştı. Rapor hazırlatıyordu.

Buna sevindik. Geç de olsa, büyük sermaye iç savaşın yarattığı büyük tehlikeyi görebilmişti. Öldürülen binlerce insanın kanı değil, ama bunun için sarf edilen milyarlarca dolar, onları tatlı uykularından uyandırmıştı.

Ama bu, iktidarın hoşuna gitmemişti. 27 Mayıs 1960'da radyoda yönetime el koyduğunu ilan eden ses, Başbuğun sesi, üst düzey asker-sivil bürokrasinin görüşlerini dile getiriyor ve sizi uyarıyordu. "Çizmeyi aşma!..."

Biz bu sesi yakından tanıyorduk. 1960 yılının 27 Mayıs sabahında bu sesle uyanmıştık. Kimimiz irkilmiş, kimimiz sevinmiştik. Ama hiç birimiz, sağlam bir tarih bilinciyle bu sesi yerli yerine oturtmamıştık. Olaylar karşısındaki tavrimizi belirleyen, tepkilerimiz, sempatilerimiz, kısa vadeli çıkarlarımız oldu ve hep yanıldık. Bürokrasinin iktidar

oyunundaki rolünü ve toplumun geleceğine yön veren gücünü iyi değerlendiremedik.

“Çizmeyi aşma!” diyen o sesi duyunca irkildim. Bir insan olarak, sizin için endişeye kapıldım. Anılarım beni yıllar öncesine götürdü.

Kızılay Meydanında, adeta dengesini kaybeden, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi önünde, “İsmet Paşa, çok yaşa” diye haykıran öğrencilerin arasında sıkışıp kalan rahmetli Adnan Menderes’i hatırladım. Bir de, ne olduğunun ve ne olacağıının farkında olmadan gösterilere katılan öğrenci kalabalığı ve Hukuk Fakültesi önünde sırtımıza inip kalkan polis coplarını.

Bu sesin, radyoda “yönetime el koydum” demesinin gerekçesini hazırlamak için bir aya yakın sırt üstü yatamamıştım.

Olayları doğru değerlendirmek için yılların geçmesi gerekmişti. Bu, asker-sivil bürokrasinin iktidar gücü ile ilgiliydi.

Rahmetli Adnan Menderes, bürokrasiyi sivil iktidarın emrine almaya çalıştı. Ayrıcalıklarını ve iktidar yetkisini büyük ölçüde kısıtladı. “Orduyu yedek subaylarla idare ederim” dedi. Kısacası “çizmeyi aştı.” Bunu da yaşamıyla ödedi.

Tarihin rahmetli Menderes’e ve size yüklediği misyon ve çizdiği kader, bürokrasinin iktidar gücünü kısıtlayacak mekanizmaları harekete geçirmekte birleşiyordu. Birisi siyasal alanda, diğeri ekonomik alanda.

Günümüzde hızlı bilimsel gelişme, teknolojiyi de geliştirdi. Verimlilik ve üretim arttı. Ulusal pazar ölçeğine

sığmaz oldu.

Bir yanda bölgesel ekonomik birlikler ve bölgesel pazarlar, diğer yanda bir Dünya Pazarı oluşmaya başladı.

Ulus-Devlet modeli ve buna bağlı olarak sınırlar ve korumacı ekonomik politikalar, bilimsel ve teknolojik devrimin hızlandırdığı ekonomik gelişmenin önündeki engeller haline dönüştü.

İletişim ve ulaşım alanındaki büyük değişim ise dünyamızı küçülttü. İnsan hakları ve demokrasi alanında ortak değerlerin oluşmasına, insanlar, gruplar, toplumlar arasında enternasyonalist dayanışmanın gelişmesine ve giderek kurumlaşmasına olanak sağladı. Bu da özgülleşmeye yol açtı.

Ulus-Devlet kalıpları ve sınırları içinde hapsedilip boğulan etnik, dinsel vd. gruplar, kendi kimliklerinin tanınmasını ve kimliklerini geliştirmenin önündeki engellerin kaldırılmasını istediler ve bunun için mücadele etmeye başladılar.

Bu mücadeleleri, dünya ölçüsünde, aynı değerleri paylaşan insanlar, gruplar ve toplumlar tarafından desteklendi.

Bütünleşme ve özgülleşme, bilimsel ve teknolojik devrimin kaçınılmaz sonucu olarak ortaya çıktı. Bu tarihsel gelişmeyi durdurmak mümkün değildir.

Bütünleşme ve özgülleşme, geçiş döneminin sancularına rağmen, daha güzel, daha iyi yaşanılır bir dünyanın kurulmasını sağlayacak, birbirlerine bağlı ve birbirleriyle bütünleşen tarihsel olgulardır.

Fakat ulus-devlet yapıları, hem bütünleşmenin önünde bir engel oluşturuyor ve hem de özgülleşme istemlerini ve hareketlerini bastırıyor.

İktidar gücünü elinde tutan asker-sivil bürokratlar, ekonomik alanda rekabet gücü zayıf sektörlerin temsilcileri, milliyetçi ve dinsel ideoloji ve hareketlerin siyasal ve ekonomik rantlarından yararlanan politik çevreler, kendilerini sosyalist veya sosyal demokrat sayıp geçmişin kalıplarına bağlı olan aydın gruplar, ulus-devlet yapılarına sarılıp tarihin akışına karşı çıkıyorlar.

Kuşkusuz, bütün geçiş dönemlerinde olduğu gibi, bu tarihsel dönüşümde de insanlık bazı alanlardaki altüst oluşun getirdiği sancuları ve acıları yaşayacaktır. Bu, değişime karşı çıkılarak önlenemez. Durumu'daha ağırlaştırır.

Baskı altında ezilen kitleler, yoksullar, güçsüzler, geri kalmış halklar, sivil toplum kuruluşlarıyla enternasyonalist dayanışma kurumlarını oluşturarak her alanda yönetime katılarak, insan hakları ve demokrasi değerlerini, adalet, eşitlik ve kardeşlik kavramlarını, adil paylaşım ve sosyal güvenlik istemlerini vb... yaşama geçirerek değişimin olumsuz etkilerini önleyebilir ve zaman içerisinde, binlerce yılın insanlık ütopyalarını gerçeğe dönüştürebilirler.

Siz bu mücadelede, doğal olarak, kendi çıkarlarınızı ve büyük sermayenin çıkarlarını korudunuz.

Bu, geniş halk kitlelerinin daha da yoksullaşmasına, daha çok ezilmesine yol açtı. Sınıflar ve bölgeler arası gelir farklılıkları, bir ülke için utanç verici olan boyutlara ulaştı.

Fakat tarihin akışına karşı çıkan geri yapıları savunmadınız. Değişimi hızlandıran hareketin içinde yer aldınız.

Şirket yapılanmasından, teknolojinin seçimine ve dış ilişkileri geliştirmeye kadar yaptıklarınız, hep dünya ölçeğinde rekabetin alt yapısını oluşturmaya yönelikti.

Siz, dolaylı olarak siyasal ve kültürel değişime yol açacak mekanizmaları harekete geçirmekle yetinmediniz. Sermaye için zorunlu olan istikrar ortamının yaratılması için, iç savaş nedeni olan “Kürt Sorunu”na da el attınız.

Kuşkusuz siz de kişi olarak Kayserili gençlerle Ağrıli gençlerin birbirlerini öldürmelerine üzülyörsünüz. Yaklaşımınızda insani unsurun olmadığını söylemek haksızlık olur.

Fakat temsil ettiğiniz grubun ve çevrenin savaşı durdurmak, bir güven ve istikrar ortamı yaratmaya çalışmak istemesinin temel nedeni ekonomiktir.

Ne var ki hem dışa açılıp Batı ve Dünya ekonomileriyle bütünleşmeyi sağlamak, hem de içerde savaşın nedenlerini ortadan kaldırmak, doğal olarak ulus-devletin bütünleşmeyi engelleyen ve kimliklerin ifadesini ve gelişmesini baskı altına alan yapılarının tasfiyesine, kalıplarının kırılmasına ve ideolojik egemenliğinin son bulmasına yol açar.

Bu değişimden en büyük zararı üst düzey asker-sivil bürokrasi görecektir. Çünkü Cumhuriyet kurulduğundan beri, bazı dönemler burjuvaziyle kısmen paylaşılsa da, iktidara hep bu grup sahip olmuştur.

Değişim, Türkiye’de asker-sivil bürokrasinin iktidarına ve ideolojik egemenliğine son verecek gelişmeleri de beraberinde getirecektir.

Hep yüksek gümrük duvarlarıyla korunmaya alışmış, kalitesiz malları yüksek fiyatlarla bize satarak büyük kârlar elde etmiş, rekabet gücü olmayan ve rekabetten korkan bir kısım sektörlerin temsilcileri de zarar görecekları endişesiyle değişime karşı çıkıyorlar. Türkiye ve özellikle İstanbul, önemli alanlarda mafya gruplarının denetimine geçmiştir. Yeraltı ekonomisinin boyutları her geçen gün biraz daha

büyüyor. Her ülkede mafya, ancak devletin içinden ortak ve destek bularak, devlet görevlileriyle işbirliği yaparak güç ve etkinlik sağlar. Bu ilişki koptuğu zaman da çöker.

İç savaşın yaşandığı, sıkıyönetimin ve olağanüstü halin süreklilik kazandığı bir ülkede devlet dışa kapanır. Halkın ve meşru denetim kurumlarının denetiminden uzaklaşır. Kendi içinde illegal gruplar, merkezi yapıdan bağımsız güçler oluşur. Zamanla bunlar ya mafya gruplarıyla ortaklık kurarlar, ya da mafyalaşır.

Bu nedenle, bugünkü ihtiyaca cevap vermeyen devlet yapısının değişmesi, devletin çağdaş, saydam ve demokratik bir yapıya kavuşması, bugünkü durumdan yararlananları endişelendiriyor ve değişime karşı çıkıyorlar.

Siyasi Partiler Sistemi, aşağıdan yukarıya geçişe imkân vermediği için değiştirilemeyen lider ve liderin yakın çevresi, mahalleye ve köye kadar uzanan bir menfaat birliği oluşturmuşlardır.

Siyasi partiler, ülke sorunlarına çözüm aranan ve yeni politikalar oluşturulan örgütler olmaktan çok, taraftarlarına devlet kaynaklarından ve rantlarından daha fazla pay ko-parmaya çalışan menfaat birlikleri olmuşlardır.

Yeni bir devlet ve toplum yapılanması, iktidar oyununda vitrin görevini görmekten başka bir işlevi olmayan, üstelik önemli bir ekonomik yük teşkil eden ve değişimi engelleyen politik kadroların da tasfiyesine yol açacaktır.

Bu nedenle bugünkü politik kadrolar değişime karşı çıkıyorlar.

İç ve dış sermaye için güven ve istikrarı sağlamanın temel ve önkoşulu iç savaşa son vermektir. Bu, geniş halk kitlelerinin istemleri ve yararlarıyla da çakışıyor.

İç savaşın yılda 8-15 milyar dolarlık bir kaynağı yuttuğu

hesaplanıyor. Siz bu kaynağın ekonomiye kazandırılmasını istediniz. Hepimiz sizi alkışladık.

Gerçekten başarlarsa ve bununla beraber etkin demokratik adımlar atılarak barış sağlarsa, önemli bir potansiyele sahip Türkiye, siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda büyük atılımlar yapabilir.

Gençlerimizin öldürülmesi, köylerimizin, kentlerimizin, ormanlarımızın yakılması, dağlarımızın ve doğal kaynaklarımızın bombalanması için sarf edilen milyarlarca dolar yatırıma aktarılsa, fabrika, baraj, yol, okul, hastane yapımında harcansa, sorunlarımızın önemli bir bölümü çözülmüş olur. Cehaletle, hastalıkla, göçle, yoksullukla, işsizlikle mücadelede başarılı adımlar atılmış olur.

Ne var ki bu paraya el koyanlar var. Bu parayı aralarında paylaşanlar var. Savaştan büyük çıkar sağlayan ve bu nedenle savaşın sürdürülmesini isteyen gruplar var. Bir savaş lobisi var.

İşte bu, barışı engelliyor. Savaşa harcanan paraların barış ekonomisine aktarılmasını önlüyor.

Bunlar, toplumun ihtiyaçlarına cevap veremeyen ve değişimi engelleyen ulus-devlet yapılarına, onun çağdışı kalıplarına ve ideolojisine sarılmış, bütün barışçı girişimleri bölücülükle, hainlikle suçluyorlar. Oysa bu gidişin Türkiye'yi hızla parçalanma noktasına götürdüğünü artık çok kimse biliyor. Ülkeye ihanetin, barış girişimlerinde değil, savaş tahrikçiliğinde aranması gerektiği görüşü de çoğunlukla paylaşıyor.

İşte, Sayın Sabancı,

Siz bir tarafta dünya ekonomisiyle güçlü bir entegrasyon sürecine girerken, diğer tarafta iç savaşa son verme girişimlerini başlattınız.

Zaten ekonomik entegrasyon için size dış bileyenler, bir de tamamen, devlete egemen gücün kendi yetki alanında olduğunu kabul ettiği çok duyarlı bir alana, Kürt Sorununa el atmanıza tahammül edemediler.

Bu, asker-sivil bürokrasinin iktidar gücüyle ilgiliydi. Bu gücün paylaşılmasını veya sınırlanmasını kabul etmiyorlardı.

Rahmetli Adnan Menderes gibi siz de “çizmeyi aştınız.”

Devlete egemen güç, Başbuğun diliyle sizi uyarmakta gecikmedi.

Karşınızda geniş bir cephe oluştu. Entegrasyondan, barıştan ve demokratikleşmeden çıkarı bozulanlara ve savaş lobisine, bir de Batı’yla ve Dünya’yla bütünleşmiş, demokratik ve laik bir Türkiye Modelinden, halklarını etkiler endişesiyle korkuya kapılan teokratik ve totaliter komşu ülke yönetimlerini ve onların istihbarat örgütlerini ekleyin.

Çok geçmedi. Haber bir bomba gibi patladı.

“Özdemir Sabancı vuruldu” dediler.

İleri bir teknolojinin güvenlik sistemiyle korunan ve muhkem kaleler gibi aşılmaz sanılan işyerinde, Türkiye’nin sanayileşmesine büyük katkılar sağlamış ve dışa açılmasında önemli bir işlevi olan değerli bir insanın ve iki çalışma arkadaşının yaşamı noktalandı.

“Kimler tetiği çektii?” sorusunun yanında asıl önemli olan, “Kimler tetiği çektirtti?” sorusudur.

Kardeşinizin öldürülmesine gerçekten çok üzüldüm.

Soyadından soyutlanmış, sadece bir Özdemir Bey olarak, bir insan olarak cinayete kurban gitmesine üzüldüm.

Ayrıca, O, sahip olduğu önemli bilgi ve deney birikimiyle, olanaklarıyla Türkiye'nin sanayileşmesine ve dış rekabete açılmasına büyük katkı sağlayacak verimli bir yaşta idi. Toplumumuz bu olanaktan yoksun bırakıldığı için üzül-
düm.

Ardından gazeteci Metin Göktepe cinayeti geldi. Bir gazeteci, bizlerin, hepimizin haber alma hakkı için bulunduğu yerde hunharca öldürüldü.

Çok geçmedi. TV ekranlarında Şırnak Güçlükonak'ta bir minibüs içinde yakılmış 11 Kürt köylüsünün kömürleşmiş cesetlerinin görüntüleriyle irkildik.

İç savaşı sürdürmekte kararlı olan bir güç, hiçbir ayırım gözetmeden ve hiçbir engel tanımadan barıştan, demokrasiden ve dışa açılmadan yana olan herkese karşı saldırılarını sürdürüyordu.

Bu saldırılar karşısında susmanın, gerilemenin yararı yoktur. Ya biz bu gücün üzerine yürüyüp onu etkisizleştirecek, iç barışı sağlanmış, saydam, demokratik ve halk tarafından denetlenen hukuka bağlı bir devlet yapısına kavuşmuş, demokratik, gelişmiş bir Türkiye'yi oluşturacağız. Ya da onlar bütün barış ve demokrasi güçlerini yok edip ülkeyi uzun sürecek bir karanlığa mahkûm edeceklerdir.

Tarihin akışı ve dünya konjonktürü bizden yanadır. Yeter ki barıştan ve demokrasiden yana olan güçler, hem kendi aralarında ve hem de enternasyonalist alanda dayanışma ve güçbirliğini sağlasınlar.

Belki bir katkı sağlar umuduyla yıllar önce size yazdığım mektubu yayınlamaya karar verdim.

Mektuba, konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olur

düşüncesiyle, 30 yılı aşkın bir zamandan beri yazdığım yazılardan bazılarını eklemeyi de yararlı buldum.

10 yıl önce size yazdığım mektupta “Demokratik bir iktidarı sizin kurmanızı beklemiyoruz. Sınıfsal niteliğiniz buna uygun değildir. Sizden istediğimiz, demokratik bir iktidara olanak sağlayan sosyal ve politik gelişmelere müdahale etmemenizdir.” demiştim.

Dünya değişti. İki kutuplu dünya geride kaldı. Dün, askeri darbelerin ve tertiplerin arkasındaki güç olan Batı, bugün, insan haklarına saygılı olması ve demokratik değerleri benimsemesi için Türkiye’ye baskı yapıyor. Dün, 12 Martları ve 12 Eylülü destekleyen ve asker-sivil bürokrasi iktidarını sınıfsal çıkarlarına uygun bulan büyük sermaye, bugün, bu iktidarın ağır maliyetinden ve gelişmeyi engellemesinden şikâyet ediyor.

Bürokratik merkeziyetçi iktidarın hem size, hem halkımıza maliyeti çok yüksek. Bu, işbirliği yapmamızı, emek ve sermaye ile diğer toplumsal güçler arasında varılacak bir uzlaşmayla bu iktidardan kurtulup demokratik sivil bir iktidarı oluşturmamızı gerektiriyor. Bu nedenle ilk mektupta, politikaya müdahaleden kaçınmanızı isterken, bu mektupta politikaya ağırlık koymanızın gerekliliğine olan inancımı belirtiyorum.

Bugün Türkiye’nin en büyük sorunu Kürt Sorunudur. Bütün sorunların çözümü, bu soruna bağlıdır. Türkiye bu sorunu çözmeden diğer önemli sorunlarını çözemez.

Sizin de ilgilenme ihtiyacını ve yürekliliğini göstermiş olmanızın nedeni, sanırım, bu değerlendirmeye katılmanızdan kaynaklanıyor.

Sorununun tarihsel gelişimini ve doğuş nedenlerini bilmeden, gerçekçi ve uygulanabilir bir çözüm üretmek mümkün değildir.

Kürt sorunu neden ve nasıl ortaya çıktı? Kısaca değinelim.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucuları, çoğulculuğu reddeden ulus-devlet modelini seçtiler. Bu model başka ülkelerde yüzyılların doğal ekonomik, siyasal ve kültürel gelişmeleriyle oluşmuştu. Türkiye'de bunun koşulları yoktu.

Modelin uygulanabilmesi için Türklerin dışındaki bütün etkin grupların asimile edilmesi, bütün dillerin ve kültürlerin yok edilmesi gerekiyordu.

Asimilasyon politikaları ve halkın yaşamını yabancı bir kültüre uygun olarak zorla düzenleme girişimleri tepkilere yol açtı. Devlet bu tepkilerin üzerine şiddetle yürüdü. Silahlı çatışma ortamını yarattı.

İşte "Cumhuriyet Tarihinin Kürt Ayaklanmaları" dizisi böyle başladı.

Ayaklananların suçu "Kürt olmak" ve "Kürt kimliğine sahip çıkmak"tı. Çünkü Kürt kimliğine sahip çıkmak ulus-devlet anlayışıyla çelişiyordu. Devlete egemen güç, Kürt dilini, kültürünü ve sonuç olarak Kürt kimliğini yok etmeye kararlıydı. Kendi kimliğine sahip çıkan Kürtler, devlet yöneticilerine göre suç işliyorlardı. Hem de vatana ihanet suçu ve bunun cezası ölümdü.

Kürtler mi ayaklandı? Yoksa saldırılara karşı direnenlere mi ayaklandı dediler? Bu ayrı bir tartışma konusu.

Ama devlete egemen güç, bu olayların üzerine acımasız

yürüdü. Toplu kıyımlarla Kürtlerin yaşadığı bölge kan deryasına döndü. Kadın, çocuk, genç, yaşlı ayrımı yapılmadı.

Bugün hâlâ Kürt toplumunda o günlere ait ağıtlar söylenir. Çocukluğumuz bu ağıtları ve bu ağıtlara ait öyküleri dinlemekle geçti.

Anılarımız sadece geçmişten anımsadığımız olaylar değil, bugünkü ve gelecekteki yaşamımızı etkileyen ve bazen de belirleyen olgulardır.

Zilan ayaklanmasında asker olarak görev yapmış bir adam anlatıyordu. Ağlamaktıydı. Yıllar önce yaşadığı olayın şokundan kurtulamamıştı. Kendisini çevreleyen dinleyicilerin gözleri yaşlıydı. Trajik bir öyküydü anlatılan.

Çocuk belleğime kazınan, hiç unutamadığım bir olay. Çocukluk anılarıma saplanan bir hançerdi bu.

Sonraları çok duydum. Çoğu kez hıçkırıkları boğazlarında düğümlenen insanlar, aynı şeyleri anlattılar. Dinleyenler aynı acıyla sarsıldılar.

“Duygularını ve doğayı en ince ayrıntılarına kadar eşsiz bir güzellikle ifade edebilen bir dile, binlerce yıllık birikime dayalı bir kültüre sahip olan bir halk, bereketli bir yaylada, Zilan bölgesinde, doğayla bütünleşmiş olarak yaşıyordu.

Aşklar, sevgiler, ayrılıklar türkülerde, ölümler, acılar ağıtlarda, kahramanlıklar destanlarda kuşaktan kuşağa aktarılıyordu.

Geleceğe yönelik beklentileri ve umutları vardı.

Günün birinde silahlı güçler geldi.

Zilan halkı konukseverdi. Kim bilir hangi uzak illerden gelmiş bu silahlı güce de ikram edebilecekleri koyunları,

kuzuları, yağları, peynirleri vardı. Onları en iyi şekilde ağırlamaktan memnun olacaktardı. Ama onlar bunu istemiyorlardı.

İlk zamanlar anlamakta güçlük çektiler. Sonraları kavradılar. Gelenler onların yaşamına egemen olmak istiyorlardı. Dillerini, kültürlerini yok etmek, kimliklerini, kişiliklerini değiştirmek istiyorlardı. Kaderlerini, kendileri değil, onlar tayin edecekti. Onlar tarafından yönetileceklerdi. Ürettiklerinin önemli bir kısmını sürekli olarak onlara vereceklerdi.

Sarsıldılar. Duyguların ve doğanın anlatımında bu kadar incelmış dilleri olmasa, aşklarını, sevgilerini, ayrılıklarını, hüznelerini ve acılarını nasıl anlatacaklardı. Bu dilleri olmasa, hangi dille doğayı bu kadar güzel tanımlayabilir, kucaklayabilir ve onunla bütünleşebilirlerdi.

Kim bilir kaç kuşaktan gelen gelenekleri, görenekleri, giyim, kuşam ve yemek kültürleri, müzikleri, türküleri, ağıtları, destanları, masal ve öyküleri yok edilirse, fizyolojik bir varlık olmanın ötesinde, insan olarak neleri kalacaktı.

Kimliklerinden, kişiliklerinden koparılmış insanların, köklerinden kopan ve rüzgârın estiği yönde sürüklenip giden kuru devedikenlerinden bir farkı olur muydu?

Zaten güçlükle geçinen bu insanların elinden ürettiklerinin önemli bölümü de alınırca aç kalmayacaklar mıydı?

Hani herkes kendi yerinde, hani herkes kendi ilinde kalsa, kendini yönetse, sorunlarını kendisi çözsé daha iyi olmaz mıydı?

Birbirlerine konuk gidebilir, birbirlerine yardımcı olabilir, kız verip, kız alabilir, bilgi ve deneyimlerini birbirlerine aktarabilir, diğerlerinin dilini öğrenip, kültürlerini tanıyabilir, kardeşlik, dostluk, iyi komşuluk ilişkilerini ge-

liştirebilirlerdi.

Zilan halkı bunu istiyordu. Gelen silahlı güç ile dost olmak, kardeş olmak, konukseverliklerini göstermek istiyorlardı.

Ama onlar bunu istemediler. Kadın, çocuk, bebek tüm yayla halkını, diğer ayaklanma bölgelerinden buraya gelen akrabalarının kendilerine sığınmalarından sorumlu tuttular. Diğer yaylaların halklarına ibret olsun diye de en sert ve en acımasız şekilde cezalandırmaya kalkıştılar.

Hiçbir ayırım gözetmeden yerleşim birimlerini bombaladılar, yaktılar. Kadınlar, çocuklar, bebekler öldü. Ama bununla yetinilmedi.

İşte asıl trajedi bu noktada başladı.”

Adam, bundan sonrasını anlatmayı güçlkle sürdürüyordu.

“Kadın, çocuk ve bebeler dahil herkesi, bölgedeki bütün köylerin halkını, binlerce inşanı dereye, Zilan Deresine doldurdular. Etraflarını makineli tüfeklerle çevirdiler. Makineli tüfeklerin başında bizler, yani erler vardı. Ellerimiz tetikteydi ve namlular topluluğa dönüktü. Bizim arkamızda erbaşlar sıralanmıştı. Elleri tüfeklerin tetiğinde namluyu bize yöneltmişlerdi. Onların arkasında, üçüncü sırada subaylar tabancaların namlusuna mermiyi sürmüş bekliyorlardı.

Biz ateş etmezsek erbaşlar bizi vuracaklardı. Onlar bizi vurmazsa subaylar onları ve bizi vuracaklardı.

Tetiğe bastık. Binlerce mermi deredeki insan topluluğunun üzerine ateş kustu. Kadınların, çocukların, yaşlı, genç erkeklerin korkunç çığlıkları dereyi sardı. Bir süre sonra çığlıklar iniltiye dönüştü. Ve sonra iniltiler de kesildi. Yaşlı ve genç erkeklerin yanında, binlerce kadının, çocuğun,

kundaktaki bebeklerin cesetleri bir kan gölü içinde bırakıldı. Kurda kuşa yem edildi. Bir süre sonra cesetler koktu. Çürümeye terk edildi."

Cesetler arasında baygın yattıkları için öldürülmekten kurtulan yaralılar da bu trajediyi yıllarca anlatıp durdular. Hem kendileri ağlıyordu, hem de dinleyenleri ağlatıyorlardı.

Zilan Deresinin üzerine Tanrının laneti yağmıştı. Toplu kıyımın dehşeti bütün bölgeyi sarmış, kadın ve çocukların o umutsuz korkunç çılgınlığını duyma korkusuyla kimse bölgeden geçemez olmuştu.

16 Temmuz 1930 tarihli Cumhuriyet Gazetesi bu haberi.

"Zeylan harekâtında imha edilenler 15.000 den fazladır" başlığıyla veriyordu.

Haber metninde ise "Zilan deresi lebalep (ağzına kadar) ecsat (cesetler) ile dolmuştur" deniliyordu.

Anılardan sıyrılıp tarihe dönüyorum. Tarih, bir bakıma toplumsal belleğimizdir. Toplum belleğini yitirmemeli. Bu, kin, nefret ve intikam duygularını yeni kuşaklara taşımak için değil, hataları tekrarlamamak için gereklidir.

Kin, nefret ve intikam duygularından sıyrılamayanlar, onun esiri olurlar. Tüm insanlık değerlerini yitirirler. Gerçeği göremezler.

Oysa geleceğin dünyası, insani değerlere bağlılıkla, sevgiyle, hoşgörülle kurulabilir.

Geçmişteki olaylara, duygusallıktan uzak bir anlayışla

yaklaşırsak, zamanın koşulları içinde objektif olarak değerlendirirsek, insanlık için yararlı sonuçlar çıkarabilir, yararlı dersler alabiliriz.

Geçmişteki olayları bu çerçevede yeniden gündeme getirip değerlendirmek, geleceğimizi sağlam temeller üzerine oturtabilmenin zorunlu koşuludur.

Bu olayları tartışmaktan korkmayalım. Duygularımız-dan, onların bizi esir almasından ve gerçeği görmemizi engellemesinden, gözlerimizi ve bilincimizi körleştirmesinden korkalım.

Gerçeğin üzerine, tarihsel olayların üzerine bir perde çekerek gizlemekle, onların toplumsal belleğe kazanmış etkilerinden kurtulamayız.

Zamanla gerçek, kin, nefret ve intikam duygularının sis perdesi ile sarılır. Görünen gerçek değil, toplumlararası düşmanlıkları körükleyen ve yeni trajedilere yol açan duygular olur.

Cumhuriyet dönemi “Kürt Ayaklanmaları” bunun bir örneğidir.

Kürtler neden ayaklandılar? Dertleri neydi? Savaşı kendileri mi başlatmışlardı, yoksa buna itilmişler miydi? Devlet bu ayaklanmaların üzerine nasıl gitmişti? Sadece sorumlu olanlar mı, yoksa kadın, çocuk ayırımı gözetilmeden kitleler mi yok edilmişti. Kitleselel kısımlar, bir devlet politikası mıydı, yoksa o bölgedeki devlet görevlilerinin inisiyatifi ile mi meydana gelmişti?

Sorular çoğaltılabilir. Bir toplumdaki mağduriyet psikolojisi, geçmişteki olayları zaman içinde gerçekliğinden kopararak duygusal alana taşır. Bu düşmanlıkları bilir.

Karşı taraf da haklılığına inandırıldığı için, aslında mağdur olan topluma suçlu gözüyle bakar. Bu, yeni çatış-

maların, savaşların ortamını hazırlar.

Oysa gerçek serbestçe tartışılsa, herkesin sorumluluk payı ortaya konulsa, mağduriyet psikolojisine kapılmış topluluktan özür dilense ve hataların tekrarlanmayacağını güvenceleri verilse, sorun da çözülmüş olur.

Önümde bir kitap var. “Türkiye’de Kürt İsyancıları.” Emekli Kurmay Albay Reşat Hallı’nın kaleme aldığı, Faik Bulut’un yayına hazırladığı bu kitabın, Korgeneral Namık Kemal Ersun tarafından yazılan önsözünde “Bu kitap, Cumhuriyetin ilanından sonraki yıllarda Türkiye’de meydana gelen ayaklanmalar ile bunların tedip ve tenkilerini kapsar” deniliyor.

Bunlar “Kürt Ayaklanmaları”dır.

Devletin yaklaşımı ise *T e d i p* (terbiye verme, uslanmasını sağlama) ve *T e n k i l* (düşmanı veya zararlı kimseleri, topluca ortadan kaldırma, tepeleme) olmuştur.

Harp Tarihi Arşivinde mevcut belgelerden alınmış olan bazı bilgilerden kısa alıntılar yapalım.

Kitabın 162-174’üncü sayfalarında Zeylan Ayaklanması’ndan söz ediliyor.

Halk arasında Zilan Deresi veya Zilan Vadisi olarak anılan, Erciş’in 20 km. kuzeyindeki Zeylan Bölgesinde 20 Haziran 1930 tarihinde başlayan hareket 1930 Eylül’ünde sona ermiştir.

Genelkurmay Başkanlığı 1 Temmuz 1930’da “... *Ayaklanma sahasındaki köylerden, ayaklananlara katılmış olanların tamamı yakılacaktır*” emrini veriyor.

Yanlış duymadınız. Köy yakma sadece son yılların olayı değil, 70 yıllık bir dönemin sürdürülen geleneğidir.

Genelkurmay Başkanlığının 3 Ağustos 1930’da yayınladığı emirde: “... *halka ayaklananların mutlaka ceza-*

landırılacağı kanısını vermek için Oramar olayına katılan köylerin ve yayladaki aşiretlerin tespiti ile bunların hava kuvvetleri ile bombardıman ettirilmesi gerekir.” deniliyor.

Bu belgelerde:

“2 Temmuz 1930’da, kolordu bölgesinde şu hareket ve faaliyetler olmakta idi:”

“Kaymaz, Haçan, Kölesor, Çilli ve Osmanlı köyleri havadan bombalanmış;

Patnos bölgesinde ayaklananlara katılan köyler bomba ve makineli tüfek ateşi altına alınmış” olduğu yazılıdır.

Bu köylerde kadın, çocuk, yaşlı, genç ayrımı yapılmadan toplu bir kıyıma girişilmiştir. Köyler ve yaylalardaki yerleşim yerleri yakılmış ve tahrip edilmiştir.

Devletin tedip ve tenkil hareketi sonucunda, 1930 Eylülünde, Zilan Deresi bölgesinde hiçbir insan kalmadı. Köyler ve yayladaki yerleşim yerleri yakılıp yıkıldı. Zilan Deresi askeri yasak bölge olarak ilan edildi. Bir süre sonra da Devlet Üretme Çiftliği kuruldu.

Peki, sonra ne oldu?

12 Eylül darbesi geldi. Cunta lideri Evren Paşa soydaşlarını Afganistan’da buldu. Getirip, daha önce toplu bir kıyımla canlı bırakılmayan bu bölgeye, devletin yaptırdığı güzel konutlara yerleştirdi. Toprak, araç, gereç... ne gerekirse hepsi verildi.

Oysa çevrede evsiz barksız, topraksız, yoksul insanlar çoğunlukta idi. Bunlar Türkiye Cumhuriyeti’nin vatandaşlarıydılar. Askerlik görevini yapıyorlardı. Vergi ödüyorlardı. Ama Evren Paşa’nın soydaşları değillerdi.

Evren Paşa bu toprakları ve bu toprakların üzerindeki insanları değil, Afganistan’da veya uzak bir ülkedeki soy-

daşlarını seviyordu. Onları ÷lkemizin insanlarından üstün tutuyordu. Çünkü o bir milliyetçiydi.

Soydaşlığın, vatandaşlıktan daha üstün bir statü olarak kabul edildiğı ve bu anlayışın her alandaki resmi uygulamalara yansıdığı ÷lkemizde, devlet yetkilileri ve kimi aydınlar, Türkiye Cumhuriyeti'nin ırk esasına dayalı bir devlet olmadığını ileri sürüyorlardı.

Bu, sadece Zilan bölgesinde olmadı. Ağrı, Dersim ve diğerlerinde daha büyük boyutlarda meydana geldi.

O dönemin iktidarına göre "İsyan mıntıkasında işlenen fiiller suç sayılmaz."

Bölge "serbest atış alanı"ydı. 1850 sayılı Kanun bu anlayışı yansıtıyordu.

İsyan mıntıkasında işlenen ef'alın suç sayılmayacağına dair Kanun

20 Temmuz 1931

(Resmi Gazete ile neşir ve ilanı: 29 Temmuz 1931 Sayı 1859)

Kanun No: 1850

Madde I — Erciş, Zilan, Ağrıdağ havalisinde vuku bulan isyanla, bunu müteakip Birinci Umumi Müfettişlik mıntıkası ve Erzincan'ın Pülümür Kazası dahilinde yapılan takip ve tedip hareketleri münasebetleriyle 20 Haziran 1930'dan I Kânunuevvel 1930 tarihine kadar askeri kuvvetler ve Devlet

memurları ve bunlarla birlikte hareket eden bekçi, korucu, milis ve ahali tarafından isyanın ve bu isyanla alakadar vakaların tenkili emrinde gerek müstakilen ve gerek müştereken işlenmiş ef'al ve harekât suç sayılmaz.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun icrasına Adliye ve Dâhiliye Vekilleri memurdur.

Tenkil (toplucu ortadan kaldırma) harekâtı 1938'lere kadar sürdü. İkinci Dünya Savaşı döneminde, iktidar dikkatini dış olaylara çevirmek, askeri güçleri, sınırları savunmak için seferber etmek zorunda kalınca, tenkil harekâtına ara verildi.

Devlet silahları susturunca, Kürtlerin de silahları sustu.

Oysa savaş yılları Devlet ve Ordu için en kritik dönemdi. Kürtler savaş istemiş olsalardı, en uygun zaman İkinci Dünya Savaşı yıllarıydı.

Ama bu dönemde bir "Kürt Ayaklanması" olmadı. Çünkü ayaklanmaları başlatan Kürtler değildi.

Devlete egemen güç istediği zaman savaş başlıyor, silahları susturunca da savaş sona eriyor.

Bütün bu hareketlerde veya hareketler dışında on binlerce insan öldürüldü, yaralandı, sakat bırakıldı. Köyler, il ve ilçe merkezleri yakılıp yıkıldı. Binlerce aydın ve halk adamı faili meçhul cinayetlere kurban gitti. Milyonlarca insan yerinden yurdundan koparıldı, yoksulluğa, sefalete mahkûm edildi.

Bunların çoğunluğu kadın ve çocuklardı. Zayıf, koru-

masız, masum kadınlar ve çocuklar.

Söyleyin Allah aşkına! Bunların suçu neydi? Kusuru neydi? Kime ne yapmışlardı?

Binlerce yıldır aynı topraklarda, kendi yerlerinde ve yurtlarında, kimseye zarar vermeden, kimseye müdahale etmeden, kimseyi tedirgin etmeden yaşayıp gidiyorlardı. Rahat bıraksalar yine aynı minval üzere yaşayıp gideceklerdi.

Kimse onları rahat bırakmadı. Kendi işlerini kendi görsünler, kaderlerini kendileri tayin etsinler, sorunlarını kendileri çözsünler, kimse bırakmadı. Ne Türkiye'de, ne İran'da ne Irak'ta ve ne de Suriye'de.

Söyleyin Allah aşkına!

Kürtlerin günahı neydi? Kimin tavuğuna kış demişlerdi? Kimin namusuna yan gözle bakmışlardı? Kimi tehdit etmişlerdi? Kimden haraç almışlardı? Kimin bağını, bahçesini bozup tarlasını elinden almışlardı? Kendi hallerinde yaşayıp gidiyorlardı. Kime ne zararları dokunmuştu?

Ayaklanma denildi, savaş denildi. Eli silah tutan erkekler vuruldu.

Peki, kadınlardan, çocuklardan, ak saçlı ihtiyarlardan ne istendi? Onlar niçin vuruldu? Onlar niçin kurban edildi?

Evet, söyleyin Allah aşkına, söyleyin!

Bunun yanıtını bilmiyorsanız üzerinde düşünün. Çünkü bu bir insanlık sorunudur. Yalnız bir halkın, bir topluluğun, bir etnik grubun sorunu değildir. Sorular da, yanıtları da hepimizin, bütün toplumların yüzünü kızartacak, bizi kahredecek ağırlıktadır.

Bunların bir tek ortak özelliği var. Kürt olmaları. Evet, sadece Kürt olmaları ve bir de Kürt kimliğine sahip çıkmaları.

Kimliklerinden ve kişiliklerinden vazgeçip insanlığın dışına itilmeyi kabul etselerdi, kuşkusuz vurulmayacaklardı. Ama o zaman da manen öleceklerdi.

Peki, Kürt olmak ve kimliklerini, kişiliklerini korumak öldürülmeleri, işkence görmeleri, sürülmeleri, yoksulluğa ve sefalete mahkûm edilmeleri için bir neden olabilir mi?

Hangi hukuk düzeni, hangi insanlık anlayışı buna izin verir?

Söyleyin Allah aşkına!

Kürt olmayı, Türk olmayı biz seçmedik. Başkalarının Fransız, Rus veya Hotanto olmayı seçmediği gibi. Ana ve babamız Kürt veya Türk olduğu için biz de Kürt veya Türk olduk.

Anadilimiz de bizim seçimimiz değil. Toplumla iletişim sağlamak için, düşüncelerimizi açıklamak için anamızın dilini öğrendik. Bütün incelikleriyle, bütün nüanslarıyla.

O kişiliğimizin bir parçası oldu. Aşkımızı, sevgimizi, üzüntümüzü, öfkemizi en iyi bu dille ifade ediyoruz. Çok iyi bildiğimiz başka diller de olsa sevinç çığlıkları atarken, öfkelenip küfrederken bu dili kullanıyoruz.

Ailemizde ve çevremizde dinlenen müzikle kendimizden geçiyoruz. Kişiliğimiz bu çevrenin kültürüyle yoğruluyor.

Günün birinde birileri gelip, “Sen bu dili konuşamazsın. Sen bu müziği dinleyemezsin. Sen Kürt değilsin. Kürt diye bir varlık, Kürtçe diye bir dil ve bir Kürt Kültürü yok. Sen Türksün. Anadilin Türkçe ve sen Türk olduğunu kabul etmek zorundasın” diyor.

“Bir Kürt Halkı’nın varlığını ileri sürersen bölücülük yapmış olursun. Suç işlersin” deniliyor. Ve sen kimliğine

sahip çıktığında da ya faili meçhul bir cinayete kurban gidersin, ya da soluğu demir parmaklıklar arkasında alırsın.

Bir başka yerde, bir başka ülkede de birileri çıkıp, “Sen Türk değilsin. Sen Bulgarsın veya Rumsun. Sen Türkçe konuşamazsın. Sen Türk Kültürünü geliştiremezsin. Anadilin Rumca’dır veya Bulgarca’dır” diyor. Karşı çıkanları da cezalandırıyor.

Bu, asimilasyon politikasıdır. Bir dilin, bir kültürün yok edilmesi veya yok edilme girişimidir. Ve bu insanlık suçudur. Af edilmesi olanaksız, zaman aşımına uğramayan bir insanlık suçudur.

Çünkü diller, kültürler sadece bir halka ait değil, bütün insanlığın ortak malıdır. Kürtçe, Türkçe, İngilizce, Hotantoca ve bunlara ait kültürler, birbirleriyle etkileşimin ve insanlığın binlerce yıllık gelişiminin ürünleridir. Onlara sahip çıkmak ve onları geliştirmek, eğer insani niteliklerimizi kaybetmemişsek, boynumuzun borcudur.

Diller, kültürler, kişiliği yoğuran ve kişiliğin bir parçası olan temel unsurlardır.

Asimilasyon politikası uygulandığında ortaya kişiliği parçalanmış veya yok edilmiş bir sürü insan çıkar. Bunların yaşadıkları toplumla sağlıklı ilişkileri kopar. Doğal iletişim kanalları tıkanır.

Beynini ve ruhunu bir başka toplumsal güce satan ve kişiliğinin parçalanmasından kaynaklanan dramatik çelişkilerin dayanılmaz ağırlığını taşıyan aydınlar, işte bu asimilasyon politikasının ürünleridir. Kendi toplumlarına yararı olmayan bu insanların başka toplumlara da yararı olmaz. Kendi halklarını sevmeyenler, başka halkları da sevemez. Bunlar toplumsal gelişmenin önünde büyük bir engele dönüşürler.

Bir toplumdaki farklı diller, ortak düşünceler yanında, farklı düşünceleri de ifade ederler. Bu, o toplumda düşünce çeşitliliğini ve zenginliğini yaratır. Her alanda, toplumsal gelişmeyi sağlar ve hızlandırır. Kişiyi ve toplumu monoton, değişime kapalı küçük dünyasından çıkarıp çeşitliliğin, renkliliğin bulunduğu zengin bir dünyaya götürür. Ufkunu açar.

Bir barış ortamında, farklı kültürlerin özgürce yaşadığı bir toplumda, bu kültürler yaşamı zenginleştirirler, güzelleştirirler. İnsanlar arası ilişkilere insani bir içerik kazandırır.

Asimilasyon politikasının toplumda yol açtığı en büyük yıkım, insanların köklerinden kopmasıdır. Kişinin tarihine, kültürüne, kimliğine ve kendisini yaratan bütün unsurlara, kendine yabancılaşmasıdır.

Bize hayat veren köklerimizdir. Onlar bizi besleyen can damarlarımızdır.

Bitki insan veya toplum olsun, yaşamı, yaratıcılığı, gelişmeyi, çoğalmayı yaratan kökleridir. Derine, toprağın, tarihin, toplumun derinliklerine inen kökleridir.

Köklerinden kopan, yaşamdan kopar, yaratıcılıktan kopar. Ya ölür, ya bozulur. Renksiz ve kişiliksiz olarak yitip gider.

Derine, ama çok derine kök salan, toprağa, tarihe, topluma güçlü köklerle bağlı olanlar coşkuyla büyürler, gelişirler ve sınırları aşarlar. Evrensel kucaklaşırlar.

Bu, yaşamın, yaratıcılığın büyük gücüdür. Özgürce gelişip serpilmenin, önüne çıkan engelleri özgüveniyle yıkmanın mücadelecisi gücüdür.

Bereketli topraklarımız var. Belki de dünyanın en verimli, en üretken toprakları.

Bugünkü Batı uygarlığının kökleri olan Mezopotamya ve Batı Anadolu uygarlıklarının yeşerip geliştiği topraklar. Kimler geçmedi ki. Asurlar, Hititler, Hurriler, Urartular, Frigler, Lidya ve daha niceleri.

Kökleri bu topraklara bağlı olarak evrenseli kucaklayan niceleri büyüdüler. Homeros bu toprağın insanıydı. O bizden biriydi.

Ama bu topraklar bereketliydi, üretkendi. Gün geldi Yaşar Kemal'i yarattı. Ya da Yaşar Kemal bu toprakların, bu tarihin ve bu toplumun derinliklerindeki köklerinden güç alarak bütün sınırları yıktı. Evrenseli yakaladı, devleşti.

Bir Aziz Nesin, bir Ruhi Su bu sağlam köklerden beslenerek büyüdüler, sınırları aşıp dal budak saldılar.

Köklerimizin binlerce yıl geriye giden tarih boyutu yanında bir de coğrafi boyutu var. Trakya, Anadolu, Mezopotamya ve daha başka bölgesel adlarla tanımlanan ülkemizin coğrafyası. Çeşitli dillerin, soyların, kültürlerin, tarih boyutunda birleşen, ayrışan ama sürekli etkileşim içinde olan renkli coğrafyası. Pir Sultan'ları, Evdalê Zey-nê'leri, Yunus Emre'leri, Feqîyê Teyran'ları, Mevlana'ları, Melayê Cizîrî'leri, Baki'leri, Ehmedê Xanî'leri yaratan toplumların coğrafyası.

Asimilasyon politikası bizi köklerimizden koparıyor. Coğrafi boyutta bu köklerin birbirlerine sarılmalarını, birbirlerini besleyerek daha gür, daha güçlü olarak büyümelerini ve dünyaya dal budak salmalarını engelliyor.

Bugünkü asimilasyon politikası milliyetçi ideolojiden kaynaklanıyor. Kendi dışında hiçbir varlığa yaşam hakkı tanımıyor.

Ama bunun yıkıcı etkilerinden sadece diğer toplumlar zarar görmüyor. Türk Halkı da büyük zarar görüyor. Çünkü

Türk Halkı, tarih boyutunda bütün köklerinden koparılıyor. Değerli tarihsel birikim ve tarihsel miras reddediliyor. Geçmiş, ırksal dar bir alana hapsediliyor.

Bu ırkçı dar anlayış, coğrafi boyutta daha da yıkıcı oluyor. Bir kültürel jenoside dönüşüyor. Hem diğer kültürleri yok ediyor, köklerini kurutuyor. Hem de Türk kültürünün diğer kültürlerden etkilenecek gelişmesini engelliyor. Verimli toprakları çoraklaştırıyor.

Asimilasyon politikasını uygulamak milliyetçi eğitim sistemiyle mümkündür. Milliyetçi eğitim sistemi, milliyetçiliğin toplumda öncelikli değer olarak kabulünü sağlar.

Bir etnik grubun milliyetçiliği, diğer milliyetçilikleri yaratır. Çatışmayı, savaşı kışkırtır.

Çünkü milliyetçilik ayrımcılıktır. Kendi milletini, ırkını, soyunu başkalarından üstün gören, hep olumlu ön yargılara sahip olan, diğerlerini ise küçük gören ve bunlar hakkında olumsuz önyargılara sahip olan bir anlayıştır.

Tarihsel işlevini tamamlamış olan günümüz milliyetçiliği ile ilkel klan ve kabile anlayışı arasında önemli bir benzerlik vardır. İkel toplumda eşitlik vardı. Ama sadece aynı klanın üyeleri arasında. Onun dışına taşınca, eşitliği bir yana bırakın, insan yoktu. İnsan kavramı sadece aynı klan veya kabile için geçerliydi.

Her klan, diğer klan ve kabileleri, kendilerinin sahip oldukları ekonomik yaşam kaynakları için bir tehlike olarak görüyor ve düşman biliyordu.

İkel toplumda “biz” vardı ve “biz”in dışındakiler “onlar”dı. “Onlar”ı yok etmek hakkını kendilerinde görüyorlardı. Zararlı bir hayvan sürüsünü yok etmek gibi. İşte

ayrımcılığın ve etnosantrizmin kökeni bu ilkel çağlara dayanır.

Binlerce yıl önce klanı ve kabilesi dışındakileri yok etme hakkını kendisinde gören ilkel atalarımızın benzeri olan bugünkü ilkel kardeşlerimiz de ırklarının dışındakileri yok etme hakkını kendilerinde görüyorlar.

Ortaasya'daki ve Afganistan'daki Türkü severken, ülkemizdeki Kürde, Araba, Çerkeze, Gürcüye... düşman oluyorlar ve kimliklerini yok etmeye çalışıyorlar.

Yarattıkları tarihsel ve kültürel değerlerin mirasçısı olduğumuz Hititleri, Urartuları... reddediyor ve bu değerleri yok etmek, unutturmak istiyorlar.

Milliyetçiliğin iktidara egemen olduğu bir ülkede birlik olmaz, barış olmaz, huzur ve güvenlik olmaz.

Milliyetçiler ülkeyi değil, insanı değil, sadece kendi ırklarını, soylarını seviyorlar. Kuşkusuz bu sevgi de içten ve tutarlı değildir. Kendileri gibi düşünmeyen soydaşlarına da düşmandırlar.

Toplumumuzda kendilerini milliyetçi olarak tanımlayan, fakat soylar, halklar ve kültürler arasında ayrımcılık yapmayan, aslında yurtsever olan çok geniş bir kitle var. Bunların da kendilerini, gerçek kimliklerine uygun olarak tanımlamaları ve kendileriyle çelişkiye düşmekten kurtulmaları gerekir.

Ayrımcı bir anlayıştan arınmış olarak, ülkemizi tarihiyle, toprağıyla ve kültürel zenginliğiyle seven herkes, milliyetçi değil, yurtseverdir. Bizim milliyetçilere değil, yurtseverlere ihtiyacımız vardır.

Yurtseverlik, yurt sevgisidir. Yurdu, üzerindeki her şeyiyle, Kürdüyle, Türküyle, Lazı, Çerkezi, Arabı, Rumu, Ermenisiyle, Sünnisi, Alevisiyle, Komünisti, Liberali, Milliyetçisiyle, İşçisi, İşsizi, Patronu, Aydını ve Cahiliyle,

Sağlamıyla, Özürlüsüyle, yani kim olursa olsun, nereden gelirse gelsin tüm insanıyla, toprağıyla, deniziyle, havasıyla, suyuyla, bitki örtüsüyle, yeraltı ve yerüstü kaynaklarıyla, Sümeri, Hititi, Etisi, Urartusuyla, bütün tarihsel birikimiyle sevmektir ve bunları korumak, geliştirmektir. Ülkemize hem tarih boyutuyla, hem coğrafi boyutuyla sahip çıkmak, onun oluşmasında ve gelişmesinde katkısı olan herkese ve her topluma saygılı olmak, onları kendinizden sayarak sevmektir. Ve bu canlı, sağlam köklere dayanarak evrenseli kucaklamaktır.

Çoğu milliyetçiler kendilerinin, çocuklarının geleceğini yabancı ülkelerde arıyorlar. Ne Türkiye’de, ne Kafkasya’da ne de Ortaasya’da gelecek görmüyorlar. Avrupa’ya, Amerika’ya sığınıyorlar. Çünkü onlar köksüzdür.

“Ülkenin bir çakıl taşını kimseye vermeyiz” klişe sözlerini her gün tekrarlayan milliyetçiler, binlerce insanımızın ölmesine, milyonların topraklarından koparılmasına, ekonomik kaynaklarımızın bir iç savaşta tüketilmesine, halkımızın işsizliğe, açlığa ve yoksulluğa mahkûm edilmesine, sınıflar ve bölgeler arası gelir farklılıklarının bir uçuruma dönüşmesine, havamızın, suyumuzun kirlenmesine, ormanlarımızın tahrip edilmesine, topraklarımızın erozyonla yok olmasına, kültürümüzün yozlaşmasına ve ahlaki değerlerimizin yitirilmesine yol açan politikaları, kendi kişisel ve grupsal çıkarları için uygulamaktan çekinmiyorlar. Geleceklerini güvenceye almak için bu ülkenin parasını, bu ülkenin malını, değerlerini yabancı ülkelere taşıyorlar.

Oysa yurtseverler için köklerinden kopmak, yaşamdan kopmaktır. Onlar ülkeyi, insanı, toprağı ve tarihiyle birlikte korumak uğruna hayatlarını feda ederler ve ediyorlar. Hiçbir ayırım gözetmeden bu ülkenin insanlarıyla, bu ülkenin tarih

ve tabiat varlıklarıyla birlikte ve iç içe yaşamının onlara mutluluk ve huzur getireceğine inanıyorlar.

Bizim, geleceklerini yabancı diyarlarda arayan milli-yetçilere değil, kökleri bu topraklarda, dalları dünyaya yayılmış Yaşar Kemal misali koca çınarlara, yurtseverlere ihtiyacımız var. Ekonomik alanda, siyaset alanında, kültür, sanat, bilim ve diğer bütün alanlarda ihtiyacımız var.

Her toprakta, her toplumda, her kültürde sağlam kökleri olan ve sınırları yıkarak dünyayı kucaklamaya çalışanlar ne ölçüde çoğalırsa, dünyamız da o ölçüde sevginin, yaratıcılığın ve yaşam coşkusunun bugünden geleceğe uzanan büyük ormanına dönüşür. Kuşkusuz, geleceğin mutlu dünyasını bunlar yaratacaktır.

İkinci Dünya Savaşının araya girmesi, ardından Türkiye'nin çok partili siyasal sisteme geçerek nispi bir demokratikleşmenin yaşanması, Türkiye'nin gündeminden silahlı hareketleri uzaklaştırdı.

Kürtler, taleplerini demokratik kanallardan ifade etmeye başladılar.

Bir taraftan kimlik sorununu politik alana taşıırken, diğer taraftan Türkiye'de demokratikleşmenin hızlanması ve kurumlaşması için Türk Halkıyla, demokrat ve sosyalist güçlerle işbirliği yaptılar.

Bu dönemde hem Kürtlerin ve hem de Türkiye'nin ve Türk Halkının önemli kazanımları oldu.

O güne kadar politik mücadelenin temel kavramı olan "millet" kavramı, yerini "halk" kavramına bıraktı. Halkların eşitliği, kardeşliği ve beraberliği tezi, bütün Kürt siyasi

hareketlerinin benimsediği ortak bir görüşü ifade eder oldu.

Bu yeni anlayış, Türkiye'deki demokrat ve sosyalist güçlerin, işçi hareketlerinin, emekçi Türk Halkının çeşitli kesimlerinin, hem Kürtlerin demokratik taleplerini desteklemeleri ve hem de kendi aralarında bir hareket ve amaç birliği sağlamaları olanağını yaratmaya başladı.

Türkiye'de demokratikleşmeyi, kalkınmayı ve iç barışı sağlayacak bu gelişmeyi, iktidar kendi varlığına yönelik bir tehdit olarak gördü ve önlemeye karar verdi.

Önce, ciddi bir tarihsel deneyimden ve tarih bilincinden yoksun ilerici hareketleri provokasyonlarla asıl hedefinden saptırdı.

Sonra da, yarattığı kargaşa ortamını gerekçe göstererek askeri darbeleri gerçekleştirdi.

İktidar seçeneği olabilecek bütün muhalefet hareketlerini ezdi. Türkiye'nin geleceği olan gençlerimizin en yetenekli ve yurtsever kesimini etkisizleştirdi. Türkiye toplumunun gelişme dinamiklerini yok etti.

Askeri darbelerin Kürtlere dönük yüzü daha sert ve daha acımasız oldu.

Kürtler ve Kürtlerle ilgili düşünceler susturuldu. Aydınlar, gençler ve halktan insanlar tutuklandılar, korkunç işkencelere uğradılar.

12 Mart öncesi, köylüler çırılçıplak soyulup, köy meydanlarında, kadınların ve çocukların gözleri önünde dövülüyorlardı.

Bu onur kırıcı olaylara tanık olan o günün çocukları, 12 Eylül'de cezaevlerinde feci işkencelerin kurbanı oldular. Öldürülenlerin, yakılanların ve intihar ettikleri ileri sürülenlerin sayısı büyük boyutlara ulaştı.

İktidar yeni bir Kürt ayaklanmasının koşullarını yaratırken, Kürt gençlerini de bu uygun ortama doğru itiyordu.

Legal politik mücadele alanı tamamen yok edilip, insanlar işkenceyle, zulümle susturulmaya çalışılınca, gençler silahı alıp dağa çıktılar.

1938'de Dersim'de susan silahlar, 1980 sonrası yeniden konuşmaya başladı.

Bu bir Kürt ayaklanmasıydı. Daha önceki Kürt ayaklanmaları zincirinin son halkasıydı. Onlardan kopuk değildi. Aynı nedenlerden kaynaklanıyordu.

Fakat farklı dünya koşullarında ve ilk kez dış yardım ve destek sağlayarak diğerlerinden daha yaygın, daha örgütlü ve daha etkin olabilmiştir.

Kürt ayaklanmaları tarihi incelendiğinde iki temel özellik görülür.

1— Savaşı başlatan Kürtler olmamıştır. Kürtler, bazı devlet güçlerinin saldırısı ve tahrikiyle savaşa mecbur edilmişlerdir.

2— Son Kürt ayaklanması dışında, hiçbir Kürt ayaklanmasında dış destek ve dış yardım yoktur.

Şeyh Sait ayaklanmasında, Kürtlerin duruma egemen olduğu dönemde, Fransa, Türkiye'nin Suriye demiryollarından faydalanarak 105.000 askeri, ağır silahlarla birlikte ayaklanma bölgesine göndermesine izin verdi. Bu, Kürtlerin güneyden sarılmalarına ve yenilmelerine neden oldu.

Ağrı Dağı harekâtı sırasında, içinde Nadir Süphandağ'ın da bulunduğu Kürt heyeti Sovyetler Birliği ile görüşmeye gitti. Sınırı geçmelerine bile izin verilmedi.

Yine Ağrı Dağı harekâtında, İran, Türk ordularının İran topraklarından geçerek ayaklananları çembere almasına yardımcı oldu.

Türkiye-İngiltere-İrak arasında imzalanan 1926 tarihli Musul Antlaşması, aynı tarihte imzalanan Türkiye-İran Dostluk ve Güven Antlaşması, yine 1926 tarihli Türkiye-Fransa Dostluk ve İyi Komşuluk Sözleşmesi, ayrıca bunlara bağlı olarak imzalanan protokoller, hep Kürt hareketlerine karşı işbirliğini gerçekleştirmeye yönelikti.

1955'te kurulan, İngiltere'nin de katıldığı Bağdat Paketi ve 1959'da kurulan CENTO, Kürt taleplerine karşı bir işbirliğini de amaçlıyordu.

Devlet dış destek ve dış yardım sağlamıştır. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti, bir bakıma, Sovyetler Birliği ile Kapitalist Sistem arasında varılan bir uzlaşmanın ürünüdür. Ne Sovyetler Birliği ve ne de Batılı güçler Türkiye Cumhuriyeti'nin parçalanmasını, kendi çıkarlarına uygun bulmamışlardır. Onların o dönemde, insan hakları ve demokratik değerlerle ilgili bir kaygıları da yoktur.

Devlete egemen gücün bu ayaklanmalar üzerine gidişi ise, normal savaş gereklerinin sınırlarını aşarak, kadın ve çocuklara da yönelen toplu kıyımlara dönüşmüştür.

Kürtler ve Türkler kahraman halklar değillerdir. Onlar mazlum halklardır.

Tarihimiz, yenilgilerle, yıkımlarla, felaketlerle, trajedilerle doludur. Bugün de dünyanın geri kalmış halkları arasında yer alıyoruz.

Barış ve demokrasi değerlerinin egemen olmaya başladığı bir çağda ise halkların kahramanlara da, kahraman olmaya da ihtiyaçları yoktur. Çünkü kahramanlar, kurtarıcılar geri toplumların ürünleridir.

Halklarımız barışı sağlamak, çağdışı değerleri, anlayışları ve kurumları tasfiye ederek çağı yakalamak istiyorlar.

Bu, ancak kahramanlığa özenmeden, kurtarıcılar ve kahramanlar yaratmadan, halkın, sorunlarına sahip çıkıp kaderine egemen olmasıyla gerçekleşebilir.

Kürtler bunun bilincindedirler ve Kürtler silahı seçmediler. Ne bugünkü ve ne de dünkü savaşları istemediler. Savaşın getirdiği yıkımı, acıları hiçbir halk onlar kadar iyi bilemez.

Silahlı, savaşı devlete egemen güç ile Ortadoğu'daki etkin güçler seçtiler. Gençlerimiz ve ardından halkımız buna itildiler.

Bu son savaş planlıydı. Savaş, Doğu ve Güneydoğu'yu Kürtsüzleştirme politikasının ve demokratikleşmeyi engellemenin bir aracı olarak düşünüldü ve bu amaca uygun olarak kullanıldı.

Milliyetçi çevreler ve örgütler, savaşın Kürt varlığını sahneden sileceğine inanıyorlardı. Doğu ve Güneydoğu'yu Kürtsüzleştirmeyi, bu alanlara Ortaasya ve diğer bölgelerden getirecekleri soydaşlarını yerleştirmeyi ve Batı'ya göç eden Kürtleri de asimile etmeyi düşünüyorlardı.

Bu ülkedeki Ermeni ve Rum varlığına son veren tarihsel deneyimleri anımsatıyorlardı.

İç savaşı bu politik hedeflerini gerçekleştirecek bir araç olarak görüyorlardı.

Kürtlerin tarihi felaketlerle doludur. Ama hiçbiri bu son savaş kadar "Kürt Varlığı" nı tahrip etmemiştir.

Kürtler bakımından savaşın bilançosu çok ağır oldu.

On binlerce insan öldü, yaralandı, sakat kaldı.

Binlercesi faili meçhul cinayetlere kurban gitti.

Binlerce köy yakıldı. Milyonlarca insan göçe mecbur edildi.

Savaş, insanların yanında ekonomiyi de vurdu. Yatırımlar durdu. Mevcut işletmeler kapandı. Ticari ve endüstriyel girişimler önlendi. İşsizliğin ve yoksulluğun boyutları, Bangladeş gibi hiç gelişmemiş ülkeleri geride bıraktı.

Köylerin yakılması, yaylaların yasaklanması ve halkın göçe mecbur edilmesi nedeniyle hayvancılığa ve tarıma dayalı ekonomi tamamen çöktü.

Bu, bütün ülkeyi etkiledi. Dün et ve hayvan ihracatçısı olan Türkiye, bugün ithalatçı konuma geldi.

Savaşla birlikte Doğu ve Güneydoğu'dan Batı'ya, özellikle göç alan illere büyük bir kaynak ve rant transferi oldu.

Bölgedeki göçler ve güvensizlik nedeniyle arazi ve emlak fiyatları çok düştü. Çoğu yerde alıcı bulmak bile mümkün olmadı.

Batı'da ise göçler nedeniyle meydana gelen nüfus artışı, arazi ve emlak fiyatlarında büyük artışa neden oldu.

Doğu ve Güneydoğu'daki arazi ve emlak sahiplerinin büyük kayıpları, Batı'daki arazi ve emlak sahiplerinin cebine girdi. Savaş nedeniyle, bölgedeki arazi ve emlak sahipleri yoksullaşırken, Batı'dakiler zenginleşti ve hem de çok zenginleşti.

Gelecek için endişe verici olan eğitimdeki kayıplardır. Bir kuşağın önemli kesimi alfabeyi bile tanımadı. Cahil bırakıldı. Üstelik kendisini geliştirme ve iş olanaklarının olmadığı bir savaş bölgesinde.

Okuma olanağını bulan kesimin ise üniversite girişinde yolu tıkanı. Yetersiz bir lise eğitimi bu gençlere bunalıma

düşme tehlikesinden başka ne sağlayabilirdi ki.

Savaşla tarihsel ve doğal değerler büyük ölçüde yok oldu. Ormanlar yakıldı.

Kürtler yerlerinden yurtlarından edildiler. Topraktan kopan insanlar kültürlerinden koptular. Batı'da ya asimile olma sürecine girdiler, ya da gettolaştılar. Bir başka alana savrulup sefalete mahkûm edilen Kürtler, bağlı oldukları, toplumsal ve kültürel değerleri yitirmeye başladılar.

Savaş, Kürt toplumunu kendi içinde düşman kamplara ayırdı. Koruculuk, yeni kan davalarına ve aşiret çatışmalarına yol açtı.

Kirli işlerde kullanıldıklarına dair ciddi iddialar bulunan itirafçılar ise Kürt toplumunun ayrı bir yarasıdır. Katıldıkları savaşta dayanma gücünü yitirdikleri için itirafçılığa mecbur edilen ve kendi toplumları aleyhine çalışmaya zorlanan bu Kürt gençleri, iç savaşın bir başka kurbanlarıdır.

Savaşın getirdiği kan davalarının, düşmanlıkların ve utanç verici olayların Kürt toplumundaki etkileri nasıl giderilecek ve iç barış nasıl sağlanacak? Kendi toplumsal ve kültürel değerlerinden kopan toplumun önemli bir kesiminin kimlik ve kişilik sorunları nasıl çözülecek?

Bunlar yanıtlanması gereken sorulardır.

Kürt sorununun çözümü için öncelikle savaşın durdurulması gerekir. Savaş sürdükçe, çözüm için gerekli olan güven ortamını yaratmak ve ekonomik kaynakları bulmak mümkün olmaz.

PKK olgusu, 70 yıldan fazla bir süredir devam eden Kürt ayaklanmalarına, tenkil (topluca ortadan kaldırma, tepeleme)

anlayışıyla yaklaşıldığı için ortaya çıkmıştır. Yenilgiye uğratılan her ayaklanmadan sonra bir yenisi başlamıştır.

Dünyanın bugünkü koşullarında, Batı'ya bağımlı bir Türkiye'de tenkil politikalarının eskisi gibi uygulanma olanakları yoktur. Dün Devlet hem sosyalist ve hem de kapitalist sistemin desteğine sahip olduğu halde, Kürt ayaklanmaları tamamen dış destekten yoksundu. Bugün Devlet ne kadar dış desteğe sahipse Kürt ayaklanması da o ölçüde dış desteğe sahiptir.

Dünkü ayaklanmalarda aydın unsurların da rolü olmakla beraber, hareketlerin yönetimine feodal unsurlar egemendi.

Bugün yapı tamamen değişmiş. Topraksız köylülerin, gençlerin ve aydınların ağırlığını koyduğu geniş halk kitlelerinin desteğine sahip bir hareket oluşmuştur.

Bu özelliklere vurgu yapmamızın nedeni, PKK'nın yok edilmesinin güçlüğü, yok edildiği varsayılsa bile hemen yeni örgütlerin devreye girip hareketi sürdüreceğini, bu anlayışla savaşa son vermenin mümkün olamayacağını belirtmek içindir.

70 yılı aşkın bir süredir, bir hareket yok edilememişse, son 15 yılın hareketi bütün güçlerin seferber edilmesine ve bütün kaynakların kullanılmasına rağmen ortadan kaldırılamamışsa, külahımızı önümüze koyup düşünmeliyiz. Önyargılarımızdan kurtulup gerçeği kabul etmekten başka hiçbir çarenin kalmadığını görmeliyiz.

Bu da bir facia değildir. Karşımızdakiler bizim insanımız, bizim köylümüz, kentlimiz, aydınımız, gencimiz, işçimizdir. Bunlar bizden bir parçadır. Devlet onları suçluyor, onlar da devlet yöneticilerini.

Devlet, "Bunlar teröristtir. Kadın, çocuk ve askerleri

öldürüyorlar. Türkiye'yi bölmek istiyorlar.” diyor.

Onlar da, çoğu terör olaylarından, faili meçhul cinayetlerden, köy yakmalarından, kitlesel sürgünlerden vd... devlete egemen gücü sorumlu tutuyorlar.

Bomba sesleri, savaş kurbanlarının çığlıkları arasında, bu toz duman içinde, gerçek bilinse de, onun kabulü ve ifade edilmesi zordur. Her iki tarafın uyacağı bir ateşkese ihtiyaç vardır. Bu, halkımızın da beklentisidir.

PKK'nın bütün cinayetlerden sorumlu bir terörist örgüt olduğu, bu niteliği ile diyalog kurmanın mümkün olamayacağı iddiası, medya tarafından da sürekli işlenerek kamuoyu oluşturulmuş ve bu, Kürtlerle ilgili önyargılarla birleşerek, barış engeline dönüşmüştür. Ama devlet kurumlarının ve güçlerinin hataları ve sorumlulukları ise tartışılmamıştır.

Oysa gerçeğe ulaşmadıkça ve bu gerçek bütün açıklığıyla halka anlatılmadıkça savaşa son vermek mümkün değildir.

Durum nedir?

Savunmasız sivilleri, kadın ve çocukları, silahları ellerinden alınmış askerleri vurmak cinayettir. Hiçbir gerekçe bu cinayetleri mazur gösteremez.

Bir siyasal hareket, masum insanları hedef alan bombaların kirliliğine, sivil hedeflere yönelen kör şiddete bulaşırsa, amacını ve amacının haklılığını anlatmakta zorlanır ve şayet haklıysa haklılığına gölge düşürür.

Kürt ayaklanma geleneğinde masum sivilleri, elinden silahı alınmış esir askerleri vurmak yoktur. En azılı Kürt düşmanları yok edilirken, eşlerine ve çocuklarına en ufak bir zarar gelmemesi için çok büyük özen gösterilmiştir.

Irak ve İran'daki Kürt hareketlerinde, Koçgiri'den Dersim'e kadar bütün Kürt ayaklanmalarında, Kürt toplumuna

egemen olan insani değerlere bağlı kalınmıştır. Kürtler savaşmışlar fakat cinayet işlememişler.

Son Kürt ayaklanmasında ise sivil hedeflere, masum insanlara, kadın ve çocuklara yönelik saldırılar yaygınlık kazanmıştır. Bu konuda PKK ile Devlet güçleri birbirlerini suçlamışlardır.

Kim cinayet işlemişse elbette ki o kınanacaktır. Taraf durumuna ve gerekçeye göre tavır alınamaz. Terör terördür. Cinayet cinayettir ve kınanmalıdır.

Ama devlet güçleri veya devlet içinde yuvalanan ya da onlarla bağlantılı olan bazı güçlerin bu cinayetleri işlemesiyle PKK'nin işlemesi arasında, yaratacağı sonuçlar bakımından önemli farklar vardır.

Biz PKK'ye ne vergi ödüyoruz, ne de askerlik yapıyoruz. Hiçbir organik ve duygusal bağımız bulunmayan böyle bir örgütten, suçlama ve eleştiri dışında, hesap sorma olanağımız yoktur.

Kaldı ki ülkeyi yöneten, düzeni asayişi sağlamakla görevli olan güç de PKK değildir.

Ama Devlet bizim devletimiz. Ona vergi ödüyoruz, askerlik yapıyoruz. Yasalarına, kararlarına, mahkemelerinin verdiği hükümlere uyuyoruz. Uymadığımız zaman bizi cezalandırıyor ve cezayı uyguluyor ve biz direnmiyoruz.

Genelkurmay Başkanından Tapu Memuruna kadar, devletin işlerini yürütmekle görevli olanların maaşını biz ödüyoruz. Bizim cebimizden çıkan ve vergi olarak bizden alınan paralarla uçaklar, helikopterler, bombalar, mermiler... alınıyor.

Maaşlarını ödediğimiz atanmışlar, hukuk zemininden ayrılmadan, sınırları daha önce çizilmiş görevleri yapmakla yükümlüdürler.

Ama bunlar hukuk çerçevesinin dışına çıkıp, yaşamlarını korumakla görevli oldukları insanları, kadın ve çocukları öldürürlerse, artık vatandaşın sığınacağı bir merci kalmaz. İnsanlar can derdine düşer ve bu can pazarında, kendini koruma içgüdüleriyle silahlı gruplar oluşur. Devletin hukuka dayalı otoritesi çöker. Devletin kendisi de kaba bir güce dönüşür. Dışının battığı, gücünün yettiği zayıfları, güçsüzleri ezer ve yok eder. Kendisine karşı çıkan güçlü gruplara boyun eğer.

Merkezi otorite parçalanır. Daha önce yerel iktidarlar oluşmamışsa, merkezi otoritenin parçalanmasıyla her alanda mafya grupları veya siyasal amaçlı silahlı hareketler ortaya çıkar. İleri sürdükleri gerekçeler haklı olmasa da inandırıcı bulunur.

Bu nedenle devlet güçleriyle ilgili cinayet ve terör olaylarının varlığı veya aklanmadığı sürece ileri sürülen iddialar, örneğin, Bahçesaray katliamı ve Güçlükonak'ta 11 köylünün yakılması olayı gibi, PKK'nin eylemleriyle karşılaştırılmayacak kadar vahim sonuçlar yaratır.

PKK'nin yakasına yapışamayız. Vatandaş olarak ona gücümüz yetmez. Ama Devletin yakasına yapışmak bizim hakkımızdır.

Devlet görevlilerine, "Benim ödediğim vergilerle, benim verdiğim yetkiyle sen buradasın. Senin görevin, insanların canını, malını, namusunu, fikir ve inanç özgürlüğünü vd... korumaktır.

Oysa bu görevi gerektiği gibi yapmadığın ileri sürülüyor. Şayet hukuk dışı uygulamalar, baskı ve işkenceler olmasaydı, PKK'nin silahlı eylemleri de olmazdı, deniliyor. Ülkeyi yöneten, ülkenin asayiş ve güvenliğinden sorumlu bir güç olarak PKK'nin yaptıklarından da sorumlu olduğun söyle-

niyor. Çünkü insanların can güvenliğini sağlamak senin görevin.

Ayrıca PKK ile mücadele ederken yine hukuk dışına kaydığın, cinayetlerden, sivil hedeflerin vurulmasından sorumlu olduğun iddiaları var.

"Gel bana hesap ver" demek ve yakasına yapışıp hesap sormak bizim hakkımız.

Ama yapabiliyor muyuz?

PKK'nin ilk ateşkes kararı, özellikle bölge halkı arasında sevinç ve umut yaratmıştı. '

Yaşar Kemal ve Aziz Nesin'in de içinde bulunduğu bir grup aydın, ateşkesin uygulanıp uygulanmadığını görmek, hem PKK'nin, hem de devlet güçlerinin bu kararla ilgili tavırlarını yerinde incelemek üzere bir ekip oluşturduk.

Diyarbakır eski milletvekili Dr. Tarık Ziya Ekinci, Prof. Dr. Gencay Gürsoy, Siirt Milletvekili Zübeyir Aydar, Prof. Avukat Hüsni Öndül, Tüm Maliye-Sen'den Mehmet Bakır, İHD yöneticisi Hasan Beksek, Mümtaz Çerçel, Anka Ajansı'ndan Yahya Koçoğlu ve iki gazetecinin bulunduğu 12 kişilik grup 25 Nisan 1993 tarihinde Diyarbakır'ın Bismil ilçesi Tepecik köyüne, Bismil Kaymakamından izin ve güvence alarak gittiler.

Fakat bir astsubay komutasındaki jandarmalarla çevrili bulunan köy meydanında, köy korucuları, gezi heyetini ateş ederek araçlardan indiriyor ve hepsini yere yatırıp galiz küfürlerle hakaret ediyor, ayrıca eski milletvekili Dr. Tarık Ziya Ekinci ile milletvekili Zübeyir Aydar'ı da dövüyorlar.

Milletvekili, akademisyen, sivil kurumların temsilcileri ve gazetecilerden oluşan heyeti silah tehdidiyle Diyarbakır'a dönmeye mecbur ediyorlar.

İlgili mercilere yapılan şikâyetlerden de bir sonuç alınmadı.

Devlet güçleri, durumun başkaları tarafından görülmesini, gerçeğin araştırılmasını, bilinmesini istemiyorlardı.

Hukuka bağlı olarak görevini yapan, suç işlemediğinden emin olan görevliler, basını ve sivil kurumları kendileri davet eder, araştırmalarına ve incelemelerine yardımcı olurlar.

Devlet güçlerinin ateşkes kararını dikkate almamaları ve PKK içindeki bazı unsurların 33 eri katletmeleri bir barış fırsatının kaçırılmasına neden oldu.

Ateşkes kararı, devlet görevlilerinin iddia ettiği gibi PKK'nin zayıf olduğu dönemde, derlenip toparlanmak için başvurduğu bir taktik değildi.

O dönemde katıldığım bir toplantıda, PKK'yi çok yakından tanıyan, bu konuda uzman çok ünlü gazeteci-yazar bir Türk, özel konuşmamızda, PKK'nin, tarihinin en güçlü döneminde ateşkes kararı aldığını söylemişti. Bu iyi değerlendirilmedi.

Türk ve Kürt aydınları olarak gezilerimiz, medyayı ziyaretlerimiz, yaptığımız toplantılar, ilgililerle görüşmelerimiz fazla etkili olmadı.

Devlete egemen güç, savaşı sürdürmekte kararlıydı. Kamuoyuna da birkaç ay içinde PKK'yi bitireceğini söylüyordu.

Oysa yıllar geçti. Bu konuda uzman Türk aydınları, PKK'nin, güçlerinin ve faaliyetlerinin önemli bir bölümünü, başta Batı Avrupa olmak üzere, dünyanın çeşitli yerlerine ve de siyasi alana kaydırarak daha etkili bir konuma geldiğini, medyada açıkça ifade ediyorlar.

Doğu ve Güneydoğuda olduğu gibi Batıda ve özellikle de metropollerde şiddetin alt yapısı oluştu. Her an patlamaya hazır bir durumda bekliyor.

Bugün savaşa son verilmezse, şiddetin alt yapısı daha da gelişecek ve barışı sağlamak daha güç olacak ve daha uzun zaman alacaktır. Toplumun ödediği bedel ve kurbanların sayısı artacaktır.

Devletin Kürt Politikası, legal alanda halk desteğine sahip, güçlü, bağımsız bir Kürt hareketinin örgütlenmesini engellemiştir. Hatta etnik temele dayanmayan bir Türkiye demokratik hareketinin örgütlenmesine de izin verilmemiştir. Siyasi partilerin resmi devlet görüşü dışında, Kürt sorununun çözümüyle ilgili bir program oluşturmalarına ve çözüm üretmelerine olanak tanınmamıştır.

Bu politikanın sonucu olarak da sadece illegal alanda silahlı bir örgüt ortaya çıkmış. Devlet tarafından kendilerini ifade etmeleri ve örgütlenmeleri engellenen bütün hareketlerin potansiyel güçlerini yanına almış ve desteklerini kazanmıştır.

Silaha egemen olan bu gücü dikkate almadan silahlar susturulamaz ve barış sağlanamaz.

Teröristti, değildi. Haindi, bölücüydü veya değildi. Bu gibi tartışmaların bir yararı yoktur.

Unutmamak gerekir ki iç savaşlar kirli savaşlardır. Ne kadar özen gösterilirse gösterilsin, savaşın tarafları, az çok bu kirliliğe bulaşırlar. Zaman yitirilmeden savaşa son verilirse daha çok kirlenmenin önüne geçilmiş olur.

Türkiye’de silaha söz geçirebilecek legal bir güç oluşmadığı için, ancak elinde silah tutan ve bu silaha komuta eden silahı susturabilir.

Kuşkusuz bu, devlet politikalarının yarattığı bir sonuçtur

ve bunun sorumlusu da devlete egemen olan güçtür.

Bütün Kürt Hareketleri son yıllarda bas bas bağırıyorlar. "Biz Türkiye'nin bölünmesini istemiyoruz. Kürt Sorununun Türkiye sınırları içinde bir çözüme kavuşmasını istiyoruz" diyorlar. Kimse bu sesi duymuyor veya duymak istemiyor.

Bir hareket bu noktaya gelmiş, ayrılmayı değil, birlikte yaşamının yeni koşullarını oluşturmaya çaba gösteriyorsa, sorunu çözmek çok kolaylaşmış demektir.

Yapacağınız, 70 yılı aşkın bir süredir uygulanan tenkil, asimilasyon ve inkâr politikalarından vazgeçip toplumlar ve toplumlarla devlet arasındaki ilişkileri çağdaş hukuk devleti normlarına uygun olarak düzenlemektir.

Bunu gerçekleştirdiğiniz zaman da anlaşmazlık konusu çok az şey kalacaktır. Belki de hiç kalmayacaktır.

Haklı taleplerin ve gerçekçi uygulanabilir çözümlerin kabulü, PKK'nin silahlı eylem için ileri sürdüğü gerekçeleri ortadan kaldırır. Bu noktadan sonraki silahlı hareketlerin toplumsal desteğini yok eder.

Bugün binlerce Kürt genci ellerinde silah dağlarda savaşıyor. Barış için bunların silahı bırakması gerekir.

Devleti yönetenler bu gençlere sürekli "teslim ol" çağrısı yapıyor. Az sayıda da olsa teslim olanlar itirafçılığa zorlanıyor. Kişilikleri yok ediliyor.

Oysa bu gençler serüven için, soygun için dağa çıkmadılar. Bunlar dağa çıkmalarının gerekçesi olarak, kimliklerinin inkârına ve asimilasyon politikasına karşı çıktıkları için, kendilerine baskı ve işkence yapıldığı, legal olarak düşüncelerini ifade etme ve örgütlenme imkânına sahip ol-

madıkları ve başka seçenekleri bulunmadığı için silahlı hareketi başlatıp devam ettirdiklerini ileri sürüyorlar.

Onların bu iddialarını ister haklı bulun, ister bulmayın. Ama bu genç insanların toplumla, ülke yönetimiyle ilgili görüş ve düşüncelerinin bulunduğunu, genel olarak toplumun veya bazı kesimlerinin talep ve özlemlerini dile getirmeye çalıştıklarını ve bunları ifade etme haklarının olduğunu kabul etmek gerekir.

Şimdi bunların, ölümü göze alacak kadar inandıkları fikirlerinden vazgeçip kişilikleri yok edilmiş birer itirafçı olarak aramızda yer almalarını nasıl isteyebiliriz? Onlar bunu nasıl kabul eder ve biz kişiliklerinden kopmuş, manen yok edilmiş insanlarla birlikte yaşamayı nasıl içimize sindirebiliriz?

Silahlı gençleri dağdan indirmenin bir tek yolu var. O da bir hukuk devletinin normlarına uygun olarak fikirlerini serbestçe ifade etmelerine ve örgütlenmelerine olanak sağlayacak legal politik mücadele seçeneğini ve demokratik sivil güvence kurumlarını yaratmaktır.

Çiller, çocuklarının istikbalini Amerika'da aradığını söyledi. Servet transferiyle bunu doğruladı da.

Bu gençler ve bu gençlerin anaları, babaları istikballerini bu topraklara, bizim ülkemize bağlamışlar. Bunun için ölümü, sürgünü göze alıyorlar.

Bizler ülkemizi Tansu Çiller ve benzerlerine emanet ettik. Onlar da bildiklerince veya yapılan telkinlere uygun olarak yönetiyorlar.

Bu gençleri ise öldürmeye çalışıyoruz. Üzerlerine yoksul Anadolu çocukları olan diğer gençlerimizi gönderiyoruz.

Ana ve babalarının ise köylerini yakıp onları göçe zorluyoruz, yoksulluğa ve sefalete mahkûm ediyoruz.

Türkiye bu çelişkiyi çözmek zorundadır. Bu çelişki çözülmeyince hiçbir sorun çözümez.

Biz bunların silahlarından korkalım. Her birinin bir mayın bir bomba olup toplum içinde infilak etmesinden korkalım. Ama fikirlerinden korkmayalım. Bu fikirlere hoşgörüyle saygıyla yaklaşalım.

Kimi fikirler doğru, kimi fikirler yanlış olacaktır. Unutmayalım ki yanlışlara katlanmak doğruyu bulmanın bedelidir.

Bırakalım bu gençler evlerine dönsünler. Ana ve babalarıyla, hala, teyze, dayı ve amcalarıyla kucaklaşsınlar. Onlarla tartışsınlar, fikir alış verişinde bulunsunlar. Doğrunun ve yanlışın yaşamı doğrudan etkileyen aile, köy ve kent ortamında fikirlerini test etme olanağını bulsunlar.

Onların akrabaları, yakınları yaşam mücadelesi içinde, serüvenden uzak, gerçekçi ve ne istediklerini bilen halktan insanlardır.

Bunlar aş istiyorlar, iş istiyorlar. Ev bark sahibi olmak, insanca yaşamak istiyorlar. Baskıdan kurtulmak, kimliklerini serbestçe ifade etmek ve geliştirmek istiyorlar. Kendi dilleriyle konuşmak, okuyup yazmak ve eğitilmek istiyorlar. Kültürlerini korumak ve yaşamlarına bu kültürle renk ve anlam katmak istiyorlar. Ve bütün bunların gerçekleşmesi için de yerelde kendilerini yönetmek istiyorlar.

Bu insanlar, binlerce yıllık tarihlerinde Ortadoğu'nun bütün halklarıyla birlikte yaşadılar. Barış içinde bir arada yaşamak için uzlaşmanın gerektiğini ve uzlaşmanın ne olduğunu ve ne anlama geldiğini çok iyi biliyorlar. Bu konuda büyük deneyimleri var.

Savaşı sevmiyorlar. Savaştan nefret ediyorlar. Onun yıkıcı etkilerini herkesten çok iyi biliyorlar. Çünkü bunu

yaşıyorlar. Zorunlu olmadıkça da savaşmıyorlar.

Onlar Türk Halkıyla birlikte yaşamının ve birbirlerinden ayrılmamanın gerektiğine inanıyorlar.

Ama bu birlikteliğin asker-sivil bürokrasinin totaliter iktidarında mümkün olamayacağıının, ancak evrensel hukuk ilkelerine uygun demokratik sivil bir düzende gerçekleşebileceğinin bilincindedirler.

Bırakalım çocuklarıyla kucaklaşsınlar. Yanlışları varsa düzeltirler.

Bırakalım kendilerini yönetsinler. Kendi sorunlarını en iyi kendileri bilirler. En doğru çözümleri kendileri bulurlar.

Onlar yaşamın içinde yoğrulmuş ne istediklerini bilen, simgelere değil öze önem veren deneyimli insanlardır. Onlar halktır. Bırakalım, çocuklarıyla kucaklaşsınlar. Bırakalım kendilerini yönetsinler.

Legal politik faaliyet için gerekli koşullar hazırlanıp, güvenceleri oluşturulduktan sonra çıkarılacak bir genel aflla bu gençlerin dağlardan inip aramıza katılmalarına, doğru ve yanlışlarla iç içe geçen savaş yıllarından edindikleri bilgi ve deneyimle ülkemizin fikir hayatına farklı bir bakış açısı getirmelerine, enerjileriyle, yaratıcılıklarıyla ülke kalkınmasına katkıda bulunmalarına olanak sağlayalım. Ve yine cezaevlerinde sayıları on bine yaklaşan siyasi tutuklu ve hükümlünün özgürlüklerine kavuşmalarının iç barışı ve huzuru sağlamak için gerekli olduğunu kabul edelim.

Unutmayalım ki bunlar bizim çocuklarımızdır. Yanlışları da olsa hoşgörüyle yaklaşmalıyız.

Ama bir de dönüp kendimize bakalım. Onların eleştirilerine kulak verelim. Ülkeyi yöneten onlar değil bizdik. Siyasal, ekonomik, sosyal kültürel sistem bizim eserimizdi.

Çağdışı eğitim sistemiyle onları eğiten de bizdik.

Peki, ne bekliyorduk? İletişim ve ulaşım teknolojisinin küçülttüğü ve karşılıklı etkileşimlerin yoğunlaştığı dünyamızda, onların, bizim beklentilerimize uygun olarak büyüklere itaatte kusur etmeyen, başına vurulup elinden lokması alınan, kendilerine uygun gördüğümüz her konumu kabul'lenen, etraflarındaki haksızlıklara, adaletsizliklere ses çıkarmayan, baskılara boyun eğen uysal çocuklar olmalarını mı bekliyorduk?

Onlar mı isyan etti, biz mi onları isyan ettirdik?

Evet, dönüp bir de kendimize bakalım. Bir boy aynasında kendimizi seyredelim. Bu gençlere ne verdik de onlardan ne istiyoruz. Elimizi vicdanımıza koyup insafla düşünelim.

Kürtler tarihin tanık olduğu en büyük trajedileri yaşadılar. Sıkça gelen toplu kıyım, yaygın yıkım, sürgün ve zorunlu göç dalgalarıyla perişan oldular, önemli varlıklarını yitirdiler.

Bütün bunlara rağmen kin, nefret ve intikam duyguları Türk Halkına yönelmedi. Türk Halkıyla bir çatışmaya girilmedi. Çünkü Kürtler, bütün bunlardan Türk Halkını sorumlu tutmadılar.

Kürtlerin dilinde Türk, "Tırk"dı. Onlar kadar geri, onlar gibi ezilip sömürülen bir halk.

Bütün bunlardan sorumlu olan merkezi bir güç vardı ki Türkleri de ezen, sömüren bu güce Kürtler "Rom" veya "Roma Reş" diyorlardı.

Bu ad, ta Bizans'tan beri, ülkeyi yöneten merkezi bürokratik gücü ifade için mi kullanılıyordu?

Ama ne olursa olsun, Kürtlerin gözünde, baskıların, toplu

kıyımların sorumlusu bu bürokratik merkezi güçtü. Kürtlerin tarih bilinci, büyük bir tarihsel yanlıgıyı önlemiş, feci sonuçlara yol açacak bir Kürt-Türk düşmanlığına ve savaşına imkân vermemiştir.

Fakat içinde bulunduğumuz savaş koşulları, medyanın ırkçı yayınları ve savaş kışkırtıcılığı, Türk Halkı arasında şoven duyguların ve milliyetçi akımların yayılmasına neden oluyor. Ne yazık ki Kürt ve Türk toplumları arasında düşmanca duygular yeşermeye başlıyor ve bu bir çatışma ortamının yaratılmasına yol açıyor.

Kısa sürede bunu önlemezsek ülkemizde bir Kafkasya ve Bosna-Hersek dramının yaşanması kaçınılmaz hale gelebilir.

Burada, Türk Halkına ve Türk aydınlarına büyük görev düşüyor.

Kürtler, devlete egemen gücün 70 yıldır uyguladığı baskı ve tenkil politikasının mağdurlarıdır ve bir mağduriyet psikolojisi içindedirler. Kürtlerin Türk Halkına karşı bir düşmanlıkları yoktur. Olaylardan onları sorumlu tutmuyorlar ve genellikle seviyorlar da.

Ama Türkler için aynı şeyi söylemek zordur. Düşmanlıktan söz etmek mümkün değilse de, sevgiden söz etmek de güçtür.

Devlete egemen gücün politikası, Kürt gerçeğini inkâr esasası üzerine kurulduğu için, Türk Halkına Kürtleri tanıma fırsatı verilmemiştir. Şoven milliyetçi bir eğitim sisteminin etkisiyle Türk toplumu, Kürtler hakkında bazı önyargılara sahiptir.

Hiç kimse birlikte yaşadıkları ve her fırsatta kardeş olduklarından dem vurdukları milyonlarca Kürdün dili nedir, tarihi nedir, kültürü nedir, merak etmedi. Üniversitelerde

bugün yaşamayan birçok dil okutulur ve incelenirken, aynı sınırlar içinde yaşayan milyonlarca insanın kendi aralarında konuştukları canlı bir dil olan Kürtçe ile ilgili hiçbir araştırma ve inceleme yapılmadı, yaptırılmadı. Üstelik bu dil yasaklandı.

Kürt dili, tarihi ve kültürü Türk aydınlarının da ilgisini çekmedi. Örneğin Bülent Ecevit Sanskritçe'yi öğrendi de, kaderleri üzerinde söz ve karar sahibi olduğunu ileri sürdüğü Kürtlerin diliyle ilgilenmedi.

70 yılı aşkın bir sürede bilim adamı ve aydın namusuna sahip sınırlı sayıda insan çıktı. Bunlardan biri de İsmail Beşikçi. Başına gelmedik kalmadı. Yaşamı cezaevlerinde geçti.

Bir toplantıdaydık. Türk aydınlarının ve bilim adamlarının Kürt toplumunun sosyolojik ve etnik yapısıyla ilgili araştırmalara ilgi göstermediklerinden yakınıldı. Önemli Üniversitelerimizden birinin tanınmış öğretim üyesi aynen şunları söyledi.

“Ben kahraman değilim. Bilim adamıyım. İsmail Beşikçi bu konuya el attı, başına neler geldi. Ben de bu konuyla ilgilenirsem başıma nelerin geleceğini biliyorum.”

İsmail Beşikçi bir kahraman değil, bilim adamı namusuna sahip bir aydındır. Bir peygamber sabrı, inancı ve hoşgörüsüyle kendisine yönelen baskılara karşı koyup direndi ve Türk Halkının, Türk aydınlarının yüz akı oldu.

Şayet Beşikçi yalnız kalmasaydı, araştırmalar farklı bakış açılarıyla çok yönlü yapılsaydı, bugün Kürt Sorunun çözümü için Devlet, toplum ve aydınlar büyük bir şaşkınlığın içine düşmezlerdi.

Kürt ve Türk toplumları arasında gönüllü güzel bir beraberliğin sağlanması, karşılıklı sevgi ve saygının yerleş-

mesine bağlıdır. Sevgi ve saygı duyguları birbirlerini tanıyan toplumların arasında gelişir ve yerleşir. Tanımadığınız toplum “yabancı”dır. “Yabancı”lıkla “kardeş”lik kavramları gelişir. Kardeş olmak için tanımak gerekir. Tanıdıkça seversiniz. Tanıdıkça sayarsınız.

Kürtler Türkleri tanıyor. Onların dilini, kültürünü, müziğini... tanıyor ve tanıdıkça seviyor.

Ama Türkler Kürtleri tanımıyor. Tanımak Lezgin’i, Zozan’ı, Yekbûn’u bireysel olarak tanımak değildir. O toplumu meydana getiren dil, kültür vd... unsurları tanımak demektir. Kürtçe’yi bilmek, Ehmedê Xanî’yi, Melayê Cizîrî’yi, Feqiyê Teyran’ı, Evdalê Zeynê’yi, Cîgerxwîn’i, Şıvan’ı... tanımak demektir. Kürt tarihiyle ve sosyolojik yapısıyla ilgilenmek demektir.

O zaman Türkler de Kürtleri toplum olarak sever ve binlerce yıllık bir birikimin ürünü olan kültürlerine saygı duyar. Bu, her iki toplumun karşılıklı sevgi ve saygıya dayalı gönüllü beraberliğini sağlar. Bugüne kadar sürekli tekrarlanan, ama hiçbir inandırıcılığı olmayan “Türk ve Kürt kardeşliği” klişesi, “Et tırnaktan ayrılmaz” masalı gerçeğe dönüşür.

Bu nedenle Kürtçe eğitim sadece Kürtler için değil, Türkler için de gereklidir.

Devletin, medyanın, Türk Halkının Kürtlere bakışı ve onlara karşı tavrı Kürt sorununun çözümünü güçleştiriyor.

Yetmiş yıldır, Türkiye’deki kültürel oluşumda belirleyici olan en önemli unsur milliyetçiliktir.

Kişilikleri milliyetçi kültürle oluşmuş olanlar, Kürtlerin

kimliklerine sahip çıkmasını bölücülük ve ayrılıkçılık olarak tanımlıyorlar.

Oysa Kürtlerin kimliklerine sahip çıkması ve bu kimlikle eşitliği savunmaları, kişiliklerine bağlı dokunulmaz, vazgeçilmez, devredilmez insanlık haklarındanadır. Kimliğine sahip çıkmak ne bölücülüktür, ne ayrılıkçılıktır, ne de milliyetçiliktir.

Onurlu ve kişilikli bir insanın veya bir toplumun insan haklarına sahip çıkması ve onu savunmasıdır.

Oysa milliyetçi ve asimilasyoncu anlayışa sahip olanlar, Kürtlerin insan haklarına sahip çıkmasını ve kullanmasını bölücülük, ayrılıkçılık ve adeta vatana ihanet suçu olarak kabul ediyorlar.

Bu, Türkiye'nin Kürt politikalarını belirliyor. Bugünkü krizlerin temel nedenini oluşturuyor.

Konuyu daha iyi açıklamak için birkaç örnek verelim.

Yargının bağımsız olmadığından yakınıız. Bu doğrudur. 1982 Anayasası yargı bağımsızlığına yer vermemiştir.

Ama hakim ve savcılarının ideolojik bağımlılıklarının olabileceğinden kimse söz etmiyor ve bunun karar verirken objektif olmayı engelleyeceğinin üzerinde durulmuyor.

Yasalar soyut kurallardır. Bu kuralların somut bir olaya uygulanması, yargı yorumuyla olur. Bağımsız ve tarafsız olmaları gereken yargı mensuplarının, yorumu, objektif davranarak yapmaları gerekir.

Oysa Kürt kimliği ve Kürt sorunuyla ilgili davalarda, hakim ve savcılarının objektif davrandıkları söylenemez.

Hakimler, yasaları, objektif ölçülere göre değil, ideolojik anlayışlarına göre yorumlarsa, verilecek kararlar hukuksal olmaktan uzaklaşır.

Türkiye'nin bütünlüğünü savunan ve buna içtenlikle

inanan birçok yazar, sadece “Kürt Halkı”ndan söz ettikleri için ağır hapis cezalarına mahkûm edilmişlerdir.

Ülkemizde bir düzineye yakın siyasi parti, sadece “Kürt Halkı” deyimini kullandıkları için Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmışlardır.

Halkın oylarıyla seçilip TBMM’ne gelen DEP’liler, bu Mahkemenin kararıyla milletvekilliklerine son verilip TBMM’nden atıldılar. Polis tarafından yakalanıp yaka paça cezaevine gönderildiler.

Oysa Türkiye’yi bölünmeye götürecek olan, çoğulcu yapının baskı altına alınması ve ifade edilmesine engel olunmasıdır.

Yargı bağımsızlığı, ancak devletin ideolojisinin olması, hakimlerin ve savcılarının ideolojik bağımlılıklarının bulunmamasıyla gerçekleşebilir.

Diğer bir örnek.

Katılımcı demokrasiyi kurmak, ademi merkezietçi sistemin uygulanmasıyla mümkündür.

Ademi merkezietçilikten söz edilince Kürtler akla geliyor. Kürt sözcüğü, bölücülük ayrılıkçılık çağrışımı yapıyor. Bu nedenle ademi merkezietçi sistemin, Türkiye’yi böler endişesiyle, tartışılmasına bile tahammül edilmiyor.

Kürtler hakkındaki önyargılar nedeniyle Türk Halkı da cezalandırılıyor. Demokrasiden, özgürlükten, kendisini yönetme hakkından yoksun bırakılıyor.

Başka bir örnek.

Resmi olarak inkâr ve asimilasyon politikaları uygulanıyor. Ama Türkiye’de Kürtlerin var olduğu da biliniyor.

Fakat Kürtlere hep kuşkuyla bakılıyor. Güven duyulmuyor.

Bu kuşku ve güvensizlik nedeniyle Dış Kürtlere karşı

da düşmanca bir tavır takınıyor.

Özellikle Irak'taki Kürtlerin kendilerini yönetme olanağına kavuşmaları endişeyle izleniyor ve önlenmeye çalışılıyor.

Irak Kürt Bölgesindeki halk, büyük bir yaşam mücadelesi veriyor. Savaşın, sürekli dış müdahalelerin ve belirsizliğin tahrip ettiği bölge ekonomisi, aynı nedenler devam ettiği için düzelmiyor. Halk, Batı'dan gelen dış yardımlarla yaşamını sürdürebiliyor.

Bir tek Habur sınır kapısından dış dünyaya açılabilirler. Onu da Türkiye'deki iktidar bir baskı aracı olarak kullanıyor.

Irak'taki Kürt Halkı Çekiç gücün koruma şemsiyesi olmazsa Saddam Hüseyin tarafından yok edileceklerdir.

Saddam Hüseyin'in 1988 yılında zehirli gazlarla, içlerinde kadın, çocuk ve bebelerin bulunduğu 5000 kadar Kürdü katlettiğini herkes biliyor. Ama Saddam Hüseyin'in 182.000 Kürdü hunharca öldürdüğünden Türk kamuoyunun haberi yoktur. Bu Bosna-Hersek'te işlenen cinayetlerin boyutlarıyla aynıdır. Ama bunlar Kürt oldukları için midir, bilinmez, medya bu trajediyi kamuoyuna duyurmamıştır.

Irak'taki Kürt Halkının en büyük ihtiyacı toplum olarak kendilerini yönetecek kurumları oluşturmalarıdır.

Bu, Kürt düşmanı çevrelerin ortalığı velveleye vermek suretiyle ileri sürdükleri gibi bir devlet kurmak amacına yönelik değildir.

Şayet koşulları varsa, bu bölgede Kürtlerin devlet kurmaları, aynen Azeriler, Çeçenler, Özbekler, Boşnaklar gibi onların da haklarıdır. Bu neden başkalarını rahatsız ediyor. Eğer bu, bu örneğe bakarak Türkiye'deki Kürtlerin de devlet kurmak amacına yönelecekleri korkusundan kaynaklanıyorsa,

Türklerle Kürtlerin birbirlerine güven duymalarının imkânsız hale gelmiş olduğunu gösterir ki bu sürekli savaş ve her iki toplum için felaket demektir.

Türkiye'deki Kürtlerin bağımsız bir devlet için mücadele etmemelerinin nedeni, korkudan veya Türk kardeşlerimize karşı ayıp olur endişesinden kaynaklanmıyor. Bu, sınırların kalkmaya başladığı, ulus-devlet yapılarının yıkılmaya yüz tuttuğu, dünya ölçüsünde ekonomik, siyasal bütünleşmenin hızlandığı bir dönemde yeni sınırlar koymanın ve özellikle etrafı kendilerine düşman teokratik ve totaliter yönetimlerle çevrili bir kara ülkesine hapsolmanın Kürtlerin yararına olmayacağı düşüncesinden kaynaklanıyor.

Şayet siz, benim Irak örneğine bakarak sizden ayrılabilceğimi düşünüyorsanız, hem aklıma ve hem de samimiyetime güvenmiyorsunuz demektir. Böyle bir anlayışla beraber olmak mümkün değildir.

Kürtler, Türklerle birlikte olmayı, dünya konjonktürünün zorunlu bir gereği olarak ve kendi yararlarına uygun olduğu için istiyorlar. Bu, Türk Halkının da yararına. Her iki toplum karşılıklı sevgi ve saygıya, özellikle de güvene dayalı birlikte olmanın yeni koşullarını yaratmalıdırlar. Bugüne kadar sadece klişe olarak ifade edilmiş olan “kardeşlik” sözcüğüne gerçek anlamını kazandırmalıdırlar.

Bize “kötü örnek olur” iddiasıyla Irak'taki Kürt Halkı cezalandırılırsa, biz nasıl kardeş, nasıl dost olur ve nasıl barış içinde birlikte yaşayabiliriz? Böyle bir tavır dostça değil, düşmancadır.

Ufak bir köyü alalım. Bu köyde dirlik ve düzeni sağlamak için bir örgütlenmeye gitmek zorunluluğu vardır. Bunların aralarından muhtarı, ihtiyar heyetini seçmeleri, öğretmeni,

imamı, bekçiyi, çobanı vd... bulup görevlendirmeleri gerekir.

Irak Kürt Bölgesinde dört milyona yakın insan var. Merkezi bir yönetim yok. Olsa da yine yerel yönetimlere ihtiyaç var.

Elbette ki bunun bir karar organı olacak. Bir icra organı olacak. Anlaşmazlıklara bakacak yargı organı olacak. Sağlık, eğitim, kültür vd... gibi bir toplumun ihtiyaçları olan bütün yönetim birimleri bulunacak.

Eğer bunlar olmazsa o bölgede anarşi olur, kaos olur. Meşru oluşacak iktidar birimlerinin yerini, kendilerini hiçbir hukuksal kural ve insani değerle bağlı saymayan çeteler ve mafya örgütleri alır.

Şimdi elimizi vicdanımıza koyup Allah için doğru söyleyelim. Irak'taki Kürt kardeşlerimiz ve onlarla birlikte yaşayan Türkmen kardeşlerimiz için biz böyle bir kaos ortamını mı uygun görüyoruz?

Şayet değilse, kendilerini yönetmek için gerekli olan kurumları oluşturmalarına neden engel oluyoruz, neden seçim yapmalarına karşı çıkıyoruz ve neden bas bas bağırıp bütün dünyayı ayağa kaldırıyoruz?

Bugün Kürt bölgesinde aşiretlere dayalı siyasi partiler etkin. Her birinin kendisine ait yönetim organları ve güvenlik güçleri var. Örneğin Ankara'da Celal Talabani'nin ayrı, Mesut Barzani'nin ayrı temsilcilikleri bulunuyor.

Kürt Bölgesine ait, bütün halkı temsil edecek ve bölgede egemen olacak kurumların oluşumu önlediği için bu durum sürdürülüyor.

Aşiret yapısı dış tahriklere ve özellikle bölge ülkelerinin tahriklerine açık ve duyarlı olduğu için çatışma ve savaş eksik olmuyor.

Çünkü bu partilerin, daha doğrusu onları destekleyen aşiretlerin özel çıkarları, bölge ülkelerinin istihbarat servislerince de tahrik edilerek çatışmaya dönüştürülünce bölge yönetimi felç oluyor.

Oysa aşiret yapısını aşan ve bütün halkı temsil eden kurumlar oluşturulup etkinlikleri sağlansaydı, Irak Kürt Bölgesi daha az sorunlu, daha istikrarlı ve demokratik bir Türkiye için de daha güvenli komşu bir bölge olurdu.

Irak Kürt Bölgesi, Doğu ve Güneydoğu'nun etnik, kültürel ve coğrafi bakımdan doğal bir uzantısıdır. Irak devleti yapay bir devlet olarak kurulmuştur. Bu bölgenin Türkiye ile olan ilişkileri Bağdat ve Basra bölgeleriyle olan ilişkilerinden daha fazla ve daha güçlüdür.

Kürtler ve onlarla birlikte yaşayan Türkmen ve diğer azınlıkların yüzü Türkiye'ye dönüktür. Şu anda dünyaya tek çıkış yolları Habur sınır kapısıdır. Etrafı dost olmayan yönetimlerle çevrili bir kara ülkesinin bağımsız devlet olarak yaşayamayacağını da bilincindedirler.

Bu nedenle de hem etnik ve coğrafi yapısı hem de Türkiye'nin Avrupa ile olan yoğun ilişkileri nedeniyle Türkiye'ye daha fazla yakınlık duyuyor, dostluk ve güven ortamını yaratmak istiyorlar.

Ama Türkiye'deki iktidar, bize, yani Türkiye'deki Kürtlere "kötü örnek" olur endişesiyle onların dostça uzattığı eli itiyor. Seçimlerin yapılmasına, demokratik kurumların oluşturulmasına karşı çıkıyor. Aşiret gibi geri sosyal yapıların devamını istiyor ve onlarla işbirliği yapabileceğini umuyor.

Cumhuriyet tarihi boyunca Türkiye'de de aynı politikalar uygulandı. Ağalık ve Şeyhlik kurumlarının sürdürülmesine

çalışıldı. Özellikle 1950'den sonra, onlarla ittifaklar oluşturuldu. Bu, Türkiye'nin demokratikleşmesini engelledi ve bugünkü sorunlara kaynaklık etti.

Türkiye dışındaki Kürtlerin gözü Türkiye'dedir. Batı'yla bütünleşmiş, demokratik sivil bir yönetime sahip Türkiye'ye komşu olma özlemleri var. Bunun kendi sorunlarını önemli ölçüde çözmeye yardımcı olacağına inanıyorlar.

Bir Pankürdizm kimsenin korkulu rüyası olmamalı. Gelecekte tüm uluslar, halklar etnik gruplar birleşecek, kucaklaşacaklardır.

Bütün Türklerin, Kürtlerin, Arapların ve diğerlerinin aralarındaki sınırlar kalkacak. Kürtler de, Türkler de diğerlerinden ayrı kendi özel dünyalarında değil, kendilerinden olanlarla birlikte, ama diğerleriyle iç içe sınırların olmadığı bir dünyada yaşayacaklardır.

Bu nedenle Kürtler yeni sınırlar koymak değil, mevcut sınırları kaldırmak istiyorlar. Bunu da Batı'ya doğru ve Batı'yla bütünleşerek yapmaya çalışıyorlar.

Devleti yönetenler, medya ve Türk Halkı, Kürtler hakkındaki olumsuz önyargılardan kurtulmak, Kürtlerin de onlardan farksız ve onlarla eşit insanlar olduklarını bilmek, onların aklına, samimiyetine ve sözüne güvenmek zorundadırlar.

Kürtlerin ayrılmak niyetinde olmadıklarına, kardeş Türk Halkıyla birlikte, barış içinde ve demokratik bir düzende yaşamak istediklerine inanmak zorundadırlar.

Kardeş sözcüğü, içi boş bir klişe olarak kullanılmıyorsa veya bir aldatmaca değilse, karşılıklı sevginin, saygının ve özellikle güvenin olması ve bugünkü milliyetçi anlayışın değişmesi gerekir.

Ortadoğu'da bugünkü dengelerin değişmesi kaçınılmazdır. Yeni düzeni belirleyecek olan güçlerden en önemlisi Batı'dır. Sözüünü ettiğimiz Batı, ABD'nin belirleyici rol oynadığı Kuzey Amerika ve Batı Avrupa ülkeleridir.

Batı homojen değildir. Batı'daki demokratik sivil kurumlar, insani ve demokratik anlayışlarının bir gereği olarak, Kürt toplumlarının karşılaştıkları insan hakları ihlallerine, tehcirlere, toplu kıyımlara... karşı çıkıyorlar. Hem kendi devletlerinin yöneticilerini ve hem de çeşitli uluslararası platformlarda, Batı ve dünya kamuoyunu etkiliyorlar.

Bunların Türkiye'ye ve Türk Halkına düşmanlıkları yoktur. Fakat Kürt trajedisi, gelişmiş insanları ve gelişmiş toplumları derinden yaralıyor ve bazen tepkilerinin dozunu artırabiliyor.

Batılı devletlerin Türkiye ve Kürt politikaları bu ölçüde sade ve yalın değildir. Dün Batı'nın çıkarları, Kürtlerin parçalanmasına ve totaliter yönetimlerin egemen olduğu ülkelerde ezilmelerine yol açmıştı. Bugün Batı, kendi içindeki çıkar çatışmalarına karşın, genel eğilim olarak, Ortadoğu'da kalıcı bir barışı ve istikrarı sağlamak için Kürt sorununa barışçı ve demokratik bir çözüm getirmekte kararlı görünüyor.

Ortadoğu'daki teokratik ve totaliter yönetimler ise buna direniyorlar. Her biri kendi Kürt'ünü ezmeye, yok etmeye çalışırken, diğer ülke Kürtlerinin savaşını da destekliyor.

Amaç, bu Kürtlerin başarısına yardımcı olmak değil, komşu ülkede istikrarsızlık yaratmak ve kendisine yönelebilecek tehditleri azaltmak veya müzakerelerde güçlü kozlara sahip olmaktır.

Kürtlerin özlem ve talepleri ise buldukları ülke sınırları içinde kendi kimlikleriyle, eşitlik temelinde, diğer halklarla

birlikte yaşayacakları demokratik sivil bir düzenin kurulmasıdır.

Bu, Ortadoğu halklarının, teokratik ve totaliter yönetimlerin baskısından kurtulmaları, barışa ve huzura kavuşmaları demektir. Kürtlerin talepleri ve kavgaları, sadece kendileri için değil, birlikte yaşadıkları bütün halklar için de büyük öneme sahiptir.

Kürtler Hafız Esat'ların, Saddam'ların, Rafsancani'lerin Ortadoğu'sunda, ulus-devlet yapılarının yaşamı kendilerine zehir eden cenderesinde yaşamak istemiyorlar.

Bu nedenle sınırların kaldırılmasına, kimliklerin ifade edilmesine ve geliştirilmesine, demokrasinin kurulmasına olanak sağlayan Batı politikalarını destekliyorlar.

Bugünkü emperyalizmi ve kapitalizmi, faşizme, askeri diktatörlüklere, teokratik ve totaliter yönetimlere tercih ediyorlar. Emperyalist denilen Batı'nın en azından can güvenliklerini sağlayacağına inanıyorlar.

Onlar Ortadoğu'daki totaliter ve teokratik yönetimlerin safında olmak, demokratik değerlere sahip çıkmamak ve Batı karşıtı politikaların sözcülüğüne soyunmak gibi tarihsel bir hataya düşmeyecek kadar tarih bilincine ve Birinci Dünya Savaşı yıllarında bu nedenle kaçırılan tarihsel fırsatları hatırlayacak kadar kolektif belleğe sahip olduklarına inanıyorlar.

Batı, Türkiye'nin bütünlüğünün korunmasından yanadır. Ama Batılı devletler, Türkiye'nin imzalayıp onayladığı uluslararası sözleşmelere uymasını, bunların gereklerini yerine getirmesini, insan hakları ihlallerine ve savaşa son vermesini, Kürt kimliğini tanıyıp Kürt sorununa siyasi demokratik bir çözüm bulmasını istiyorlar.

Türkiye'nin istikrarlı, laik, demokratik bir hukuk devleti

olmasında kendileri açısından büyük yarar görüyorlar. Balkanlar, Ortadoğu ve Kafkasya çatışma üçgeninin arasında yer alan, etnik ve kültürel yapısıyla bölgeyi etkileme olanağına sahip olan Türkiye'nin, onlar açısından model olarak büyük önemi vardır. Etnik ve dinsel çatışmaların sürdüğü bir bölgede bu sorunları, laik, demokratik hukuk devleti çerçevesinde uzlaşmayla barışçı bir çözüme ulaştırmış Türkiye Modeli, çatışmaların sona erdirilmesi bakımından çok önemlidir.

Ayrıca, iç sorunlarını çözmüş istikrarlı bir Türkiye'nin, Kafkasya, Ortaasya ve Rusya Federasyonu pazarına, Batılı firmalarla işbirliği yapıp etkin olarak girmesi olanağı da vardır.

Gerek Batılı devletlerin dış politika hedefleri ve gerekse Batıdaki demokratik sivil kurumların çalışmaları ve amaçları, Kürtler ve Türk Halkı için bir uzlaşma fırsatı yaratıyor. Çünkü Batılı devletlerin ve Batıdaki demokratik sivil kurumların hedefleri, amaçları ve çalışmaları Kürtlerin ve Türk Halkının özlem ve talepleriyle uyuyor. Bütün bunların arasında temelde herhangi bir çelişki, anlaşmazlık bulunmuyor. Görünen çelişki ve anlaşmazlıklar, bir yandan 70 yıllık milliyetçi eğitim sisteminden ve bunun şekillendirdiği kültürel yapıdan, diğer yanda devlet desteğine dayalı medyanın halkı şartlandırmasından kaynaklanan yapay çelişki ve anlaşmazlıklardır.

Şayet Kürt hareketleri Batı etkinlik alanında olsa, sadece bu alanda bulunmalarından dolayı, Kürtlerin ve Türk Halkının ortak yararlarına uygun bir uzlaşma zemini kendiliğinden doğmuş olacaktır. Çünkü Batı etkinlik alanındaki Kürt hareketleri, Kürtlerin özlem ve taleplerine yanıt veren Batı'nın dış politika hedefleriyle uyum içinde olacak ve yine Batı'nın

savunduğu insan hakları ve demokratik değerlere sahip ı-
kacaktır.

Fakat Kürt hareketleri, Ortadoğu devletlerinin etki ala-
nında bulunurlarsa, bu Türkiye ve Türk Halkı için tehlikeli
bir durum yaratır. Komşularımız haksız taleplerinde bile
güçlü olma Őansına sahip olurlar.

Devlete egemen güç, Kürtlere yurt içinde legal alanda
politika yapmayı yasaklıyor. Yasal ve yasadışı önlemlerle
legal alanı Kürtlere kapatıyor.

Kürtler bu kez başta Batı Avrupa olmak üzere, yurt
dışında örgütlenip politik faaliyetlerini sürdürmeye çalıŐı-
yorlar.

Devlete egemen güç, bütün devlet olanaklarını kullanarak
onları Batı'dan sürmeye veya en azından politik faaliyetlerini
engellemeye uđraŐıyor.

Kürtler, Şayet Batı Avrupa'dan da sürülür veya faali-
yetleri engellenirse, o zaman Ortadoğu'ya ve Rusya Fede-
rasyonu'na bütün ağırlıklarını yığacaklardır. Bu durum ise
sürekli savaş ve istikrarsızlık demektir.

Türkiye'yi kaosa ve parçalanmaya götürecek, kalkınma
ve petrol boru hatları gibi büyük projelerin gerçekleşmesini
olanaksız kılacak bir sürecin baŐlatılması demektir.

Türkiye Cumhuriyetinin, Türk Halkının geleceği baki-
mından yapacağı en akıllıca iş, Kürt örgütlerinin ve siyasal
hareketlerinin Batı Avrupa'da yığınak yapmasına en azından
hoŐgrl davranmasıdır.

Kürt sorununun üzümünde Batı'nın yardımı ve katkısı
nemlidir. Batı Türkiye ile olan ekonomik ve siyasal iliŐ-
kilerini, demokratik bir iktidarın oluşumunu sağlayacak yönde

kullanabilir ve sorunun çözümü için gerekli olan ekonomik alt yapının kurulmasına ve projelerin uygulanmasına yardımcı olabilir.

İç savaş, cepheleri, cepheleşmeleri getirir. Cephele bir kez oluştu mu, herkes cepheye katılmaya zorlanır ve katılanların yüzü “düşman”a dönük olur.

Cephele yalnız savaş alanlarında değil, siyaset, kültür, iletişim ve diğer alanlarda da oluşmaya başlar.

Ayrıntılar silinir. Özellikler kaybolur. İnsani ilişkiler biter. Her şey “biz” ve “onlar” ayrımına iner.

Savaşta kuvvet ve kuvveti temsil eden silah belirleyici olmaya başlar. Silah hem politika aracı ve hem de iletişim aracı olarak kullanılır. Silahın politik etkinliğini fark eden güçler, artık topluma mesajlarını namlunun ucundan gönderirler.

İç savaş sürdükçe toplumdaki bütün kurumlar bu savaş ortamının gereklerine ve özelliklerine uygun olarak şekillenirler.

İç savaşın en büyük sorumlusu olan devlet, dışa kapanır. Kendisini koruma gerekçesiyle bütün denetim mekanizmalarını işlevsiz hale getirir ve hesap vermekten kurtulmaya çalışır. Demokratik karar mekanizmaları da işlemez hale gelir. Devlet kurumları savaş koşullarına göre şekillenirler ve silahlı gücün çizdiği çerçevenin dışına çıkmamaya özen gösterirler. Toplumun bütün kaynakları savaşı yürüten silahlı gücün emrine verilir.

Dışa kapanan ve denetlenemeyen devlet çürümeye başlar. Rüşvet, yolsuzluk, irtikâp... üretir. Kendi içinde yeni güç odakları oluşur. Bunlar devlet dışında ilişkiler, ittifaklar

kurarlar. Birbirleriyle veya kendi dışlarındakilerle kanlı hesaplaşmalara girerler. Bu hesaplaşmaların temelinde ise kişi ve grupların özel çıkarları vardır. Bir mafyalaşma süreci başlar.

Devlet cephesinde yer alanlara göre, bu cephede yer almayanların hepsi karşı cephecedir. Karşı cephe “onlar”dır, “düşman”dır.

Kimdir bu düşman?

Dün “düşman” olarak Kürtler ve Komünistler vardı. Şimdi sadece Kürtler var. Yarın buna “kökten dinciler” eklenebilir.

Oysa “düşman” yoktur. İktidarın ve medyanın yarattığı “düşman imajı” vardır.

“Düşman” dedikleri bu ülkenin insanlarıdır. Kardeşlik edebiyatıyla yüceltip sonra da vurduğumuz Kürtlerdir. Kürt aydınları ve gençleridir. Yerinden yurdundan ettiğimiz halktır.

Yok edilmesi gereken “düşman” değil, “düşman imajı”dır.

Devlet kendisinden saymadığı herkesi karşı cepheye itmeye başladıkça, o cephe de gelişir büyür.

Orada da, savaş mantığının gereği olarak, kendilerinden sayılmayan herkes “onlar” ve “düşman” olarak görülür.

İnsanları iki cepheden birine katılmaya zorlarlar. Katılmayanlar iki ateş arasında kalır.

Silahın ve silaha dayalı gücün adeta kutsallaştığı böyle dönemlerde, cephelere egemen düşüncelerin dışında hiçbir düşünceye yaşam hakkı tanınmaz. Cephelerin denetiminde hiçbir örgütlenmeye izin verilmez.

Düşünceyi açıklama ve örgütlenme tekelinin silahlı

güçlerde olduğu toplumlar yaşama ve gelişme yeteneklerini kaybetmeye başlarlar.

Kendi silahlı gücüne egemen olamayan ve onu denetleyemeyen halklar, bu gücün esiri olurlar. Çünkü savaş mantığı, asker, cephe ve kuvvet mantığı çoğulculuğu reddeder. Bu mantık, çoğulcu yapıların kendilerini özgürce ifade etmelerine ve demokratik tartışma ortamı yaratmalarına tahammül etmez, susturur. Susan bir toplumun ise yaratıcı dinamikleri yok olur ve o toplum dünya arenasında etkin bir güç olma şansını yakalayamaz ve kaderini başkaları tayin eder.

Bir toplumun gücünü ifade eden silahlar değil, beyin gücüdür, bilgidir. Bunu yaratan, özgür düşünme, tartışma ve örgütlenme ortamıyla, dünya standartlarında iyi eğitilmiş insan kaynaklarıdır.

İç savaşa son vermenin iki yolu vardır.

Biri felaket yoludur. Bosna-Hersek gibi. Ülkeyi yıkıma götüren, kan gölüne çeviren ve yarattığı kin, nefret ve intikam dalgasıyla insani olan her şeyi bitiren ve geride sadece düşman halklar, düşman gruplar ve parçalanmış bir ülke bırakan bir yol.

Bu, cepheleşmeyle başlar. Bağımsız bütün alanlar yok edilir. Silah ve savaş mantığı egemen olur. Gerginlik tırmandırılır ve savaş yaygınlaşır.

Sonuçta uluslararası güçler müdahale ederler. Ama kurtarılacak fazla bir şey kalmaz.

Diğeri insani yoldur. Akıl yolu, demokrasi yoludur.

Demokratik ve sivil güçler, kendi bağımsız alanlarını ve toplumun çoğulcu yapısını korurlar. Cepheleşmenin halk

kesimlerini içine almasına imkân vermezler. Cephelere egemen olan güçlerin etkinliklerini sınırlar, savaş ve cephe mantığının aydınları ve halkı esir almamasına çalışırlar.

Toplumunu bir arada tutan ortak yararlar, birlikte yaşama inancı, karşılıklı sevgi ve saygı bağları henüz tahrip edilmediğinden, toplumlar ve toplumların çeşitli kesimleri arasında bir uzlaşma sağlanarak iç savaşa son verilir. Bu uzlaşmada, silahlı güçler, toplumun unsurlarından sadece biridir. Müzakere masasına oturan ve toplumun kaderini tayin eden güçler değildir.

Çünkü uzlaşmada müzakere masası ve müzakere eden taraflar yoktur. Toplumun bütün güçlerinin temsilcileri bir araya gelerek, iç savaşın nedenlerini ortadan kaldıracak, toplumların ve toplum kesimlerinin barış içinde bir arada yaşamalarını ve gönüllü beraberliğini sağlayacak yeni koşullarda anlaşır ve bunu uygularlar. Bu demokratik sivil bir düzenin koşullarıdır.

İşte bu ikinci yolu, akıl yolunu seçebilmek ve uygulayabilmek için cepheleşmenin bütün toplum kesimlerini içine alacak yaygınlığa erişmemesi ve toplumun çoğulcu yapısının korunmuş olması gerekir.

Yoksa felaket yolu dışında seçenek kalmaz.

Görülüyor ki, iç savaşlar sadece neden oldukları yıkımlarla sınırlı kalmıyorlar, toplumsal ilişkilerde ve yapılarda meydana getirdikleri değişimle toplumların geleceğini karartıyorlar.

Kürt sorununun çözümü için demokrasinin iki temel kuralını yaşama geçirmek gerekiyor.

Bunlardan biri çoğulculuk, diğeri katılımcılıktır.

Toplumda mevcut etnik vd... kimliklerin tanınması ve gelişmeleri için gerekli olanakların sağlanması çoğulculuğun gereğidir. Kürt, Çerkez, Arap, Azeri, Sünni, Alevi vb...

Toplumun bütünlüğünü sağlayabilmek için bu alt kimlikler, bir üst kimlikte birleşmelidir.

“Türk” kimlik olarak bir etnik kimliği ifade eder. Bu, üst kimlik olarak kabul edildiğinde, diğer kimlikleri bunun içine alabilmek için onları asimile etmek gerekir. Bir kişi hem Kürt, hem Türk veya hem Çerkez, hem Türk olamaz.

Bugünkü çatışma bir etnik kimlik olan Türk kimliğinin, üst kimlik olarak kabul edilmesinden ve bunu yaşama geçirmek için asimilasyon politikasının uygulanmasından kaynaklanıyor.

Ama “Türkiye”, “Anadolu”, “Osmanlı”, “Avrasya”... gibi üst kimlikler etnik özelliği ifade etmediğinden, “Türkiyeli Kürt”, “Türkiyeli Türk”, “Türkiyeli Çerkez” gibi Türkiye veya benzer bir üst kimlikte birleşebilirler.

Devlete egemen güç, bürokratik merkezîyetçi yapıyı “Üniter Devlet” kavramıyla ifade ediyor. Değişimi önlemek için de, bunun dışındaki bir sistemin Türkiye’yi böleceği, parçalayacağı iddiasını ileri sürüyor ve tartışmaları bile ihanet sayıyor.

Oysa üniter devlet kavramıyla ifade edilen bu bürokratik ve katı merkezîyetçi sistem, Türkiye’yi bir iç savaşın içine sürüklemiş, bölünmenin, parçalanmanın eşliğine getirmiştir.

Bürokratik merkezîyetçi sistem devam ettiği sürece demokrasi kurulamaz ve sorunlar çözülemez.

Katılımcı demokrasinin kurulabilmesi ancak ademi merkezîyetçi sistemin kabulü ve uygulanmasıyla mümkündür.

Merkezi iktidar, yerel iktidarların yetkisinin dışında kalması zorunlu alanlarda yetkili ve sorumlu olmalıdır.

Bu, ister idari taksimata dayalı bir ademi merkezîyetçilik olsun, ister farklı biçimde bir ademi merkezîyetçilik olsun, yeter ki en küçük birimlere kadar, halkın temsiline ve yönetime katılmasına olanak sağlasın ve bu uygulama “yerel iktidar” olgusunu yaratsın.

Örneğin, Türkiye’yi parçalayacağı endişesiyle tartışılmasından bile korkulan “federasyon”, demokratik bir yönetim sistemi de olabilir. Her bölge kendi içinde katı merkezîyetçi bir yönetim oluşturarak tek merkezli merkezîyetçilikten daha ezici, iki merkezli totaliter bir sisteme de dönüşebilir.

Bu nedenle adından çok, kapsamı ve uygulanma biçimi önemlidir.

Son zamanlarda Türkiye’de Başkanlık Sistemi çok tartışılır oldu. Ademi merkezîyetçiliğin bu sistem bakımından da büyük önemi vardır.

Başkanlık sistemi, ABD’de olduğu gibi, ancak merkezi iktidarın yetkilerinin istisna, yerel iktidarların yetkilerinin asıl olduğu ademi merkezîyetçi bir sistemde demokratik bir organ olma niteliğini kazanabilir ve sürdürebilir.

Merkezîyetçi sistemlerde ise başkanlık sistemi bir diktatörlüğe dönüşür ve bunu engellemek güçtür.

Bu nedenle ABD’de başkanlar isteseler de diktatör olamazlar. Ama merkezîyetçi sistemlerin uygulandığı ve demokrasinin kural ve kurumlarının tam anlamıyla yerleşmediği ülkelerde, başkanlar iyi niyetli ve demokrasi sever de olsalar diktatör olmaya itilirler.

Kürt sorunu tartışılırken, Türk, Kürt aydın ve örgütleri,

çözüm olarak düşündüklerini uzun listeler sunarak ifade ederler.

Örneğin, olağanüstü hal'in, koruculuğun kaldırılması, yayın ve eğitim hakları gibi.

Bunlar belirli politik sistemlerin ve yapıların sonuçları olarak ortaya çıkan veya çıkmasına engel olunan olgulardır.

Eğer politik sistem ve yapı değişmezse, reform niteliğinde bazı politika değişimleri sorunu çözmez. Daha da karmaşık hale getirir.

Örneğin, valilerin yetkilerini artırarak olağanüstü hal'i kaldırmak mümkündür. Zaten iktidarın düşündüğü de budur.

Böyle bir durumda olağanüstü hal, isim olarak kalkar ama uygulama bir başka biçimde sürdürülür.

Oysa ademi merkezîyetçi sistem kabul edilir, yönetim yetkisi, yerel iktidar yetkisi halka geçerse, yönetim kendiliğinden olağanlaşır.

Yerel iktidarların paralı milis gücüne ihtiyaçları olmadığı için koruculuk kalkar. Yönetime halk egemen olacağı için yayın ve eğitim hizmetleri, kendi ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenir ve bu konuda önemli herhangi bir sorun yaşanmaz.

Önemli olan politik yapının değişmesidir.

Bu da, Kürt kimliğinin tanınması ve gelişmesine olanak sağlanması, diğer kimliklerle bir üst kimlikte birleşmesi ve yerel iktidar olgusunu yaratacak, halkın kendisini yönetmesine imkân sağlayacak ademi merkezîyetçi sistemin kabulü ve uygulanmasıdır.

Kimlikleri tanınan ve yerelde kendilerini yönetme hakkını kullanan halkımız, iç barışın sağlandığı demokratik bir

düzende bütün sorunlarını kendisi çözer, ihtiyaçlarını kendisi karşılar. Birilerinin onlara bazı hakları kullanma izni vermesi, özgürlükler tanınması gerekmez. Zaten bu şekilde bir çözüm de olmaz.

Türkiye’de başta Kürt sorunu olmak üzere, bütün sorunların çözümü gelip iktidar olgusunda düğümleniyor.

Antidemokratik bir düzenin ürünü olan ve demokratikleşmeyle varlığı tehlikeye düşecek olan bir iktidardan, demokrasinin kurulması, barışın sağlanması beklenemez.

Bugüne kadar hep asker-sivil bürokrasi iktidarda oldu. Büyük sermayenin bazı dönemlerdeki katılımı dışında, iktidarı tekeline aldı.

Başta işçi sınıfı olmak üzere bütün sınıf ve tabakaların iktidar seçeneği olmasına imkân vermedi. Kendi iktidarı için tehdit oluşturan her türlü muhalefet hareketini baskı altına aldı ve susturmaya çalıştı.

Devlet yönetmekteki tarihsel birikimi ve becerisiyle, gerçek muhalefet hareketlerinin gelişmesini önlemek için aynı alanlarda sahte muhalefet hareketlerini örgütledi ve provokasyonlarla, şiddetin gerekçesi yaratılarak, toplumun gelişmesini sağlayacak ileri unsurları bir silindir gibi ezip geçti.

Bu iktidar, savaşın durmasını, barışın sağlanmasını istemiyor. Onun denetlenebilir bir savaşa ihtiyacı vardır.

Ama gelişmeler bu hesabı aşmıştır. Hem savaşın boyutları ve hem de PKK’nin gücü ve ilişkileri denetlenebilir olmaktan çıkmıştır.

Şimdi cebimizden harcadığı milyarlarca dolarla, her gün biraz daha yok edilen ülke kaynaklarıyla savaşı ve PKK’yi

denetlenebilir boyutlara indirmeye çalışıyor.

Bu iktidarın savaşa ihtiyacı vardır.

1— Savaş demokratikleşmeyi önlüyor. Demokratik bir Türkiye’de, seçimle işbaşına gelmiş iktidarların emrinde olması gereken asker-sivil bürokrasi iktidarını sürdürebiliyor.

2— Demokrasiye geçilmediği için asker-sivil bürokrasinin milliyetçi ideolojisi, devletin ideolojisi olarak sürdürülüyor ve topluma egemen olabiliyor.

3— Savaş durumu, devlet kurumlarında şeffaflaşmayı önlüyor ve demokratik denetim mekanizmaları işlevsiz kalıyor.

Mafyalaşmaya, rüşvete, irtikâba, hırsızlığa, yolsuzluğa, uyuşturucu kaçakçılığına, kara para aklamaya elverişli bir ortamın yaratılması, rekabete dayalı serbest pazar ekonomisinin uygulanmasına, ekonominin dışa açılmasına ve kendi kurallarıyla yönetilmesine engel oluyor.

Bu da işçi sınıfının, emekçi halk kitlelerinin ve burjuvazinin iktidar seçeneği olmalarını önlüyor ve asker-sivil bürokrasi iktidarını sürdürebiliyor.

4— Savaş için harcanan yıllık 8-15 milyar doların bir kısmı topa, tüfeğe, bombaya, mermiye, helikoptere... harcanırken, diğer önemli bölümü ise bazı gruplar arasında paylaşılıyor.

60.000’e yakın korucuya maaş veriliyor. Sisteme paralı milis desteği sağlanıyor.

Özel timlere, Olağanüstü Hal Bölgesinde görevli tüm devlet görevlilerine tazminatlar ödeniyor. Sırf bu tazminatları alabilmek için olaysız illeri olağanüstü hal kapsamına almak için provokasyonlara başvurulduğuna dair ciddi iddialar var.

Milyarlarca dolarlık savaş araç ve gereciyle diğer ihtiyaç maddeleri satın alınıyor.

İşadamlarıyla yetkili bürokratlar arasındaki kâr ve komisyon paylaşımı ile ilgili iddialar üzerine gitmek imkânı olmuyor. Ama sonuç olarak, bu satın almalardan yararlananların savaşın sürdürülmesini istedikleri de biliniyor.

Savaş bölgesinde görevli üst düzey asker ve sivil bürokratlara, örtülü ödenekten, trilyonlarca lira ödeniyor.

Bu ödemeler gizlidir. Denetime tabi değildir. Kendilerinden sarf evrakı istenmiyor.

Görevli isterse bunu istihbarat için veya başka bir devlet hizmeti için kullanabilir.

Dilirse bir Avrupa veya ABD bankasındaki hesabına aktarabilir.

Dilirse bu parayla faili meçhul cinayetler işletebilir.

Tehlike yaratması için ille de bu şekilde kullanılmış olması gerekmez. Sadece hukuk dışı bir amaç için kullanılma olanağının ve ihtimalinin bulunması yeter.

Ülkemizdeki iç savaştan ve istikrarsızlıktan yarar uman, iç barışı sağlanmış bir Türkiye modelini, iktidarları için bir tehdit olarak gören komşu ülkelerin teokratik ve totaliter yönetimleri de yardımlarını esirgemeyince ne yazık ki barışı sağlamak mümkün olmuyor.

Bu iktidar devam ettiği sürece ne savaşa son verilebilir, ne Kürt sorunu çözülebilir ve ne de demokrasiyi kurup geliştirmek mümkün olabilir.

Bürokrasinin iktidar olduğu bir ülkede demokrasi olmaz. Öncelikle bürokratik merkeziyetçi iktidarın değişmesi, emekçi halkın ve sermayenin her kesimini temsil eden demokratik bir iktidarın devlet mekanizmalarına egemen olması ve bürokrasiyi emrine alması gerekir.

Asker-sivil bürokrasi bir yandan OYAK gibi holdinglerle haksız rekabete giriyor, diğer yandan KİT'leri siyasi amaçları ve grupsal çıkarları doğrultusunda, ama ekonomik bakımdan verimsiz olarak kullanıyor ve ekonomiye ağır bir yük yük-lüyor.

İktidar gücünün kullanımını, Milli Güvenlik Kurulu kanalıyla anayasal bir kuruma dönüştürmüş bulunuyor.

Bürokrasinin kendi işlevine dönmesini sağlamak için, siyasal ve ekonomik bütün önlemlerin alınması gerekir.

Bürokratik merkeziyetçi iktidarın Türkiye'ye maliyeti çok yüksek. Bu hepimizin sırtında ağır bir yükür. Türkiye'nin bu ağır yükü taşıyacak gücü kalmamıştır.

Bu iktidarı değiştirmek zorundayız. Ama nasıl?

Bu iktidarın seçeneği demokratik sivil bir iktidar olabilir. Bunun için halkı temsil eden meşru bir parlamentonun oluşması gerekir. Ancak böyle bir parlamento halka ait egemenlik hakkını kullanma gücüne sahip olabilir. Bürokratik merkeziyetçi iktidarlara demokratik bir görünüm sağlamak için vitrin görevini görmez.

Bizdeki parlamento geleneği buna olanak sağlayabilir mi?

1920'de toplanan ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi, ülkedeki çoğulcu yapıyı yansıtan ve halkı temsil gücü olan bir meclisti.

Asker-sivil bürokratlar, ülke sınırlarını ve kendi ikti-darlarını önemli ölçüde güvenceye aldıktan sonra bu halk meclisinin yerine tayinle oluşturulmuş bir meclis kurdu-lar.

Tek parti döneminin parti şefi ve etrafındaki lider kadrosunun tayin ettiği kişiler, TBMM'nde yer aldılar. Onların direktifleri doğrultusunda hareket ettiler.

Bu meclisler hiçbir zaman bir parlamento niteliğini kazanamadılar. Tek parti yönetiminin totaliter anlayışına uygun kararların onaylandığı bir organ olmaktan öte bir işlevleri olmadı.

Kuvvetler ayrılığından söz etmek mümkün olmadığı gibi, denetim mekanizmaları da işlemedi.

Ünlü İstiklal Mahkemeleri, Yargının bu dönemdeki durumunu açıklamaya yeter.

1950 seçimleri, kuşkusuz, bir devrimdir. “Yeter artık. Söz milletindir” sloganıyla halkın jandarma devlete karşı olan öfkesi, baskıdan, zulümden, işkenceden, yoksulluktan kurtuluş umudu oy sandıklarına bir sel gibi aktı.

Bu seçimlerin sonucunda da Meclis, yine halkın gerçek iradesini yansıtmaktan uzak kaldı. Çünkü düşüncüyü açıklama ve örgütlenme özgürlüğünün olmadığı bir ortamda, genel seçimin halk iradesini sandığa tam olarak yansıtması mümkün değildi.

Rahmetli Menderes, “Oğunu aday göstersem seçilir” diyordu ve gerçeği ifade ediyordu.

Meclis, İttihat ve Terakki’den gelen ve daha önce CHP’nin üst kademelerinde görev almış olanların denetimindeydi.

Yine de çok partili sisteme geçilmesi ve demokratik kurumların oluşmasına kapının aralanmış olması sevindiriciydi.

Bundan sonra bir dizi askeri müdahalelerle, politik hareketlerin ve oluşumların doğal seyri içinde gelişmesi engellendi.

Son olarak 12 Eylül askeri darbesiyle, Türkiye, cunta liderlerinin tayin ettiği Kurucu Meclis olayını yaşadı.

Başta ABD olmak üzere Batı’lıların yardımı ve büyük sermayenin desteğiyle Türkiye’ye, demokratikleşmesini

önleyen dar bir elbise giydirildi.

Asker-sivil bürokrasinin iktidarını güvenceye alan, “kutsal devleti”, mutlak bir güç haline getiren, çoğulculuğu, katılımcılığı ve dolayısıyla demokrasiyi reddeden, yargı bağımsızlığına yer vermeyen 1982 Anayasası kabul ettirildi.

Bütün siyasal, ekonomik ve kültürel kurumlar yeni anayasal sisteme uygun olarak oluşturuldu.

İki alandaki düzenleme, bu totaliter bürokratik merkezî sistemin devamını sağladığı ve değişimini engellediği için önemlidir.

İktidarın oluşumunu belirleyen, daha doğrusu mevcut iktidarın devamını güvenceye alan bu iki unsurdan biri Siyasi Partiler Kanunu, diğeri Seçim Kanunu’dur.

Parlamento, siyasal partiler sistemiyle seçim sistemine göre oluşur. Bu iki sisteme egemen anlayışa göre kurulacak parlamento, Anayasa ve yasalarla, iktidarı değiştirme gücüne ve iradesine sahip olacak veya olamayacaktır.

Siyasi Partiler Kanunu iki özelliğiyle demokratikleşmenin önünde büyük bir engel oluşturuyor.

1— Siyasi Partiler Kanunu, siyasal partilerin faaliyet alanını o ölçüde sınırlıyor ki, ancak düzene uygun düşüncelerin açıklanması ve programların kabulü mümkün olabiliyor. Düzen karşıtı fikirlerin ifade edilmesi ve örgütlenmesi engelleniyor.

Böylelikle, yararları düzenin devamıyla çelişen ve düzenin değiştirilmesini isteyen sınıf, tabaka ve gruplar legal mücadele alanından dışlanıyorlar.

Bunların gerçek amaçlarını programlarına ve söylemlerine yansıtamamaları ise yanlış anlaşılmalara, kendi programlarıyla çelişkiye düşmelerine ve politika ahlakı

bakımından sorunlara yol açıyor.

Politika doğal mecrasında yürümüyor ve kurumlar, siyasal hareketler yerli yerine oturmuyor.

2— Bir diğer önemli özellik ise siyasi partilerin tabandan tavana geçişi önleyerek lider ve lidere bağlı kadroların değişimini engellemesidir.

Kırk yılda bir değişim olur. O da yine tavanda ve lider kadroları arasında gerçekleşir. Miadı dolan lider, yerini yine aynı grup içinden ve düzenin güvenilir adamlarından birine bırakır.

Siyasi Partiler Kanunu ile Seçim Kanunu, bu liderlerin ve yakın çevrelerinin partileri üzerinde mutlak bir egemenlik kurmalarına olanak sağlıyor.

Bu yetkilerden yararlanarak liderler ve yakın çevreleri, parlamento gruplarını, seçimden önce belirleyecek güce ve imkâna kavuşuyorlar. İster merkez yoklamasıyla, isterse sınırlı sayıdaki delegelerin seçimiyle olsun, belirleyici olan parti lideri ve onun yakın çevresidir.

Parlamentoda temsil edilebilecek konumda olan partilerin, parlamento gruplarını bu şekilde belirlemeleri, ortaya, parti liderlerinin atamalarıyla oluşmuş bir parlamento çıkarıyor.

Böyle bir parlamentoyla da Anayasayı ve 12 Eylül mevzuatını değiştirmek mümkün olmuyor. Çünkü bu kadrolar, konumlarını, varlıklarını buna borçludurlar.

Son 24 Aralık 1995 seçimlerini ele alalım.

Partilerin liderleri ve yakın çevreleri adayları merkezden belirlediler.

Sonra da, parti liderlerinin belirlediği bu listeler arasında seçim yapmamız istendi. Ve biz sandık başına gidip sözüm ona bizleri temsil edecek kişileri seçtik.

Hangisine oy verirsek verelim, bu bizim seçimimiz de-
ğildi. Sadece lider takımlarından birini diğere tercih ettik.
Onlar da kendi seçtikleri takımlarını alıp Meclise gittiler.

Seçim Kanununda yer alan, dünyada bir benzeri olmayan
% 10'luk baraj, seçmenin bu lider takımları arasındaki ter-
cihine de sınırlama getirdi. % 8'den fazla oy alan MHP ile
% 4'ten fazla oy alan HADEP saf dışı edildi.

Kaldı ki Seçim Kanunu ile Siyasi Partiler Kanunu ba-
zılarımızın asıl oy vereceği siyasal hareketlere örgütlenme
ve bu seçime girme izni vermemiştir.

Bu Meclis'in halkı temsil ettiği söylenebilir mi? Bu
Meclis'in meşruiyeti tartışılmaz, denebilir mi? Bu Meclis,
Türkiye'deki iktidar yapısını değiştirip, halk adına egemenlik
yetkisini kullanabilir mi? Ve bu Meclis, Türkiye'nin ağırlaşan
sorunlarına çözüm üretebilir mi?

Şimdi gözümüzün içine baka baka, bizim kendilerini
seçtiğimizi, bizi temsil ettiklerini söylüyorlar.

Bu çıkmazdan kurtulmak için ne yapacağız?

İlk, temel ve belirleyici olan adımı atmalıyız. Devlete
egemen gücün ve parti liderlerinin tayiniyle oluşan parlamento
geleneğine son verip, halkın özgür iradesiyle seçilen ve halkı
temsil eden parlamento dönemini açmalıyız. Ancak böyle
bir parlamento halka ait olan egemenlik yetkisini kullanabi-
lir.

Böyle bir parlamento ise ancak Siyasi Partiler Kanunu
ile Seçim Kanunu değiştirildikten sonra yapılacak adil ve
demokratik bir seçimle oluşabilir.

Bu değişiklikler aşağıdaki ilkeler doğrultusunda yapılırsa
olumlu sonuca varılabilir.

a) Bugünkü sorunların doğmasının ve ağırlaşmasının en önemli nedeni, düşünce açıklanmasına ve örgütlenmesine getirilen kısıtlamalar, uygulanan yasaklardır.

Legal alanın sınırlandırılması, kendiliğinden bir illegal alan oluşturur ve bunun üzerine şiddetle gidildiğinde de silahlı hareketlerle karşılaşılır.

Buna meydan vermemek için düşünce açıklamalarına ve örgütlenmelerine hiçbir sınır getirilmemelidir. Şiddet eylemlerine ise her hukuk sisteminde yaptırım uygulanır.

Herhangi bir baraj ve kısıtlama olmamalı ve her kesimin parlamentoda temsil edilmesine olanak sağlanmalıdır.

Bu şekilde ülke sorunları parlamentoya taşınır. Orada tartışılır ve uzlaşmaya dayalı çözümler üretilir.

Bu, parlamentonun gücünü ve etkinliğini de artırır.

Şayet bazı kesimlere ve gruplara parlamentoda temsil imkânı verilmezse, bunlar, çözümleri parlamento dışında ararlar. Bu, özellikle bir iç savaşı yaşayan Türkiye gibi bir ülkenin sorunlarını daha da ağırlaştırır. Parlamentonun meşruiyetini de tartışılır hale getirir.

b) Siyasi partilerde tabandan tavana geçişi, liderlerin ve onların yakın çevrelerinin değişimini olanaklı kılacak, örgütlerde kan dolaşımını, yenilenmeyi sağlayacak düzenlemeler getirilmelidir.

Siyasi partilerin entelektüel düzeyini belirleyen, parti liderinin yeteneği ve entelektüel düzeyidir.

Çünkü parti liderleri, kendi düzeylerini aşan hiç kimseyi partiye almazlar. Fark ettiklerinde de tasfiye ederler.

Sistem de genellikle, düzene bağlı kişileri lider konumuna getirir ve orada tutar.

Bu tip insanların yetenekli ve entelektüel düzeyleri yüksek kişiler olduklarını söylemek güçtür.

Bu nedenle siyasi partiler ve politik kadrolar, toplumun gerisinde ve ülkedeki entelektüel düzeyin altında kalırlar.

Hem kendi içlerinde ve hem de ülkede değişime karşı çıkarlar.

Bu sorun sadece siyasi partilerle ilgili değildir. Aynı sorun işçi sendikalarında da yaşanıyor. İşçi sınıfı yıllardır, adı sendikacı olan, ama işçilerin yaşamına ve sorunlarına yabancı bulunan profesyonel kadroları sırtında taşıyor ve değişti-remiyor.

Dernekler ve benzer kurumlarda da aynı sorunlar yaşanıyor.

Siyasi partilerde değişim olanağı sağlanırsa, diğer kurumlarda değişiklik yapmak kolay olur.

Siyasi partiler bir bakıma, devlet kaynaklarının ve rantlarının bölüşüldüğü alanda mücadele eden ve bunlardan en fazla payı kapmaya çalışan, bunu da lider ve yakın çevresinden belde temsilcilerine kadar uzanan bir zincirde paylaşan örgütler durumundadırlar. Böyle bir paylaşım imkânı, parti yöneticileri arasında kişisel ve grupsal çıkarlara dayalı bir güçlü ilişki yaratırken, piramidin başında bulunan lider ve yakın çevresine de rant kaynaklarına yakınlıkları ve dağılımdaki etkinlikleri nedeniyle bir otorite sağlıyor. Parti liderini ve çevresindeki küçük grubu, karşı çıkılmaz ve vazgeçilmez kılıyor.

Bu rant paylaşımının en önemli kaynakları KİT'ler ve Devlet Bankalarıdır. Bir de, Devletin saydam olmaması ve denetim kurumlarının iyi işlememesi nedeniyle, bürokrasi ile olan hukuk dışı ilişkilerdir.

KİT'ler ve Devlet Bankaları siyasi kadroların ve bürokrasinin etki alanından çıkarılsa, ekonomi kendi kurallarına,

devlet hukuk kurallarına uygun olarak yönetilse ve saydamlaşsa. siyasi partiler bir menfaat grubu olmaktan çıkıp, temsil ettikleri sınıf, tabaka veya grubun yararını genel yararlarla çelişmeden savunan ve ülke sorunlarına çözüm arayan kurumlara dönüşür ve gerçek kimliklerine kavuşurlar.

c) Milletvekili adaylığı, liderlerin veya siyasal ahlak açısından da çok tartışılan, küçük bir delege topluluğunun yetki alanından çıkarılmalıdır.

Bunun en doğru ve uygulanabilir çözümü, adayların, seçim çevresinde o partiye kayıtlı bütün üyelerin katılımıyla seçilmesidir.

Herhangi bir yolsuzluğu önlemek için de parti üyeliğinin ve aday seçiminin yargı denetiminde olması gerekir.

Bu şekilde seçilen bir adayın, parti liderine ve dar delege topluluğuna minnet borcu ve bağımlılığı olmayacaktır.

d) Milletvekilliği, devlet rantlarının bölüştüğü alana yatırım yapmak isteyenlerle, yaşam standartlarını değiştirmek ve ayrıcalıklardan yararlanmak isteyenlerin talep olabileceği konumdan çıkarılmalıdır.

Milletvekili dokunulmazlığı, milletvekillerinin rüşvet, zimmet, dolandırıcılık, hakaret vb... gibi adi suçlardan yargılanmalarını engellerken, DEP olayında görüldüğü gibi, düşüncelerini açıklarken onları dokunulmaz kılmıyor. Yaka paça Meclisten atılmalarına engel olmuyor.

Milletvekillerinin sadece fikirlerinden ve milletvekilliği ile ilgili çalışmalarından dolayı dokunulmazlıktan yararlanmaları, işledikleri diğer suçlardan, sade vatandaşlar gibi yargılanabilmeleri gerekir.

Milletvekillerine, görevlerini daha iyi yapabilmelerini sağlayacak kolaylıklardan yararlanmaları dışında, yaşam

standartlarını değiştirecek, maaş, emeklilik, lojman gibi konularda onları diğer vatandaşlara göre farklı konuma getirecek ayrıcalıklar verilmemelidir.

Milletvekilliği, temsil ettikleri kesimlerin ve grupların yararlarını, ülke yararlarıyla bağdaştırabilen, sorunların zmne ve yeni politikaların oluşturulmasına katkı sağlayabilecek bilgi ve deney birikimine sahip olan ve sadece bu amaçla parlamentoda yer almak isteyenlerin ilgi duyacağı bir konuma getirilmelidir.

Biliyorum, yerinde ve haklı bir soru soracaksınız.

Bütün bu değişim önerilerini kim yaşama geçirecek?

Askeri darbeler dönemini geride bıraktık. 1982 Anayasası, Milli Güvenlik Kurulu kanalıyla askerlerin iktidarda söz sahibi olmalarını sağlamış. Ordunun darbe yapmaya ihtiyaı yoktur. Kaldı ki bugün yaşadığımız sorunlar, 12 Mart ve 12 Eylül askeri darbelerinden kaynaklanıyor.

Bugünkü dünya koşullarında, silahlı bir grubun iktidara el koymasıda mümkün değildir. Böyle bir varsayımda bulunurken, Kamboçya'da bir Pol Pot'un çıkıp milyonlarca insanı öldürmesi ve ülkeyi bir mezbahaya çevirmesi örneğini de unutamayız.

O zaman tek yol kalıyor. Parlamento.

Parlamentonun demokratik değişim için ilk adımları atması, Seçim Kanununu, Siyasi Partiler Kanununu değiştirmesi ve erken genel seçime gitmesi gerekir.

O zamanda şu soru sorulacak.

Lider tayinleriyle oluşan bir parlamento, seçimle oluşacak bir parlamentonun oluşumuna razı olabilir mi? Mil-

letvekilleri sahip oldukları imtiyazlardan vazgeçip sade vatandaş statüsüne geçmeyi kabul edebilirler mi?

Bu sorulara, 'Hayır' yanıtını verdiğimiz zaman bir çıkmazla karşı karşıya olduğumuzu görürüz.

O zaman ufkumuz kararır. Geleceğe yönelik umutlarımızı yitiririz. Ülkeyi bir iç savaşa, siyasal, ekonomik ve ahlaki krizlere sürükleyen bugünkü bürokratik merkezîyetçi iktidarın bizlere sunacağı dehşet tablosunu görür gibi oluruz.

Elimizde tek bir olanak var. O da çağdaş ve demokratik değişime direnenlere baskı uygulamak ve onları değişime mecbur etmek.

Bunu kim yapacak?

İç barışın sağlanmasını, Türkiye'nin dünyayla özellikle Batı'yla bütünleşmesini, demokrasinin kurulup geliştirilmesini isteyenler.

Bunlar da, işçisi, köylüsü, memuru, esnafı ve diğer kesimleriyle halkımız, demokrasiden yana olan aydınlarımız, dışa açılmakta yararı olan sermaye ve demokratik değerleri savunan Batı kurumlarıdır.

Türkiye'deki değişimlerde iç dinamiklerin rolü olmakla beraber, belirleyici olan dış dinamikler olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda, çok partili rejime geçişte, askeri darbelerde, bugünkü düzenin şekillenmesinde, Avrupa Gümrük Birliği'ne girişte hep bu dış dinamikler belirleyici rol oynamışlardır.

İç dinamiklerin rolü yok mudur? Elbette vardır. Ama bu sınırlıdır.

Türkiye, petrol gelirlerine güvenerek dünyaya meydan okuyan İran veya Libya'nın konumunda değildir. 75 milyar dolar dış borcuyla, dış ticareti ve turizmiyle Batı'ya bağımlıdır. Batı'nın elinde, Türkiye'deki değişimi ve iktidar

olgusunu etkileyecek önemli siyasal ve ekonomik araçlar vardır.

Büyük sermaye, siyaseti, ekonomik politikaları ve değişimi etkileyecek önemli güce ve araçlara sahiptir.

Halkımız, medyanın yönlendirici etkisinden kurtulur ve aydınlarla birlikte, demokratik sivil örgütlenmelerle siyasete ağırlığını koyarsa, çağdaş ve demokratik değişimi sağlayacak en önemli güce dönüşür.

Bu unsurların, dayanışma içinde, aynı politik hedefler için çalışmaları, Türkiye ile Batı arasındaki ilişkileri, ekonomik çıkar birliği ile sınırlamayıp, demokratik değerlere dayalı bir bütünleşme amacına yönelmeleri, bugünkü bürokratik merkezîyetçi iktidarın ülkeyi yönetmekte tamamen acze düşmesi ve iktidar değişimine direnmekten vazgeçmesi veya direnememesi sonucunu yaratır.

Parlamentoyu, asker-sivil bürokrasiyi ve bugünkü iktidarı oluşturanlar, sonuçta bizim insanlarımızdır. Bunların hepsini içinde buldukları kurumlarla özdeşleştirmek doğru değildir.

Ülke yararlarını, kendi kişisel ve bağlı oldukları kurumların çıkarlarından üstün görenlerin sayısı az değildir.

Parlamento'da, bürokraside, Ordu'da... demokratik değişimin zorunluluğuna inanan ve gerektiğinde değişim programlarını desteklemeye hazır olan çok sayıda değerli insan vardır.

Bunlar da, kurumların ve bugünkü düzenden çıkar sağlayanların direnişini kıracaklardır.

Tarihsel gelişme de demokratik değişimi zorunlu kılıyor.

Bu nedenle gelecek için iyimser olmak zorundayız. Bizi çıkmaza sürükleyecek olan kötümserliktir, umutsuzluktur.

Kendimizi bu yıkıcı duyguların pençesine kaptırmazsak, iç barışı sağlanmış, demokratik refah toplumunu kuramamak için bir neden yoktur.

Ve elbette yakın bir zamanda, barışı savunanlar ve bunda yararı olanlar, iktidarı, savaştan çıkar sağlayanların elinden alacaklardır.

Sayın Sabancı,

Size bu mektubu bir Kürt olarak değil, bir aydın olarak yazıyorum.

Aydınlar elbette ki etnik kimliklerine sahip çıkarlar. Ama olaylara o kimlikle bakmazlar. Onların düşünce merkezlerinde, bakış açılarında insan vardır. Irk, renk, cinsiyet, dil, din, inanç farkı gözetilmeden, toplumsal ilişkileri ve doğal çevresiyle sadece insan vardır.

Bu nedenle aydınlar, bir etnik ve dinsel grubun avukatları, onun dar çıkarlarının savunucuları değildirler. Onlar toplumun vicdanıdır. İnsanlığın ve halkların ortak yararlarının sözcüsüdürler.

Onlar bu ortak yararlarla çelişen her harekete ve gelişime, kime ait olursa olsun ve kimi ilgilendirirse ilgilendirsin, karşı çıkarlar.

Aydın olmak, grupçulukla, milliyetçilikle bağdaşmaz. Milliyetçiliğin tarihsel işlevini tamamladığı günümüzde, milliyetçi aydın olamaz.

Aydın olmak yurtseverliktir, insanseverliktir ve özetle, insan olmaktır.

Aydın olmanın bir özelliği de, sahip olduğu bilgi ve deney birikimiyle olguları ve olayları doğru ve gerçekçi değerlendirebilmektir.

Aydınlar dünyanın ve bütün toplumların sorumluluğunu taşırlar. Ama düşlerin peşinde koşmazlar, serüvenci olmazlar ve en etkin oldukları alanlara ve konulara yönelirler.

Bu nedenle, enternasyonalist dayanışma sürdürülürken, en yakın çevrelerinden başlayarak gittikçe genişleyen bir daire içindeki insanlar, toplumlar ve olaylarla daha çok ilgilenir ve bunun mücadelesini verirler. Bedelini de öderler.

Kuşkusuz Ruanda'daki dramla, Bosna-Hersek, Kafkasya ve Ortadoğu'daki olayların, önem ve ilgi yönünden birbirlerine tercih edilir yanı yoktur.

Ama bir Afrikalı aydın, Ruanda'yı bırakıp Kürt sorunuyla ilgili mücadeleye katılırsa, önemli bir etkinliği olmaz. Aynı şekilde Kürt ve Türk aydınları da Kürt sorununun yıkıcı etkilerini yaşarken Ruanda, hatta Bosna-Hersek sorununa yoğunlaşırlarsa enerjilerini ve birikimlerini etkisiz olacakları bir alanda harcamış olurlar.

Bizler, Türk ve Kürt aydınları olarak sadece ait olduğumuz halkların, inanç gruplarının... hakları ve özgürlükleri için mücadele etmiyoruz.

Aydın Türk arkadaşlarımız Kürtler için de, onların hakları ve özgürlükleri için de mücadele ediyorlar. Bu nedenle tutuklandılar, işkence gördüler, vuruldular. Bugün de birçok değerli Türk aydını Kürt sorunu için demir parmaklıklar arkasında veya DGM'lerin sanık sandalyelerindedirler.

Aydın Kürtler olarak bizler de Türk egemen sınıflarına

ve totaliter iktidar güçlerine karşı çetin bir mücadeleye girdik. Hayatımızın en güzel günlerini bu mücadelenin içinde geçirdik. Türk işçisinin, Türk köylüsünün, Türk emekçi halk kitlelerinin haklarını ve özgürlüklerini savunduk. Onlarla birlikte omuz omuza mücadeleyi yürüttük. Bunun için tutuklandık, her türlü baskıyla karşılaştık. Bir kısım arkadaşlarımız bu uğurda yaşamını yitirdi.

Bugün de aynı anlayışla ve olanaklarımız ölçüsünde, Türk Halkıyla, Türk insanıyla beraber bu mücadelenin içindeyiz ve her türlü bedeli de ödemeye hazırız.

Kürt sorunuyla ilgili çözüm önerilerimiz, sadece Kürtlerin değil, Türk Halkının da yararına. Ortak yararları ifade etmektedir. Zaten dünyanın her yerinde halkların yararı ortaktır. Çelişen egemen güçlerin çıkarlarıdır.

Kürtlere vurgu yapmamızın nedeni, sorunun merkezinde bulunmasından ve bu sorun çözülmeden Türkiye’de hiç kimsenin rahata ve huzura kavuşamayacağı gerçeğinden kaynaklanıyor.

Bizler, aydın Kürtler olarak, Kürtlerle Türkler arasında hiçbir ayırım yapmıyoruz. Hangi soydan, hangi kültürden, hangi inançtan olursa olsun, bu ülkenin bütün insanlarını bizden biri olarak kabul ediyoruz. Biz bu ülkeyi insanıyla, toprağıyla, tarihiyle, kültürüyle... seviyoruz.

Kişisel ve grupsal çıkarları için ülke kaynaklarını verimsizliğe mahkûm edenler ile ülke değerlerini ve varlıklarını dışa kaçıranlar, bugün yönetime ve devlet mekanizmalarına egemendir. Bütün olumsuzluklar da buradan kaynaklanıyor.

İktidarı bunların elinden almak, devlet mekanizmalarını bunların egemenliğinden kurtarmak gerekiyor.

Sayın Sabancı

Tarihte çözümsüzlük yoktur. Her toplum, zaman içinde, sorunlarının çözümünü üretir.

Kürtler de şöyle veya böyle, sorunlarına bir çözüm bulacaklardır.

Önemli olan, harcanacak zaman ile ödenecek bedeldir.

Biz, Kürt ve Türk toplumları ağır bedeller ödemesin ve fazla zaman yitirmesin, diye bu kadar çabalıyoruz. Bunun için siyasal ve demokratik çözüm seçeneğinde ısrar ediyoruz.

Kürtlerin kaybedecek fazla bir şeyleri kalmadı. Yeteri kadar öldüler. Yeteri kadar yıkıldılar. Yurtlarından ve kültürlerinden kopup perişan oldular.

Kuşkusuz daha kötüsü var. Beterin beteri de var. Ama bu, herkesin sonu olur. Herkes yıkıntıların altında kalır.

Savaş ekonomisiyle dev boyutlara ulaşan işsizlik ve yoksulluk, şoven milliyetçi dalgayla birleşince, bir büyük depreme dönüşür. Her şeyi yakıp yıkar. Ülkeyi bir cehenneme çevirir. Tarihte ve günümüzde bunun çok örnekleri var.

Bu gidişe dur demek gerekir. Yaklaşan felaketi önlemek gerekir. Bu, herkesin sorumluluğu. Ama sizin gibi karar mekanizmalarını etkileme gücü olanların sorumluluğu daha da büyük.

Gelişmelere seyirci kalamazsınız. Nitekim kalmadınız da. Bir çıkış yaptınız. Yerinde ve yürekli bir çıkış. Bu tür çıkışların elbette ki riski olur. Siz bir hesap adamısınız. Bunun da hesabını yapmış olmalısınız.

Şimdi toplumun gözü size çevrili. Dikkatle izliyor.

Kesin bir kararlılıkla, aynı doğrultuda yürümeye devam mı edeceksiniz? Yoksa Başbuğun sesiyle “çizmeyi aşma”

diyen iktidarın ihtarını ciddiye alıp geri adım mı atacaksınız?

Başkaları ne düşünür, bilmem. Ama ben, sizin, bu bürokratik merkezîyetçi iktidarın ve onu destekleyen çıkar gruplarının ülkeyi parçalanmaya ve felakete götüren ayırmazlığına ilgisiz kalmayacağınıza, barışı ve demokratik değerleri savunanlarla birlikte olacağınıza inanmak istiyorum.

En iyi dileklerle.

Mehmet Ali Aslan

1986 yılında yazılan açık mektup...

Sayın Sakıp Sabancı
TÜSIAD Başkanı

Siz Kayserilisiniz. Ben ise Ağrılıyım. Eskiye dayanan Ata Hukukumuz var.

En güzel sığırlar ve koyunlar bizim yaylalarımızda yetişirdi. Yetiştirdiğimiz hayvanları size satardık. Ucuza alırdınız, vadeli alırdınız. Ama sizden başkalarına da vermezdik. Pazarı, yolu iyi bilmezdik. Bir başkasının bizi dolandırmasındansa, güven duyduğumuz size vermeyi yeğledik.

Siz hep kazanırdınız. Biz ise neden hep yerimizde saydığımızı, hatta yoksullaştığımızı yıllar sonra anladık. Ne de olsa Ağrı, işbilir iki ilimizin, Bitlis ile Kayserinin sömürgesiydi. Bu iş o kadar ince yöntemlerle yürüyordu ki, hiçbir Ağrılı bundan yakınmıyordu ve farkında da değildi.

Hayvancıydık, üretirdik. Ticareti bilmezdik. Bu bir kusur muydu bilmem. Fakat hayvancılığın bize sağladığı iyi imkânlar da vardı. Bol hayvansal protein alırdık. Eğitilmedik. Kurnazlık öğrenmedik. Ama zeki olduğumuz söylenirdi. Bedensel yeteneklerimiz iyi gelişmişti. En iyi biz koşardık. Halen de koşarız ya. Ve en iyi silah kullanan da bizdik. En sarp geçitlerden geçebilen, uçana, kaçana atarken sektirmeyen bizlerdik.

Peki, bu yeteneğimizi nasıl kullanırdık. Tabii birbirimizi vurarak. Ara sıra da başkalarını.

Sultan Abdülhamit Han Hazretleri, bu yeteneğimizi çok iyi keşfetti. Aşiretlere silah ve Aşiret Ağalarına rütbe ve maaş verdi. Hamidiye Alayları kurulmuştu.

Askeri talimi kendi aramızda hakiki mermilerle yapardık. Ölenler çok olurdu. Ama iyi yetiştik. Sonraları Rus Ordularına ve Ermenilere karşı çarpıştık. Diğer Cephelerde de ön saflarda ölmeyi iyi becerdik.

Mustafa Kemal Paşa da bizi çok sevdi. Övgüler yağdırdı. Hatta yanılmıyorsam, Erzurum Kongresine Beyazıt delegesi olarak katıldı. Kısacası, bizler iyi dost, iyi arkadaşık. Hep kendimizden verdiğimiz için, kimsenin bizden şikâyeti yoktu.

Sultan Abdülhamit Han ve daha önceki Sultanlarla çok samimiydik. Bizleri her yıl Saraya davet ederlerdi, iltifat görürdük. Sultana bağlı olmak koşuluyla, istediğimiz gibi yaşamakta, konuşmakta ve kültürümüzü geliştirmekte özgürdük. Genç Cumhuriyetin kurulmasına katılırken, gelecek yönetimin farklı olacağını düşünmüyorduk. En azından ademi merkezîyetçi bir yönetim tarzının sürdürüleceğini umuyorduk.

Umduğumuz olmadı. Bulduğumuz, katı bir merkezîyetçilik ve yeni bir milliyetçilik anlayışı.

Buna tepki gösterdik. Kavga oldu. Çok çetin, amansız ve acımasız. İran'a kaçmak istedik, İran bizi vurdu. Sovyetlerle anlaşmak istedik, sınırı kapatıp, heyetimizle konuşmak bile istemediler. Dört bir yanımız sarılı ve çaresiz; teslim olduk. Bu arada on binlerce kadın ve çocuk da öldü.

Öncüleri Batıya sürdüler. Bunlar, Ağalar, Beyler ve Şeyhlerdi. Bir kısmı da sizin memlekete sürüldü.

Sürgünler Batı'yı beğenmedi. Ağrı'nın yüksek yaylaları ve karlı dağları rüyalarına giriyordu.

Sıla özlemi ağır bastı, afla beraber büyük kısmı geri döndü. Batıda kalanlar başarılı oldular. İçlerinde, rahmetli Mehmet Beyazıt gibi sınıfınıza katılanların sayısı az değildi.

Geri dönenleri mutlu bir yaşam beklemiyordu. Baskılar ve yoksulluk içinde ömürlerini tükettiler.

1950 sonrası, bizim için, bir kısım baskılardan kurtulma ve bir ölçüde rahat nefes alma dönemi oldu.

27 Mayıs 1960 hareketinde, her ne kadar askeri birlikler köylerimize girip bayrak dikerek yeniden kurtarmaya kalktılsa da, getirdikleri Anayasa, insan haklarına dayalı, sosyal hukuk devletinin gerçekleşmesini sağlayacak ilkeleri içeriyordu. İstedığımız de buydu. Demokratik Türkiye'yi, bütün Türkiye'lilerle beraber kurmak ve yönetmek.

Kayserililerle yüzyıllara dayalı dostluğumuz, kardeşliğimiz vardı. Hep onların yararına da işlese, onlardan ayrılmayı düşünmüyorduk. Beraber olacaktık. Ama birbirimizin kişiliğine saygılı olarak, aynı kimliği zorla kabul ettirmeye kalkışmadan.

Bunun yolu, yöntemi de belliydi. Amerika'yı yeniden keşfetmenin anlamı yoktu. Batı Avrupa, yüzyılların mücadeleleriyle, dökülen nice kan ve gözyaşları pahasına birtakım kurum ve kurallar geliştirmişti. Bunun adı Demokrasiydi.

Herkes, her grup, her sınıf düşüncelerini serbestçe açıklamak, serbestçe örgütlenmek ve iktidar olmak için mücadele etmek hakkına sahipti. İktidar mücadelesi, hukuk

zemininde barışçı yöntemlerle olacak; halkın desteğini kazanan ve oyunu alan iktidara gelecekti. Çoğunluk, azınlığın haklarına saygılı olmak zorundaydı. Çoğunluk diktası kurulamayacaktı. İktidar, Yasama Organının ve Bağımsız Yargı'nın denetimine bağlıydı.

Kabul edin ki Batı Avrupa Burjuvazisi, sizlerden çok akıllı, çok kültürlü ve çok bilgili. Gün görmüş, yüzyılların bilgi ve deneyim birikimine sahip insanlar. Neden Demokrasiye razı oluyorlar? İnsanları çok sevdiklerinden mi? Çok fedakâr olduklarından mı? Yoksa paraya, pula önem vermediklerinden mi? Bunların hiçbiri değil. Sadece akıllı olduklarından ve en iyi çarenin bu olduğunu, kısacası mecbur olduklarını bildiklerinden.

1960'dan sonra, kurulan çeşitli partilere dağıldık. En etkin olanlarımız Türkiye İşçi Partisine girdi. TİP, Barış, Demokrasi ve Sosyalizm için mücadele verdi. Gelişip iktidara gelseydi. İnsan haklarına saygılı, kimsenin kimseyi sömürmediği, herkesin barış içinde insanca yaşayacağı bir düzen kurulacaktı. Olmadı.

Fakat biz, sosyalistlerin, barışa ve barışçı çözüme içtenlikle inandıklarını, güçlü ve etkin olduklarında, şiddet hareketlerini önlediklerini kanıtladık.

Ağrılı olarak bir özelliğimiz iyi savaştığımız ise, diğer bir özelliğimiz de aniden parlamamız ve birbirimize karşı şiddete başvurmamızdır. Şu anda en fazla adam öldürme dosyası Ağrı Ağır Ceza Mahkemesindedir.

Üstelik ne yapılırsa yapılsın, insanlar güvenlik nedeniyle silahlanmak zorundadır.

Bir yanda çetin tabiat şartlarında, bir yanda aşiret

kavgalarında, bir yanda "Siyaset Meydanlarında", yaşamla ölümün o bıçak sırtı gibi ince çizgisinde o kadar çok koştuk ki, ölüm olağanlaştı bizim için ve ölüm korkusu hatırlamayacağımız kadar çok gerilerde kaldı.

İşte biz, bütün bunlara ve sağdan gelen saldırılara, tahriklere rağmen TİP olarak, sosyalistler olarak, kimsenin burnunu kanatmadık. Hem Bölgemizin, hem de Türkiye'nin sorunlarının çözümünde, demokratik, barışçı yol ve yöntemlerin tek seçenek olduğuna, bizden olan herkesi de inandırdık.

Fakat Türk Burjuvazisi, bu demokratik gelişmeyi, sermayesi ve aşırı kârları için tehlikeli gördü. Türk Burjuvazisinin Batı Burjuvazisi gibi köklü bir geleneği yoktur. Sizin gibi Anadolu aile geleneğinden ve halkın çoğu değer yargılarından kopmamış olan küçük bir grup dışındakileri çok iyi tanırırsınız. Paranın, özellikle havadan kazanılmış paranın, belli bir kültürden yoksun bu insanlar üzerinde yarattığı o korkunç küçültücü etkiyi ve her türlü değer yargılarından kopuşun yol açtığı yozluğu, sanırım çok iyi gözlemiş olacaksınız. Bunlar, demokratik rejimi, açık rejimi sevmezler. Çünkü vurguna, soyguna, rüşvet ve yolsuzluğa elverişli değildir. Ancak suskun bir toplumda rahatça at oynatabilirler. Türkiye'yi ve Türkiye insanını sevdikleri de söylenemez. Gözleri dışarıda, bir Avrupa ülkesinde veya Amerika'da yurt edinmenin hesabını yaparlar. Milliyetçiliği kullanırlar, hem de şoven anlamıyla, ama gayrimillidirler.

Belki bazı istisnalar ileri sürüp itiraz edeceksiniz Sayın Sabancı. İstisnalar kuralı bozamaz. Bir Sayın Nejat Eczacıbaşı'yı gösterip, Türk Burjuvazisinin kültür düzeyinin yüksekliğini iddia edebilir misiniz?

İşte bu burjuvazi, sosyalist hareketin gelişmesinden

ürktü. Ardından Türkiye, şiddet hareketlerinin gittikçe tırmanan ve yoğunlaşan kanlı ortamına sürüklendi. Şimdi anlaşılıyor ki, şiddet ortamını yaratan, bazı resmi kişi ve gruplarla, kışkırtıcı ajanlardı.

Biz buna karşı çıktık. Fakat engel olamadık. Kışkırtıcılar çok daha güçlüydü.

Ama biz suçlandık. Kimimiz firar ettik, kimimiz yıllarca cezaevlerinde yattık. Ve Türkiye'nin yüzünü ağartan, O'nun en büyük onuru olan aydınlarımız, en rezil ve en korkunç işkencelere tabi tutuldular.

12 Eylül 1980 öncesini size anlatmama gerek yok. Neler olduğunu siz benden ve hepimizden iyi bilirsiniz. Şiddet hareketleri nasıl tırmandırıldı... Kışkırtıcı ajanlar, kimler tarafından görevlendirildi... İç ve dış güçlerin işbirliği ile hazırlanmış kanlı bir plan nasıl uygulandı... Elbette ki siz herkesten iyi bilirsiniz.

1980 öncesi yüksek enflasyonun ve ekonomideki bozukluğun suçunu, işçi ücretlerinin yüksekliğine ve işçilerin sahip oldukları demokratik ve sendikal haklara yüklediniz.

1980'den sonra sendikaların bir etkinliği kalmadı. Grev hakkı kullanılmaz hale getirildi. Toplu sözleşmeler, sizin isteklerinize uygun olarak yapıldı.

O kadar yakındığınız işçi ücretleri reel olarak azaldı. 1980-85 döneminde işçi ücretleri 4,4 kat artarken, fiyatlar 8,6 kat arttı. İşçilerin satın alma gücü yüzde elli azaldı. İşçi ücretleri o hale geldi ki, yabancı işadamlarını "ucuz emek cenneti" diye Türkiye'ye davet ettiniz. Bunu nasıl yaptınız bilemiyorum. Ama ben utandım. Kendi emekçilerimi elin gâvuruna sömürmeyi, emeklerini daha ucuza sattıklarını bir marifetmiş gibi dünyaya duyurmayı, Türkiye için onur kırıcı buldum.

Peki, sonuç ne oldu? İşçiler ucuza çalıştı, ekmeğe muhtaç hale geldiler de ne oldu? Doğrusunu isterseniz, sizin kârlarınız arttı, sermayeleriniz büyüdü. Ama ya Türkiye? Yeni teknoloji üretilmedi. Yatırımlar durdu. İşsizlik korkunç boyutlara vardı. Batık krediler, banker olayları, batmakta olan bankaların ve şirketlerin kurtarılması, hayali ihracatlar, rüşvet, yolsuzluk ve daha niceleri, her gün gazete manşetlerinde gördüğümüz olağan olaylar haline geldi. Ve bunların faturası halkın cebinden ödendi.

Milli gelir düştü, ülke yoksullaştı. Gelir bölüşümündeki dengesizlik daha da arttı, halk yoksullaştı. Dış borçlarımız 13 milyardan 30 milyar dolara yükseldi, geleceğimiz de ipotek altına alındı. Ve en önemlisi, özel sektörün yatırım payı, bu dönemde daha da azaldı. Kısacası Sayın Sabancı, siz bu işi beceremediniz.

Size bu mektubu, bazı ekonomik sorunlar için yazmadım. Bir *Sosyalist*'in, *Türkiye'nin En Büyük Kapitalisti*'ne mektup yazması için çok ciddi nedenlerin olması gerekir. Zengini, fakiri, patronu, işçisi, sağcısı, solcusu ile hepimizi ilgilendiren çok ciddi bir soruna dikkatinizi çekmek için yazıyorum. Tehlike, gerçekten büyük, ciddi ve yakındır.

Neve Şalom Sinagogu'nda meydana gelen katliamın dehşet verici korkunç tablosunu gazete ve televizyondan hep beraber izledik. Cesetler parçalanmış, ortalık kan gölüne dönmüştü. Hepimiz irkildik, dehşete kapıldık. İnsanlar bunu nasıl yapabilirlerdi veya yapanlar ne ölçüde insan kalabilmişlerdi?

Herkes terörü ve teröristleri kınadı. Devlet terörünün uygulayıcıları, ABD Başkanı ile İsrail Başbakanı daha çok kınadılar. Teröre ve teröristlere lanet yağdırdılar.

Terörizmi kınamakta elbette ki herkes haklıydı. İnsanları

insan yapan sevgidir. Kin ve intikam, kişiyi insanlığından uzaklaştırır ve hele bu duygular yoğunlaşıp suçsuz insanlara yönelik bir katliama dönüşürse, ortada insanlığa ait hiçbir unsur kalmaz.

Nasıl oluyor da genç insanlar, hayatlarının en güzel, en verimli çağlarında, sevgiyi, başarıyı, mutluluğu arayıp bulabilecekleri bir çağda, kin ve intikam duygularıyla, insanları ve kendileriyle beraber insanlık değerlerini de yok edebiliyorlar. Yaşamak güzel bir şey. Bu genç insanları yaşamdan koparan, kendi yaşamlarıyla beraber başka insanların yaşamlarına da düşman eden hangi güçlü etkenlerdir?

Bu sorunun doğru yanıtını araştırıp bulamadığımız sürece, soruna bir çözüm getirmemiz de mümkün değildir.

Sorunun yanıtı, yerinden, yurdundan koparılmış Filistinli göçmenlerin yoksul çadırlarındadır.

İsrail Devleti Filistin topraklarında kuruldu. İsrail Devletinin kurucuları, Filistinlileri terörle yurtlarından söküp attılar. 9 Nisan 1948 Deir Yasin’de kadın, çocuk ve ihtiyarların da içinde bulunduğu 254 kişinin toplu kıyımı, bunlardan bir örnektir.

Filistinliler, Arap ülkelerine dağıldı. Yersiz, yurtsuz, aç ve açıkta kaldılar. Filistin mülteci kampları, bir yanda yoksulluğun, bir yanda İsrail ve bazı Arap ülkelerinin saldırılarının kışkacında yaşam savaşı veriyor.

Zamanın İsrail Savunma Bakanı Ariel Şaron’un sorumlu olduğu Sabra-Şatila kamplarındaki katliamın dehşeti, henüz belleklerden silinmemiştir. İsrail’in, Tunus’taki FKÖ karargâhına düzenlediği hava saldırısının üzerinden de fazla zaman geçmemiştir.

İşte Filistinli çocuk, yoksulluğun ve ölümün kol gezdiği böyle bir ortamda hayata gözlerini açıyor. Gördüğü bombadır,

mermidir, süngüdür, ölüm ve kandır. Yanı başında anası, babası, kardeşleri ve yakınları gaddarca öldürülen bu çocukların yüreklerinde sevgi filizlenebilir mi? Her türlü haksızlığa, adaletsizliğe ve kendilerini buna mahkûm eden güçlere ve bir kısmında giderek insanlara karşı büyük bir kin ve intikam duygusu yoğunlaşarak gelişir.

Bu mülteci kamplarında her gün birçok terörist adayı doğuyor. FKÖ bütün çabasına rağmen teröre engel olamıyor.

Ülkemizdeki 1970 ve 1980 öncesi şiddet hareketleri, bazı resmi görevlilerin de içinde yer aldığı, kışkırtıcı ajanların gençliği içine ittiği, sola ve demokratikleşmeye karşı planlı bir hareketti. Bu hareketler amacına da ulaştı.

Fakat Filistin Ulusal Kurtuluş Hareketinin dışında ve O'nun denetiminden uzak olarak gelişen bireysel terör hareketlerini doğuran ve besleyen bir ortam ülkemizde meydana gelmedi. Bir Abu Nidal'in olmayışı sevindiricidir. Ama bugünkü durum gelecek için güvence değildir. Tam tersine, Abu Nidal'ların doğuşu için, bilinçli veya bilinçsiz, ortam hazırlandığı kuşkusudur.

SHP Genel Başkan Yardımcısı Sayın Fikri Sağlar ve arkadaşlarının Güneydoğu'ya yaptıkları inceleme gezisinden edindikleri izlenimler basına açıklandı. Anlattıkları insanı dehşete düşürüyor. Görüp anlatamadıklarıyla, göremedikleri daha da korkunç boyutlarda.

Sayın Fikri Sağlar diyor ki,

“Güneydoğuda savaş halinden de öte bir ortam söz konusu. Güneydoğu, Türkiye'den kopuk bir şekilde yaşıyor. Eğer hükümet güneydoğuda gereken önlemleri almaz ise,

güneydoğuda meydana gelen olaylar bir patlamaya yol açar ve sorun tüm yurt sathına yayılabilir.”

“Güneydoğuda hükümet yok. Tüm demokratik hak ve özgürlükler askıya alınmış durumda. Hükümet her şeyi Silahlı Kuvvetlere bırakmış.”

“Yol, su, elektrik, okul, sağlık ocağı ve doktor yok. Geçen yıllarda bir ilin, yatırım için istediği ödenekten yüzde kırka yakını kırpılmış. Gelen ödenekle de emniyet binası ve polis lojmanları gibi şeyler yapılmış. Eğitime ve sağlığa yönelik hiçbir hizmet verilmemiş.”

Duydunuz değil mi, neler olduğunu Sayın Sabancı?

Güneydoğu olayları giderek tırmanıyor. Öyle anlaşılıyor ki, bu tırmanmaya yol açan asıl etken, İktidarın kendi vatandaşlarına karşı uyguladığı hukuk dışı, Anayasa ve yasadışı keyfi ve sert politika ile bundan cesaret alan bazı resmi görevlilerin ve güvenlik güçlerinin halka karşı yasa dışı haksız tutumudur.

Köylerdeki 12 ila 70 yaş arasındaki erkekleri kanunsuz olarak gözaltına alan, köyün ekinlerini yakan, aşiretler arasındaki çekişmelerde taraf tutan bir uygulama tepkilere yol açmaz mı? Kızına, karısına yan bakıldığı için adam öldüren bu insanlar, kendi ahlaki değer yargılarına aykırı davranışlarla yoğun olarak karşılaşırlarsa, silahlarını alıp dağa çıkmazlar mı?

Bir Devlet, her şeyden önce vatandaşlarının haklarını ve özgürlüklerini güvence altına almak, saldırılardan korumak zorundadır. Bunu, ülkenin her yerinde aynı ve vatandaşlar arasında ayırım yapmadan uygulamak zorundadır. Devlet olmanın temel koşulu, hukuka bağlılıktır. Adalet, eşitlik gibi hukukun temel ilkelerine bağlılıktır.

Hiçbir denetimin olmadığı bir bölgede, vatandaş, ken-

disine “bölücü”, “hain” önyargılarıyla bakan genç görevlilerin insafına terk edilirse, olacakları tahmin etmek güç değildir.

Özel teşebbüs olarak Doğu ve Güneydoğu'ya yatırım yapmazsınız; çünkü yatırımlar için gerekli altyapı kurulmamıştır. Devlet yatırımları da sınırlı. Bu nedenle de işsizlik yaygın.

Eğitim özelleştiriliyor. Eğitime Devlet yatırımı azalıyor. Doğu ve Güneydoğuda ise eğitim yatırımları ve eğitim düzeyi, Türkiye ortalamasının çok çok altında. Hakkâri, Tunceli, Bingöl veya Ağrı liselerinden mezun olan gençlerin, üniversitelerin diploması para edecek bir fakültesine girmeleri mümkün mü? Başka bir beceri de kazanmamış bu gençler, işsizler ordusuna katılıyor.

Eğitim bilimsellikten uzak, medrese eğitime dönüştürülmüş. Bu eğitim sistemiyle yetişen genç, olayların neden-sonuç ilişkilerini doğru değerlendiremiyor. Yanlışlara düşüyor.

İşte bu gençler, işsizliklerinin, açlıklarının, başarısızlıklarının nedenlerini araştırıyor, kafalarındaki sorulara yanıtlar arıyorlar. Hem de yolsuzlukların, rüşvetin, vurgunların yaygınlaştığı, bir tarafta lüks bir yaşam sürerken, diğer tarafta yoksulluğun kol gezdiği, işkence ve baskıların yoğunlaştığı bir ortamda.

1960 sonrası bu soruların yanıtını biz veriyorduk. Emekçilerin ağırlıkta olduğu demokratik bir iktidar, sorunlara çözüm getirecekti. Bunun yolu ve yöntemi ise barışçı, legal politik mücadele idi. Gençleri ikna edebiliyorduk.

12 Martlar, 12 Eylüller bizleri susturdu. Suskun bir

Türkiye yaratmak istediler. Bu gençlerin çoğu da ya işkence gördü, ya da işkence korkusu ile dağa çıktı veya yurt dışına gitti.

Bizi hukuk dışı, antidemokratik yasaların yasaklarıyla çevirdiler. Ağır ceza tehditlerinin çemberine hapsedtiler. Artık çocuklarımıza legalitenin, demokratik ve barışçı yol ve yöntemlerin faziletinden söz edemiyoruz. Onların sorularına verdiğimiz yanıtlar yeterli ve doyurucu olmuyor. Sözlerimizi, yaşamın doğrulaması gerekir. Türkiye’de yaşamı düzenleyen biz değiliz, sizsiniz, hem de én ince ayrıntılarına kadar.

Çocuklarımız sadece Devlete değil, bize de isyan ettiler. Onlara söz geçiremiyoruz. Çevrelerindeki herkesi yok edecek birer ölüm makinesine dönüşüyorlar.

Peki öldürdükleri kimler? Onlar da bizim çocuklarımız. Karslı, Afyonlu, Adıyamanlı, Kayserili analar, çocuklarını Yurdu düşmana karşı savunsun diye askere gönderiyorlar. Kardeş kardeşi vursun diye değil.

Kimdir bunun sorumlusu? Elbette ki hepimiz. Kiminin sorumluluğu az, kiminin çok. Ve suçumuz, kusurumuz, demokrasiyi bütün kurum ve kurallarıyla kurup işletemememiz, bütün bu olaylara neden olan bir iktidarın gelişine yardımcı olmamız veya onu önleyemememiz.

Sayın Turgut Özal’ı iyi tanırırsınız. Ne de olsa patronusunuz. Şimdi Başbakan. ABD dışında, bütün Dünyaya meydan okuyor. (ABD’ye karşı çok kibar, çok saygılı.) Diğer milletlere, devlet ve hükümet başkanlarına söylediği sözleri tekrarlayamam. Çocukken bu sözleri söylesek, analarımız dilimize acı biber sürerlerdi ve bir daha ağzımıza alamazdık. Ama Sayın Özal bu üslupla Devlet yönetiyor. Güneydoğu olayları ile ilgili olarak söyledikleri daha da ağır. Nedenlerine inmiyor. Türkiye’yi hangi noktaya getirdiği bilinen bir eski

Cumhurbaşkanının tenkil anlayışı ile olaylara bakıyor. Türkiye dar geliyor. Irak'ta, Saddam Hüseyin'in baskıcı, şoven yönetimine karşı özgürlük mücadelesi veren ve Türkiye ile en ufak bir ilgileri ve sorunları bulunmayan insanları da hedef alıyor. Öldürülen kadın ve çocukları, Türkiye'nin bütünlüğüne kastetmiş azıllı teröristler olarak gösterebiliyor.

Bu tehlikeli, gerçekten çok tehlikeli. Türkiye sınır ötesi harekâtlara girdikçe ve bazı yetkililer, bu tür harekâtı herkese karşı kullanacağız, türünden sorumsuz açıklamalar yaptıkça, bütün bölge Devletleri, kendilerini tehdit altında hissedeceklerdir. Türkiye'nin saldırgan ve yayılcı bir dış politika izlediğine inanacaklardır. Bu güvensizlik ortamı, büyük bir silahlanma yarışına yol açacak. Türkiye ister istemez Milli Savunma bütçesini daha da artıracaktır. Bugün bile yatırımların ve sosyal harcamaların kısılmasının, enflasyonunun durdurulamamasının en önemli nedenlerinden birisi, Milli gelirden Milli Savunmaya ayırdığımız payın büyüklüğüdür.

Türkiye ile ilgisi olmayan Irak veya İran'ın Kürt vatandaşlarına ve özellikle kadın ve çocuklara yöneltilen şiddet hareketlerinin, bu konuda hassas olan milyonlarca T.C. vatandaşı üzerinde yaratacağı olumsuz etkiyi de gözden uzak tutmamak gerekir.

Endişem nedir, biliyor musunuz Sayın Sabancı?

Bizim gençlerimizin de bir gün Neve Şalom Sinagogunu bir kan gölüne çeviren Filistinli teröristlere benzemesidir. İktidarın baskı politikası, olaylara ayrımcı yaklaşımı, bu yöndeki gelişmeleri hızlandırıyor.

Bir gün çok geç kalınmış olabilir. O zaman alınacak önlemlerin etkisi kalmayabilir.

Bir toplumda şiddet hareketleri başladı mı, zamanla şiddetin altyapısı oluşur. İnsanlar hareket içinde eğitilirler. Silah, araç, gereç sağlanmasının yolları bulunur ve stoklar birikir. İç ve dış ilişkiler kurulur, gelişir. Örgütlenmede deney kazanılır. Toplum şiddetle beraber yaşamasını öğrenir ve tepkiler silinir.

İşte o zaman Sayın Sabancı, şiddet kurumlaşır. Demokrasiye geçseniz de önlemeniz mümkün olmaz.

Filistin sorunu bugün bir çözüme kavuşsa da, terörü yaratan ortamı değiştirmek yılları alacaktır.

Yol yakinken geri dönelim. Sorunu bir aşiret kavgasına çevirip birbirimizi öldürmeyelim.

Biz fazla çoğalıyoruz. Doğudan gelip Türkiye'nin batısına yerleşenlerin sayısı, doğudaki nüfustan çok fazladır. Şiddet kurumlaşır bu, Batıyı da içine alacaktır. Filistinli teröristi renginden, fizik özelliklerinden ve konuşmasından tanımak kolaydır. Bizim gençlerimiz için ise bu söz konusu değildir. Benim gibi mavi gözlü ve sarışınların sayısı fazladır. Hepsinin nüfus hüviyet cüzdanlarında Tunceli veya Lice doğumlu oldukları yazmaz ki, polis onları gözaltına alsın. Şimdi Ankara, İstanbul, İzmir vb... doğumluların sayısı kabarıktır. Çoğunluk Türkçe'yi sizden iyi konuşur.

Terör kurumlaşır, Türkiye bir cehenneme döner. Filisini alıp küçük çocuğu ile pazara giden genç anne, kahvehanede zaman öldüren emekli, yaşama sevgi ve umutla bağlı, yoldan geçen genç çiftler, bir ölüm tuzağının talihsiz kurbanları olabilirler.

İş bununla da kalmaz Sayın Sabancı. Sizlere de yönelir. En iyi koruma önlemleri bile etkisiz kalır. Çünkü silah teknolojisi çok gelişti. Dünyadaki silahlanma yarışı bunu hızlandırdı. Bunlardan teröristler de yararlanıyor. Üstelik

güvenlik güçlerinden daha iyi silahlara sahiptirler. Daha iyi eğitildikleri için bu silahları daha iyi kullanabiliyorlar. Yaşama sevgisi ve umudu kalmayan bu insanların kaybedecekleri bir şeyleri de yoktur.

Yurtdışı daha da tehlikeli. On binler bugün dışarıda. Çeşitli ülkelerden sığınma hakkı isteyen bu insanlar, çok güç koşullar içindedirler. Şiddet kurumlaşır ve bunlar uluslararası terör örgütlerinin bir parçası haline gelirlerse, inanın bana, uzaya gitmek bile insanı kurtarmaz.

Peki çözüm? Bunun bir tek yolu var Sayın Sabancı. Demokratik bir iktidarın iş başına gelmesi. Demokrasinin bütün kurum ve kurallarıyla kurulması ve yerleşmesi. Düşüncelerin serbestçe açıklanmasını ve örgütlenmesini engelleyen, yasal ve fiili bütün engellerin kaldırılması. Diğerleri ayrıntıdır. Demokratik bir iktidarın, halkın katılımıyla oluşturacağı kalkınma ve demokratikleşme politikaları bütün sorunlara çözüm getirebilecektir.

Yanlıı anlaşılmasın. Demokratik bir iktidarı sizin kurmanızı istemiyoruz. Sınıfsal niteliğiniz, buna uygun değildir. Sizden istediğimiz, demokratik bir iktidara olanak sağlayan sosyal ve politik gelişmelere müdahale etmemenizdir. 12 Mart ve 12 Eylül öncesi tertiplere girmemenizdir. Türkiye'nin işişlerine müdahaleye çok hevesli yabancı ortaklarınıza, müdahale izni vermemenizdir. Ve de hep beraber, Türk Silahlı Kuvvetlerini politika dışında tutmamızdır.

Siz yerinizde rahat oturun, gerisini halkımız halleder. İnsan sevgisine dayanan, insana saygı temeli üzerine gelişen Barış ve Demokrasi hareketi, herkes için de, hatta karşıtları içinde güvence sağlar. Demokrasi basit bir yöntem değil, bir yaşam tarzıdır. Buna razı olun ve benimseyin.

Doğal olarak sizlerin ekonomideki etkinliğiniz ve

kârlarınız azalacaktır. Türkiye'yi cehenneme çevirecek bir ortamda büyük servetlere sahip olsanız ne olur? Sadece siz değil, çoluk çocuğunuz, yedi sülaleniz koruma altında, tehdit ve tehlikelerle kuşatılmış bir dünyada yaşayacaklarsa, bu serveti ne yapınlar?

İnsanlar bazen zorunlu seçim yapmak durumunda kalırlar. Çok kâr, ama terörün cehenneme çevireceği bir Türkiye. Veya Ülkemizin ve Sizin güvenliğiniz için daha az kâr ve Demokratik bir Türkiye.

Renkli bir kişiliğiniz var. Zeki ve yeteneklisiniz de. “Lanet olsun dünyanın üç beş kuruşuna” deyip, ikinci seçeneği, Demokratik Türkiye seçeneğini seçeceğinizi umuyorum.

Ya o havadan milyarları kazanan, kaçakçılığın, vurgunun, yolsuzluğun eseri, kültürden ve belli bir dünya görüşünden yoksun yeni yetme görgüsüz zenginleri ikna edebilecek misiniz?

Düşüncelerin serbestçe açıklanması ve örgütlenmesinden korkanlar, Komünist Partisi'nin yasallaşmasının ülke için tehlikeli olacağını söylerler.

Dünyayı dolaştınız. Avrupa'yı da gezdiniz. Demokrasiyle yönetilen Batı Avrupa ülkelerinin hepsinde yasal Komünist Partileri var. Üstelik güçlü partiler. Bu yüzden bu ülkelerin toplum düzenleri bozulmuyor. Tersine, toplum düzenleri çok sağlam. Teröre ve şiddet hareketlerine karşı kesin tavır koyanların başında Komünist Partiler gelir. Bunlar, demokrasinin vazgeçilmez unsurlarıdır.

Fransız Komünistleri, Sosyalistlerle beraber oyların yarısını alıyor. Bundan önce Sosyalist ve Komünist Partilerin koalisyonu iktidardaydı. Hiçbir zengini yemediler. Seçimi sağ partiler kazanınca da muhalefete geçtiler.

Franko ve Salazar dönemini geride bırakan İspanya ve Portekiz'de komünist partiler yasallaştı. O ülkelerde de, komünist partiler yasallaşırsa ülke tehlikeye girer, diyenler vardı. Toplumun demokratikleşmesinden İspanya ve Portekiz yarar gördü. İtibarları yükseldi. Ortak Pazar'a girdiler. Türkiye daha kapının dışında.

Görülüyor ki komünist partilerinin yasallaşması, ülke ve toplum için tehlike değil, tam tersine, şiddeti, kargaşayı sona erdiren bir güvenlik unsurudur.

Sizi bilmem, ama benim için hayatta en büyük mutluluk, demokratik bir ülkede sade bir vatandaş olarak yaşamaktır. Bunun üzerinde biraz düşünün. Belki de Sabancı Holdingin sahibi Sakıp Sabancı olarak değil, Demokratik Türkiye'de vatandaş Sakıp Sabancı olarak yaşamamanın, özlemlerinize ve değer yargılarınıza daha uygun olacağına karar verirsiniz.

Sağlık ve mutluluk dileklerle.

Mehmet Ali Aslan

Türkiye İşçi Partisi Eski Genel Başkanı

Mahallinde Keşif

1966 yılında yayınladığım YENİ AKIŞ Dergisinde "Kürt Halkı" ve "Türkiye Halkları" kavramlarını kullandığım ve Kürtçe yayın yaptığım için tutuklandım. Bu kavramları kullanmanın bölücülük olduğu ve milli duyguları zayıflattığı ileri sürülüyordu. "Kürt Halkı" diye bir varlık yoktu.

Duruşmada, Mahkeme Heyeti'nden mahallinde keşif yapılmasını talep ettim. Bu konuda bir karar verilmedi. Tahliye edildik. Dava da zaman aşımına uğradı.

İkinci kez 1987 yılında, rahmetli Musa Anter ile İkbine Doğru Dergisi'nin yazı işleri müdürü Fatma Yazıcı'nın vekili olarak, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nden mahallinde keşif yapılmasını talep ettim. Ancak, dava beraatle sonuçlandığı için bu konuda bir karar verilmesine gerek kalmadı.

Dilekçeyi aynen yayınlıyoruz.

Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığına

İstanbul

Dosya No: 1987/196

Sanıklar : I- Musa Anter 2- Fatma Yazıcı
Vekil : Avukat Mehmet Ali Aslan
Talep konusu : Soruşturmanın genişletilmesi
Olay : Sayın İddia Makamının esas hakkındaki mütalaasında açıklık yoktur.

Müvekkillerim,

a) "Kürt Halkı"nın varlığını ileri sürdükleri için mi?

b) “Kürt Halkı”nın varlığı kabul edilmekle beraber, bunu açıklamak suç sayıldığı için mi?

c) Doğu, özellikle Kürt unsurunun yoğun olduğu bölgelerle Batı arasında ekonomik, sosyal ve kültürel gelişme farklarının bulunduğu ve bununda Hükümet politikalarından kaynaklandığı ileri sürüldüğü için mi suçlanıyorlar?

İddianameden de, esas hakkındaki mütalaadan da bunu açık olarak anlamak mümkün olmuyor.

Gerek iddianamenin ve gerekse esas hakkındaki mütalaanın mantığı (Kürt yoktur, olsa da bundan söz edemezsiniz. Bölgelerarası gelişme farkları gerçek de olsa, bunu açıklamak milli duyguları zayıflatır) görüşüne dayanıyor.

Bu iddiaya karşı savunmamızı yapacağız. Fakat soyut iddiaya bir soyut savunmayla karşı çıkmak istemiyoruz.

Kuşkusuz, mahkûmiyet için müvekkillerimin suçluluklarının kesin olarak ispatı gerekir. Fakat şimdiye kadarki uygulamalar, bizi ihtiyatlı harekete, müvekkillerimizin suçsuzluklarını ispata mecbur ediyor.

Bu nedenle soruşturmanın genişletilmesini talep ediyoruz.

1- Sadece bu davada değil, Türk Ulusu’nun yüz akı sayın M. Ali Aybar ile Sayın Aziz Nesin gibi iki Büyük Türk hakkında da “Kürt Halkı”nın varlığını ileri sürdükleri için” Sayın Mahkemenizde dava açılmıştır.

Demek ki iddiayla savunma arasında ihtilafli olan bir konu var. Bu da “Kürt Halkı”nın var olup olmadığı.

Sayın Mahkeme önce bunu araştırmalıdır.

Bunun da tek bir yöntemi vardır. Mahallinde keşif yapılması. Sayın Heyetiniz, Doğu’ya, özellikle Olağanüstü Hal’in uygulandığı bölgeye gitmeli. Bu Bölge’de bir Kürt

Topluluğunun bulunup bulunmadığı konusunu yerinde incelemelidir. Ola ki Sayın İddia Makamı haklı çıkar, müvekkillerimin açıklamalarının bir hayal ürünü olduğu anlaşılır.

2- Şayet böyle bir topluluk varsa, bu topluluğun nasıl niteleneceğinin büyük önemi vardır.

Çünkü çoğu kez “Kürt” demek suç olmuyor, “Kürt Halkı” demek suç sayılıyor.

Bir topluluğun etnik gurup, Halk, Azınlık veya daha başka bir kavramla nitelenmesi, ancak bilimsel ve objektif ölçülerle olur. Bilimsel gerçeğin ifadesi ise hiçbir çağdaş hukuk düzeninde suç olmaz. Gerçekçi ve bilimsel tanımın yapılabilmesi, o toplumun tarihsel gelişiminin ve sosyolojik yapısının bilinmesine bağlıdır.

Türkiye’de Kürtlerle ilgili yayınlar, araştırmalar ve incelemeler yasaklanmıştır. Değerli Türk Bilim Adamı Sayın İsmail Beşikçi, bu konudaki bilimsel araştırmaları nedeniyle hayatının en verimli on yılını cezaevinde geçirmiştir. Bu durumda Türkiye’deki hiçbir Üniversitede, bilim kurumunda bu tür bir araştırma ve inceleme yapılmamıştır ve yapılmamaktadır. Bilimsel anlamda, bu konuyu bilen bir bilim adamı da yoktur.

Bu nedenle, gerek iddia makamındaki Sayın Savcı’nın ve gerekse Mahkemenizin Sayın Başkan ve Sayın Üyelerinin, Kürtlerle ilgili yeterli bilimsel ve doğru bilgiye sahip olduğunu kabul etmek güçtür. Çünkü istense de, yararlanılabilecek bilimsel kaynaklar mevcut olmadığından, öğrenmek mümkün değildir.

Hem Kürtlerin var olup olmadığı ve hem de şayet varsa bu topluluğun nasıl nitelendirilmesi gerektiği konusunda bilirkişiye başvurulması gerekir.

Sayın İsmail Beşikçi dışında, Kürt konusunu bilen bir bilim adamı bulunmadığına göre, bilirkişi seçiminin Türkiye dışındaki güvenilir ve tarafsız bilim kurumlarından yapılması gerekir, kanısındayız. Bu Kurumlar, Türkiye'nin bütünleşmek istediği Avrupa Topluluğuna dahil Ülkelerin Üniversiteleri olabilir. Örneğin, Sorbonne, Oxford, Cambridge Üniversiteleri gibi.

3- Doğu ile Batı arasındaki ekonomik, sosyal, kültürel gelişmişlik farklarını ve bunun uygulanan Hükümet politikalarının sonucu olup olmadığını açıklamak için getirebileceğimiz yazılı kanıtların sayısı çoktur ve mümkündür.

Fakat daha inandırıcı olması için Doğu Bölgesi ile Batı arasındaki ekonomik, sosyal ve kültürel durumlara ait istatistiksel verilerin, özellikle yapılan Devlet ve özel sektör yatırımlarının, Devlet Planlama Teşkilatı ile Devlet İstatistik Enstitüsü'nden istenmesini ve müvekkilim Musa Anter'e ait yazının buna göre değerlendirilmesini talep ediyoruz.

Şayet talebimiz kabul edilir Devlet İstatistik Enstitüsüne yazı yazılırsa, Türkiye'de Kürtçe diye bir dilin konuşulup konuşulmadığının, şayet konuşuluyorsa sayılarının ne olduğunun, eski yıllara ait kayıtlar ve yayınlar da incelenmek üzere, bildirilmesinin istenmesini diliyoruz.

Talebimiz reddedilirse, Anayasa'nın 141. maddesine göre, tatmin edici gerekçelerinin de açıklanacağını umuyoruz.

Saygılarımla.

Avukat M. Ali Aslan

Aşağıdaki yazının Ekim 1989 tarihli SEÇMELER Dergisi'nde yayınlanışından sonra, 12.4.1991 tarihinde 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kabul edildi.

Bu Kanunla TCK.nun 140., 141., 142., 163. maddeleri ile 2932 sayılı Türkçeden Başka Dillerle Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun yürürlükten kaldırıldı.

12.4.1991 tarihinden önce Kürtlerle ilgili düşünce açıklamaları TCK.nun 142. maddesiyle cezalandırılırken, şimdi Terörle Mücadele Kanunu'yla cezalandırılıyor. Temelde önemli bir değişiklik olmadı.

**“Bu vatandaşlarımız Kürt.
Bu vatandaşlarımız Türk değil.
Türkiye Cumhuriyeti’nde yaşayan Kürtler.
Bunu kabul etmek gerek. Devlet olarak hiçbir
yanlışın içine düşmemek gerek. Memleketimizde
Laz da var, Çerkez de var, Kürt de var.
Bu vatandaşlarımızın hiçbirini bölücü bir unsur
gibi göremeyiz. Menşei bizim için önemli değil.
Onlar da zaten böyle istiyor.”**

Şahabettin Harput/Hakkâri Valisi
(Sabah, 18 Ağustos 1989)

KÜRT SORUNU

Son yıllarda barış ve silahsızlanma yolunda önemli adımlar atıldı. Fakat bölgesel savaşlara son vermeden ve bu savaşların nedenlerini ortadan kaldırmadan dünya barışını sağlamak olanağı yoktur.

Dünya barışını en fazla tehdit eden bölge Ortadoğu'dur. Emperyalizmin kendi çıkarları doğrultusunda kurduğu dengeler bugün bozulmuş ve Ortadoğu korkunç bir savaşın ve kanlı bir hesaplaşmanın içine girmiştir.

Lübnan'ın bölünmüşlüğü ve Filistin ayaklanmasının yanında Kürt trajedisini de dünya kamuoyu dehşetle izliyor ve bir an önce çözüm bulunmasını istiyor.

Filistin sorununun çözümünden sonra Kürt sorunu Ortadoğu gündeminin ilk sırasında yer alacak. Bu, Ortadoğu uzmanlarının ortak görüşüdür.

Filistin sorununun çözümüne adım adım yaklaşılırken, Kürt sorunu, gerek dünya kamuoyunun gündeminde, gerek diplomatik alanda ve gerekse savaş meydanlarında büyük bir hareketlilik kazanıyor. Dünya basınında, radyo ve televizyonlarında geniş yer verilen Kürt sorunu, uluslararası toplantıların da başlıca gündem maddelerinden birini oluşturuyor.

Her gün daha çok enternasyonalize olan Kürt sorunu, bir Ortadoğu sorunu ve uluslararası bir sorundur. Artık bir devletin içişleri düzeyine indirmek olanağı kalmamıştır.

Fakat uluslararası bu özelliği yanında bir de Irak, İran ve Türkiye'nin en önemli sorunudur.

Bu ülkelerin koşulları farklı olduğu gibi, bazı temel ortak değerlere rağmen, buralardaki Kürt toplumlarının son yetmiş yıllık tarihsel gelişimleri ve bundan doğan özellikleri de farklıdır. Bu nedenle sorunun çözümü de her ülkenin koşullarına uygun olarak farklı olacaktır.

Ama bu farklılıkta yine de iki ortak özellik var.

Bunlardan birini, dünyanın büyük ve etkili güçleri dayatıyor. Devletlerin sınırlarının değişmezliği ve bütünlüklerinin korunması.

Diğerini ise iktidarları da etkileyen dünya kamuoyu ve halkın örgütlü hak isteme mücadelesi dayatıyor. Halkların haklarının eşitliğine, kaderlerini kendilerinin tayin hakkına, insan hak ve özgürlüklerinin korunmasına ve güvencelerinin sağlanmasına dayalı bir çözüm.

Bunun Türkiye bakımından ayrıca önemi var. Çünkü bu iki ilke birlikte Helsinki Son Senedi'nde yer almış ve Türkiye, bu uluslararası sözleşmeyi imzaladığı ve Anayasa'nın 90'ıncı maddesine göre de kanun hükmünde olduğu için buna uymak zorundadır.

Türkiye'nin bütünlüğü içinde, sözleşmenin “Düşünce, vicdan, din ve inanç özgürlüklerini de kapsamak üzere, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı”, “Halkların haklarının eşitliği ve kaderlerini kendilerinin tayin hakkı” başlıkları altındaki hükümlerine uygun bir çözüm.

İktidarlar da toplumlar da hesaplarını yaparken bunu göz önüne almak zorundadırlar. Bugünkü güç dengelerinde ve dünya konjonktüründe bu iki ilkeye birlikte riayet etmeyen bir çözüm isteğinin başarı şansı yoktur.

Hem iktidarlar ve hem de toplumlar gerçekçi olmak ve bu iki ilkeye birden uygun çözümleri gündeme getirmek zorundadırlar.

TÜRKİYE'DE BİR KÜRT SORUNU VAR MI?

Eskiden böyle bir soruya, hem de öfkeyle “yok!” yanıtı verilirdi.

Sanılır ki yok denilince, sorun ortadan kalkacak. Ama sorun gittikçe büyüdü. Bugün bir iç savaşa gelip dayandı.

Artık kimse yok demiyor, diyemiyor. Başta Olağanüstü Hal Bölge Valisi olmak üzere resmi yetkililer “Kürt halkı”ndan ve “Kürtler”den söz ediyorlar. Fakat varlığı kabul

edilmesine rağmen, serbestçe ve özgürce tartışılmasına engel olunuyor. Oysa çözüm için sorunun bütün yönleriyle, bütün unsurlarıyla tartışılması gerekir.

Sorunun tartışılmasını önlemek için birçok engeller konulmuş. Bu engellerin başında Anayasal ve yasal olanlar geliyor. Yargı yorumu ve idarenin tutumu ise bunları tamamlıyor.

Kürt sorunu, konuşulması ve yazılması, hem büyük ustalık isteyen ve hem de büyük bir cesaret gerektiren tehlikeli bir alan haline getirilmiş.

Sorunu tartışanlara ve bu konuda görüş açıklayanlara uygulanan yaptırımlar öyle tırmandırılmış ki, konuşmak ve yazmak, silahlı harekete katılmaktan daha tehlikeli hale gelmiş. Kürt sorununa demokratik ve legal planda çözümler arayan birçok kişi, 12 Eylül 1980'den sonra korkunç işkencelere maruz kaldı ve bazıları yaşamını yitirdi.

Bu risk hesabını yapanlar ya susmak ya da silahlı harekete katılmak durumunda kaldılar. Bu seçeneklerden birine katılmayıp konuşmak ve yazmakta direnenler ise kendilerini, koşulların korkunç olduğu cezaevlerinde buldular.

Kürt sorunu uluslararası bir nitelik kazanırken, silahlı hareketler de gün geçtikçe yaygınlaşıyor. Silahlı hareketlerin büyük ölçüde taraftar bulmasının nedenlerinden biri de bu risk hesabıdır. Aydınlar ve halk bu risk hesabını yaparlarken, iktidarlar da konuşmanın ve yazmanın riskini artırmaya çalışıyorlar. Türkiye'yi kanlı bir iç savaşın içine sürüklemek hesabı yoksa, bu risk durumunun hemen gözden geçirilmesinde ve düşüncelerin açıklanmasında, Kürt sorununun tartışılmasına konulan engellerin kaldırılmasında büyük zorunluluk var.

NEDİR BU ENGELLER?

Bu engellerin başında Anayasa geliyor.

Askeri darbelere meşruiyet tanıyan, Atatürkçülüğün dışındaki hiçbir düşünceye koruma sağlanmayacağını açıklayan, çoğulculuğu ve katılımcılığı reddeden, iktidar gücünü seçilmişlerin değil, tayin edilmişlerin ağırlıkta olduğu kurul ve kurumlara bırakan, iktidarın, devlet gücünü keyfince kullanmasına olanak tanınırken ve devlet gücü sınırlanmazken, kişi hak ve özgürlüklerini, bunların özünü yok edecek şekilde sınırlayan ve bazı koşullarda tamamen kaldıran 1982 Anayasası en büyük engeldir.

Bir diğer engel ise TCK'nun 141. ve 142. maddeleridir.

Bu maddelerin en önemli özelliği, Ceza Hukuku'nun "kanunilik" ilkesine uygun olarak düzenlenmemiş olmasıdır.

Bu ilkeye göre, yasaklanan eylemin açık, kesin ve belirli olarak tanımlanması gerekir.

Oysa bu maddelerdeki tanımlar belirsizdir ve geniş yorumla açıktır. Değişik yorumlara göre de kişinin beraat etmesi veya on beş yıla kadar hapis cezası ile mahkûm edilmesi, aynı derecede mümkündür.

Kanunlar soyut kurallardır. Ancak somut bir olaya uygulandıklarında hayatiyet kazanırlar. Özellikle kanunilik ilkesine uygun düzenlenmeyen kanunlar, yargının yorumuyla şekillenir.

Yargı, yorumu, hukukun genel ilkelerine, uluslararası sözleşmelere ve demokratik hayatın icaplarına uygun olarak yapmak zorundadır.

Demokratik toplumlarda "düşünce suçu" yoktur. İnsanlar düşüncelerini serbestçe açıklamak ve bu düşünceler etrafında

serbestçe örgütlenmek hakkına sahiptirler.

Türkiye, BM İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ni benimsemiş, Avrupa Konseyi Statüsü'nü, İnsan Haklarını ve Temel Özgürlüklerini Koruma Sözleşmesi'ni imzalayarak Avrupa Konseyi'ne üye olmuştur. Yine Türkiye, Helsinki Son Senedi'ni imzalayan 35 ülkeden biridir.

Bütün bu uluslararası sözleşmeler Türkiye'yi bağlıyor. Anayasa'nın 90'uncu maddesine göre kanun hükmünde olan bu sözleşmelere, başta yargı ve idare olmak üzere herkes uymak zorundadır. Kanunlarla, hatta Anayasa'yla çelişki halinde, uluslararası sözleşme hükümleri geçerli olacaktır. Çünkü bu hem Anayasa gereğidir ve hem de devletin taahhüdüdür.

Yargı, yorumunda bu kurallara uyarsa, TCK'nun 141. ve 142. maddelerinin ve daha birçok antidemokratik kanunların uygulanma kabiliyeti kalmayacaktır.

Fakat yargı, bu maddeleri hukukun genel ilkelerine ve uluslararası sözleşmelere göre değil, egemen milliyetçi ideolojisinin ölçülerine göre yorumluyor.

Bu nedenle hem bu maddelerin kaldırılması ve hem de yargının yorum ölçülerinin değişmesi gerekir.

2500'DEN FAZLA DİLİ YASAKLAYAN 2932 SAYILI KANUN

Dünyada 2700 dil konuşuluyor. Bunlardan 2500'den fazlasının Türkiye'de yasaklandığını söyleseniz, kimse inanmaz. Ama gerçek bu.

Milli Güvenlik Konseyi zamanında bir kanun çıkarıldı. 19 Ekim 1983 tarih ve 2932 sayılı "Türkçe'den Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun."

Bu kanunun 2. maddesi aynen şöyle: “Türk devleti tarafından tanınmış bulunan devletlerin resmi dilleri dışındaki herhangi bir dille düşüncelerin açıklanması, yayılması ve yayınlanması yasaktır.”

Düşüncelerini yasak dillerle açıklayanlara verilecek ceza, duruma göre, a) 6 aydan bir yıla, b) bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıdır.

Anayasa'nın geçici 15. maddesine göre, Milli Güvenlik Konseyi döneminde çıkarılan, bu kanunun, Anayasa'ya aykırılığı da ileri sürülemez.

Bu kanun Kürtçe ile düşünce açıklamayı yasakladığı gibi, 2500'den fazla dil ile beraber, birinci resmi diller dışındaki Avrupa dillerini de yasaklamıştır.

Avrupa Topluluğu'na girmek için resmen başvuruda bulunan Türkiye, Bretonca veya Bask diliyle düşüncelerini açıkladı diye Fransa ve İspanya vatandaşlarını cezalandırabilecektir.

Kanunun 3. maddesinde “Türk vatandaşlarının anadili Türkçe'dir” deniliyor. Resmi dil değil, ana dil.

Örneğin T.C. vatandaşı olan bir Almanın, T.C. vatandaşlığına geçen Yugoslav futbolcuların veya Amerikalı basketbolcuların anadili Türkçe'dir! Anaları Türkçe bilmese de! Türkçe bilmeyen bütün Kürtlerin anadili de bu kanunla Türkçe olmuş!

“Türkçe'den başka dillerin anadili olarak kullanılmasına ve yayılmasına yönelik her türlü faaliyette bulunmak” da yasaklanmıştır.

SİYASİ PARTİLER KANUNU

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 81. maddesi, “Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde milli

veya dini kültür veya mezhep veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler” diyor.

Peki, azınlıkların bulunduğunu ileri sürseler ne olur? Parti kapatılır.

Siyasi partiler, Türkiye’de Türkçe’den başka dil, Türk’ten başka etnik grup, İslamiyet’ten başka din ve Sünnilikten başka mezhep olduğunu söyleyemeyecekler. O zaman gerçek durumu açıklayamayan siyasi partiler, ülke sorunlarına nasıl çözüm önerecekler ve nasıl politika üretebilecekler? Lozan Antlaşması’yla varlıkları güvence altına alınan Ermeniler, Rumlar ve Yahudileri nasıl tanımlayacağız? Türkiye’de Kürt olduğunu kabul etmeden, Kürt sorunu için nasıl çözüm bulacağız?

Bir siyasi partinin tüzük ve programı İngilizce, Arapça veya Çince’ye çevrilir de, Kürtçe’ye çevrilemez. 81. madde bunu yasaklamış.

Kürt sorununun sadece 1982 Anayasa’sı döneminde, siyasi partiler tarafından ifade edilemediği ve tartışılmadığı sanılmamalıdır. Demokratik bir Anayasa olduğu kabul edilen 1961 Anayasası’nın yürürlük döneminde de, Kürt sorunu, siyasi partilerin kapatılmasının en önemli nedeni olmuştur. Anayasa Mahkemesi, TİP ile T. Emekçi Partisi’nin kapatılmasına bu nedenle karar verdi.

YASADIŞI ENGELLER

Milliyetçi ideolojiyle yetiştirilen kuşaklar, çoğulculuğun Türkiye için büyük bir tehlike olduğuna inandırılmış. Türkçe’den başka bir dilin, Türk’ten başka bir etnik grubun, Türk kültüründen başka bir kültürün varlığını ileri sürmenin Türkiye’yi parçalamakla eşanlamlı olduğu inancı yerleştirilmiş.

Dünyadaki ulusların, halkların eşitliğine değil, kendi ırklarının üstünlüğüne inandırılıp, bu sloganlaştırılmış.

Devletin çeşitli kademelerinde yer alan bu insanlar, olayları dar milliyetçi bir görüşle değerlendiriyorlar. Aldıkları eğitimin ve aşılana inançların bir gereği olarak da toplumdaki çoğulculuğu yok etmeye çalışıyorlar. Diğer etnik grupların asimilasyonu, bir insanlık suçu olduğu halde, bu görevlilerin bir kesimi, asimilasyonu “milli bir görev” olarak görüyor.

Çoğulculuğun ülke bütünlüğü için bir tehdit olarak kabul edildiği bir ülkede ise demokrasiyi yerleştirmek ve geliştirmek mümkün olmaz.

Olaylara dar milliyetçi açıdan bakan çoğu yetkililer ve görevliler, Kürt sorunu söz konusu olunca yasaların sınırları içinde de kalmıyorlar. Kürtlere karşı duygusal karşıtlıkları, onları yasaları da çiğnemeye itiyor. Tamamen duygusal bir yaklaşımla olayları değerlendiriyorlar.

Devlet görevlilerine, hukuk devleti anlayışı, insan hak ve özgürlüklerine saygı ve demokrasi bilinci verilmemişse, duygusal tepkilerinde kendilerini bağlı sayacakları bir kural da olmaz.

Bulgaristan'daki Türk azınlığın karşılaştığı baskılar, asimilasyon konusunu gündeme getirdi. İnsanların dilini yasaklamanın, adını değiştirmenin, kültürlerini yok etmenin, kısacası o halkı eritmenin suç olduğunu, hem de bir insanlık suçu olduğunu öğrendik.

Bulgaristan'da suç olan bir eylemin, Türkiye'de suç olmaması düşünülemez.

Devlet görevlileri ve güvenlik güçleri, asimilasyonu uygulayanlara ve uygulamak isteyenlere karşı olacaklarına, asimilasyona direnenlere suçlu gözüyle bakarlarsa, demok-

rasiden ve hukuk devletinden söz etmek olanağı kalmaz.

Evensel değerlere önceliğin tanındığı ve şoven milliyetçi değerlerin mahkûm edildiği bir çağda yaşıyoruz.

Hukuk devletini kurmak ve demokrasiyi yerleştirmek istiyorsak, eğitim sistemini demokratikleştirmek ve öncelikle devlet görevlilerini ve güvenlik güçlerini bu anlayışla eğitmek ve yetiştirmek zorundayız.

Kürt sorununun tartışılmasını güçleştiren ve çoğu kez önleyen engelleri açıkladık. Bunun dışında da birçok engel var. Ama yazıyı uzatmamak için önemli olanlarına yer verdik.

Bu bir tespittir. Tespit yalnız başına çözüm getirmiyor. Asıl önemli olan bu engellerin kim tarafından ve nasıl kaldırılacağıdır.

Bu engeller kaldığı sürece, Kürt sorunu bütün yönleri ve bütün unsurları ile serbestçe ve özgürce tartışılmayacak. Tartışılmayınca da uygun çözümler bulunamayacak. Kürt sorununa çözüm bulunmadığı sürece de Türkiye’de demokrasiyi yerleştirmek mümkün olmayacaktır.

KÜRT SORUNUNUN TARTIŞILMASI ERTELENEBİLİR Mİ?

Yıllardan beri çoğu çevrelerde kabul edilen bir görüş var. Biz demokrat, sosyal demokrat veya sosyalistler olarak iktidara gelirse, Kürt sorununu çözümleriz. Şimdi fincancı katırlarını ürkütmeye gerek yok. Susalım, sabredelim. İktidar olunca sorunu çözümleriz.

Bu görüşün yanlışlığı şurada.

1) Kürt sorunu büyük bir hareketlilik kazandı. Çözüm için demokrat veya sosyalist iktidarlara beklemeye tahammülü yok. Şimdi barışçı ve demokratik bir çözüm için çalışılmazsa

kendi çözümünü kendisi üretecek. Bu ise herkes için çok acılı ve çok kanlı olur.

2) Kürt sorununun çözümü demokrasinin yerleşmesine bağlı değil. Demokrasinin yerleşmesi, Kürt sorununun barışçı ve demokratik yoldan çözümüne bağlıdır. Kürt sorunu çözümlenmeden veya en azından çözüm yoluna girmeden, Türkiye’de demokrasinin yerleşmesi mümkün değildir.

3) İktidarın değişmesi, güç dengelerinin değişmesine bağlı. Kürt sorununun çözümünü engelleyen, bugünkü iktidarları yaratan güç dengeleridir. Bu güç dengelerinin değişmesi, bütün demokrat güçlerin işbirliğiyle mümkün. Bütün demokratların, sosyal demokratların ve sosyalistlerin iktidar için barışçı ve demokratik mücadelesi, asimilasyona karşı direnenlerin mücadelesiyle birleşirse başarılı olur. Bunun gerçekleşmesi ise net tavır almaya ve Kürt sorununun nasıl çözümleneceğini belirten programın açıklanmasına bağlı.

Bu şekildeki açık bir tutum büyük tepkilere yol açacaktır. Sert bir mücadeleyi ve saflaşmayı gerektirecektir. Zaten bu sert tepkiyi gösterecek güçlerin iktidarına son vermeden ne Kürt sorunu çözümlenebilir ve ne de demokrasi yerleştirebilir.

Türkiye’nin bütünlüğü içinde, iç barışı sağlamak, insan haklarına dayalı çoğulcu ve katılımcı demokrasiyi yerleştirmek, herkesin kimliğini muhafaza ederek eşitlik temelinde kardeşçe bir dayanışmayla ülkemizin kalkınmasını ve insanlarımızın mutluluğunu sağlamak istiyorsak, ne kadar sert olursa olsun bu mücadeleden kaçınamayız.

BU ENGELLERİ KİM KALDIRACAK?

Sorunun önemi şurada. Verilecek yanıt, Kürt sorununun çözümünden yana olanların yerini de belirleyecek ve şimdye

kadar yanlış yerde bulunanlarla, yanlış ata oynayanların durumlarını yeniden gözden geçirmelerine ve yeni bir değerlendirme yapmalarına olanak sağlayacaktır.

Kimin bu engelleri kaldıracağını öğrenmek için, soruyu bir başka şekilde soralım. Bu engellerin kalmasını, var olan durumun değişmemesini isteyen kim?

Kuşkusuz bu soruya iktidar yanıtı verilecektir. Doğrudur. Herkesin üzerinde birleştiği nokta budur.

Fakat iktidar kimdir?

Bu soru sorulmadığı ve üzerinde düşünülmediği zaman yanlışlıklar ortaya çıkıyor. Çünkü yanlış bir yönlendirmeyle, hükümet ve hükümeti kuran parti iktidar olarak kabul ediliyor. Bunun sonucu olarak da bütün sorumluluk hükümete ve onu destekleyen partiye yükleniyor.

Bunun dışındaki partiler ve kurumlar muhalefet olarak kabul edildiği için, iktidar olarak görülen hükümetle mücadelede bunlar, bütün kötülükleri yok edecek, demokrasiyi gerçekleştirecek araçlar olarak görülüyor ve demokrasi mücadelesi verdiğini ileri sürenler bu kurumlarda yer alabiliyorlar.

Bu doğru mudur?

Türkiye’de hükümetler ve hükümetleri çıkaran siyasi partiler yalnız başlarına iktidar değildirlir.

Öncelikle Anayasa, iktidar yetkisini yalnız başına hükümete bırakmamıştır. Anayasa’nın 118. maddesine göre, devletin milli güvenlik siyasetinin tayini, tespiti, uygulanması ve koordinasyonu, toplumun huzur ve güvenliğinin korunması ile ilgili kararlarda Milli Güvenlik Kurulu söz sahibidir.

Milli Güvenlik Kurulu’nda ise dört hükümet üyesine karşılık beş general ve yine genellikle asker kökenli olan cumhurbaşkanı vardır.

Milli Güvenlik Kurulu, 1961 Anayasası ile Türkiye siyasi hayatına giren bir Anayasal kurum. Hükümet, iktidarı orduyla paylaşıyor. Üstelik kuruldaki sayısal üstünlüğü ile ordunun ağırlığı fazla. Demokrasilerde ve sivil toplumlarda bu mümkün değil.

Fakat iktidarı oluşturan sadece bu birlik değil. İktidarı, siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yapısıyla belirli bir düzeni koruyan ve sürdüren güç olarak kabul edersek, o zaman bu düzeni koruma ve sürdürme görevini yüklenen bütün kurumları ve kuruluşları iktidar kavramı içinde düşünmek gerekir.

Örneğin Kürt sorunu, sıradan bir kendi dilini serbestçe konuşma, bazı kültürel haklarına kavuşma veya sadece bir ekonomik ve sosyal kalkınma sorunu değil. Toplumun barışçı ve demokratik bir çerçevede yeniden yapılanması ve örgütlenmesi sorunudur. Bu da bütün kavramların, kurumların yeniden gözden geçirilmesini ve toplumun çağdaş değerlere ve ölçülere göre yeniden düzenlenmesini gerektirir. Varlıklarını eski değerlere ve eski kurumlara borçlu olanlar, doğal olarak bu değişime karşı çıkacaklardır. Mevcut düzenin ve kurumların gerçek sahipleri olduklarını ileri sürerek, bu konuda iktidarla bütünleşeceklerdir.

İşte böyle bir durumda artık bir hükümet veya parti iktidarı değil, bir “iktidar bloku” vardır. Gerçek iktidar da bu “iktidar bloku”dur.

İktidar bloku, hükümeti, bürokrasiyi, ana muhalefet, yavru muhalefet partilerini, çoğu sözde bilim ve eğitim kurumlarını, büyük basını, iş çevrelerini içine alır. Bunların ortak noktası, mevcut düzenin temel değerlerine sahip çıkmaktır. Bu temel değerler, evrensel değerlerle çelişmemiş olsa, bütün toplumun desteğini sağlayacağı için mücadele daha çok ikinci derecede

önemli politikalar ve uygulamalarla ilgili yürütülecek. O zaman iktidar da daha dar anlamda tanımlanacak ve muhalefet işlevi kolaylaşacaktır.

Fakat temel değerlerin çağdışı kalması, toplumun gelişmesine engel olması ve evrensel değerlerle çelişmesi, bu temel değerleri savunmakta birleşen “iktidar bloku”na karşı verilen mücadeleyi sertleştirecektir.

Çağdaş demokratik bir düzen kurulmak isteniyorsa, mücadele yalnız hükümet ve hükümeti oluşturan partiye karşı değil, gerçek iktidara, daha doğrusu iktidar blokuna karşı verilmelidir.

TÜRKİYE İÇİN SOMUT OLARAK “İKTİDAR BLOKU”NUN ANLAMI NEDİR?

Bugün iktidar blokunu yaratan ortak temel değer milliyetçi ideolojidir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucuları Batı'yı örnek aldılar. Ona benzemeye çalıştılar. Kılık kıyafetten, hukuk sistemine kadar Batı yaşamı ve kurumları aynen alındı. Müslüman Doğulu bir topluma, Batı'nın binlerce yıllık gelişiminin ürünü olan, temelinde farklı bir felsefe ve anlayış yatan kurumlarını aynen almak ne ölçüde doğrudu? Bu ayrı bir tartışma konusu. Asıl üzerinde durmak istediğimiz, milli devlet ve milliyetçi ideolojidir.

Batı Avrupa'da feodalitenin zayıflaması ve güçlü merkezi iktidarların oluşmasıyla ticarete getirilen kısıtlamalar kalktı. Ortak bir pazar oluştu. Bu da ortak bir dilin ve ortak değerlerin oluşmasını sağladı. Bu şekilde Batı Avrupa'da, sanayi devrimiyle beraber milli devletler ortaya çıktı. Fakat uzun bir zaman süreci içinde meydana gelen milli devlet, ortak dili ve ortak değerleri zorla kabul ettirmedi. Ortak pazarın

oluşması ve ekonomik ihtiyaçlar bunu yarattı.

Sanayileşen milli devletler, dünyanın diğer bölgelerini sömürgeleştirme ve paylaşma savaşına giriştiler. Milliyetçilik ideolojisi de emperyalist savaşı destekleyen bir işlev yüklendi.

Sömürgelerde ve az gelişmiş ülkelerde, emperyalizme karşı tepkiler, az gelişmiş ülke milliyetçiliğini ve milli kurtuluş hareketlerini yarattı.

Milli kurtuluş hareketlerini başarıyla sonuçlandıran az gelişmiş ülke aydınları, milliyetçilik ideolojisine temel bir değer olarak sarıldılar. Bağımsızlıklarını kazanınca Batıdaki milli devlet modelini örnek alarak ona, özünü kavramadan şeklen benzemeye çalıştılar.

Oysa bu ülkelerde değişik diller, etnik gruplar, kültürler vardı. Batı Avrupa'daki süreci yaşamamıştı. Batı Avrupa'da ortak dilin ve ortak değerlerin oluşumu birkaç yüzyılı aşkın uzun bir zaman sürecinde gerçekleşmişti. O günün koşulları ise farklıydı ve bu farklı koşullar ortak pazarı ve birliği yaratmıştı.

Bağımsızlıklarına yeni kavuşan az gelişmiş ülke aydınları ise, milli devleti yaratan iç ve dış dinamikleri iyice kavramadan, kısa sürede ve zorla böyle bir birliği gerçekleştirmeye çalıştılar.

Bu ancak asimilasyonla mümkündü. Gönüllü bir asimilasyon düşünülemezdi. Bunun için zor kullanıldı. Zora ve baskıya karşı direnişler ve tepkiler oldu. Devletin, milliyetçi ideolojiyi öncelikli ve temel değer olarak alması ve şiddete başvurması, halkı devlete ve yönetime yabancılaştırdı. Katı merkezîyetçi milli üniter devlet ortaya çıktı. Bu, katılımı ve demokratikleşmeyi engelledi.

Az gelişmiş ülke aydınları, emperyalizme karşı milli

kurtuluş hareketini yürütürken, ulusların ve halkların eşitliğini savundular. Savaşın etkinliğini ve haklılığını sağlamak için, eşitlik ilkesine ve halkların kaderlerini tayin hakkına dayanmak zorundaydılar.

Fakat bağımsızlıklarına kavuştuktan sonra diğer uluslara, halklara ve topluluklara karşı aynı anlayışla hareket etmediler. Bu da yeni sorunlar yarattı. Oysa biçim olarak Batı'ya benzemeye çalışmasaydılar ve Batı toplumunun özünü kavrasaydılar, çoğulcu toplum yapısına ve Kurtuluş Savaşı'ndaki ilkelere ve anlayışa uygun bir düzen kursaydılar, bugün çok ileri bir düzeyde bulunurlardı.

Bir devletin bütünlüğü, bir ülkedeki halkların birliği, asimilasyonla sağlanamaz. Asimilasyon, halkların, toplulukların tepkisine yol açacağı için ayrılma, bölünme eğilimlerini yaratır ve hızlandırır.

Halkların, toplulukların, ortak yararlar için gönüllü bir birlik oluşturma arzusu devlet bütünlüğünü sağlar. Bu da ancak birbirlerinin kimliğine, kişiliğine karşılıklı saygı ve eşitlik temelinde gerçekleşebilir.

İnsanları, toplulukları, dillerini, kültürlerini yasaklayarak birlikte tutamazsınız. İlk fırsatta sizden kopmaya, ayrılmaya çalışacaktır. Eşitlik, karşılıklı sevgi ve saygıyı geliştirir, sürekli birlikteliği sağlar. Milli tahakküm ise kin, nefret ve intikam duygularını topluma egemen kılar. Çatışmalara, savaşlara, huzursuzluklara neden olur.

İnsanlar birbirleriyle anlaşmak için sadece tek bir dil öğrenmeye, diğerlerini unutmaya mahkûm edilemez. Bu, çok ilkel bir görüş.

Gelişmiş toplumlarda kimse anadili ile yetinmiyor. Bir, hatta birçok yabancı dil öğreniyor. Önceliği, o ülkede konuşulan diller alıyor.

Diller, salt anlaşma aracı değildir. Her dil birbirinden değişik kültürleri, düşünceleri, duyguları, değer sistemlerini ifade eder. Yabancı dilleri öğrenmek, kişinin duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirir, görüş ufkunu genişletir. Bu, toplumların gelişme düzeyine bağlı olmayan, her dil için geçerli olan bir kuraldır. Çünkü her toplumun gelişme düzeyine göre, dilinde diğerlerinden çok daha zengin, farklı bir ifade alanı vardır.

Aynı ülkede yaşayan insanlar, birbirleriyle olan ilişkilerinin doğal sonucu olarak, birbirlerinin dillerini de öğreneceklerdir. Bu, ihtiyaçların dayattığı bir zorunluluktur. Bir değil, birçok dili öğrenen, konuşan insanların topluluğu, tek dile mahkûm edilen insan topluluğundan, her bakımdan çok daha gelişmiş bir düzeyde olacak. Toplumlar birbirlerini daha iyi anlayacak ve birlikte olma, beraber yaşama arzusu güçlenecektir.

Ne İsviçre’de, ne de Avrupa Topluluğu’nda tek dil, tek kültür var. Biri en gelişmiş devlet, diğeri en gelişmiş ekonomik ve siyasal birliktir. Her ikisi de farklı dilleri ve farklı kültürleri geliştirmeye çalışıyorlar. İnsanları tek dile mahkûm etmeyi düşünmüyorlar.

Dil birliği, toplumun tek dile mahkûm edilmesi değil, mevcut bütün dillerle anlaşabilmesi, birbirlerinin duygu ve düşüncelerini anlayabilmesi, aynı dünya görüşünü paylaşmasıdır.

TÜRKİYE’DEKİ GELİŞMELER

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunda da benzer bir durum var. Kurtuluş Savaşı sırasında Anadolu’nun çoğulcu yapısına saygılı olan T.C. Devleti’nin kurucuları, hareketin başarısından sonra bu çoğulcu yapıyı yok etmeye çalıştılar.

Katı merkezîyetçi, millî ünîter devletî kurdular. Buna karşı doğan tepkiler, kanlı çatışmalara yol açtı. Devlet ve halk yabancılığı ve karşıtlığı bugüne dek sürdürüldü.

Aynı anlayış bugünkü iktidar blokuna egemen. Dünya kamuoyunun, Batılı ülkelerin ve uluslararası kurumların tepkilerine rağmen, asimilasyonu uygulamakta kararlı görünüyor. Bu politika ise ülkeyi bir iç savaşın eşiğine getirmiştir.

Kürt sorununun temelinde asimilasyon politikası var. Olayların tırmanması ve Türkiye'nin bir iç savaşa sürüklenmesi istenmiyorsa, Kürt sorununa barışçı ve demokratik bir çözüm bulunmalıdır.

Bugünkü iktidar bloku, bırakın Kürt sorununa barışçı ve demokratik bir çözüm getirmeyi, Kürt sorununun tartışılmasını önleyen engelleri bile kaldırmak istemiyor. Bunların kafasında 1925'lerin, 1930'ların kanlı çözüm örnekleri var. O çözümlerin başarısızlıkları bir yana, çağımızda aynı kanlı uygulamaların mümkün olmadığını da anlamış görünmüyorlar.

LEGAL DEMOKRATİK ÖRGÜTLENME İHTİYACI

Kürt sorununun demokratik ve barışçı yoldan çözümünü isteniyorsa, uygun örgütlenmenin de gerçekleştirilmesi gerekir. Bu, legal siyasi partilerdir.

Legal siyasi partiler, silahlı hareketlerin alternatifi değildirler. Bunlar, bugünkü iktidar blokunun alternatifi olarak, iktidar için mücadele edeceklerdir.

Silahlı hareketler, şiddetin nedeni değil, iktidar blokunun uyguladığı politikaların bir sonucudur. Şiddete, baskıya, aşırı sömürü ve asimilasyona dayalı bu politikalar olmasaydı,

demokrasi asgari kurallarıyla bile uygulansaydı, illegal ve silahlı hareketler ortaya çıkmazdı.

Topluma barış ve huzuru getirmek istiyorsak, Türkiye'nin giderek bir kan gölüne dönmesini istemiyorsak; siyasal görüş, dini inanç, etnik köken farkı gözetmeden birleşip, demokratik yoldan devlet gücünü bu iktidar blokunun elinden almalıyız. İnsan hak ve özgürlüklerine ve herkesin kimliğine güvence sağlayan, demokrasiyi bütün kurum ve kurallarıyla yerleştiren ve geliştiren, eşitliğe, karşılıklı sevgi ve saygıya dayanan bir düzen kurmalıyız. O zaman şiddet sona erer. Sorunların demokratik ve barışçı yoldan çağdaş çözümlere kavuştuğu bir toplumda, halk neden silaha sarılsın veya silahlı hareketleri desteklesin?

Herkesin kendisiyle ilgili kararlara katıldığı ve demokratik bir halk yönetiminin gerçekleştiği bir toplumda, silahlı hareketlerin dayanağı kalmaz. Bu örgütler ve kişiler, çoğulculuğa ve halkın katılımına dayalı demokratik düzenin barışçı bir unsuru olmayı kabul etmek zorundadırlar. Silahlı hareketi sürdürmekte direnirlerse, halkın desteğini yitireceklerinden kısa zamanda erirler ve hiçbir etkinlikleri kalmaz.

Silahlı hareketin var oluş nedenlerini görmeden, sadece silahlı harekete karşı çıkmak, silahlı koruculuğun yanında bir de fikri koruculuğu kurumlaştırmak olur. Ama demokratik ve barışçı bir düzenin kurulmasını ve demokrasinin yerleşmesini ise daha çok güçleştirir.

Bugün, muhalefet hareketinin içinde her düşünceyi temsil eden ve her yöntemi benimseyen örgütler mevcut. Asıl sonucu belirleyecek olan iki alanda ise boşluk var. Bu boşluğu dolduracaklardan biri legal sosyalist parti, diğeri ise legal demokrat partidir.

Sosyalist partiden kastımız, Türkiye'deki sosyalistlerin ağırlıklı kesimini içine alan yasal bir sosyalist partidir. Var olan sosyalist partiler ne yazık ki grup partileri olmaktan öteye gidememiş, birinci TİP'in büyük ve yaygın etkinliğine bile ulaşamamışlardır.

Türkiye Batılılaşma çabasında. Fakat bugüne kadar, Batı Avrupa ölçülerinde bir demokrat parti, Türkiye siyasi yaşamında yer almadı. Adına demokrat, sosyal demokrat denilen birçok parti kuruldu. Ama bunların hepsi, çoğulculuğa, katılımcılığa ve Batı ölçülerindeki demokrasiye karşı çıktılar. Asimilasyoncu, baskıcı, dar milliyetçi görüşleri savundular. Devlet gücünü değil, halkın hak ve özgürlüklerini kısıtlayan bir sistemden yana oldular.

Dünyadaki gelişmelerin de etkisiyle, bugüne kadar demokrasiye en yakın olarak görünen SHP'dir. Bu parti, bir milletvekilini Avrupa Konseyi Karma Parlamento Komisyonu'nda Kürtlerden söz etti diye ihraç etti. Buna benzer yüzlerce örneği sıralamaya gerek yok.

Çoğulcu ve katılımcı Batı demokrasisini bütün kurum ve kurullarıyla eksiksiz olarak yerleştirmeyi ve geliştirmeyi, Avrupa Topluluğu'yla bütünleşmeyi amaçlayan, Kürt sorununa Helsinki Son Senedi'nin hükümlerine uygun barışçı ve demokratik bir çözümü getiren, rekabete dayalı serbest piyasa ekonomisini kabul ederek tekelliliğe karşı çıkan, dünya ve bölge barışını, silahsızlanmayı destekleyen yasal bir demokrat parti, günümüz siyasi yaşamının en önemli eksiğidir.

Diğer partilerde de bulunmakla beraber, demokratların ve asimilasyona karşı olanların çoğunluğu, SHP'nin tabanında yer almıştır.

SHP, tabanı demokrat, merkez yönetimi ise demokrat

olmaktan uzak, tabanla tavan arasında büyük çelişki bulunan bir partidir. Son tüzük değişikliği de gösterdi ki, tabanla tavan arasındaki bu çelişkinin giderilmesi, çoğunluğu demokrat olan tabana uygun bir merkez yönetiminin oluşturulması mümkün değildir.

Tabandaki bu demokrat unsurlar, diğer unsurlarla birleşerek yasal bir demokrat parti kurmalı ve SHP merkez yönetimi, CHP'den kalan mirasla başbaşa bırakılmalıdır.

MUHALEFET EVRENSEL DEĞERLERE ÖNCELİK VERECEKTİR

İktidar blokunu bir arada tutan dar milliyetçi ideolojiye karşılık, muhalefetin, evrensel değerlere, Anadolu ve Trakya halklarının binlerce yıllık birlikteliğinden doğan eşitlik, kardeşlik, iyi komşuluk, karşılıklı sevgi ve birbirlerinin kimliğine saygı gibi ortak değerlere sahip çıkması gerekir. Evrensel değerlere dayalı bir iktidar alternatifi oluşturması ve "Türkiye'yi ben yönetirim" diye ortaya çıkması, ülke yönetimine talip olması gerekir.

Muhalefetin içinde çok sayıda örgüt var. Bunların programları ve yöntemleri birbirinden farklıdır. Fakat bu değişik program ve yöntemler, iktidar mücadelesi için uyumlu hareket etmeye engel değildir. Uyumlu hareket etmek, ne birleşmeyi, ne de cephe teşkilini zorunlu kılar. Sadece aynı değerler için, aynı politikalara karşı mücadele edilirse ve kendi aralarındaki çelişkiler dondurulup, verilen mücadele iktidar blokuna karşı yoğunlaştırılırsa uyum kendiliğinden ortaya çıkar.

Muhalefetteki örgütler iki önemli hatadan kaçınmak

zorundadırlar. Bunlardan birisi, toplumun etnik ve sınıfsal yapısına uygun olarak gelişen muhalefet hareketindeki çoğulculuğu reddedip tekelciliğe kaymak. Diğeri ise iktidar blokunu bir yana bırakıp, saldırı ve suçlamaları muhalefet hareketlerinden birine yöneltmektir.

Çağımız, insan hakları çağı olarak da tanımlanıyor. Bu çağın bir özelliği de kullanılacak araçların amaca uygun olmasıdır.

Eskiden bu mücadelelerin iki doğal müttefiki vardı. Bunlardan biri Sovyetler Birliği ve sonra dünya sosyalist sistemi, diğeri ise kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı partileriydi. Bunlar için amaç daha önemliydi. Aracın amaçlanan değerlere uygunluğuna fazla özen gösterilmezdi.

Gorbaçov, devrim ihraç etmeyeceklerini açıklayarak, bu hareketlere fiili desteğini çekti. Kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı partilerinin desteği ise, insan hakları hareketinin sınırları içine çekildi.

Bu durumda dünyadaki barışçı ve demokratik direnişlerin, milli kurtuluş hareketlerinin, halkların hak isteme mücadelelerinin en büyük desteği, dünya kamuoyunu, uluslararası kurumları ve demokratik iktidarları etkileyen insan hakları hareketidir. Bu destekten yoksun bir hareketin başarı şansı yoktur.

İnsan hakları hareketleri ise destekledikleri amaçların, buna uygun araçlarla gerçekleşmesini istiyorlar. Araçların, inandıkları ve uğruna mücadele ettikleri değerlerle çelişmemesini istiyorlar. Örneğin, her insanın ve her grubun, meşru müdafaa ve zorunluluk hallerinde silaha başvurması doğal kabul edilir. Fakat bu çerçeveyi aşan ve özellikle asıl hedefin dışındakilere yönelen şiddete karşı ise büyük tepkiler oluşur. Çünkü bu, insanlığın savunduğu değerlere ters düşer. Amaç

ne olursa olsun kullanılan araçların bu değerlere uygun olması gerekir.

SONUÇ

Kürt sorunu, uluslararası bir sorun olmakla beraber Türkiye'nin de en önemli sorunudur. Sorun çözümlenmeden Türkiye'de demokrasiyi yerleştirmek, ekonomik ve sosyal kalkınmayı gerçekleştirmek mümkün değildir.

Soruna barışçı ve demokratik bir çözüm bulmak için, sorunun tüm boyutlarıyla, tüm unsurlarıyla serbestçe ve özgürce tartışılabilmesi gerekir. Oysa Anayasal, yasal ve yönetsel birçok engellerle bu tartışma önleniyor. Çözüm için bu engellerin kaldırılması zorunluluğu var.

Kürt sorunununun tartışılmasını önleyen engellerin kaldırılmasını ve soruna barışçı ve demokratik bir çözüm bulunmasını bugünkü iktidar blokundan bekleyemeyiz.

Ancak çağdaş ölçülere uygun demokrat veya sosyalist iktidarlar Kürt sorununa, herkesin yararına olacak barışçı ve demokratik bir çözüm getirebilirler. Bunun için de Türkiye siyasal yaşamındaki legal sosyalist parti ve legal demokrat parti boşlukları doldurulmalıdır.

Asimilasyona, aşırı sömürü ve baskıya karşı olan demokrasiden yana bütün güçler, demokrat, sosyal demokrat ve sosyalistler kendi alanlarında legal örgütlenmelerini gerçekleştirmeli, kesin bir kararlılıkla "Türkiye'yi biz yönetiriz" diyebilmelidirler.

Bizler, zengin kaynaklara sahip çok güzel bir ülkenin mutsuz insanlarıyız. İyi eğitilmedik. Bu yüzden yeterince üretemiyoruz, verimli olamıyoruz. Başkalarıyla paylaşmayı

öğrenemedik. Haksız, adaletsiz, çirkin bir model yarattık. Şartlandırdılar bizi. Çağdışı, gerici fikirlerin ve kurumların esiri olduk. Yaşamı birbirimize zehir ettik. Sevgiyi öldürdük, saygıyı unuttuk, güzelden uzaklaştık. Kin, nefret ve intikam duygularını topluma egemen kıldık.

Neden ve nasıl düştük bu duruma?

Bilgisiz, görgüsüz ve çirkinliğe mahkûm bir küçük azınlığın para hırsına, açgözlülüğüne mi yenildik? Üretime yabancı, sömürüyü dahi beceremeyenlerin yağmasına mı uğradık? Yoksa kimliğini inkâr edip kökenine düşman olan asimilasyon kurbanı kişiliksizlerin ihanetiyle mi bu noktaya geldik?

İnsani değerlerden ve çağın güzelliklerinden yoksun bu azınlık, çaldığı, yağmaladığı bizlere ait maddi değerlerle çok mu mutludur? Onların da kurtarılmaya ihtiyaçları var. Üretmenin, yaratmanın, paylaşmanın, güzelliğin, sevgi ve saygının, insanca yaşamın ne olduğunu öğrenmeye ihtiyaçları var.

Kimseden şikâyet etmeye hakkımız yok. Hiç kimse bizi kurtaramaz. Biz, bizi ve de herkesi kurtarabiliriz. Bizler, bu ülkenin 40-50 milyon insanı, birleşebiliriz. Örgütlü ve bilinçli bir mücadele ile barışçı ve demokratik yoldan iktidarı alabiliriz. Birleşirsek kimse bize karşı kaba kuvvet kullanamaz. Hukuk dışı müdahalelere kalkışamaz.

Birbirimizin kimliğine saygılı olarak, eşitliğe, sevgiye dayalı, insanların şartlanmalardan kurtulduğu, emeğin en yüce değer olarak kabul edildiği, paylaşmanın hakça olduğu, güzelliğin ve bilimin egemenliğinde, üretken, adil bir düzen kurabiliriz. Ülkemizin bugünkü durumundan sorumlu azınlığı da kurtarabiliriz ve onları insanlıklarına kavuşturabiliriz.

Bunun için birleşmemiz gerekir. Halk olarak kendimize

güvenmemiz, örgütlü ve bilinçli olarak mücadele etmemiz ve iktidarı almamız gerekir.

Birlikte, örgütlü, bilinçli ve kararlı olarak ortaya çıkalım ve haykıralım. “Bu ülke bizim. Bu ülkeyi biz yönetiriz.” Üretmeden sadece çalanlar ve yağmalayanlar, kendilerini de bizleri de şartlanmalara esir edenler, kimliklerini inkâr eden kişiliksizler kaçacak delik arayacaklar.

Ama biz halkız. Bizde ne kin vardır, ne de nefret. Sevgiyle, anlayışla yaklaşacağız. Özgürlük sadece bizim için değil, herkes için olacak. Demokrasi sadece bizim için değil, herkes için olacak. Herkes topluma verdiği karşılığını alacak.

Ve uzak olmayan bir gelecekte, zengin kaynaklara sahip çok güzel bir ülkenin mutlu insanları olacağız.

Mehmet Ali Aslan
Ekim 1989, *Seçmeler*

PKK REALİTESİ ve DEMOKRATİK SİVİL ÇÖZÜM

Sayın Demirel, hükümeti kurduktan sonra çıktığı ilk Güneydoğu gezisinde “Kürt Realitesi”ni kabul ettiklerini söyledi. Bu açıklama ihtiyatlı bir iyimserlikle karşılandı.

Fakat geçen sürede “Kürt Realitesi”nin yaşama geçirilmesiyle ilgili olarak devlet ve toplum yapısında hiçbir değişiklik yapılmadı. Asimilasyon ve baskı politikaları aynen uygulandı. Bu politikaların uygulama aracı olan şiddet giderek kurumlaştı.

Kısa sürede gerçek anlaşıldı. a) Milliyetçi ve muhafazakâr Demirel değişmemiştir. Çağdaş kavramları ve söylemleri toplumu yanıltmak için kullanmıştır. Bunda başarılı da olmuştur. b) Hükümet iktidar olamamıştır. Atanmışların egemenliğindeki devleti denetlemek gücünden yoksundur.

Devlete egemen olan asker ve sivil bürokrasinin Kürt Stratejisi, “Kürt Realitesi”ni tanımaya değil, bu realiteyi yok saymaya, başarıyla uygulanacak asimilasyon politikası ile bu sorundan tamamen kurtulmaya dayanıyordu.

Bazı dönemlerdeki jenosit ve kitlesel katliamlara rağmen Kürtler kimliklerini ve kültürlerini korudular. Devlete egemen olan güçlerin Kürt Stratejisi başarılı olmadı.

Demokrasi, barış ve insan haklarının dünya kamuoyuna mal olduğu ve bir ölçüde uluslararası kurumsal güvencelere kavuştuğu çağımızda, insanlık suçu olarak kabul edilen asimilasyon politikalarının başarı şansı yoktur ve jenosit ise mümkün değildir.

Strateji, bugünün koşullarına uyarlanarak farklı bir biçimde uygulanıyor. Doğu ve Güneydoğu'yu Kürtsüzleştir-mek. "Kürtsüz bir Kürdistan" yaratmak. Balkanlardan ve Türki Cumhuriyetlerden getirilecek soydaşlarla bölgedeki etnik yapıyı değiştirmek. İran ve Irak Kürdistan'larındaki Kürt halklarıyla Türkiye'deki Kürtler arasında bir tampon bölge oluşturarak aralarındaki doğal ilişkiyi koparmak.

Bunun için Bölgedeki devlet güçlerinin bir bölümü, bir tarihsel misyon yüklendikleri inancındadırlar. Bu nedenle hiçbir hukuksal ve yasal kural tanımadan Bölgede tam bir terör uyguluyorlar. Halk kitlelerine yönelik silahlı saldırıların, işkencelerin, faili meçhul cinayetlerin boyutları gittikçe büyüyor. Kürtler ve Kürt aydınları yerlerinden, yurtlarından koparılarak göçe zorlanıyor. Batı'ya göç eden Kürtlerin zaman içinde Türk toplumuyla bütünleşerek asimile olacağına inanılıyor.

Sayın Demirel ve Sayın İnönü "Kürt Realitesi"ni samimi olarak kabul etseler bile, bu realiteyi yaşama geçirecek güce sahip değildirler. Çünkü devleti denetleme ve bu anlamda iktidar olma gücünden yoksundurlar. Fakat görünen o ki hükümet de bu stratejinin uygulanmasına tam destek veriyor.

Uygulamaya konulan stratejinin açıklanması beklenemez. Bunu kamufle etmek gerekiyor.

Uydurulan gerekçe de "Güneydoğu'da terör var. Terörü yaratan PKK'dır. PKK ortadan kaldırılmadıkça bu olağanüstü durum sürdürülecek ve Kürt hakları (konuşma, yazma ve yayın haklarıyla sınırlı olarak) ancak PKK yok edildikten sonra verilecektir.

Olağanüstü halin kaldırılması ve Kürtlerin bazı hakları kullanmalarına olanak sağlanması PKK'nın yok edilmesi şartına bağlanmıştır.

PKK, 12 Eylül askeri darbesinden sonra ortaya çıkan bir olgudur. Ama iktidarların asimilasyon, baskı ve şiddet politikaları 70 yıldır uygulanıyor. Gerçek şu ki, tüm ülkedeki ve özellikle Güneydoğu'daki şiddet ve terör uygulamaları PKK'nın varlığından kaynaklanmıyor. Tam tersine PKK bu uygulamaların sonucu olarak ortaya çıkmış ve zaman içinde güçlenerek büyük bir halk desteğine sahip olmuştur.

Öyle görülüyor ki şiddet, devlete egemen olan güçler ile hükümetin varlık nedeni. Denetimi aşmayacak ölçüde şiddetin sürdürülmesinden yarar umuluyor. Avanta ve sömürü ekonomisinin sürdürülmesi için gerekli olan çağdışı baskı rejimi bu gerekçeye dayandırılıyor. Şiddet aynı zamanda yukarıda anılan stratejiyi uygulamanın, halkı göçe zorlamanın da bir aracıdır.

Bugün PKK silahları bıraksa, devlet güçleri gerçekten şiddet politikasından vazgeçecekler mi? Yoksa şiddetin ve terörün boyutları daha da mı büyüyecek?

12 Mart öncesi, güvenlik güçleri Güneydoğu'daki köylüleri çırılçıplak soyup köy meydanında ve herkesin gözü

önünde onlara dayak atıyorlardı. Bugünün silahlı gençleri o günün çocuklarıydı. Baba, amca ve dayılarını aşığıllayan bu işkenceler onların çocuk zihinlerinde yer etti.

12 Eylül'de ise bunlar cezaevlerine dolduruldu. İnsanlık tarihinin en korkunç işkencelerine maruz kaldılar. Kimi öldü, kimi sakatlandı. Bir kısmı ise çareyi ya yurtdışına, ya da dağa kaçmakta buldu.

Dünya konjonktürünün elverişli olduğı bir dönemde silahlı mücadele yöntemini seçen bu gençlerin hareketi gelişerek bugünkü duruma geldi.

PKK siyasi bir partidir. Nasıl SHP, DYP, ANAP, HEP, İP birer siyasi parti iseler PKK da siyasi bir partidir.

Onlardan ayrılan yanları ise a) Yasadışıdır. Çünkü yasalar "Kürt Halkı" kavramını suç sayarken ve sırf bu nedenle TİP, TEP, BKP ve SP Anayasa Mahkemesince kapatılırken herhalde "Kürdistan İşçi Partisi" yasal olarak kurulamazdı. b) Demokratik, barışçı yöntemi değil, silahlı mücadele yöntemini seçmiştir. Bunun nedeni ise kendisini yaratan yukarıda açıkladığımız nedenlerdir. 12 Eylül sonrası, demokratik barışçı seçeneklerin yok edilmiş olmasıdır.

Kısacası yasadışılık ve silahlı mücadele, PKK'nın yapısındaki değişmez unsurlar değil, ortamın ve koşulların dayattığı değişebilir özelliklerdir. Koşulların değişmesine bağlı olarak bu özellikler de değişebilir.

Bu açıklamayı yapmaktaki amacımız, şiddet ve PKK kavramlarının eşanlamlı olarak kullanılması ve şiddetin yok edilmesi için PKK'nın yok edilmesi gerektiğı iddiasının ileri sürülmesi ve kamuoyuna da bunun benimsetilmiş olmasıdır.

Bu mümkün mü? Resmi açıklamalara ve basında yer alan

haberlere göre PKK'nın on bini aşan silahlı gücü, lojistik destek sağlayan on binlerce üyesi ve taraftarı ve milyonlarca sempatzanı var. Çok az istisnayla bunların hepsi Kürt'tür. Bu durumda PKK'yı Kürt Halkından ayırmak nasıl mümkün olacaktır? PKK nasıl yok edilecektir? Bu, on binlerce insanın öldürülmesi demektir. Kitlese katliam demektir. Ve bu çağda, dünyanın bugünkü konjonktüründe mümkün müdür? Bu insanların ana ve babaları, amca, dayı, teyze ve halaları olaya seyirci mi kalacaklardır?

Belki şu da düşünülebilir. PKK'nın merkezi yönetimi yok edilir veya etkisiz hale getirilirse, parti dağılır ve etkinliğini kaybeder.

Oysa düşünülebilecek en tehlikeli gelişim bu olur. Savaş için eğitilmiş silahlı on binlerce insan, merkezi yönetimden koparlarsa birçok küçük gruplar oluşur. Bunlardan bir kısmı serseri mayınlar gibi ortaya düşer ve asıl terör o zaman patlar.

Bu nedenle bu silahlı insanların merkezi bir komutanlığa bağlı olması, gelecekte çözümleri de kolaylaştırır.

Sorun, PKK'nın yok edilmesi değil, onun yasadışıktan kurtulması ve silahlı mücadele yöntemini bırakıp demokratik ve barışçı yöntemi benimsemesi, kurulacak demokratik sivil toplumun bir unsuru olmayı kabul etmesidir.

Bu nasıl olacaktır?

1- Öncelikle Devletin şiddetten arındırılması ve demokratikleşmesi gerekir.

2- Türkiye'nin her yerinde aynı şekilde uygulanacak idari taksimata dayalı ademi merkezietçi bir sistem kabul edilmelidir. Bu şekilde halk kendini yönetme, güvenliğini sağlama, sorunlarını yerinde çözmeye imkânına kavuşacaktır.

3- “Kürt Realitesi”ni sözde kabul etmek yetmiyor. Bütün yasal mevzuat, devlet yapısı, eğitim ve öğretim vb... bu realitenin kabulüne ve demokratik esaslara uygun olarak yeniden düzenlenmelidir.

4- Kürt partilerinin kurulmasını engelleyen bütün yasal, yönetsel, toplumsal engeller kaldırılmalı. Ayrılmayı savunan Kürt partileri de yasal çalışma imkânı bulabilmelidirler.

5- Bir Genel Af Kanunu çıkarılmalı. Silahı bırakıp dönenler için sivil toplum kurumlarının güçlü desteğine dayalı hukuksal güvence kurumları oluşturulmalı ve isterlerse kendi fikir ve anlayışlarına uygun legal siyasi faaliyetlere katılabilmelidirler.

6- Doğu ve Güneydoğu için özel kalkınma planları yapılarak ekonomik kalkınma sağlanmalı. Bölge ekonomisinin Türkiye ve Dünya ekonomisiyle bütünleşmesi için gerekli koşullar yaratılmalı.

Biz, demokratik sivil toplumun altyapısını oluşturacak bu koşullar gerçekleşirse, PKK'nın legal, demokratik ve barışçı yöntemleri benimseyeceğini ve demokratik sivil toplumun bir unsuru olacağını umuyoruz. Bu umudumuzun dayanağı Kürt Halkının bu yöndeki arzu ve beklentisidir.

Buna rağmen PKK silahlı mücadeleyi sürdürmekte ısrar ederse halk desteğinden yoksun kalacak ve kısa zamanda gücünü kaybedecektir.

Silahlı mücadele yönteminin sürdürülmesi bir zorunluluk da olsa, bu yöntemin örgüt yapısında ve anlayışında yarattığı katı merkezîyetçi ve totaliter özellik, halkın toplumsal yaşamına da yansır. Demokrasinin temel iki özelliği olan çoğulculuk ve katılımcılığa yer vermeyen bu anlayış, toplumda totaliter bir rejimin kurulması sonucunu yaratır. Toplum

bundan kurtulmak için daha çetin bir mücadele vermek zorunda kalır.

Bugün PKK'nın veya PKK adına hareket ettiklerini iddia edenlerin, Kürt partilerinin kurulmasını ihanet olarak değerlendirmeleri, kendi dışındaki tüm siyasal, sosyal ve kültürel faaliyetlere karşı çıkmaları ve bütün faaliyetleri ve faaliyet alanlarını denetimlerine almak istemeleri bu totaliter mantığın sonucudur.

Silahlı mücadele, örgütleri, güvenlik ve taktik başarı zorunluluğu nedeniyle, ister istemez savaş kurallarına uygun harekete ve asker mantığıyla düşünmeye zorlar. Ama bunun toplumsal etkileri her zaman olumlu olmaz. Çoğunlukla gelişmeyi ve demokratikleşmeyi engeller.

Kürt toplumunun sivil demokratik bir yönetime kavuşması için de PKK'nın silahlı mücadele yöntemini yaratan koşullar ortadan kaldırılmalıdır.

Yasadışı siyasal partiler ve hareketlerin amacı legalleşmek ve siyasal çözümleri gerçekleştirmektir. Bir siyasal hareketin amacı sadece savaşmak olamaz ve varlığını bu şekilde sürdüremez. Sanırım PKK da bir an önce legalleşmek ve siyasal çözümlere varmak amacındadır.

Bu amacın gerçekleşmesi Türkiye'deki demokratikleşmeye ve sivilleşmeye bağlıdır.

Demokratikleşme ve sivilleşme, halkın demokratik ve sivil toplum kurumlarını oluşturmalarıyla, en geniş biçimde toplumsal ve siyasal çalışmalara ve örgütlenmelere katılmalarıyla sağlanır. Bu, okul aile birliklerinden, tüketici derneklerinden, sendikalardan, siyasal partilere kadar çeşitli biçimlerde ve alanlarda olur. Hem Kürt ve hem de Türk toplumlarında bu sürecin hızlandırılması desteklenmeli, toplumda katılımcılık ve çoğulculuk teşvik edilip geliştirilmelidir.

Devlete egemen olan atanmışların gücü ve etkinliği bu şekilde sınırlanır. Türk ve Kürt toplumlarındaki demokrasi düşmanı kurum ve gruplar tasfiye edilerek demokratikleşmenin önündeki engeller kaldırılmış olur.

Demokratik bir halk iktidarının oluşumu kolaylaşır ve PKK için de legalleşme imkânı yaratılmış olur. Legalleşen, barışçı ve demokratik yöntemleri seçen PKK, halkın desteğini sağlıyorsa, bu demokratik iktidar oluşumunun içinde de yer alabilir.

Kürt sorununa, Türk ve Kürt halklarının yararına bir çözüm bulunabilmesi ancak demokratik bir süreçte ve demokratik bir iktidar döneminde mümkündür.

Şiddetin kurumlaştığı, devlet ve toplum yaşamına egemen olduğu bir ortamda dış güçlerin zorlamasıyla bir çözüm bulunsa bile bu, gelecek kuşakların bile yaşamını, özgürlüğünü ve refahını ipotek altına alan ve her iki halkın da zararına olan bir çözüm olur ve bunun için her iki halk da çok ağır bedeller öder.

Demokratikleşme programını ancak demokrasiye içtenlikle inananlar ve bunu özümseyenler uygulayabilirler. DYP, SHP, ANAP, RP, HEP gibi merkezîyetçi partilerin, demokratik sivil bir toplumsal yapıyı oluşturmaları beklenemez. Bu, ancak “temel yapısal değişim” ile mümkündür. Temel yapısal değişimin kimler tarafından ve nasıl gerçekleştirileceğini ayrı bir yazıda ele alacağız.

Kardeş Türk ve Kürt halklarının bütün sorunların üstesinden geleceğine, sivil demokratik bir refah toplumunu birlikte oluşturacaklarına inanıyoruz.

Mehmet Ali Aslan

2000'e Doğru, 26 Temmuz 1992.

KÜRT SORUNUNUN ÇÖZÜMÜNDE ADEMİ MERKEZİYETÇİLİK

SSCB'nin dağılmasına yol açan çeşitli nedenler ileri sürülebilir. Ancak bütün bu nedenler, katı merkeziyetçi sistemden kaynaklanıyor.

Merkeziyetçi sistem, işçileri, emekçi halkı yönetimden dışladı. Çeşitli ulusların ve etnik grupların kendilerini yönetmelerine inkân vermedi. Parti yönetimi bürokratlaştı. Partiye ve devlete egemen bürokratlar, her türlü muhalefeti acımasızca susturdular. Bilimsel çalışma ve tartışmalar bile resmi görüşün çerçevesine hapsedildi.

Merkeziyetçi totaliter rejim, bilimsel çalışmalar için gerekli olan özgür ortamı yok edince, bilimsel çalışmalar ve ona bağlı olarak teknoloji gelişemedi. Geri teknoloji nedeniyle üretimde kalite ve verimlilik düştü. Yüksek askeri harcamaların olumsuz etkisi de buna eklenince SSCB vatandaşlarının hayat standardı Batı standardının çok gerisinde kaldı. İletişim araçları, özellikle TV, bu farkı çarpıcı biçimde SSCB halklarına iletip sergileyince çözülme başladı.

Sistem kendini yeniden üretemedi. Sorunlara çözüm bulunamadı. Çünkü merkeziyetçi sistem katılımcı değildi, katılımı önlüyordu. Halk hep yönetilen konumunda bırakıldığı ve kendi sorunlarıyla ilgili karar süreçlerinin dışında kaldığı için, ülke yönetimine yabancılaşmıştı. Çözümler ve politik seçenekler üretecek bilgi ve deneyimden yoksundu. Özgür tartışma ve örgütlenme imkânı doğduğunda, muhalefet grupları, Puşkin Meydanı'nda dedikodu üretmekten öteye gidemediler.

Merkeziyetçi sistem, insanlığın büyük umudu olan sosyalizmin uygulamadaki başarısızlığına yol açıp, dünyayı kapitalist sistemin ve yeni sağ ideolojinin egemenliğine terk ederken, geride bir insanlık trajedisini; korkunç katliamlara, yıkımlara ve halklar arasında düşmanlıklara yol açan etnik çatışmalara bıraktı.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda da benzer bir gelişme süreci yaşandı.

Ankara'da üslenen Kurtuluş Savaşı'nın kahramanları ve ulusun kurtarıcıları sivil ve asker bürokrasiyi oluşturdular. Kurtarıcılar, kurtardıkları halkın kişisel ve toplumsal yaşamının her alanını, hatta düşünce ve inanç dünyasını bile en ince ayrıntısına kadar düzenlemeye kalktılar. Halkın kendilerine minnet borcu vardı ve bu onların hakkıydı.

Kısa zamanda katı merkeziyetçi bir sistem kuruldu ve uygulandı. Milletvekilleri bile Ankara'dan tayin edildi.

Merkeziyetçi baskı sistemine başkaldırılar çok sert ve kanlı biçimde bastırıldı. Türkiye 1950'lere totaliter bir rejimle geldi.

1950 sonrası, devlet ve toplum yönetimine toprak ağalarının, ticaret ve sanayi burjuvazisinin, kısacası egemen sınıfların katılımı sağlandı. Fakat merkeziyetçi sistem sür-

dürüldü. Halkın katılımı çeşitli yasal ve yönetsel engellerle önlendi.

Merkeziyetçi sistemin Türkiye'yi getirdiği yer, iç savaşları yaşayan, baskıcı rejimlerin egemen olduğu geri kalmış ülkeler grubudur.

Merkeziyetçi iki örnek verdik. Ayı siyasi ve sosyal sistemleri benimsemelerine rağmen vardıkları sonuç aynı oldu. Başarısızlık. Kuşaklar harcandı. Emekçi halk kitleleri ağır bedeller ödedi. Neden oldukları dev ekonomik, sosyal ve siyasi sorunlarla bugün hâlâ boğuşup duruyoruz.

Bu iki örneğin bir ortak özelliği de, Kürt veya Türk olsun, bu sistemlerin ister yanında ister karşısında bulunsun, aydınlarımızın büyük çoğunluğunun düşünce yapısını biçimlendirmiş olmasıdır.

Bu aydınlarımız kahramanlık ve kurtarıcılık misyonunu çok seviyorlar. Merkeziyetçidirler. Merkezi iktidar gücüne kimsenin ortak olmasını istemiyorlar. Muhalefette iken bile merkezi iktidar gücünü sınırlamayı değil, bu gücü elde edip kullanmayı istiyorlar. Gerekiyorsa, demokrasiyi de kendileri kurup sevgili halklarına armağan etmeyi düşünüyorlar.

Oysa demokrasilerde kahramanlara ve kurtarıcılara yer yoktur. Kahramanlar ve kurtarıcılar geri toplumların ürünleridir. Genellikle kurdukları toplumsal düzenler ise totaliter rejimlerdir.

Çünkü demokrasi yukardan aşağıya kurulamaz. Onu sıradan insanlar, sade yurttaşlar kurarlar. Herkes sahip olduğu maddi ve manevi değerlerin makul ölçüdeki bir bölümünü toplumsal hareketin hizmetine sunar. Milyonların katkısı büyük ve hem de çok büyük bir güç oluşturur. Bir grubun bütün varlığını, mal ve canını ortaya koymasından daha büyük ve daha etkili bir güç oluşur. Ne toplumun kimseye minnet

borcu olur, ne de nesiller harcanır.

Merkeziyetçilik ile demokrasi karşıt kavramlardır. Çünkü merkeziyetçilikte katılım yoktur. Oysa demokrasinin en önemli temel unsuru katılımcılıktır. Halkın yönetime katılımı ise ancak ademi merkeziyetçi bir sistemde mümkündür.

Demokratik ülkelerin hepsinde uygulanan ademi merkeziyetçilik, o ülkelerin koşullarına göre değişiyor. Bu, bizde nasıl olmalı?

Kürt sorununun çözümünü sağlayacak ademi merkeziyetçi sistem olarak genellikle federatif sistem düşünülür. Federatif sistem, İran ve Irak için en uygun çözümdür. Fakat Türkiye için etnik temele dayalı bir ademi merkeziyetçi sistem; ister muhtariyet, ister federasyon olsun, yeni sorunlara yol açar.

Çünkü bugün Kürtlerin yarısından fazlası batıdadır. Bu sayı gittikçe artıyor. Doğu ve güneydoğuda yerleşik Türklerin sayısı da önemli ölçüdedir.

Muhtariyet veya federatif sistemde, doğuda da batıda da milliyetçi muhafazakâr unsurların etkinliği artacaktır. Batıda İstanbul, İzmir gibi yerlerde yerleşik Kürtler göçe zorlanacak, bunun yarattığı tepkiyle doğu ve güneydoğudaki Türkler aynı baskılarla karşılaşacaklardır. Doğudan batıya, batıdan doğuya büyük bir göç dalgası, bütün ülkede bir toplumsal depreme yol açacaktır.

Bu durum kuşkusuz en fazla Kürtlerin zararına olur. Kürt halkı Batı (Avrupa) ile olan ilişkilerini kaybeder. Çağdaş değerlerden uzaklaşır. Bölgedeki geri sosyal ve ekonomik yapının cenderesinde hapsolür. Saddam'ların, Hafız Esad'ların ve Rafsancani'lerin politik oyunlarının etki alanına girer ve Ortadoğu batağına daha çok gömülür.

Kürtler doğuya değil, mümkün olduğunca batıya, daha çok batıya yönelmelidirler.

Bu nedenle biz, etnik temele dayalı bir sistemin değil, idari taksimata dayalı bir ademî merkezîyetçi sistemin Kürt sorununa etkili bir çözüm getireceğini düşünüyörüz.

Bu sistem hem İstanbul ve İzmir Kürtlerinin, hem de Ağrı ve İğdır Azerî ve Türklerinin var olan sorunlarını çözer, onlar için yeni sorunlar yaratmaz.

Bu nasıl olacaktır? Tartışmayı başlatmak için ana hatlarıyla açıklayalım.

“Köy, ilçe ve il, tüzük kişiliği olan özerk yönetim birimleri olmalıdır.

İllerde vali, ilçelerde kaymakam doğrudan doğruya halk tarafından seçilmelidir.

İllerde il genel meclisi, ilçelerde ilçe genel meclisi, o il ve ilçelerin halkı tarafından nispi temsil esasına göre seçilmeli. Bu kurullar o il ve ilçelerin karar organları olmalıdır.

İl ve ilçelerin güvenlik, kültür, eğitim, sağlık, bayındırlık, ulaşım gibi işlerinde, il ve ilçe meclisleriyle vali ve kaymakamlar görevli ve yetkili olmalıdırlar.

Bir kısım harç ve vergilerin gelirleri bu yönetimlere ait olmalı. İhtiyaçlarını karşılamakta güçlük çeken illere genel bütçeden yardım edilmelidir.

Merkezi yönetimin il yönetimini, il yönetiminin ilçe yönetimini denetleme yetkisi, özelliklerini zedeleyecek nitelikte olmamalı.

Türkiye'nin her yerinde aynı yönetim biçimi uygulanmalı ve herhangi bir il ve ilçede özel bir yönetim biçimine izin verilmemeli.

Özerk il ve ilçe yönetimleri, karar ve uygulamalarında insan haklarına ve hukukun üstünlüğü ilkesine bağlı olmalı. Hiçbir işlem ve eylemleri yargı denetiminin dışında tutulmamalıdır.

Asayiş ve güvenliği sağlamakla görevli kolluk kuvvetleri, illerin ve ilçelerin seçimle işbaşına gelen vali ve kaymakamları ile il ve ilçe genel meclislerinin emrinde ve denetiminde olmalı. İl ve ilçe emniyet müdürleri, il ve ilçe genel meclislerinin onayıyla vali ve kaymakamlar tarafından tayin edilmeli ve belirli koşullarda aynı merci tarafından görevlerine son verilmelidir.

Devletin ve toplumun şiddetten arındırılması ancak halkın, ademi merkezîyetçi bir sistemde, yerel ve sınırlanmış merkezi iktidarı almasıyla mümkündür.

Ordunun görevi, sınırları dış düşmanlara karşı korumaktır. Demokrasilerde iç düşman yoktur ve olamaz da. Ülkede yaşayan vatandaşlardır, bu ülkenin insanlarıdır; bu ülkenin sahipleridir. Ordu iç politika hesapları için kullanılmamalı, asıl görevi olan ülke savunmasına dönmelidir.

Merkezden gönderilen güvenlik güçleri ise yerini yerel güvenlik güçlerine bırakmalıdır. İç güvenlik, güvenliğe ihtiyacı olan insanlar tarafından, onların kararlarıyla ve onların denetiminde sağlanmalıdır.

Diyarbakır halkı kendi yerel meclislerini, vali ve kaymakamlarını seçer, emniyet müdürlerini de bu vali ve kaymakamlar ile yerel meclisler tayin edip denetlerse, ortada bir güvenlik sorunu kalmaz. Çünkü bu emniyet müdürleri kimseye kötü davranamaz ve işkence yapamaz. Yerel güvenlik güçleri, büyük halk desteğine sahip olacakları için güvenliği sağlamada güçlü ve etkili olurlar.

Demokrasinin bütün kurum ve kurallarıyla uygulandığı bir toplumda hiçbir silahlı güç taban ve destek bulamaz. Bugün sorunların ancak silahla çözüleceğini savunan genç insanların gerekçeleri ortadan kalkar. Buna rağmen bu görüşlerinde ve eylemlerinde ısrar edenler olursa, toplumsal tepkiyle

karşılaşırlar ve toplumda hiçbir destekleri kalmadığı için etkisiz hale gelirler.

O zaman çatışmalar sona erer, şiddet sona erer. Çünkü çatışmanın tarafları kalmaz. Merkezi yönetimin baskıcı gücüyle, ona karşı çıkan silahlı tepki gücü sahneden çekilir. Halk yönetime el koyar.

Çatışmayı ve savaşı yaratan ve sürdüren, tekelci sermaye ile Ankara bürokrasisinin merkezîyetçi iktidarındır. Her iki tarafta da savaşanlar halk çocuklarıdır ve genellikle yoksul halk çocuklarıdır.

Bu genç insanların savaşması değil; birleşmesi, kendilerini ölüme sürükleyen, ana babalarını da bir baskı rejiminde yoksulluğa mahkûm eden merkezî iktidar gücüne karşı birlikte mücadele etmeleri gerekir. Ana, baba, amca, dayı, hala ve teyzeleriyle beraber çoğulcu ve katılımcı demokrasiyi kurmaları gerekir. Toplumun şiddetten, baskıdan, işkenceden, sömürüden, yoksulluktan, adaletsizlikten kurtulması için katkıda bulunmaları gerekir. Birer kurtarıcı ve kahraman olarak değil, bizler gibi sade yurttaşlar olarak bilgi ve yeteneklerini toplumun hizmetine sunmaları gerekir.

Bırakalım Diyarbakır halkı Diyarbakır'ı, Edirne halkı Edirne'yi, Trabzonlular Trabzon'u, Vanlılar Van'ı yönetsin. Onlar kendi illerinin ve yörelerinin sorunlarını ve çözümlerini herkesten iyi bilirler. Kendilerini herkesten daha iyi yönetirler.

Gelin, tekelci sermaye ile Ankara bürokrasisinin merkezîyetçi iktidarına son verelim ve ortak yararlar etrafında birleşerek Türkiye'yi de hep birlikte yönetelim.

HEP ile ilgili bir açıklama

Geçen sayıdaki yazıda HEP'i merkeziyetçi partiler grubunda göstermem, HEP çevrelerinde tartışmalara yol açtı. Birçok HEP'li de, HEP programının yazarı olarak bir çelişkiye düşüp düşmediğimi sordu. Bu nedenle konuyu aydınlatacak bazı açıklamalarda bulunmak gerekiyor.

HEP'in programını, Program Komisyonu Başkanı olarak hazırladım. Programın sağlık, beslenme ve konut bölümlerini Sayın T. Ziya Ekinci, çalışma yaşamı bölümünü Sayın İ. Hakkı Önal yazdı. Eğitim bölümünün giriş kısmını ise Sayın Murat Belge hazırladı. Bu kısım tarafımdan program diline uyarlandı. Bunun dışında kalan programın bütün bölümlerini ben yazdım.

Program, demokratik sivil bir toplum düzeninin kurulmasını amaçlıyordu. Çoğulculuk ve katılımcılık, demokrasinin iki temel unsuru olarak kabul edilmişti. Katılımcılığı sağlayacak sistem ise ademi merkeziyetçi sistemdi. Ademi merkeziyetçilik ile Kürt sorunu ayrı birer bölüm olarak programda yer aldı. Ademi merkeziyetçilik yukarıda açıkladığım şekilde, biraz daha ayrıntılı olarak düzenlenmişti.

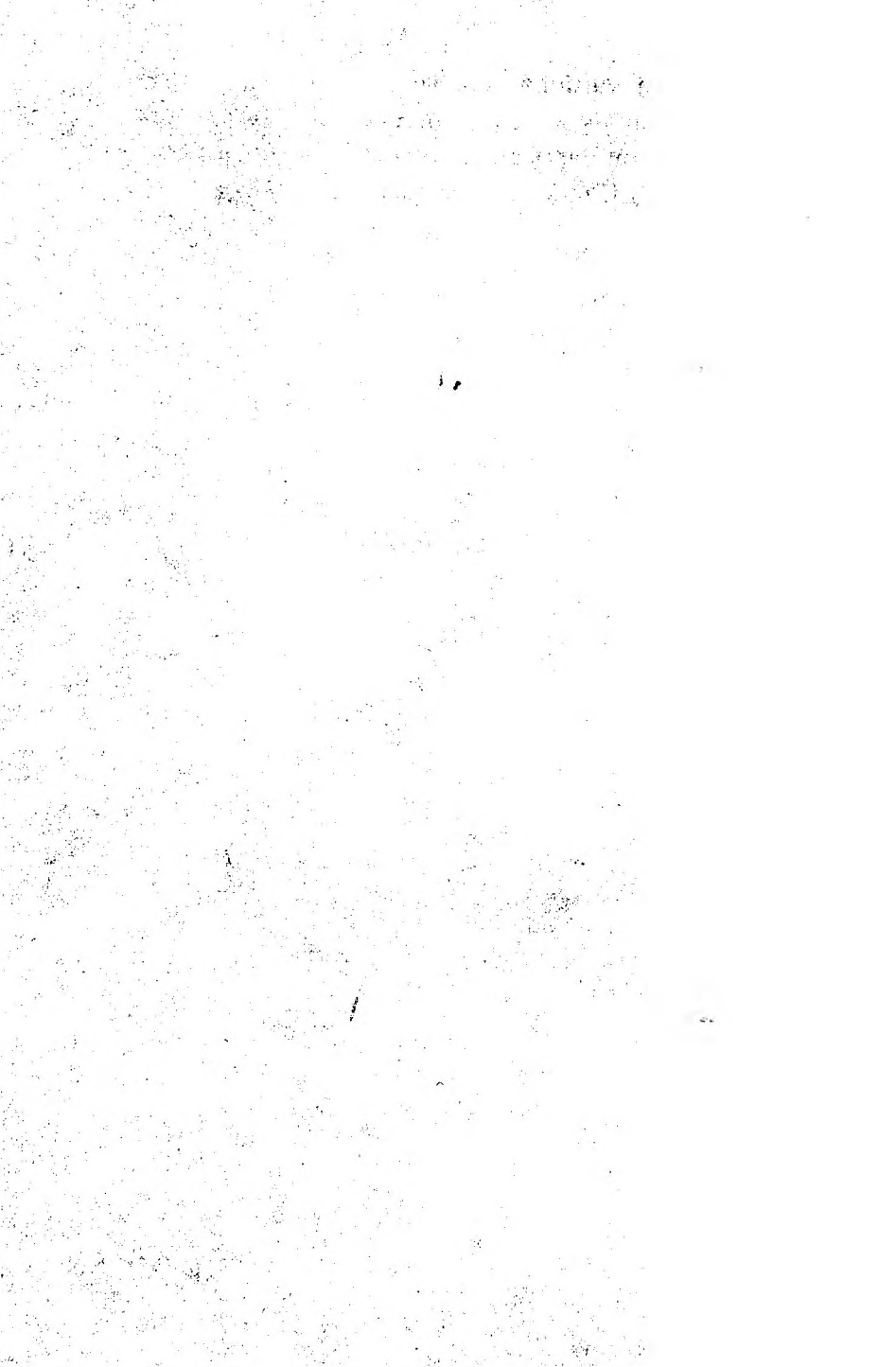
Yazdığımız program aynen kabul edildi. Fakat içinde yer almadığımız kuruluş aşamasında, programın iki önemli bölümü, Kürt sorunu ve ademi merkeziyetçilik ile ilgili bölümleri çıkarıldı.

Kürt sorunu, insan hakları bölümünde bir iki cümleyle ifade edildi. Ademi merkeziyetçiliğin yerine ise merkeziyetçi sistem kabul edildi.

HEP kurucuları programdan özellikle ademi merkeziyetçiliği çıkartıp merkeziyetçi sistemi kabul etmişlerse, doğaldır ki, HEP merkeziyetçi partiler grubunda yer alacaktır.

Demokrasinin kurulmasında ve toplumsal sorunların çözümünde, en büyük ve en etkili güçlerden biri olarak kendisine büyük umutlar bağladığımız HEP tabanı, umarım bunun hesabını HEP'in kurucularından ve merkez yöneticilerinden sorar.

Mehmet Ali Arslan
2000'e Doğru, 2 Ağustos 1992.

KÜRT VE TÜRK AYDINLARI VE SÖMÜRGE TEORİSİ

Çağımız bir bakıma bilgi çağı olarak tanımlanır. Bilgi, büyük bir güç ve toplumu değiştirmekte önemli ve etkili bir araçtır. Bu nedenle de bilgiyi üreten ve toplumun hizmetine sunan aydınların işlevi önem kazanmıştır.

Bu, kuşkusuz tek bir aydının çabasına ve gücüne bağlı değildir. Sözü edilen, kolektif çalışmaların ürünü olan ve her alanı kapsayan, her gün yenilenen ve gelişen bilgi birikimidir.

Bilgi kaynaklarına sahip toplumlar, kurumlar, dayandıkları bu güç ile diğerleri üzerinde egemen olmak ve onları kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmek imkânına sahiptirler.

Bu açıdan Kürt sorununu, Türk ve Kürt aydınlarının durumunu ele almakta yarar vardır.

Görünen o ki, Kürt sorununda inisiyatif ne Kürt aydınları ve Kürt halkındadır, ne de Türk aydınları ve Türk halkındadır. Bugün inisiyatif içte asker-sivil bürokrasi ile tekelci sermayede, dışta ise ABD ve Batı Avrupa devletlerinde ve kurumlarındadır.

Bilgi kaynaklarına sahip bu güçler, Kürt sorununu kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirebiliyorlar. Bunların hizmetinde olmayan Kürt ve Türk aydınları ise toplumun arzu ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek politikalar ve çözümler üretecek yeterli bilgi ve deney birikiminden yoksundurlar.

Etkin güç odakları karşısındaki çaresizliklerini, birbirlerini suçlayarak gizlemeye çalışıyorlar. Bu suçlamalar, bölünmelere, düşmanlıklara yol açıyor ve halka yansıyan durumlarda tehlikeli gelişmelere de neden oluyor.

Bütün bu yetersizliklerin ve bundan kaynaklanan temelsiz suçlamaların ve çatışmaların kökeninde, ırk esasına dayalı milliyetçi eğitim sisteminin 70 yıllık uygulaması vardır. Türk aydınlarının da, Kürt aydınlarının da düşünce yapısını biçimlendiren bu eğitim sistemi olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran asker ve sivil bürokratlar, milliyetçilik ideolojisini temel bir değer olarak kabul ettiler. Batı'daki milli devlet modelini örnek alarak, özünü kavramadan şeklen benzetmeye çalıştılar.

Türkiye Cumhuriyeti, çokuluslu bir imparatorluğun mirasçısıydı. Ülkede değişik diller, etnik gruplar, kültürler vardı. Batı Avrupa'daki süreci yaşamamıştı. Batı Avrupa'da ortak dilin ve ortak değerlerin oluşumu, birkaç yüzyılı aşkın uzun bir zaman sürecinde gerçekleşmişti. O günün koşulları ise farklıydı ve bu farklı koşullar ortak dili ve ortak değerleri yaratmıştı.

Bürokratlar ise milli devleti yaratan iç ve dış dinamikleri iyice kavramadan, kısa sürede ve zorla böyle bir birliği gerçekleştirmeye çalıştılar.

Bu ancak asimilasyon ile mümkündü. Gönüllü bir asimilasyon düşünülemezdi. Bunun için zor kullanıldı. Zora ve baskıya karşı tepkiler ve direnişler oldu. Devlet bu di-

renişleri çok kanlı bir şekilde bastırdı.

Asimilasyon politikasının başarılı uygulanabilmesi için aydınların ve halkın desteğine ihtiyacı vardı. Bu politikanın topluma benimsetilmesi gerekiyordu. Bunun için en elverişli araç eğitimdi.

Eğitim, resmi görüşün benimsetilmesine yönelik tam bir "beyin yıkama" aracına dönüştü. Aydın kuşaklar, ırk esasına dayalı milliyetçi anlayışa, bir inanç gibi sarıldılar. Aslında bir insanlık suçu olan asimilasyonu, kutsal bir milli görev olarak kabul ettiler. Çok az istisnaya, sosyalist aydınlarla bile bunun etkisi görüldü. TKP'nin Kürt sorununa yaklaşımı ve Kürt başkaldırı hareketlerine karşı tavrı, sosyalist teori ve pratikle çelişiyordu.

İrkçi millet anlayışına dayalı ve asimilasyonu amaçlayan eğitim sisteminin Kürt aydınları üzerindeki etkisi farklı oldu.

Kendi kimliklerini yok etmeye ve kişiliklerini ezmeye yönelik devlet baskısına karşı direnmeleri çok güçlü. Büyük bir çoğunluğu direnemedi. Asimile olmayı kabul etti. Asimilasyon, bunların kişiliğinde parçalanmaya ve bozulmaya neden oldu. Devlete egemen olan bürokratların gözünde güvenilirlik sağlamak için kraldan fazla kralcı oldular. Çoğunluğu, Türk milliyetçi hareketinin şoven kanadı içinde yer aldı.

Kürt aydınları içinde aydın namusunu temsil eden bir avuç insan kendi kimliğine sahip çıktı. Devletin ceberrut gücüne karşı kişiliklerini korumaya çalıştılar. Kürt aydınlarından Sayın Musa Anter, bu bir avuç yiğit ve namuslu aydının yaşayan simgesidir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünyada gelişen insan hakları, demokrasi ve barış hareketleri Türkiye'yi de etkiledi.

Türkiye ve Türk aydınları dışı açılmaya, hem sosyalizm ve hem burjuva demokrasi hareketlerini ve onların kurumlarını tartışmaya başladılar.

Fakat milliyetçi ideolojinin etkisinden kurtulamadıkları ve olaylara da bu açıdan baktıkları için değerlendirmeleri yanlış oldu ve yanlış sonuçlara vardılar. Halkın ihtiyaçlarına cevap verecek doğru ve etkili politikalar ve çözümler üretmediler. Halk ile ilişki kuramadılar. Büyük bir çoğunluğu silahlı güçler ile birlikte totaliter ve merkeziyetçi çözümleri destekledi.

Kürt aydınlarında gelişim farklı oldu. Kürtler'in Orta-doğu'daki jeopolitik konumu milliyetçi hareketin başarısını önlüyordu. Kürt toplumlarının baskı ve sömürüden kurtulmasını sağlayacak ve asimilasyonu önleyecek bir fikri açılıma ve yeni bir stratejiye ihtiyaç vardı. Buna ancak, Kürt toplumunun ve geçmişteki Kürt hareketlerinin birikimini; insan hakları, barış, demokrasi, sosyalizm hareketlerinin ve düşüncelerinin evrensel ilişkileri çerçevesinde değerlendirerek varılabilirdi.

Yeni Akış dergisi, bu ihtiyacın bir sonucu olarak 1966 yılında yayınlandı. Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kez sorun, "Halklar sorunu" olarak ele alındı. İlk kez "Kürt halkı"ndan, "Türkiye halkları"ndan söz edildi. Yine ilk kez "eşitlik" temelinde "Kürt halkı"nın ve "Türk halkı"nın kardeşliği ve beraberliği savunuldu. Sorunun temelinde, uygulanan asimilasyon politikasının olduğu özellikle vurgulandı.

Sorunun çözümü ayrılmakta değil, Kürt ve Türk halklarının çatışmasında değil, bu halkların eşitlik temelinde birleşmesinde ve çağdışı baskıcı kurumları karşı birlikte mücadele edilmesinde ve iktidarı almasında görüldü. Halkın

iktidarında, nihai sonucu halk belirleyecekti. Toplumlar kendi kaderlerini tayin hakkına sahip olarak bu hakkı kullanacaklardı.

Bu görüş, kısa zamanda, Türkiye sosyalistlerinin ortak görüşü olarak kabul edildi. Kürt sorunuyla ilgili olarak geliştirilen fikirlerin ve saptanan politikaların hepsinin temelinde *Yeni Akış*'ta ilk kez ortaya atılan düşünce ve kavramlar yer aldı.

Milliyetçi Kürt aydınları temel görüşlerini korumakla beraber, bu düşünceye ve harekete olumlu yaklaştılar ve işbirliği yaptılar. Bu şekilde Kürt ve Türk sosyalistleri ile Kürt demokrat ve milliyetçi unsurları, Kürt ve Türk halklarının eşitlik temelinde kardeşliğini ve birlikte mücadele etme gereğini savunur oldular.

1970'lere doğru, Kürt gençlik gruplarının bağımsız örgütlenme çabaları arttı. Bu grupların Kürt medrese geleneğinden gelen milliyetçi hareketle ilgileri yoktu. Tarihsel Kürt siyaset ve kültür birikimine yabancıydılar. Sosyalist hareketin Kürt kanadıyla da ilişkilerini kestiler. İçeriği milliyetçi, söylemi sol ve sosyalist olan görüşler ortaya atıldı. Özellikle Türkiye sosyalist hareketine düşman bir tavır geliştirdi. *Yeni Akış*'ın görüşlerine karşıt bir anlayışı sistemleştirmek çabasına girişildi. Nitekim zaman içinde başarılı da.

Ortaya atılan görüşü "Sömürge Teorisi" olarak adlandırmak mümkün. Bu teori, çok az bir istisnayla, bütün Kürt örgütlerinin fikri temelini oluşturdu.

Sömürge Teorisi, herkesin bildiği doğru bir tespitten, Kürdistan'ın parçalandığı ve paylaşıldığı gerçeğinden hareket ediyor. Fakat "Kürdistan sömürge" değerlendirmesini yapıyor.

Değerlendirme, yaratacağı sonuçlar bakımından çok

önemlidir. Çünkü Kürdistan'ın sömürge olarak kabul edilmesi veya edilmemesi; mücadele yöntemini, ittifakları, karşıtlıkları belirleyecektir.

Sömürge Teorisi, ister istemez mücadeleyi Kürt ve Türk karşıtlığına dayandırır. Sınıf farkı gözetmeden bir tarafta bütün Kürtler, diğer tarafta bütün Türkler olacaktır. Karşı taraftaki halkla ilişki kuran herkes işbirlikçi ve hain olarak suçlanacaktır.

Bu, Kürt ve Türk halkları arasında topyekün bir savaşa yol açacak, aynı bölgede birlikte yaşamının imkânı kalmayacaktır. Doğudaki Türkler batıya, batıdaki Kürtler doğuya göç etmek zorunda kalacaklardır.

Tekelci sermaye ile merkezi bürokrasinin, Türk ve asimile olan Kürt işadamlarının milli gelirden aldıkları pay daha çok artacak. Avanta, yağma ve sömürü düzeni bir baskı rejimiyle daha kolay sürdürülecektir.

Dünyadaki güç dengeleri ayrılmaya imkân vermiyorsa, uzun yıllar sürecek sonu belirsiz bir savaş, her iki halka da yıkım, acı ve gözyaşından başka bir şey getirmeyecek, genç kuşaklar harcanacaktır. Savaşın ağır faturasını başta doğu ve güneydoğunun yoksul köylüleri olmak üzere her iki halkın emekçileri ödeyecektir.

Dünyadaki değişime paralel olarak kavramlar da değişiyor. Sömürge ve sömürgecilik kavramlarına, farklı tarihsel kesitlerde farklı anlamlar yüklenmiştir. Millet ve milliyetçilik kavramları da, değişik tarihlerde ve değişik toplumlarda farklı anlamlar taşımıştır.

Türkiye'deki Kürtlerin durumunu, Türk ve Kürt ilişkilerini, anlamları sınırlanmış bazı kavramlar, kalıplar ve örneklerle açıklamak ve tanımlamak mümkün değildir. Türkiye'deki ekonomik ve sosyal gelişim süreçleri içinde

Kürt halkı kendine özgü farklı bir konuma gelmiştir.

1- a) Bugün Kürtlerin yarısından fazlası batıda yaşıyor. Batıya yerleşen Kürtler geriye dönmeyi de düşünmüyorlar.

b) Batıdaki Kürtler, eskiden hızla asimile olurken, bugün tersine bir gelişme var. Kendi kimliklerini koruma ve ifade etme akımı güçleniyor.

c) Kürtlerin yerleşik olduğu bölgelerle Türklerin yerleşik olduğu bölgeler birbirinden ayrılmamış. Sınır yok, herkesin istediği yere yerleşme serbestisi var. Bu nedenle her iki bölgede de demografik yapının değişimi engellenmemiş. Bu yüzden, özellikle batıdaki demografik yapı sürekli değişiyor.

Sömürge ilişkilerinde buna izin verilmez. Sömürge halkı dışlanır ve bu halkın sömürgeci ülkeye demografik yapıyı değiştirecek toplu yerleşimi engellenir.

2- Türkiye'nin kendisi yarı sömürgeci. Bir başka ülkeyi veya bölgeyi sömürecek sermaye, teknoloji ve organizasyon gücüne sahip değildir. Kürt halkı yıllardır sömürülmeyi bekliyor. Birileri gelip sanayi tesislerini kursun, doğal kaynaklarını işletsin, iş alanları açsın da, kendisine çalışma imkânları sağlansın. Çünkü işsizler değil, işçiler sömürülür.

3- Kürt burjuvazisini oluşturduğu ileri sürülen Kürt işadamları ise Batı ile bütünleşen ve bugünkü devlet ve toplum yapılarını korumaya çalışan kişilerdir. Çoğunlukla yatırımları batıdadır ve hepsinin ticari ve ekonomik ilişkileri batı pazarı ile. Bunların çıkarları Türk burjuvazisi ile beraber olmaktadır.

4- Sömürgeci uluslar, kendi dil ve kültürel egemenliklerini kurmaya çalışırlar. Ama sömürge halkını asimile etmeyi,

dil ve kültürlerine baskı yapmayı düşünmezler. O halkın etnik kimliğini tanırlar. Hatta dolaylı da olsa bu kimliği geliştirirler. İngilizlerin Irak'ta, Fransızların Suriye'de egemen oldukları dönemlerde, bu ülkelerdeki Kürtler, dillerini ve kültürlerini geliştirme imkânı buldular. Sömürgeci İngiliz ve Fransızlar, Kürt halkının dili ve kültürüyle değil, ekonomik kaynaklarıyla ilgileniyorlardı.

Türkiye'de Kürt sorunu, sömürgeleştirmeden değil, asimilasyondan kaynaklanıyor. Kürt halkı, dili ve kültürü yok edilmek suretiyle tarih sahnesinden silinmek isteniyor.

Bunu önlemenin yolu ise, bu politikaları uygulayan asker-sivil bürokratlar ile tekelci sermayenin merkezîyetçi iktidarına son vermek, Türk ve Kürt halklarının birlikte oluşturacakları ademi merkezîyetçi demokratik bir iktidarı gerçekleştirmektir.

Kürt halkı, demokratik ve laik değerlere en yakın ve diğer halklar ile birlikte yaşama deneyimi bulunan bir halktır. Fakat varlığı, çevresindeki güçlü milletlerin milliyetçi hareketlerinin tehdidi altındadır.

Kürtler, milliyetçi baskı ve saldırılara milliyetçilik silahı ile karşı koyamazlar. Çünkü karşılarındakiler daha güçlüdür.

Kürtler mücadeleyi bir başka alana, haklı oldukları ve haklı oldukları için de güçlü oldukları bir alana; barış, demokrasi ve insan hakları alanına taşımak zorundadırlar.

Mücadele bu alana taşındığı zaman, Kürtler dünya kamuoyunu yanlarında bulacaklardır. Emekçi Türk halkını, demokrat ve sosyalist Türk aydınlarını yanlarında bulacaklardır.

Mücadelenin barış, demokrasi ve insan hakları alanına taşınmasında Kürt ve Türk aydınlarına büyük görev düşüyor.

Milliyetçi akımların duygusal heyecanından sıyrılıp, olaylara halkların eşitliği, özgürlüğü, refahı ve mutluluğu açısından, bilimsel olarak yaklaşmalıdırlar.

Türk halkıyla Kürt halkı arasında çatışmaya ve düşmanlığa yol açacak ve işbirliğini güçleştirecek her türlü söz ve eylemden kaçınmak; tersine, kardeşliğin, dostluğun, birlikte mücadelenin şartlarını ve ortamını yaratmak zordadırlar.

Bilimsel ve teknolojik devrimin yol açtığı hızlı değişim, eski kalıpları geçersiz kıldı. Kavramlara yüklenen anlamlar büyük ölçüde değişti. Bugünün olaylarını, dünün kalıplarıyla ve ölçüleriyle açıklamak mümkün değildir.

Artık aydının sadece sistemli bilgi sahibi olması yetmiyor, yaratıcı olması da gerekiyor.

Yaratıcı olabilmenin temel koşulu da çağdaş aydın standartlarına uygunluk ve yeterli bilgi birikimine sahip olmaktır.

Özellikle Kürt aydınları, kendilerini Kürt kavramının sınırları içine hapsedmemeli. Kürt sorununun diğer sorunlardan soyutlanarak ele alınamayacağını, dünya sorunlarıyla, bölge sorunlarıyla, Türkiye sorunlarıyla ve bu sorunların ekonomik, sosyal, kültürel vb. yönleriyle ilişkilerini iyi bilmeden, kavramadan çözüm üretmenin, doğru politikalar saptamanın mümkün olamayacağını bilmelidirler.

Türk aydınlarının da bilmesi gerekir ki, Kürt sorunu aynı zamanda Türk halkının sorunudur. Konuyla ilgili bilimsel araştırma ve incelemeler yapmak, politik seçenekler ve çözümler üretmek, Kürt aydınları gibi onların da görevidir.

Kürt ve Türk aydınları bilgi kaynaklarına sahip güçler

tarafından, başkalarının çıkarına yönlendirilmelerini istemiyorlarsa, öncelikle bilgi sorununu çözmek zorundadırlar.

Bu, bugün yapılmazsa yarın çok geç olacaktır.

Mehmet Ali Aslan

2000'e Doğru, 9 Ağustos 1992.

TEMEL YAPISAL DEĞİŞİM

Türkiye; sınıflar ve bölgeler arası gelir farklarının uçuruma dönüştüğü, uygulanan asimilasyon politikaları nedeniyle ilan edilmemiş bir iç savaşın yaşandığı, işkencenin, faili meçhul cinayetlerin yaygınlaştığı ve can güvenliğinin bulunmadığı, demokrasiye karşı olan baskıcı ve merkezizetçi yönetimlerin işbaşında olduğu, ileri sanayileşmiş ülkelere sürekli kaynak aktaran, milli geliri düşük, geri kalmış bir Üçüncü Dünya ülkesidir.

Türkiye, bu çağdışı geri düzenden nasıl kurtulabilir? Barışa, demokrasiye, insan haklarına, halkların eşitliği, özgürlüğü, kardeşliği ve mutluluğu ilkelerine dayalı, adil, demokratik bir refah toplumu nasıl kurulabilir?

Mevcut düzenin kuralları ve kurumları, toplumun çağdaşlaşmasının önündeki en büyük engeldir. Bir sistem oluşturan bu kurallar ve kurumlar bütününe, kendi içinde kendini yenilemesi, kendini aşması ve çağdaşlaşması mümkün değildir.

Bu nedenle değişimi, düzen ile bütünleşen sosyal güçlerin, düzenin biçimlendirdiği kurumların, düzeni ifade eden düşünce sisteminin dışında aramak gerekir.

Emekçi halk kitlelerine ve düzenin değerler sistemini kabul etmeyen, ona karşı çıkan etnik gruplara ve aydınlara, baskıdan, yoksulluktan, acı ve gözyaşından başka bir şey getirmeyen bu düzenden kurtulmak, ancak “temel yapısal değişim” ile, çağdaş değerlere dayalı bir düzen oluşturmakla mümkündür.

“Temel yapısal değişim” programları önerildiğinde, insanlar genellikle bu program ve önerileri, mevcut düzenin kuralları içinde ve onun kurumlarına göre değerlendiriyorlar. Çözümü yine mevcut kurumlardan bekliyorlar. Bu, toplumun ve eğitim sisteminin yarattığı şartlanmalardan kaynaklanıyor.

Toplumun, egemen sınıf ve katmanların değerler sistemini ve ideolojisini benimsemiş olması, kendi değerlerine yabancılaşması, düzene muhalefet eden güçlerin ve örgütlerin ise eski düşünce kalıplarına bağlılıkları ve dünyadaki hızlı değişime uyum sağlayamamaları, değişimi güçleştiriyor.

Bu nedenle, temel yapısal değişimin gerçekleşmesi için öncelikle insan düşüncesinin, mevcut düzenin kalıplarından, alışkanlıklarından, şartlanmalarından kurtulması ve bağımsızlaşması gerekir.

Düzene muhalefet eden güçler ve örgütler, öncelikle, dünyayı egemenliği altına alan ve düzenin de temellerini oluşturan yeni sağ ideolojiye ve düzenin yerleşik değer yargılarına karşı, düşünce alanında yaygın ve etkili bir mücadele vermelidirler.

Egemen güçlerin değerler sisteminde ve bugünkü baskıcı, sömürücü kurumların yapılanmalarının temelinde, şoven milliyetçi ideolojinin önemli yeri vardır. Bu ideolojinin etkileri önemli ölçüde yok edilmedikçe, toplumsal ve kişisel yaşamın her alanından önemli ölçüde silinmedikçe, mevcut düzeni

halk yararına değiştirmek m¼mk¼n değildir.

Bu m¼cadele verilirken, bug¼n başarisızlığı kanıtlanmış dogmalardan ve d¼ř¼nce kalıplarından uzak durmak; demokrasî, barış, insan hakları, halkların eşitliği ve kardeşliği gibi çağdaş değerlere, evrensel değerlere dayanmak gerekir.

Temel yapısal değişimini sağlayacak olan halklardır. Onların, emeği ile geçinen sınıf ve tabakalarıdır. Bilgi ve becerilerini mevcut d¼zenin hizmetine sunmayan ve onun değerlerini benimsemeyen çağdaş aydınlardır.

Örg¼ts¼z halk, başkalarının çıkarları için rahatça yönlendirilebilen bir yığındır. Halkın örg¼tlenmesi gerekir. Fakat halkın örg¼tlenmesi kolay olmuyor. İki yönden gelen engel ve baskılarla karşılaşıyor.

1- D¼zen, iktidar ve muhalefetiyle bir b¼tündür. Bir d¼zenin s¼reklilięini sağlamak sadece iktidar g¼c¼yle m¼mk¼n değildir. Faşizm dışında b¼t¼n d¼zenlerin, kendi sınırları içinde faaliyet g¼steren muhalefete ihtiyaçları vardır.

D¼zenin çerçevesini aşan, onun değerler sistemine ve temel dayanakları olan kurumlara yönelik muhalefet hareketleri ise d¼zeni tehdit ettikleri için, bunlara karşı “etkisizleştirme” önlemleri alınır.

Etkisizleştirmenin bilinen klasik yöntemi ise; d¼zenin temel değerlerine ve temel dayanaklarına y¼nelen muhalefet hareketlerinin yerini, sert ve çarpıcı s¼zlerin, sol ve sosyalist terminolojilerin ardına gizlenmiş biçimsel muhalefet hareketlerinin almasına yardımcı olmaktır.

Bu şekilde, halkın d¼zene karşı gelişen tepkilerinin hedefi saptırılmış ve d¼zenin temel değerleriyle, temel dayanakları olan kurumlar korunmuş olur.

Bu, “muhalefet alanlarını kapatma” ve “hedefleri sap-

tırma” hareketleri, sadece legal alanlar ve örgütler için uygulanmaz, illegal alanlar da aynı müdahaleye hedef olurlar.

Düzen ne kadar baskıcı ve sömürücü ise illegaliteye ve şiddete dayalı muhalefet alanları ve örgütlenme ihtiyaçları da o oranda artar. Düzen için bu alanları kapatmak ve hedef saptırmak da o ölçüde yaşamsal önem kazanır.

İllegal veya silahlı örgütler denetlenebildiği ölçüde, düzen için önemli sorun yaratmazlar, hatta bir bakıma düzeni sürdürmenin gerekçesi olurlar. Bugün iktidarın PKK karşısındaki telaşı; bu örgütün silahlı olmasından, silahlı eylemlerde bulunmasından değil, devletin denetleme gücünü aşmış olmasından ileri geliyor.

Egemen güçlerin bu muhalefet alanlarını kapatma ve hedef saptırma istekleri her zaman başarılı olmaz. Karşısındaki gerçek muhalefet güçleri, yeterli bilgi ve deney birikimine sahiplerse, onlara bu fırsatı vermezler. İnisiyatif kendilerinde olur. Düzeni temelden sarsacak ve halk yararına değişimi sağlayacak emin adımları atarlar.

2- Düzenin genel olarak muhalefet hareketlerini etkisizleştirme çabaları yanında bir de illegal örgütlerin, halk muhalefetinin legal alanda örgütlenmesini güçleştiren müdahaleleri var.

Devletin resmi görüşü dışında kalan bütün düşüncelerin ve inançların yasaklandığı veya baskı altına alındığı bir ülkede, bu düşünce ve inançların yeraltına kayması, illegal olarak örgütlenmesi doğaldır. Bu nedenle, düzenin temel yapısal değişimini isteyen örgütler genellikle illegal konumdadırlar.

İllegalitenin halk kitleleriyle bağlantı kurması çok güçtür. Ayrıca bu tür örgütlenmelerin parlamento, yerel yönetimler

gibi kurumlardan doğrudan doğruya yararlanma ve seçim gibi mekanizmalarla halkoyunu etkileme imkânları yoktur.

Türkiye gibi demokratikleşme sürecinin sık sık kesintiye uğradığı ve demokratikleşmenin hukuksal ve toplumsal güvencelerinin oluşmadığı ülkelerde, legal ve illegal yöntemler ve örgütler birlikte bulunurlar.

Demokratikleşmenin gelişme dönemlerinde legal örgütler, demokratikleşmenin kesintiye uğradığı dönemlerde illegal yöntemler ve örgütler ön plana geçer ve etkili olurlar.

Kuşkusuz amaç, demokrasinin bütün kural ve kurumlarıyla kurulması, demokratik güvencelerin oluşması ve tam özgür bir ortamda illegal çalışmaya ve örgütlenmeye ihtiyaç kalmamasıdır.

Fakat bu oluşuncaya kadar, her iki yöntem ve örgüt tipi bir gerçeklik olarak birlikte bulunacaklardır. Esasen bu ikili yapıyı yaratan, düzenin getirdiği yasak ve kısıtlamalardır. Bu nedenle bunlar birbirlerinin rakibi, karşıtı veya alternatifi değildirler.

Düzene karşı muhalefet eden güçlerin yönetim kadroları yeterli bilgi ve politik beceriye sahiplerse, legal ve illegal örgütlerin karşıtlığına izin vermezler, aynı amaca yönelmelerine yardımcı olurlar.

Her iki tip örgütün de amacı gerçek bir demokrasiyi yerleştirmek ve geliştirmek olursa, bu ikili yapı kısa zamanda yerini tamamen legaliteye bırakır.

Bugün düzene karşı olan güçler, illegal muhalefet alanlarını tamamen doldurmuşlardır. Legal sosyalist alanda da İşçi Partisi ile SBP var. Fakat sosyalistlerin büyük kesimi partilerin dışında bulunuyor.

Bütün sosyalistlerin bir örgütte birleşmeleri her za-

mankinden daha büyük bir ihtiyaçtır. Emekçi halk kitleleri, yeni sağ ideolojinin ve mevcut düzenin değerler sisteminin egemenliğinden kurtulmadıkça, evrensel ve sınıfsal değerlerine sahip çıkmadıkça düzeni değiştirmek mümkün değildir. Bu konuda en fazla katkıda bulunabilecek olanlar ise sosyalistler ve sosyalist partilerdir.

Sosyalizm işçi sınıfı ideolojisidir. Ama dar anlamda işçi sınıfının sınıfsal çıkarlarını değil, bütün insanlığın yararlarını savunan, insanlığın kurtuluşunu amaçlayan bir sistem, bir dünya görüşüdür.

Sosyalizm, teknolojinin ve verimliliğin çok ileri boyutlarda geliştiği ve insanlığın moral değerler bakımından çok ileri bir düzeyde bulunduğu bir tarih döneminde gerçekleşecektir. Bu tarih dönemi, insanlığın bugünkü düzeyine bakılırsa, yakın değildir. Bugün sosyalistlerin yakın hedefi sosyalist düzen değil, demokratik düzendir.

Bu nedenle, demokratlarla sosyalistler, ister ayrı örgütlerde ister aynı örgütte bulunsunlar, yakın bir dönem için aynı ortak hedefe sahiptirler.

Fakat çok büyük bir potansiyeli olmasına rağmen legal demokratik muhalefet alanında ciddi ve etkili bir demokratik parti yoktur. Oysa bugün en önemli ihtiyaç, legal alanda demokratik halk muhalefetinin örgütlenmesidir.

Bu alan, düzen partileri tarafından kapatılmış görünüyor. Çok sert suçlamalarına ve kullandıkları demokratik ve sol terminolojiye rağmen, düzenin değerler sistemine, temel yapı ve kurumlarına ciddi bir eleştiri getirmiyorlar. Değişimi sağlayacak elverişli yöntemleri ve araçları kullanmıyorlar.

İllegal örgütlerin hepsi, toplumun bütün kesimlerini, bütün faaliyet alanlarını tekellerine almak ve denetlemek istiyorlar. Çoğulcu bir toplumda bu mümkün değildir. Ama bu istek

ve çaba hem örgütler arası çatışmalara neden oluyor, hem de legal alanda demokratik örgütlenmeyi engelliyor.

Legal bir örgüt, illegal bir örgütle ilişki kurdu mu, artık legaliteden ve legalitenin sağlayacağı etkinlikten ve yararlarından söz etmek güçleşiyor. Örgüt etkili ve elverişli demokratik muhalefet aracı olmaktan çıkıyor.

Legal potansiyelin bu şekilde harcanmasının sonucunda, legal demokratik muhalefet alanı, mevcut düzenin kurumlarına kalıyor.

İllegal örgütlerin, legal alan için yarattıkları sorunların yanında, bir de kendi yapılarından kaynaklanan sorunları vardır.

Bazı istisnalar dışında, illegal örgütlerin merkez karar ve icra organları, güvenlik gerekçeleriyle yurtdışıdadır. Bu durum önemli sorunlara yol açıyor.

1- Doğru karar, ancak yeterli ve doğru bilgiye dayanılarak verilebilir.

Merkez karar ve icra organlarının üyeleri, bilgiyi ikinci elden alıyorlar. Bilgiyi ve haberi getirenler kendi yorumlarını da katıyorlar. Çoğu kez bilgi ve haber değişime uğrayarak aktarılıyor.

İnsanlar uzun süre kendi toplumunun dışında kalınca meydana gelen değişiklikleri kavramakta güçlük çekerler. Giderek topluma ve gelişen özelliklerine yabancılaşırlar.

Bu nedenle, yurtdışında bulunan merkez yöneticilerinin, ne kadar yetenekli olurlarsa olsunlar, doğru ve sağlıklı karar vermeleri güçtür.

2- Yurtdışındaki merkez yöneticileri, Türkiye'deki örgüt üyelerinin karşılaştıkları riskleri onlarla paylaşmıyorlar.

Türkiye'deki mücadele bir savaşa benzetilirse, yurtdı-

şındaki manevradır. Manevrada önemli risk yoktur, ama katılanlar için savaşın riski büyüktür.

Risk paylaşılmadığı ve örgütlerin yapısı gereği demokratik mekanizmalar işlemediği için merkez organlarının karar ve talimatlarında titiz ve dikkatli olmaları, insan muhasebesini iyi yapmaları ihtimali azalır. Bu durum Türkiye'deki örgüt ve üyeleri için olduğu kadar halk muhalefeti için de tehlikeli sonuçlar yaratır.

3- Sağlıklı ve doğru karar vermelerini güçleştiren bir unsur da, buldukları ülkelerin devlet politikalarıdır. Hiçbir ülke, kendi egemenlik alanındaki bir örgütün, kendi çıkarlarıyla bağdaşmayacak faaliyetlerine izin vermez. O ülkeyle ülkemizdeki halk muhalefetinin çıkarlarının çeliştiği noktada, örgüt ya o ülkede varlığını sürdürmek, ya da ilkelerinden sapmak seçenekleriyle karşılaşır.

4- Bir diğer sorun da, merkez yönetim kadrolarının ve liderliğin sürekliliğinden kaynaklanıyor. Örgütün merkez kadrolarındaki kişiler, buldukları görev ve makam ile özdeşleşiyorlar. Gelişime uydukları ve kendilerini yeniledikleri sürece önemli bir sorun doğmuyor. Fakat değişime uyum sağlayamadıkları ve olaylar kendilerini aştığı zaman büyük sorunlar çıkıyor.

Kişilerin yeteneğinden, ahlaki anlayışlarından bağımsız olarak ortaya çıkan bu sorunları, ancak illegal örgütlerin kendileri çözebilir. Dışarıdan müdahale olanağı yoktur.

Bunun için örgütlerin faaliyet alanlarını sınırlamaları ve işlevlerini yeniden belirlemeleri gerekir.

1- Öncelikle bu örgütler, toplumun her alanını ve her kesimini denetleme girişiminden sakınmalı ve çoğulcu toplum yapısına, çoğulcu düşünce ve örgütlenmeye saygılı olmalıdırlar.

2- Legal sosyalist ve demokratik muhalefet alanlarına ve bu alanlardaki örgütlenme girişimlerine müdahaleden kesinlikle kaçınmalı ve bunlara karşı mesafeli davranmalıdır.

3- Avrupa'daki örgütlerin. uzaktan kumandayla Türkiye'deki hareketleri yönetemeyeceklerini bilmeleri gerekir. Gerçekten yararlı olmak istiyorlarsa ya merkez karar ve icra organlarını Türkiye'ye taşırlar, ya da Türkiye'de gelişen hareketlerden kendilerine yakın bulduklarının yandaş kuruluşu olarak faaliyetlerini sürdürürler.

Temel yapısal değişimi amaçlayan bir muhalefet hareketi, hiçbir kişi ve örgütü dışlamak lüksüne sahip değildir. Fakat bütün bu kişi ve örgütlerin bazı "asgari müşterekler"de birleşmeleri gerekir. Bu asgari müşterekler yöntem veya politik çözüm önerileri değil. dayandıkları değerler sistemi olmalıdır.

Bugün barış, demokrasi ve insan haklarını, halkların eşitliği, özgürlüğü ve kardeşliğini, çağdaş evrensel değerleri savunmayan halktan yana bir hareketi düşünmek mümkün değildir.

Yine halktan yana çağdaş bir hareketin amacı insandır. İnsanın maddi ve manevi baskı ve sömürüden kurtulup kişiliğini geliştirebilme imkânına kavuşmasıdır. İnsanı araç olarak gören bir anlayışı, gerçek bir muhalefet hareketi olarak kabul etme imkânı yoktur.

Örgütler değişik yöntem ve araçlar kullansalar da, aynı değer sistemini kabul edip savunurlarsa, kendi istek ve kararlarıyla politikalarını uyumlaştırabilirler. Bu bir cephe teşkili veya bir üst kuruluş oluşturmakla değil, her örgütün

tamamen bağımsız olarak uygun politikalar saptamasıyla olur.

Amaç, bugünkü asker-sivil bürokrasi ile tekelci sermayenin merkeziyetçi iktidarına ve oluşturdukları çağdışı düzene son vermek; halk iktidarını gerçekleştirerek, çağdaş evrensel değerlere dayalı demokratik bir refah toplumu kurmak olmalıdır.

Mehmet Ali Aslan
2000'e Doğru, 9 Ağustos 1992.

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ

Türkiye gündeminin ilk sıralarına oturan anayasayı değiştirme girişimlerini, salt anayasa hukuku açısından değerlendirmek bizi yanlış sonuçlara götürür. Çünkü anayasalar toplumdaki güç dengelerine bağlıdır. Güç dengelerindeki değişiklikler, anayasa değişikliğini veya yeni bir anayasanın kabulünü zorunlu kılar. Bu, ya bütün toplum kesimlerinin katılımıyla ya da topluma egemen olan bir kesimin gücüyle olur.

Bütün toplum kesimlerinin katılımına dayanan ve genel uzlaşma sonucu yapılan demokratik anayasalar, devletin örgütlenmesini ve sınırlamasını düzenlerler. İktidar olma amacıyla örgütlenmenin ve iktidar değişiminin usul ve kurallarını içerirler.

Sınırlama ve uzlaşma demokratik anayasaların ortak ve temel özellikleridir. Bu nitelikleri ile de, devlete ve iktidar gücüne karşı, kişilerin hak ve özgürlüklerinin güvenceleridir.

Demokratik anayasaların üstünlüğü salt hukuk kurallarını içermelerinden değil, toplumsal güç dengelerine dayanan genel uzlaşmanın toplumda yarattığı saygınlıktan ileri gelir.

Eğer bütün toplum kesimlerinin katılımına dayanan genel uzlaşma sağlanamamışsa, sadece bir kesimin görüş ve anlayışına dayanarak hazırlanmışsa, üstün kural olma özelliği ve saygınlığı tartışma konusu olur.

Dünyadaki bütün devletlerin anayasaları vardır. Ama demokratik ülkelerin ve demokratik anayasaların sayısı azdır.

Totaliter, teokratik ve faşist devletlerin anayasalarını, demokratik anayasalardan ayıran en önemli özellik toplumsal uzlaşma ürünü olmayışlarıdır. İhtilal, darbe veya savaşla toplumsal güç dengelerinin sarsıldığı ve bu güçlerden birinin diğerlerine egemen olduğu dönemlerde anayasalar düzenlenir. Anayasayı hazırlayanlar, kendi felsefelerine, dünya görüşlerine ve yararlarına uygun bir toplum modeli yaratmak ve bunun dışındaki oluşum ve değişimleri önlemek isterler.

Oysa toplum sürekli bir değişim içindedir. Bu olağanüstü dönemlerin ardından toplumdaki güç dengeleri gerçek durumuyla yerine oturur. Olağanüstü dönemlerin koşullarından doğan geçici bir egemenliğin, diğer toplumsal güçlere getirdiği sınırlamalar, tartışmalara, karışıklıklara ve direnmelere neden olur. Anayasaların yürürlük gücü için gerekli olan saygınlık unsuru ortadan kalkar.

1982 Anayasası, sıkıyönetimin bütün yurttan uygulandığı, on binlerce insanın gözaltında ve cezaevlerinde bulunduğu, bütün parti, sendika ve derneklerin kapatıldığı, düşünce açıklamanın ve özellikle siyasal durumu ve koşulları eleştirmenin olanaksız olduğu bir dönemde halk oyuna sunuldu. Halka iki seçenek verildi. Ya anayasa tasarısının kabulü veya askeri yönetimin devamı. Halk, sivil yönetime geçiş umudunu

seçti. Tasarının içerdiği kuralları bilmeden veya bilse bile aldırmadan.

Peki, bu nasıl bir anayasaydı?

Generaller ve onlarla işbirliği yapan bürokratlar, kendi anlayışlarına uygun bir devlet modelini kurmak ve bu modeli de her türlü tartışmanın ve değişimin dışında tutmak, vatandaşlara ve kurumlara karşı korumak istediler. Bunun için de bütün toplumsal ilişkiler ve kurumlar bu amaçla ayrıntılı şekilde düzenlendi. Yasa, tüzük, hatta yönetmelik konuları bile anayasa kapsamına alındı.

Oysa toplum sürekli değişiyor. Değişen güç dengeleri ve toplumun çoğulcu yapısı, değişimi önleyen ve çoğulculuğa karşı olan bu anayasayla çatışma halindedir. Toplumun hiçbir kesimi bu anayasadan memnun değildir.

1982 Anayasasının hukuksal bir belge olmaktan uzak ve demokratikleşmenin önündeki en büyük engel olduğunu herkes ifade ediyor. Aydınlar, demokratik ve sivil kurumlar sürekli tartışıyorlar. Fakat bunlar anayasayı değiştirme yetkisine ve gücüne sahip değillerdir. Bu yetkiye ve güce sahip olanlar ise bu alandaki varlıklarını, yetkilerini ve güçlerini, bu anayasanın getirdiği sisteme borçlu oldukları için ancak değişiklik girişimlerini önlemeye çalışıyorlar.

Anayasa asker-sivil bürokrasinin eseridir. İş çevrelerinin de desteğine dayanıyordu.

Fakat 1980'lerden sonra ekonominin dışa açılışı, Türkiye ekonomisinde yapısal değişime yol açtı. Başta tekstil ve konfeksiyon sanayii olmak üzere bazı sektörler dünya pazarlarında rekabet gücü kazandılar. Dış pazarlara açılmanın önündeki engelleri aşmak için Avrupa Birliği'ne girmek, en azından gümrük birliğini gerçekleştirmek gerektiğini gördüler. Avrupa Birliği ise, kamuoyunun baskısıyla, bugün

uluslararası ilişkilerde önemli bir unsur olarak yer alan insan hakları, barış ve demokrasi değerlerini Gümrük Birliğine girişin koşulları olarak ileri sürdü. Daha önce anayasayı destekleyen iş çevrelerinin menfaatlerini dışa açılmakta gören önemli kesimi, Avrupa Birliği'nin koşullarına uymak için ve sadece bu amaçla anayasanın değiştirilmesini istediler. Medyadaki etkinliklerini kullandılar.

Avrupa Birliği'nin koşul olarak ileri sürdüğü demokratikleşme ve Kürt sorununun demokratik sivil çözümü, emekçi halk kitlelerinin, bunlardan yana olan aydınların, kimlik mücadelesi veren grupların da yararına olduğu ve onların da taleplerini yansıttığı için, bu kesimlerle Gümrük Birliğine girmek isteyen iş çevreleri ortak yararda birleştiler. (YDH bu açıdan değerlendirilirse doğru sonuca varılır.)

Gümrük Birliği sadece bir ticari ortaklık değil, aynı zamanda Batılı değerlerin kabulünü de gerektiren geniş bir ilişkiler bütünüdür. Bu değerlerin kabulü ise ülkenin siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel sisteminde yapısal değişikliklere yol açacaktır. Bu değişikliklerin konumuzla ilgili olan önemli bir kaçına değinelim.

a) Dünyada ve özellikle Avrupa'da, bütünleşme ve özgülleşme gelişmenin diyalektik bütünlüğünü oluşturuyor. Bir yanda ekonomik ve siyasal bütünleşmenin önündeki sınırlar ve engeller kalkarken, diğer yanda etnik, dinsel ve kültürel kimlikler kendilerini ifade etmenin ve geliştirmenin önündeki engelleri yıkıyorlar. Gerek bütünleşmenin ve gerekse özgülleşmenin önünde en büyük engel ise ulus devlet yapısıdır.

Avrupa Birliği'ne üye ülkeler ulus devlet yapısını aşıyor. Avrupa'yla bütünleşme durumunda, ulus devlet olarak ku-

ruhan Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet yapısının da değişmesi kaçınılmaz olacaktır.

b) Demokratikleşme, iki alandaki değişime bağlıdır. Çoğulculuğun kabulü ve katılımın sağlanması. Etnik, dinsel ve kültürel çoğulculuğun kabulü, ulus devlet yapısının değişimine yol açarken, katılım, katı merkezizyetçi bürokratik sistemin sonu olacaktır. Ademi merkezizyetçiliği geliştirecektir.

c) Anayasanın 6'ncı maddesi "Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir" diyor ve ekliyor.

"Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır."

Kimdir bu yetkili organlar?

Sistem, asker-sivil bürokrasi ile onun iktidarına destek sağlayan siyasal kadrolara egemenliği kullanma yetki ve gücünü sağlıyor.

Oysa çoğulculuğun kabulü, katılımın sağlanması ancak siyasetin, Milli Güvenlik Kurulu gibi demokrasiye yabancı unsurlardan ayıklanması, siyasal parti sisteminin değişmesi, devlet yapısının bütünleşmeyi ve özgülleşmeyi olanaklı kılacak yapısal değişime uğraması ve daha bir dizi değişiklikle mümkün olabilir.

Avrupa'yla bütünleşmek isteyen Türkiye'nin bu değişiklikleri gerçekleştirilmesi zorunluluğu vardır. Bu da iktidar değişimi demektir. Bugün iktidar olan güçlerin bir kesimi tasfiye edilir, bir kesimi asıl işlevine döner. Muhalefetteki demokratik ve sivil güçler iktidar olur veya iktidarı paylaşırlar. Egemenlik kayıtsız şartsız kullanılamaz.

Egemenliği sınırlandıran iki unsur var. Bunlardan biri insan hakları ve hukukun genel ilkeleridir. Diğeri ise uluslararası sözleşmelerdir. Avrupa Birliğine veya herhangi bir ulusla-

rarası birliğe katılmak, beraberinde belli alanlarda egemenlik hakkından vazgeçmeyi de getirir.

d) Gümrük Birliği ekonomide korumacılığı kaldıracaktır. Rekabete dayalı serbest pazar koşullarını uygulamak gerekecektir. Kalite ve fiyat yönünden dünya pazarlarında rekabet gücü olan tekstil ve konfeksiyon gibi sektörler gelişecek. Yüksek gümrük duvarlarıyla korunan beyaz eşya ve otomotiv sanayileri gibi sektörler, Avrupa pazarına uyum sağlayacak teknolojik yenilenmeyi gerçekleştiremezler ise krize gireceklerdir.

Bu nedendir ki dış pazarda rekabet gücüne sahip sektörler Gümrük Birliğine girmek için mücadele ederlerken, rekabet gücü zayıf sektörler Gümrük Birliğine karşı çıkıyorlar.

Burada Ordu'nun konumu çok önemlidir. Türkiye Cumhuriyetinin kurucularının çoğunluğu askerdir. Ulus devlet olarak kurulan Türkiye Cumhuriyetinin resmi ideolojisi, aynı zamanda Ordu'nun da bağlı olduğu ideolojidir. Asker-sivil bürokrasinin iktidarını güvenceye alan, katı merkezîyetçi, çoğulculuğu kabul etmeyen, katılımı önleyen totaliter sistem bu ideolojinin ürünüdür. Ordu kendisini devletin, rejimin sahibi olarak görüyor. Koruma ve kollama görevinin kendisinde olduğuna inanıyor. Bu nedenle de savunma işlevi yanında siyasi iktidar işlevini de yükleniyor. Bununla da yetinmiyor. Güçlü bir holding ile ekonomik faaliyetin içinde yer alıyor.

3.1.1961 tarih ve 205 sayılı Kanunla kurulan Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK)'ın otomotiv, çimento, gıda, kimya, finans ve hizmet sektörlerinde 25 iştiraki var. Dünyada, bankası olan tek ordu kurumudur: Türk Boston Bank.

OYAK'ın yatırım yaptığı alanlar, otomotiv sanayii gibi genellikle Avrupa pazarında rekabet gücü zayıf olan sektörlerdir. Gümrük Birliğine girilmesi durumunda OYAK büyük ekonomik güçlüklerle karşılaşabilir.

Asıl sorun yaratacak olan, OYAK'a 205 sayılı Kanunla sağlanan vergi muafiyetleri ve ayrıcalıklardır.

205 sayılı Kanunun 35'inci maddesine göre OYAK, Kurumlar Vergisinden, Veraset ve İntikal Vergisinden, Gelir Vergisinden, Gider Vergisinden ve Damga Resminden muafır. Kanunun 37'inci maddesine göre Kurumun her çeşit malları ile gelir ve alacakları Devlet malları hak ve rüçhanlığını haizdir. Oysa 1'inci maddeye göre hususi hukuk hükümlerine tabidir.

Türkiye Gümrük Birliğine girerse bütün koruma tedbirleri, devlet yardımları kalkacak. Rekabete dayalı serbest pazar ekonomisinde OYAK, ayrıcalık ve muafiyetlere sahip olamaz. Bu, haksız rekabet olur. Şu anda Türkiye'de buna kimse itiraz etmiyor veya edemiyor. Ama Avrupa Gümrük Birliğinde OYAK'ın bu ayrıcalık ve muafiyetlerinin kaldırılması gerekir.

Avrupa Birliği'ne egemen olan ve bu Birliğe girmek isteyenlerin de kabul etmeye mecbur oldukları değerler sistemi ile Ordu'nun kabul ettiği ve savunduğu resmi ideoloji birbirlerinden tamamen farklı, uzlaşmaları mümkün olmayan ayrı dünya görüşlerinin ifadesidirler.

Ordu Komuta kademeleri, resmi ideolojiyi savunmaktan vazgeçip Avrupa'nın demokratik, sivil değerlerini, çoğulcu, katılımcı demokratik sistemi kabul edebilecekler mi?

Çünkü bu kabulün kaçınılmaz bazı sonuçları var.

a) Devletin sahipliği ve onu koruma, kollama misyonundan vazgeçip sivil iktidarın emrinde olmak.

b) Türk ve Sünni Müslüman kimlikleri dışındaki etnik, kültürel ve dinsel kimlikleri kabul etmek ve gelişmelerine olanak sağlamak.

c) Ordu Evleri, Ordu Pazarları gibi Ordu mensupları için zorunlu bir ihtiyaç olan hizmetlerin dışındaki, savunma işleviyle bağdaşmayan ekonomik faaliyetlerden vazgeçmek.

Görülüyor ki asıl tartışma konusu Anayasa değişikliği değil, Gümrük Birliğine giriş sorunudur. Anayasa değişikliği, halkın demokratikleşme talep ve özlemlerine cevap vermek için değil, Gümrük Birliğine girmenin koşulu olduğu için yapılmak veya engellenmek isteniyor.

Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Ahmet Çörekçi'nin, Terörle Mücadele Kanununun 8'inci maddesinin kaldırılmasına karşı çıkışı, yasal alanda boşluk doğacağı için değildir. Orgeneral Çörekçi, 8'inci madde kalksa TCK.'nunda bu maddenin işlevini görecektir. Kaldı ki 8'inci maddenin yerine yeni bir fıkranın TCK.'nın 312'nci maddesine ekleneceğini Hükümet ifade ediyor. Asıl karşı çıkılan Gümrük Birliğidir. Gümrük Birliği için zorunlu koşulların yerine getirilmesini engellemek suretiyle Gümrük Birliğine giriş önlenmiş olacaktır.

1982 Anayasasının özelliği, temsil ettiği dünya görüşü ile buna uygun olarak yapılan iktidar düzenlemesidir ve bu açıdan Anayasa bir bütündür. Tutarlı bir iç mantığı vardır. Bazı maddelerinin değişmesi, Anayasanın niteliğini değiştirmiyor.

Başlangıç bölümünde "Hiçbir düşünce ve mülahazanın... Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılabları ve medeniyetçiliğinin

karşısında koruma göremeyeceği”ni açıklayan bir Anayasanın bütün maddelerini değiştirseniz, bu mantıkla yazılmış bir maddesi kalsa yine demokratikleşilmez.

Zaten değiştirme girişimleri de Anayasanın temel felsefesi ile iktidar düzenlemesinin dışındaki konularla ilgilidir.

Anayasanın başlangıç bölümünden, askeri darbeleri öven sözler çıkarılıyor ama resmi ideolojiye dokunulmuyor. Oysa çağdaş demokratik devletin ideolojisi olmaz. Dini ve etnik kimliği olmaz. Devlet bütün ideolojilere, dinlere, inançlara, etnik ve kültürel kimliklere aynı mesafede olur.

İktidar düzenlemesi ile ilgili maddeleri değiştirme girişimi de yok. Milli Güvenlik Kurulu’ndan Yasama’ya, Yargı’ya kadar, asker-sivil bürokrasinin iktidarını düzenleyen hiçbir maddeye dokunulmuyor.

Değiştirme girişimi daha çok çalışanların hakları ve siyasi katılımı ile ilgili maddeler üzerinde yoğunlaşıyor.

Değişikliklerin gerçekleşmesi iki bakımdan olumlu sonuçlar yaratır.

a) Siyasi katılımın genişlemesi, demokratikleşme yönünde sistemin değişimini zorlar.

b) Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne girişini sağlar. Avrupa Gümrük Birliğine giriş ise yukarıda açıklanan siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik değişimlere yol açar.

Bu nedenlerle değişiklik girişimine ve değişikliklere olumlu bakmak gerekiyor.

Türkiye demokratikleşmek zorunda. Bunun için de demokratikleşmenin önündeki anayasa engelini aşılması, bütün toplum kesimlerinin katılımına ve uzlaşmasına dayanan

demokratik sivil bir anayasanın kabulü gerekir. Bu mümkün mü?

Asker-sivil bürokrasi, sistemden beslenen ve bürokrasinin iktidarına destek sağlayan siyasal kadrolar, yüksek gümrük duvarları arkasına saklanıp büyük kârlar sağlayan ve bu nedenle Avrupa'yla bütünleşmeyi istemeyen iç çevreleri, kültürel değişimi yaşam biçimlerine tehdit olarak görenler, çağdışı değerleri ancak dışa kapalı bir sistemde koruyabileceklerine inananlar ve bunların etkilediği kesimler değişimin karşısındadırlar.

Bu güçlü bir ittifaktır. Çünkü Türkiye'de iktidar bu gücün elindedir. Fakat bunların zayıf yanı, Türkiye'nin Batıya, başta ekonomik ve askeri savunma olmak üzere her bakımdan ileri derecede bağımlı oluşudur. Batıdan kopuş, hem ekonomik krizi getirecek, hem de içeride bir iç savaşı yaşayan ve bütün komşularıyla ciddi sorunları bulunan Türkiye'yi çok yönlü ve kanlı bir çatışmanın içine yuvarlayabilecektir.

Türkiye'nin demokratikleşmesinde Batı faktörü önemlidir. Fakat demokratikleşme sadece dış faktöre emanet edilmekle gerçekleşemez. Avrupa'yla bütünleşmeyi istemeyen ret cephesinin karşısındaki demokratik ve sivil güçlerin politikaya örgütlü ağırlıklarını koymaları gerekir. Çünkü, ancak legal alandaki demokratik mücadelenin oluşturacağı demokratik sivil bir iktidar alternatifi dış faktörlerle birleşirse iktidar değişimi gerçekleşebilir. Bunun için de legal siyasi alanın açılması ve genişletilmesi gerekir.

Türkiye'de iktidar gücü, legal siyasi alanı tahrip edip muhalefeti illegal alana itmeye çalışmış ve genellikle başarılı da olmuştur. Yeraltına itilen örgütler de kendi alanlarında iktidar tekeline oluşturmak için legal siyasi alanı dene-

timlerine almak istemişler ve bu denetimi ele geçirmek mücadelesi de legal siyasal alanın tahribine yardımcı olmuştur.

Türkiye’de çoğulcu, katılımcı demokratik bir düzenin kurulması, demokratik sivil bir anayasanın kabulü, ancak legal siyasal alanda demokratik sivil bir iktidar alternatifinin oluşması ve Batı faktörüyle birleşerek iktidar olmasıyla gerçekleşebilir.

Demokratik sivil bir iktidar döneminde, savaş sona erer. Yeraltına itilen grup, örgüt ve hareketler legal siyasal alana çıkarak amaçları doğrultusunda, demokratik ve barışçı yöntemlerle iktidar mücadelesine katılma olanağına kavuşurlar. Türkiye’nin içinde bulunduğu siyasal, ekonomik, kültürel ve moral krizler aşılır.

Türkiye’deki kavgaların, mücadelelerin temelinde iktidar sorunu yatar. Anayasa ve diğer bütün sorunların çözümü de buna bağlıdır.

Bugün, demokratik ve sivil olmayan, egemenliği sınırsız olarak kullanan bürokratik merkeziyetçi bir iktidar var. Oysa iktidarın demokratikleşmesi, sivilleşmesi, yerel ve merkezi güçler arasında paylaşılması, insan hakları, hukukun genel ilkeleri ve uluslararası sözleşmelerle sınırlanması ve iktidar değişiminin demokratik ve barışçı kanallarının açılması, sonuç olarak hukuk devletinin kurulması gerekiyor.

Bu gerçekleşmedikçe sorunlara çözüm bulunamaz ve tehlikenin boyutları büyür.

Mehmet Ali Aslan

Yeni Politika, 22 Temmuz 1995

1995 yılında Cumhuriyet Gazetesi'nde SOSYALİSTLER TARTIŞIYOR başlığıyla bir yazı dizisi yayınlandı.

Sevim Ertemur'un Mehmet Ali Aslan ile yaptığı söyleşinin büyük bölümü Cumhuriyet Gazetesi'nin 5, 6, 7 Ağustos 1995 tarihli sayılarında yer aldı. Tamamını yayımlıyoruz.

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE SOSYALİZMİN GELECEĞİ

Sorular: Sevim Ertemur

Cevaplar: Mehmet Ali Aslan

Dünyada sosyalizmin geleceğini, 2000'li yıllardaki durumunu nasıl görüyorsunuz?

Sosyalizmi, sosyal gelişmenin kapitalizmden sonraki doğal ve zorunlu bir aşaması olarak görmüyor muyuz? Kuşkusuz, evet.

Peki. Kapitalizm ne zaman sona erecek. Bunun da yanıtı belli.

Kapitalizmin büyük krize girdiği, kendini yeniden üretmez, bu krizi aşamaz ve toplumun ihtiyaçlarına cevap veremez duruma geldiği zaman.

Olayın başka yönleri de var.

Sosyalizm sadece artı değeri kaldıran bir ekonomik düzen değildir. Sosyalizm bir dünya görüşü, farklı bir değerler sistemi ve bir yaşam biçimidir.

İnsanların düşüncesinde kapitalist sistemin meşruluğunu yitirmeye başlaması ve sosyalist değerlerin meşruluğunun kabulüyle sosyalizm gelir.

Kıt kaynaklar ve geri teknolojiye dayanan kısıtlı üretimle sosyalist düzen kurulamaz. Sosyalizm, ancak üretim teknolojisinin çok ileri bir düzeye ulaştığı bir toplumda gerçekleşebilir.

Gerçekçi olalım. Bugün, kapitalizm içine düştüğü krizleri aşacak ve kendisini yeniden üretecek durumdadır. İnsanların zihninde meşruiyetini sürdürüyor. Bir kısım ülkeler bilgi toplumu aşamasına gelmekle beraber, dünyanın büyük kesimi sosyalizmin ekonomik alt yapısını oluşturacak teknolojik düzeyin çok gerisinde.

Kapitalizmin, toplumun ihtiyaçlarına cevap veremez duruma gelmesi, insan düşüncesinde ve toplum vicdanında meşruiyetini yitirmesi, elverişli ekonomik altyapıyı oluşturacak teknolojik gelişmenin yaygınlaşması zaman alacaktır. Bu zaman süresini saptamak olanaksız. Ama kısa vadede yani 2000'li yıllarda olmayacağı kesin.

Bir başka kesinlik daha var. O da sosyalizmin er veya geç gerçekleşeceğidir. Bu, belki bizim öngördüğümüz düzenin aynısı olmayabilir. Ama kabul ettiğimiz sosyalist değerlere uygun olacaktır.

Tarihte çeşitli sınıfların iktidarı görülür. Bunların ortak özelliği, iktidarda olan sınıfın kendi yararı doğrultusunda toplumu değiştirmesi ve düzenlemesidir.

İşçi sınıfının ideolojisi olan sosyalizmi diğerlerinden ayıran özellik, sadece kendi sınıfının kurtuluşunu değil, bütün insanların, genel olarak insanlığın kurtuluşunu sağlayacağıdır.

İnsanlığın gelişme düzeyi yükseldikçe, evrensel yararı

temsil eden sosyalizmin gerçekleşmesi de kaçınılmaz olacaktır. Çok ileri bir bilinç ve kültür düzeyine erişmiş toplumlar, sınıf yararlarını temsil eden, her alandaki eşitsizlikleri meşru sayan bir düzende yaşamayı reddedeceklerdir.

“Sosyalizm çöktü” savlarıyla ilgili ne düşünüyorsunuz?

Tarihte hiçbir zaman sosyalist bir düzen kurulmadı ki sosyalizm çöksün. Gerçekleşmeyen, yaşama geçmeyen bir düzenin çöküşünden söz edilemez.

Sosyalist olduklarını ileri süren devletler vardı. Halende var. Bunlar totaliter, bürokratik merkeziyetçi düzenlerdir. Demokrasiyi de, sosyalizmi de kuracak olan özgür insandır, eleştiren insandır, düşünen insandır, haksızlığa karşı tepki gösteren insandır. Oysa bu düzenlerde, iktidarda işçi sınıfı yoktur, emekçi halk kitleleri yoktur. Yönetici kadroların dışındaki insanların kararlara katılımı olmadığı gibi eleştirme haklarını kullanmaları da risklidir. Merkeziyetçi iktidarın kararlarına itaat etmekle yükümlüdürler. Sosyalizmin temel unsurlarından biri olan demokrasiden yoksun bu düzenler, sosyalist olmadıkları gibi olabilme yeteneğine de sahip değillerdir.

Ama sosyalizmin varlığı bizim isteğimize bağlı değil. İnsanlığın tarihsel gelişiminin varacağı zorunlu ve ileri bir aşama. Bu, toplumsal gelişmenin dinamiğinde yaşıyor.

Dünyada, son yıllarda sosyalizmin alternatifi olarak milliyetçilik ile köktendinciliğin gelişip güçlenmesi konusunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Sosyalizm, toplumun birleştirici harcı olan bir değer. Bu değer geçerliliğini koruduğu sürece, bununla çelişen diğer

toplumsal bağların, değerlerin etkinliği görülmez. Ne zaman ki sosyalizm veya benzer evrensel nitelikteki değerler geçerliliklerini, etkinliklerini yitirirlerse, toplum dinsel veya milliyetçilik gibi değerlere sarılır. Bunlar ise ayrımcılığı, nefreti, düşmanlığı ve savaşı getirir.

Sovyetler Birliğinin ve Yugoslavya Federasyonunun dağılmalarından sonra meydana gelen olaylar bunun tipik örnekleridir. Bu düzenler, gerçekten sosyalist olmasalar da, çeşitli uluslar, etnik gruplar, dinler, inançlar sosyalist üst kimliğinde birleşerek, birlikte yaşamayı sürdürüyorlardı. Sosyalist üst kimlikten ve sosyalist değerlerden kopuş, onları millî ve dinsel kimliklerine sarılmaya itti. Yıllardır unuttukları etnik ve dinsel nefreti, düşmanlıkları hatırladılar. Ne yazık ki ülkelerini kan gölüne çevirdiler. Bizler, etnik ve dinsel anlam içermeyen, birleştirici nitelikte bir üst kimliğin yamsamsal önemini unutmamalıyız. -

“Sosyalizm halk içindir...” O halde Türkiye’de niçin halk son yıllarda sosyalist partiler yerine uç sağ partilere yö-neldiler?

Sosyalizm, Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla dünya ölçüsünde itibar kaybına uğradı. Sovyet modelinin başarısızlığı, sosyalizmin başarısızlığı olarak algılandı. Türkiye’de ayrıca sosyalist partiler ve gruplar, Türkiye’nin sorunlarına gerçekçi, doğru ve uygulanabilir çözümler üretilemediler. Halka umut veremediler. Yaşamdan ve toplumdan kopuk olarak varlıklarını sürdürmeye çalıştılar.

Toplumunu bir arada tutacak evrensel değerlerin etkinliği de yok. Türkiye bir iç savaşı yaşıyor. Siyasal, ekonomik, kültürel ve moral krizleri aşamıyor. Baskıdan, yoksulluktan,

işsizlikten bunalan halk, umudu dinsel ve milliyetçi değerlere sarılmakta buluyor. Medyanın önemli kesimi de halkı bu yönde etkiliyor. Sosyalistler umut olmaktan, seçenek olmaktan uzak. Bu nedenle halk, milliyetçi ve dinsel partilere yöneliyor. Bu partilerin güçlü parasal kaynakları ve bunları etkin kullanma yöntemleri de önemli bir unsur olarak rol oynuyor.

Türk solunun geçmişteki hataları nelerdir?

Türkiye, etnik, dinsel ve kültürel bakımdan çoğulcu bir yapıya sahip. Sosyalizm, bu kimlikleri kabul eden, kendilerine gelişme olanağı sağlayan bir sistem. Ama etnik çoğulculuğun olduğu bir toplumda, sosyalistlerin, hareketi bu alt kimliklerden biriyle tanımlamamaları gerekir. Çünkü bu diğer etnik grupları dışlar. Özellikle Türkiye gibi sorunların çözümünün bu etnik grupların gönüllü beraberliğine bağlı olduğu bir toplumda, bu daha da önemlidir. Etnik tanımlama milliyetçiliği getirir. Milliyetçiliğin olduğu yerde sosyalizm olmaz. Bu nedenle "Türk solu", "Türk sosyalist hareketi" değil, "Türkiye solu", "Türkiye sosyalist hareketi" kavramları kullanılmalı.

Temel hata bu tanımlamadan doğdu. Sol evrensel olmadı. Milliyetçi unsurlardan, anlayışlardan arınamadı.

Asker-sivil bürokrasi ile tekelci sermaye iktidarının karşısında yer aldı. Ezildi, işkence gördü, zulme uğradı. Ama farkında olmadan, karşısında olduğu sisteme çoğu kez destek sağladı. Bu da milliyetçilikten kaynaklandı.

TİP hareketi dışında, sosyalistler Türkiye sosyalistleri olamadılar. Küba'nın, Çin'in, Sovyetler Birliği'nin, Angola'nın, Vietnam'ın... sorunlarını tartıştılar. Bunlar için yazdılar, çizdiler, üzdüler, büyük kavgalara girdiler. Ama

Türkiye sorunlarına ciddi olarak eğilenlerin, çözüm üretenlerin sayısı çok az oldu.

Korktular. Hem de çok korktular. Zindanlardan, işkencelerden, ölümden, işsizlikten, yoksulluktan değil. Kendilerine, "revizyonist", "sosyalizmden saptı"... suçlamalarının yöneltilmesinden korktular. Özgür düşünemediler. Yanlış olduğunun farkına vardıklarında bile kalıplara ve modellere bağlı kaldılar. Bir inanç sistemi gibi.

Bu nedenle de alternatif politikalar üretilemediler. Sorunlara çözümler getiremediler. Sosyalistlerin emekçi halk kitlelerine ulaştırabildikleri ve destek sağlayabildikleri ciddi, ülke gerçeklerine ve koşullarına uygun bir programları olmadı. Genel ilkeler ve genel niteliklemlerle yetinildi. Hep muhalif oldular. Hep eleştirdiler. Ama iktidar olma arzu ve iradesine sahip olmadılar. Liste uzayabilir...

Türk solu önümüzdeki dönemde gelişmek, güçlenmek için nasıl bir strateji uygulamalı?

Türk solu değil, Türkiye solu diyeceğim.

Solun önemli iki kesimi var. Sosyalistler ve sosyal demokratlar.

Avrupa'daki sosyal demokrat hareketlerin kökeninde hümanist felsefe, Hıristiyanlık değerleri, işçi hareketleri ve Marksist öğreti vardır.

Hıristiyanlık, uygarlık düzeyi yüksek toplumlarda yaygınlaştığı ve bu toplumlarda sosyal örgütlenme ve kurumlar gelişmiş olduğu için bir inanç ve ahlaksal değerler sistemi yaratmakla sınırlı kalmış, toplumu yeniden örgütleme iddiasında bulunmamıştır.

İslam dini ise geri bir toplumda, Arap yarımadasında

gelişip yaygınlaştığı için toplumu yeniden örgütlemek ve sadece "uhrevî" değil "dünyevî" ilişkileri de düzenlemek ve değişmez kurallara bağlamak durumunda kalmıştır.

Her iki dinin de savundukları ahlaksal değerler evrenselidir. Bu değerler, sosyalist değerlere yakındır. Ama İslamı siyasallaştıran güç odaklarının menfaatlerine ve tercihlerine uygun olarak siyasal İslam, sermayenin yanında yer almış, işçi hareketlerine ve sola karşı çıkmıştır.

Türkiye, kökeni ittihat ve terakkiye dayanan, çoğu dönemlerde şovenliğe kaymış milliyetçi hareketlerin ve totaliter devlet görüşlerinin baskısında hümanist felsefenin etkilerine uzak kalmıştır.

Türkiye'nin işçi hareketleri tarihi ise Avrupa işçi hareketleri tarihi kadar zengin deneyimlerle dolu değil. Kaldı ki Avrupa'da sosyal demokrat hareketlerde işçi sınıfı ve işçi hareketleri önemli rol oynadığı halde, Türkiye'de daha çok işçi hareketlerine uzak durmaya özen gösteren, hatta bu hareketleri tehlikeli bulan aydınların rolü büyük olmuştur.

Marksist öğretisi de yasakların, idari baskıların konusu olduğu için serbestçe tartışılmamış, doğru anlaşılammış ve yaygınlaşmamıştır. Üniversitelerde bile ders konusu olarak yanlış anlatılmıştır. Bilimsel ve sosyal gelişme tarihinin en önemli tarihsel kesiti yok sayılmıştır. Bir sürecin önemli kesiti alınınca, aradaki boşluk nedeniyle sürecin bütünü kavramak, anlamak olanağı kalmaz.

Görülüyor ki Türkiye'deki sosyal demokrat hareketin fikir ve deney kaynakları, Avrupa'daki gibi zengin ve sağlam değil.

Avrupa'daki sosyal demokrat hareketlerin kökeninde Marksizm, Türkiye'dekinin kökeninde ise milliyetçi ideoloji vardır.

Türkiye'de Avrupa'daki anlamda bir sosyal demokrat hareket olmadı ve şimdi de yoktur. Ama azımsanmayacak sayıda sosyal demokrat kişiler var. Bunlar politikada önemli rol oynayabilirler. Ne var ki içinde buldukları örgütler, bütün iddialarına karşın, sosyal demokrat değillerdir.

Sosyalistler ile sosyal demokratlar arasındaki farklar, dün çok belirgindi ve uzlaşmaz görünüyordu. Sovyet modelinin başarısızlığı, hem sosyalistler ve hem de sosyal demokratlar arasında yeniden değerlendirmelere yol açtı. Özellikle komünistlerin, öncü parti, devrim, devlet, merkeziyetçilik ve ekonomi ile ilgili görüşleri önemli ölçüde değişti. Sosyal demokratlarla yakınlaşma sağlandı.

Bugün Türkiye'de de öncü partiyi, silahlı devrim hareketini, devletçi ekonomiyi, merkeziyetçiliği savunmayan, legal, demokratik ve barışçı yöntemlere bağlı, demokratik ve sivil bir toplum düzenini sosyalizme gidişin zorunlu bir önkoşulu olarak gören sosyalistlerle sosyal demokratların birlikte olmaması için bir neden yoktur.

Dünyada kapitalist ilişkiler egemen. Bir dünya pazarı kuruluyor. Hiçbir ülke bu ekonomik ilişkiler ağının dışında kalamaz. Krize girer. Türkiye de dışa açılmak ve dünya ekonomisiyle bütünleşmek zorundadır. Yalnız başına farklı bir ekonomik sistemi uygulayabilecek gücü ve olanağı yoktur. Sosyalizm de Türkiye'nin yalnız başına uygulayabileceği bir sistem değildir. Bu, insanlığın sorunudur ve insanlığın insanlaşma sürecinde varacağı çok ileri bir aşamada ancak gerçekleşebilecektir. Herhalde bunun başladığı yer Türkiye olmayacaktır.

Bugün dünyada geçerliliği yaygınlaşan rekabete dayalı serbest pazar ekonomisini uygulamanın dışında bir seçenek yoktur. Ama bunun uygulanması, sermaye ve emek açısından

farklı olacaktır. Sosyal güvenlik kurumlarına ve tedbirlerine verilecek önem ile tekelleşmeyi önlemek konusundaki anlayış, toplumsal düzenin niteliğini belirleyecektir. Farklı eğitim, kültür, sanat, çevre... politikalarının da toplumsal sonuçları değişik olacaktır. Sosyalistler gerçekçi olmak, sosyalizmin bugünden yarına kurulacak bir düzen olmadığını bilmek zorundadırlar.

Sınıfsız toplum amacına yönelik ve sosyalist değerlere bağlılık yanında, demokratik sivil toplumun, sosyalizmin gerçekleşmesinde varılması gereken zorunlu bir aşama olduğunu da kabul etmek gerekir.

Demokratik sivil toplum ise ancak barışçı ve demokratik yöntemlerle gerçekleşebilir. Çünkü ister öncü partinin gücüyle, ister savaş koşullarının yarattığı bir başka güç ile kurulacak düzenler, totaliter ve merkeziyetçi olmak zorundadırlar. İsteseler de, yapısal nitelikleri bunu aşmaya elverişli olmadığı için, demokratik sivil seçeneği gerçekleştiremezler.

İttihat ve Terakki geleneğinden değil, Marksist gelenekten gelen sosyal demokratlarla, kalıplara bağlı olmayan legal, barışçı ve demokratik yöntemleri benimseyen sosyalistler arasında birlikte çalışmayı önleyecek önemli temel farklılıklar yoktur.

Bugün sosyalistler, sosyal demokratlar, onlara yakınlık duyan demokratlar birleşip iktidar alternatifi olabilecek etkinlikte bir siyasal hareket yaratabilirler. Yaratmaları da gerekir.

Berlin duvarı yıkıldı. Eski kalıplar parçalandı. Kavramlara yüklenen anlamlar değişti. Eski bilgi ve deney birikimi üzerinde her şeyi yeniden değerlendirmek ve yaratmak zorunluluğu var. Türkiye'yi ve sorunlarını bölgedeki ve

dünyadaki yerine oturtmak, evrensel değerlere uygun çözümler bulmak ve ülkeyi içine girdiği çıkmazdan kurtaracak politikalar üretmek gerekir.

Bu da bilgi çağının gereklerine uymak ve o donanıma sahip olmakla mümkündür.

Türkiye tipi sosyalizmin nitelikleri neler olmalı?

Sosyalizmin genel ilkeleri var. Her yerde geçerli olması gereken. Bir de sosyalist uygulamalar var. Bu, ülkelerin koşullarına göre değişir.

Şu anda sosyalist ilkeleri ve sosyalist değerleri biliyoruz. Ama sosyalizmin doğru uygulamasına tanık olmadık. Sosyalizm adına sadece Sovyetler Birliği, Çin, Doğu Avrupa, Küba'da... değil, Afrika ve Asya'nın birçok ülkelerinde de uygulamalar oldu. Ne bu uygulamalar birbirine benzedi ve ne de herhangi bir uygulama Marks'ın öngörüsüne uygun oldu. Biz de geleceğin düzeni olan sosyalizmi, bütün özellikleriyle bugünden tanımlamak durumunda değiliz. Bu falcılık olur.

Türkiye'deki mevcut sosyal demokrat partilerin geleceğini nasıl görüyorsunuz? Bugünkü durumlarının kısa bir değerlendirmesini yapar mısınız?

Kendisini sosyal demokrat olarak niteleyen CHP gibi partilerin sosyal demokrat olmadıkları, yukarıdaki açıklamalarımızdan anlaşılabilir.

Ama bu partilerin tabanında sosyal demokrat ve demokrat geniş bir kitle var. Yöneticileri arasında da değerli sosyal demokrat kişiler var. Bunlar partileriyle büyük bir uyumsuzluk

içindedirler. Bu durumun devam etmesi, hem kendi kişiliklerine ve hem de ülkemize zarar veriyor. Sosyalistler ve diğer demokratlarla birlikte politik bir güç olarak siyasal alanda yer alacakları beklentisi var.

Türkiye'de 2000'li yıllarda sosyalist ve sosyal demokrat partilerin geleceği var mı? Hangisini daha şanslı olarak görüyorsunuz?

Sorunun yanıtı yukarıdaki açıklamalardadır. Sosyalistlerin ve sosyal demokratların birleşmeleri gerekiyor. Türkiye'nin geleceği soldadır. Batı'yla bütünleşme sürecine girmiş, az gelişmiş bir ülkenin sorunlarına ancak Sol çözüm bulabilir. Ama bunu söylemek yetmiyor. Solun gerçekten bu yeteneğe, bu birikime ve bu güce sahip olması gerekir. Eğer sol bunu başaramazsa, sağın yapısı, yaşadığımız büyük sorunlara çözüm bulmaya elverişli olmadığı için, ne yazık ki Türkiye'nin ufkunda kan ve ateş eksik olmayacaktır.

Sosyalist partilerin-hareketlerin ilerde bütünleşme olasılığı var mı?

Sosyalist partilerin-hareketlerin bütünüyle birleşmesini beklemek yanlış olur. Sosyalizmi anlayış farkları, dayandıkları toplumsal kesimlerin nitelikleri vd... farklı örgütlenmeleri yaratmıştır ve bu büyük ölçüde devam edecektir. Ama solda güçlü demokrat bir örgütlenme, sosyalistlerin, sosyal demokratların ve demokratların çekim merkezi olabilir. Diğer partiler marjinalleşir. Fakat marjinal olan veya marjinalleşen partilerin büyük çoğunluğu yine varlıklarını sürdürürler. Çünkü bir kısım sosyalist arkadaşlarımız,

toplumdan ve toplumun sorunlarından kopuk bu partileri, toplumdan ve toplumsal sorumluluktan kaçışın sığınağı olarak kullanıyorlar. Güçlü sol bir partinin gerçekleştireceği demokratik sivil bir iktidar döneminde, inanıyoruz ki, bu sığınaklar birer huzur adasına dönüşeceklerdir.

Sovyetler Birliğinin son dönemlerinde ve dağıldıktan sonra, bu ülkeye birçok geziniz oldu. Gelişmeleri anlatır mısınız?

Sovyet devrimini ve bu devrimin sonucu olarak zaman içinde şekillenen Sovyet modelini yıllarca tartıştık.

Biz Sovyet Modelinin sosyalist bir model olarak kabul edilmesine karşıydık. Ama Sovyetler Birliğine karşı değildik. Çünkü bu onların işçileriydi. Yönetim biçimini, sosyal ve ekonomik sistemlerini kendileri seçeceklerdi. Biz onlara karışmıyorduk. Onlar da bize model sunarak karışmamalıydılar. Özellikle TKP kanalıyla bizi rahatsız etmemeliydiler. Çünkü TKP Türkiye'nin değil, Sovyetler Birliği'nin malıydı. Türkiye'deki sosyalist harekete müdahale etmemeliydi.

Ama bütün bunları kapalı kapılar ardında ve güvenilir arkadaş toplantılarında anlatabiliyorduk.

Çünkü açık konuşmanın iki önemli sakıncası vardı. Sovyetler Birliğini eleştirmek, antisovyetizm ve antikomünizm hareketlerine malzeme sağlıyor ve onların etkinliğini artırıyordu. Bu hareketler ise en masum demokratik talepleri bile komünistlikle suçluyorlardı. İkinci önemli sakıncası ise bu eleştirilere muhatap olanların ceza kovuşturmasına uğramalarıydı. Çünkü komünist propaganda ve örgütlenme yasaktı. Savcılar, eleştirilerinizi ihbar kabul edip eleştirilerin yöneldiği kişiler hakkında dava açıyorlardı.

Bu nedenle biz susmak zorundaydık.

Ama Sovyet Modelini savunanlar, karşısındakileri revizyonistlikle, sosyalizmden sapmakla vb... suçluyorlardı. Ve bunu hep yapıyorlardı. Yani yasalar nedeniyle onlar her istediğini söylemekte özgürdüler. Karşısındakiler ise susmak durumundaydılar. Ne yazık ki bugün Kürt sorununda da aynı güçlüğü yaşıyoruz.

Fakat Sovyet sisteminin işleyişini yerinde göremedik. Okuduklarımızla, bize anlatılanlarla, yaşamımızdan ve diğer sistemlerle yaptığımız karşılaştırmalardan çıkardığımız sonuçlarla değerlendirmeye çalıştık.

Özellikle kendi ülkemizin siyasal sisteminden aldığımız önemli dersler vardı. Asker-sivil bürokrasi iktidarı ile merkezîyetçiliğin yol açtığı sorunları yaşıyorduk. Demokratikleşmenin ve gelişmenin önündeki bu iki büyük engel, Sovyet Modelinde de vardı. Bu unsurları içeren bir sistemi, sosyalist model olarak kabul etmemiz olanaksızdı. TİP'de de bunu çok tartıştık.

Fakat içimizde yine de hep bir kuşku vardı. Acaba yanılıyor muyduk?

O dönemde milliyetçiler ve antikomünistler bize hep "Moskova'ya, Moskova'ya..." diye bağıyorlardı. Gidip orada kalmak için değil, ama görüp doğru değerlendirmek için biz de gitmeye can atıyorduk. Ne gariptir ki, Sovyetler Birliği'nin yöneticileri, Türkiye'deki sağcı işadamlarıyla can ciğer arkadaşlardılar.

Karşılıklı ticaretin büyük kârlarından onları yararlandırıyorlardı. Ama solculara ve özellikle TKP dışındaki sosyalistlere hiç de dostça bakmıyorlardı.

12 Mart askeri darbesinden sonra hakkımda tutuklama kararı çıkınca Avrupa'ya kaçmak zorunda kaldım. Berlin'de

iken TKP'den bir arkadaş geldi. TKP ile birlikte çalışmamı ve bunun için gerekli her türlü maddi olanağın sağlanacağını söyledi. Kabul etmedim. Çünkü TKP bağımsız değildi. Tamamen Sovyetler Birliği'nin dış politikasının bir dişlisi durumundaydı. Sovyetler Birliği'nin dış politikası ise bir sosyalist devletin değil, bir büyük devletin dış politikasıydı. TKP ile beraber olmak sizi de ister istemez bu mekanizmanın içinde bir yere yerleştirir, amacınıza ve inandığınız değerlere uymayan bir politikayı desteklemek zorunda bırakırdı.

1972 yılında Paris'te iken Moskova'ya gitmek için vize istedim. Askeri darbeden kaçan, Türkiye'deki sosyalist hareketin önemli bir yöneticisi konumunda bulunan bir sosyaliste, Sovyetler Birliği Moskova'ya gitmek için vize vermedi. Kuşkusuz Moskova'ya gitmemi engelleyen TKP yöneticileriydi.

Gorbaçov iktidara gelince, diğer komünist partilere verilen parasal yardımlar ve destekler kesildi. Parasal kaynakları kesilen bu partilerin önemi ve etkinliği kalmadı. Çünkü Sovyetler Birliği'nin yeni dış politikasında, diğer komünist partilerin bir dış politika unsuru olarak kullanılmasından vazgeçilmişti. İhtiyaç kalmayınca da hepsine kapıyı gösterdiler.

İşte ancak o dönemde Moskova'da düzenlenen Kürt Konferansına katılmak için Sovyetler Birliği'ne gidebildim.

Bir defa yol açılmıştı. Rusya'ya, Kafkasya'daki ve Ortaasya'daki Cumhuriyetlere on beşe yakın gezim oldu. Üst düzeyde bürokratlarla, aydınlarla, işçilerle, köylülerle, her tabakadan ve her kesimden insanlarla görüşmek, konuşmak, tartışmak fırsatını buldum. Yönetim merkezlerine, fabrikalara, köylere, kültür kurumlarına, her tarafa gidebildim.

Çeşitli etnik gruplara mensup insanlarla konuşup, onların fikirlerini, duygularını anlamaya çalıştım.

Bütün bunlardan şu sonuç çıktı. Sovyetler Birliği'ni görmeden önce yaptığımız değerlendirmeler doğrudu. Ama yine de kuşkuyla bakıyorduk. Gördükten sonra hiçbir kuşkumuz kalmadı.

Sistemin gelişmesiyle ilgili öngörümüzde ise yanılmıştık. Sovyetler Birliği'nin çok kısa bir sürede dağılacığını dünyada hiç kimse tahmin etmiyordu. Biz sistemin totaliter, bürokratik, merkeziyetçi yapısını, kendi iç dinamikleriyle, aşip demokratikleşeceğini ve bunun sonucu olarak da gelişeceğini ve güçleneceğini ummuştuk. Beklentimiz sosyalist bir düzen değil, daha demokratik bir düzendi. Oysa yanıldık. Sovyetler Birliği çok kısa bir sürede dağıldı. Yüzyılların birikimine dayalı etnik kin ve nefret dalgası geldi. Gözleri ve beyinleri kör etti.

Bu önlenebilir miydi? Kuşkusuz evet. Ekonomik reformlara önem ve öncelik verip, iktidarın paylaşımı ve devlet otoritesinin demokratikleşmesi, ekonomik gelişmeye paralel olarak zamana yayılsaydı Sovyetler Birliği dağılmazdı ve dünya halklarının sosyalist amaçlara ve değerlere bağladığı umutlar bu ölçüde sarsılmazdı.

Neden böyle olmadı da, Sovyetler Birliği dağılma sürecine adeta itildi. Örnekler belki açıklamaya yardımcı olur.

Sistemin 1 numaralı adamı Gorbacov'du. Yıllarca küfrettiği kapitalist sistemin temsilcileriyle ve kurumlarıyla kurduğu sevgi bağları, samimi ve güvenli ilişkileri sayesinde mutlu bir yaşam sürdürüyor. Oysa yüz milyonlarca insanın inancını, umudunu, inandığı bütün değerleri kaybedip boşluğa düşmelerine, en geri değerlere sarılıp birbirlerini boğazla-

malarına, dünya halklarının sosyalizme olan umut ve güvenlerinin en azından zedelenmesine yol açan birinin yapacağı en onurlu iş, beynine bir kurşun sıkmaktı. Ama o bir Allende olamazdı.

Sistemin 2 numaralı adamı Şevardnadze'ydi. Süper güç komünist devletin dışişleri bakanı ve en yetkili 2 numaralı adamı, Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra bir itirafta bulundu. "Ben komünist değildim" dedi. Evet, aynen böyle dedi. Komünist değilmiş. Peki, o zaman adama sormazlar mı? Bir komünist devletin başında işin neydi? Diğer süper güç ABD ile ilişkileri kimin lehine yürütüyordun?

Sovyetler Birliğini yöneten bürokratlar, büyük çoğunlukla bu iki örneğe uygun idiler. Hatta bir adım ilerisinde. Çünkü bu iki zatın ismi ekonomik suiistimallere karışmadı. Ama diğerleri, büyük çoğunlukla, Sovyetler Birliği'ndeki kamu mallarının yağmasına katıldılar. Başında buldukları işletmeleri kendi çıkarları için kullandılar. Büyük komisyonlar aldılar. Büyük servetler edindiler. Bugünkü adıyla Bağımsız Devletler Topluluğunda gelişen burjuvazi, Sovyetler Birliği'ni yöneten bürokrasidir. Dünkü komünistlerdir. Servetlerinin kaynağı ise devlet mallarıdır. Ama bu burjuvazi veya burjuva adayı topluluğun burjuva kültürüyle ilgisi yok. Sosyalist kültürü de özümsememiş. Arada bir yerde. Biraz bizim yeni zenginlere benziyor. Davranışlarıyla, zevkleriyle, değer yargılarıyla. Bugün Bağımsız Devletler Topluluğu'nda her alanı Mafya denetliyor. Dünyanın her yerinde, devlet güçleriyle işbirliği yapmadan Mafyanın yaşaması, faaliyetini sürdürmesi olanaksızdır.

Rusya ve diğer cumhuriyetlerde devlet içinde yuvalanan ve devleti denetleyen bürokratlar, teknokratlar ve politikacılar –ki bunlar eski Sovyetler Birliğindeki komünistlerdir– oluşan

veya oluşturdukları mafya gruplarıyla işbirliği içindedirler. Dışarıya büyük paralar transfer ediliyor ve dışarıda büyük paralar aklanıyor.

Yeni düzen veya düzensizlik büyük gelir farklılıklarına da yol açmış. Sosyal kesimler arasında büyük bir uçurum yaratmış.

Peki, ya halk. Onlar da içine düştükleri yoksulluğa, işsizliğe rağmen bir gün zengin olmak umuduyla yaşıyorlar. Bu umut da yeni düzenin veya düzensizliğin sürdürülmesine güçlü bir dayanak sağlıyor.

Peki, nasıl oldu da milyonların kanı, gözyaşı pahasına ve büyük umutlarla kurulan bir sistem, evrensel insani değerleri bir yana bırakın, burjuva değerlerinden bile bu kadar geri bir toplum yarattı.

Eğitim düzeyi yüksek, beslenme standartları (Sovyetler Birliği döneminde) Avrupa'ya yakın, spora, sağlığa önem veren, okuyan bir halkta eksik olan nedir ki, kapitalist düzenin yarattığı insandan geridir. Oysa sosyalist insanın, en azından kapitalist insanın ilerisinde olan gelişmiş bir insanın oluşması bekleniyordu. Bu olmadı.

Sistem, insanı her yönüyle geliştirmeye çalıştı. Ama istediği gibi. İsteğine uygun olarak programlanmış insan. Eğitim kurumları, kültür kurumları, spor alanları vb... hep bu amacı gerçekleştirmeye yöneldiler.

Ama insanın zgr olarak kendisini geliştirmesine izin verilmedi. İnsana, devletin egemen olduğu alan dışında, bir özel alan, bir sivil alan bırakılmadı. İnsanların devlet ile olan iletişim kanalları açık tutuldu ve geliştirildi. Ama insanların kendi aralarındaki iletişim kanallarının ve alanlarının gelişmesine fırsat verilmedi. Örneğin, telefon Őebekesi, iletişimi sağlayacak bir kanal olmaktan çok. sizi iletişim kurmaktan

vazgeçirecek bir teknolojik düzeyde bırakıldı. Kahveler, barlar gibi özel ilişkileri geliştiren toplumsal yerlerin sayısı çok az oldu.

İnsan yalnız başına düşünebilir. Bunu ifade ettiği zaman bir değeri de var. Ama düşünce yalnız başına geliştirilemez. Düşünceler toplumsal alanda ifade edilince birbirlerini etkiler ve geliştirirler.

Sovyet insanı yıllarca düşündüğünü ifade edemedi. Devlet baskısı nedeniyle diğer insanlarla bu düşünceleri paylaşamadı. Bu düşünceler etrafında örgütlenemedi.

Sonuçta Sovyet insanı yalnız başına veya sivil alanda diğerleriyle beraber düşünme ve örgütlenme yeteneğini adeta kaybetti. İnsanların farklılıkları, kendine özgü ilkeleri, inançları, özellikleri olmadı. Bağlı olduğu toplumun bir üyesi oldu. Ama bir şey olamadı. Bu da kişilik sorunu yarattı.

Aydınlarla, çeşitli kesimden insanlarla konuşuyorsunuz. Sisteme yönelttikleri eleştiriler ve yapılması gerekenler konusunda aynı düşünceleri paylaşıyorsunuz. Seviniyorsunuz da. Herhalde bu güçlüklerin üstesinden gelecekler. Demokratik bir düzen kuracaklar, sorunlarını çözecekler.

Konuşma ilerledikçe gerçek ortaya çıkıyor. Çünkü bütün bu söylediklerini, hatta demokrasinin kurulmasını bile iyi niyetli, yetenekli bir lider gerçekleştirecek. Kendileri değil, halk değil.

İnsanların kişilikleri, fikirleri ancak özgür bir ortamda gelişir. Gelişen insanın topluma katkısı da büyük olur.

Sovyetler Birliği'nin son döneminde fikirleri açıklamanın ve örgütlenmenin üzerindeki baskılar büyük ölçüde kalktı. Aydınların ve diğer kesimlerin yeni çözümler getireceği ve yeni politikalar geliştireceği sanıldı. Ama hiç de beklenildiği gibi olmadı. Aydınlar ve rejim muhalifleri Puşkin Meyda-

nında toplanıp sadece dedikodu ürettiler. Hangi devlet adamının eşinin hangi general veya bürokratla ilişkisi olduğu iddialarını konuştular ve yazdılar.

Bizde de öyle oldu. Demokrat Parti dönemindeki bas-kılardan dolayı fikirlerini açıklayamayan aydınların, baskı kalkınca ülke sorunları için etkili, uygulanabilir çözümler üretecekleri beklentisi vardı. 27 Mayıs 1960 askeri darbesinden sonra, Kürt sorunu hariç, her alanda geniş bir özgürlük ortamı doğdu. Ama aydınlar hemen dişe dokunur bir fikir üretemediler. Zaman geçmesi gerekti.

Özgür bir ortamda düşünce gelişir ve bu da kişiliği geliştirir. Moral ve ahlaki değerler gelişen kişiliğin önemli unsuru olur. Bu değerlerin kabul görmediği veya az kabul gördüğü yerde maddi değerlere, parasal değerlere öncelik verilir. Rüşvet, irtikâp, yolsuzluk, kaçakçılık, fuhuş parasal güç sağladığı için yapılmasında sakınca görülmez.

Örneğin, fuhuş artışını ülkedeki yoksullukla açıklamak doğru değildir. Türkiye'de kişi başına tüketilen et miktarı hep 20 kilonun altında olmuştur. Sovyetler Birliğinde bu 70 kiloydu ve Avrupa ile aynıydı. Şimdi bile ülkemizde tınk olduğumuz yoksulluk düzeyini, Bağımsız Devletler Topluluğu'nun hiçbir yerinde görmek mümkün değildir. Bu, tamamen değer yargılarıyla ilgilidir.

Kendilerinden çok şey vererek elde ettikleri parayı nerede, ne için kullanıyorlar. Özellikle genç kuşaklar, hem kendilerinin ve hem de Batı'nın kültürüne ve değerlerine yabancıdırlar. İmrendikleri Batı yaşam tarzıdır. Batı tüketim malları ve kalıplarıdır. Moskova'da dolarla alışveriş yapılan Batı mallarının satıldığı mağazalardan alışveriş etmek çoğu gençlerin rüyası. Oysa gelişmiş bir insanın bunlara, bu koşullarda, ihtiyacı yoktur.

Rusların nefis bir dondurması var. Her mevsimde yeniliyor. Yemekten sonra muhakkak alırdım. Moskova'da bir gün uzun bir kuyruk gördüm. Merak ettim. Kuyruk, Roma Dondurması satan bir tezgâhın önünden başlıyordu. Bu kadar kötü bir roma dondurmasını, imkânsız, hiçbir yerde göremezsiniz. Ama Sovyet insanı sırf yabancı mal olduğu için, kendi nefis dondurmasını bırakıp bu kötü dondurmayı almak için kuyruğa giriyordu.

Moskova'da McDonalds'ın ilk açılan şubesi önündeki hamburger kuyruğu kilometreyi aşıyordu. Oysa Sovyet insanı Batı Avrupalı kadar et tüketiyordu.

Kuşaklar arasındaki değer yargıları da farklı. Savaşı yaşamış, çetin mücadelelerden bugüne gelmiş yaşlı kuşak, genellikle devrime ve liderlerine, değerlerine bağlıdır. Kazakistan'da Alma-Ata'nın bir köyüne gittik. Yanımızda Vali konumunda bulunan en büyük mülki amir var. Vali Stalin'e ve Stalinizme karşı. Başarısızlıkların bütün suçunu Stalin'e yüklüyor.

Köylüler arasında yaşı yetmiş aşkın bir köylü var. Başında Stalin'inkine benzeyen bir kasket, bıyıkları Stalin'inki gibi, çizmeli, iri yarı, çok dinç, kendinden emin, heybetli biri. Konuşmaya katıldı. Valiyle tartışmaya başladı.

Bu köylü İkinci Dünya Savaşında Berlin'e ilk giren Sovyet askeri birliğinin mensubu. Büyük yararlıkları var. Bir savaş kahramanı.

Savaş sona erince Kafkasya'daki köyüne dönüyor. Köyde kimsesi kalmamış. Stalin bütün aşiretini, akrabalarını ve ailesini Kazakistan'a sürmüş. Bu Kürt köylüsü de ailesine kavuşmak için Kazakistan'a geliyor ve büyük güçlüklerle de karşılaşılıyor.

Ama o bir Stalin hayranı. Stalin'e toz kondurtmuyor. Nazi istilasına karşı yaşamını ortaya koymuş bu yiğit Kürt, Stalin'i, kendisine, ailesine yaptıklarıyla değil, Nazi Almanya'sına karşı kazandığı zaferle değerlendiriyor. Bu zaferin sadece Sovyetler Birliği'ni değil, insanlığı Nazi belasından kurtardığının da bilincinde.

Ya genç kuşak?

Sovyetler Birliğinin dağılmasından önceki dönemde, Gürcistan'ın başkenti Tiflis'de büyük bir gece kulübündeyiz. Güzel bir müzik var. Yanımdaki arkadaşşa soruyorum. "Bu, beyaz orduların kızılara karşı savaşıırken söyledikleri bir marştır" diyor. Müzik bitiyor. Çoğunluğu genç dinleyicilerden bir alkış kopuyor ve büyük bir tezahürat yapıyor.

İlginç bir gözlemim oldu. Sovyetler Birliği'ndeki halkların kültürel yapıları, özellikleri, gelenek ve görenekleri, dilleri, deyimleri 70 yıllık dönemde sanki hiç değişmemiş. Buz dolabına konulmuş ve şimdi karşınıza çıkmış sanırsınız. Sovyetler Birliği, halkları, kültürel değerleri bakımından fazla değiştirmede. Bu durum ise bugünkü etnik çatışmayı yarattı. Çünkü yaratılan bütün kültür ve sanat eserlerine karşın, topluma egemen ve toplumsal ilişkileri belirleyen kültürel değerler aynı kaldı. Bu kültürel değerlerin içinde, aşiretçilik, milliyetçilik, mezhepçilik, etnik ve dinsel kinler ve nefretler vardı.

Sovyetler Birliği döneminde, devlet baskısıyla bunlar geri plana itildiler. Fakat varlıklarını korudular. Ne zaman ki Birlik dağıldı, baskı kalktı. Bunlar da su yüzüne çıktı ve kanlı çatışmalara neden oldu.

Sovyetler Birliği bir federasyondur. Ama bu biçimsel bir federasyondur. Gerçekte devlet, katı bir merkezîyetçiliğe dayanıyordu. Cumhuriyetlerin, bölgelerin hiçbirisi özerk bir

yönetime sahip değildi. Hepsi Moskova'dan ve Moskova'nın o yerdeki temsilcisi tarafından yönetiliyordu. Halk yönetimin tamamen dışındaydı. Kendi kaderiyle ilgili hiçbir karara özgür olarak katılamıyordu.

Hem kişisel ve hem de toplumsal olarak düşünme, örgütlenme, kendini yönetme alanlarında gelişmeyen bir halkın, kültüründe de önemli gelişmeler olamazdı.

Oysa ademi merkezîyetçi bir sistem uygulansaydı, daha doğrusu devrimin ilk döneminde amaçlandığı gibi iktidar Sovyetlerde olsaydı, birlikte yaşayan halklar, demokratik bir yönetim için eşitliğe, kardeşliğe, sevgiye dayalı ilişkileri geliştirmenin zorunluluğunu görecekler ve bunu gerçekleştireceklerdi. Bu da tarihsel kinlerin ve nefretlerin beleklerden silinmesini sağlayacak ve kültürel değerlerde, kurumlarda olumlu gelişmeler yaratacaktı.

Ama merkezden bir güç eskiyi dondurarak, kin ve nefret eğilimlerini baskı altına alarak halkları yönetmeye kalktı. Sosyalist değerleri yerleştirdiğini sandı. Fakat başarılı olamadı. Buzlar çözülmüce canavarlar uyandı ve saldırıya geçti. Olumlu ne varsa yiyip tükettiler.

Olayın bir başka ilginç yönü de Kafkasya ve Ortaasya'daki yöneticilerin kimliğidir. Genellikle bunlar eski üst düzey komünist yöneticilerdir. Bugünün de en ateşli kapitalistleridir. Bir başka özellikleri de, bir aşiretin veya grubun etkili isimleri olmalarıdır. İktidara aşiretleri veya gruplarıyla gelirler. Herhalde gidişleri de öyle olacaktır. Bu özellikler, onların kişiliği hakkında yeterli bir fikir verir sanıyorum.

Sovyetler Birliği'nin son yıllarındaki manzarası bu. Sovyetler Birliği, Sovyet devriminin sonucunda kuruldu. O zaman şu soru akla geliyor.

Sovyet Devrimi tarihsel bir hata mıydı?

Soruya doğru bir yanıt vermek istiyorsak, Sovyet Devrimini bugünkü sonuçlarına göre değil, o günkü koşullara göre değerlendirmemiz gerekir.

Devrim bir kaç on yılın ve bir grubun eseri değildi. İnsanlığın insanlaşma sürecinin tarihi binlerce yıldır. Bu sürecin temel dinamiklerinden biri ise baskıya, sömürüye karşı her alanda verilen mücadelelerdir. Felsefe alanında, bilim alanında, siyasi, sosyal ve ekonomik alanlarda, gerektiğinde de askeri alanda verilen mücadelelerdir.

Sovyet Devrimi, bu mücadelelerin birikimi üzerinde ve bunların bir devamı olarak, kendi özel koşullarında tarih sahnesine çıkmıştır.

Birinci Dünya Savaşı, bir yerde emperyalizmin dünyayı bölüşme savaşıdır. Geri kalmış bir ülke olan Rusya'da, halkı, bir yanda yoksulluk, diğer yanda savaşın getirdiği felaketler perişan etmişti. Baskı ve sömürü doruktaydı. Savaş için seferber edilen milyonlarca insan bitkin düşmüştü. Kıtık ve yoksulluk yaygındı.

Emperyalizm ve burjuvazi en gaddar ve zalim dönemlerini yaşıyorlardı. Bugünkü gibi uluslararası insan hakları örgütlenmeleri, uluslararası yargı kurumları, duyarlı kamuoyları, etkili demokratik medya vb... yoktu. Uluslar, halklar, ezilen ve sömürülen sınıflar ve tabakalar kendi güçlerine güvenmek durumundaydılar. Zalim ve gaddar iktidarlara karşı tek etkili güç silahtı. Direnenler savaşmak ve haklarını savışarak almak zorundaydılar. Lenin liderliğindeki Bolşevik Partisinin silah zoruyla iktidara el koymak ve yine bunu silahla savunmaktan başka seçeneği yoktu. Nitekim bu yapıldı.

Sovyetler, halkların kendi kaderini tayin hakkını tanıdı. Bütün halklara tazminatsız ve toprak ilhakını öngörmeyen barış önerdi. Üretimi işçilerin denetimine verdi. Toprakta

özel mülkiyeti kaldırdı. İktidar ise Halk Komiserleri Konseyi'ne geçti.

Bu devrimdi. Hem de tarihin kaydettiği en büyük devrim. Kime karşı? Emperyalizme, burjuvaziye, büyük toprak sahiplerine karşı. Kimin için? İşçiler, köylüler ve bütün emekçi halk kitleleri için.

İnsanlığın binlerce yıllık mücadele tarihinin birikimi, bir büyük devrim olarak Rusya gibi devasa bir ülkede somutlaşıyor ve işçi sınıfı diğer müttefikleriyle birlikte bütün insanlığa sınıfsız ve her türlü sömürüden arınmış bir dünya yaratmak amacı ve kararlığıyla iktidara el koyuyordu. Bu, tarihin heyecan verici, her anımsanışında duygulandırıcı bir dönemiydi.

Sovyet Devrimi sadece Rusya ve çevresinde etkili olmadı. Bütün dünyayı etkiledi. Bütün ülkelerin işçileri ve emekçi halk kitleleri bu umutla ve bu destekle örgütlendiler, mücadele ettiler. Önemli siyasal, sosyal ve ekonomik kazanımlar elde ettiler. Bugünkü Batı demokrasileri onların mücadeleleri sayesinde bugünkü konuma geldi. Uluslararası insan hakları normları ve güvenceleri bu sayede oluştu.

İnsanlığın Sovyet Devrimini gerçekleştiren Lenin ve arkadaşlarıyla, devrim savaşına katılan isimsiz kahramanlara büyük borcu vardır. Onlar hiçbir kişisel beklentileri olmadan, salt insanlık için savaştılar. Samimiyetleriyle, dürüstlükleriyle, cesaretleriyle devrimi gerçekleştirdiler ve ona gölge düşürmediler. Bu soylu bir davranıştı. Gerçek insana yakışan soylu bir davranış.

Sovyet Devrimi, bir yanda Sovyetler Birliği'nin kuruluşunu sağlarken, diğer yanda da bu Birliğin dağılmasına neden olacak ilk tohumları ekiyordu.

İktidar Sovyetlerde olacaktı. Bu amaçlanmıştı. İktidarın

Sovyetlerde olması, ademi merkezîyetçi bir sistemi ve halkın devlet yönetimine katılımını gerçekleştirecek, demokratik mekanizmalar kurulacak ve işlerlik kazanacaktı.

Fakat iktidar partinin tekeline alındı. Bu, totaliter, merkezîyetçi, bürokratik bir yapının kurulmasına yol açtı.

İkinci etken savaşın getirdiği bir sonuçtu. İktidarın parti tekeline alınışıyla yapılan hatayı, parti ve devlet yapılarının çürümesine yol açacak ve iflasla sonuçlanacak bir boyuta götürdü.

Bu nasıl oldu?

1917 Devrimi, emperyalist güçlerle onların yerli işbirlikçileri tarafından kuşatılmaya alındı ve uzun bir savaş dönemi yaşandı. İşte bu dönem, partide ve parti yönetiminde de etkili değişimlere yol açtı.

En yetenekli, en güçlü, inançlı ve özverili partililer ve komünistler ön saflarda çarpıştılar. Büyük çoğunluğu öldü. Genellikle bütün silahlı devrim hareketlerinde görülen ve kaçınılması güç bir kader, Sovyet Devriminin de geleceğine yön verdi.

Devrim heyecanını duyan, devrime aklıyla ve gönüyle bağlı olan ve ön saflara atılıp vurulanların yerine, genellikle toplumda bir yer edinmek, kişisel yararlar elde etmek isteyen, fakat bağlı olduğu ilkeleri ve değerleri bulunmayan kişiler gelir. Çünkü bu aşamada devrim hareketi ya başarılı olmuştur veya başarısı ufukta gözükmemektedir.

Silahlı hareketlerin askeri niteliğinden kaynaklanan gizlilik ihtiyacı, partiye, devlete ve bütün alanlara egemen olur. Böyle bir ortam ise devrime akıl ve gönül bağı ile bağlı olmayanlar için rakip gördüklerini tasfiye edip denetimi ellerine geçirmek fırsatını yaratır.

Devrim heyecanı, yerini ayak oyunlarına bırakır. Grupsal

çıkarlar, toplumsal yararların önüne geçer.

Sovyet Devriminin de ne yazık ki kaderi bu oldu.

Devrimin en değerli unsurlarının büyük bölümü savaşta kaybedilirken, geri kalanlar da, kişisel çıkarları ve beklentileri için partiye geçenler tarafından tasfiye edildiler. Partinin ve devletin dışı kapalılığı nedeniyle bu kurumlarda özel çıkarlara dayalı gruplaşmalar oluşmaya başladı ve bunlar arasında iktidar kavgası, komünizm, sosyalizm gibi kavramların arkasına saklanarak yapıldı. Bütün bunlar, parti, devlet ve diğer toplumsal yapıların, kurumların içten içe çürümelerine yol açtı. İktidar aşırı derecede merkezileşti. Hiçbir alanda muhalefetin oluşmasına imkân verilmedi. Korkunç bir baskı sistemi kuruldu.

İşte Sovyetler Birliği'nin sonunu da bu katı merkeziyetçilik getirdi.

İktidarın merkezileşmesi, ekonomide de merkeziyetçiliğin uygulanmasına yol açtı.

Devrimin ilk yıllarındaki savaş komünizmi koşullarında, ülke ekonomisi tam bir çıkmaza girmişti. Lenin 1921 de özel ticarete, özel sanayiye izin veren yeni bir ekonomik politikayı (N.E.P.) Kongreye kabul ettirdi. Bu, başarılı da oldu.

Ardından özel kesime verilen izinler kaldırıldı. Merkezi planlamaya ve sanayileşmeye dayalı devletçi ekonomik politika izlendi.

Bu ekonomik politika 1950'lere kadar başarılı oldu. Sanayileşme sağlandı ve her alanda üretim arttı. Devrim heyecanının sönmemiş olması, savaşı yaşayan kuşağın, devrimin kazanımlarını kaybetmemek için yaptığı özveri ve o dönemdeki sanayileşmenin niteliği, Batı'yla rekabette Sovyetler Birliği'ne şans tanıdı.

1950'lerden sonra durum değişti. Yeni bir sanayileşme

hareketi doğdu. Kol gücünün işlevini gören makinelerin yerini, insan beyninin işlevini gören makineler almaya başladı. Bu, üretimde hem kaliteyi ve hem de verimi artırıyordu. Bilgisayarlar sanayiye ve insan yaşamına girmişlerdi. Bunları yapmak ise ileri teknolojiyi gerektiriyordu. İleri teknoloji de bilimsel gelişmeye bağlıydı.

Katı merkezizyetçi sistemde parti ve özellikle parti şefi her şeyi bilirdi. Sanat ve bilim politikalarını o belirlerdi. Bilim adamları bu çerçevenin dışına çıkamazlardı. Yoksa tasfiye edilirdi.

Oysa bilim ancak özgür bir ortamda gelişebilir. Olaylara bilimsel şüphecilikle yaklaşmayan, partinin saptadığı kurallara bağlı olmak zorunda bulunan bir bilim adamının yaratıcılığı olabilir mi?

1989 yılında Paris'de bir Kürt konferansı düzenlendi. Konferansa katılan Sovyetler Birliği'nden bir profesör, konferansla ilgili bir yazı yazacağını söylemişti. Bir yıl sonra Moskova'ya gittim ve kendisini ziyaret ettim. Yazının hangi gazetede yayınlanmış olduğunu sordum. Profesör, "hayır, henüz yayımlanmadı. Pravda'ya vermiştim. İnceleme yeni tamamlandı. Yayınlanabilirliğine karar verdiler. Yakında yayımlayacaklar." dedi. İnanılır gibi değil, ama gerçek. İnceleme bir yıl sürmüştü. Yazı güncelliğini kaybettiği için yayınlanmasının fazla bir önemi de kalmamıştı.

Böyle bir ortamda bilimsel gelişme olmaz. Bilimsel gelişme olmayınca ileri teknoloji yaratılamaz. O zaman ekonomide hem kalite düşer, hem verim düşer.

Bu durum Sovyetler Birliği'nde önemli bir sorun yarattı.

Halkın yaşam düzeyi düştü. Verimlilik düştüğü için ihtiyaçlar yeterince karşılanamadı. Kalite yükselmediği için

halk kötü kaliteli malları kullanmak zorunda kaldı. Bu da kapitalist sistemle olan yarışın kaybına yol açtı.

İletişim araçları çok geliştiği için halk Batı yaşam tarzını medyadan izleyebiliyordu. Sistem, moral değerlere önem veren yeni bir Sovyet insanı yaratamadığı için de halk, Batılı yaşam tarzına imrenmeye başladı. Kendi sistemlerinin bunu sağlayacak yetenekte olmadığına, ancak kapitalist sistemle, arzuladığı Batılı yaşam biçimine kavuşacağına inanmaya başladı. Bu, sonun başlangıcı oldu.

Marks, kapitalistlerin, kârlı olmayacağı için, tesisleri yenilemek istemeyeceğini, bu nedenle teknolojilerinin eskiyeceğini, verim ve kalitenin düşeceğini fakat sosyalistlerin tesisleri yenileyip ileri teknolojiyi kullanacaklarını, bunun da daha çok ve daha kaliteli üretimi sağlayacağını ve halkın yaşam düzeyinin, kapitalist sisteme göre daha çok yükseleceğini, bu durumun da halkın sosyalist sistemi tercih etmesine neden olacağını öngörüyordu. Bu öngörü gerçekleşti mi?

Bir grup işadamlıyla birlikte Gürcistan'da bir çimento fabrikasına gittik. Fabrikanın filtre sistemini değiştirmek istiyorlardı. Fabrikanın bulunduğu geniş bir alana çimento yağıyordu. Bu hem ekonomik kayıp, hem de bir çevre felaketiydi. Ben arabadan çıkamadım. Mühendis arkadaşlar tulum ve benzeri elbiseler giyerek fabrikayı incelediler. Yıllık çimento kaybı 150.000 tondan fazlaydı. Bir yıllık kayıpla sistem yenilenebilirdi. Mühendis arkadaşlar, fabrikanın, kuruluşundan beri hiçbir revizyon görmediğini, tek bir çivinin çakılmadığını söylediler.

Kendilerinden bu kayıplarla ilgili değerleri kapsayan bir belge istedik. Fabrika Müdürü, "Bizim üst makamlara sunduğumuz raporlarda çimento kaybı yoktur. Şayet biz yılda

150.000 ton çimento toz halinde çevreye yayılıyor, dersek, fabrikayı hemen kapatırlar." "Peki", dedik. "Yukarıdakiler fabrikanın durumunu bilmiyorlar mı?" "Biliyorlar" dedi. "Ama üretim durmasın diye göz yumuyorlar. Yalnız resmen duymak istemiyorlar."

Bu tek bir örnek değildir. Birçok örnekle karşılaştım. Birçoğunu da başkalarından duydum. Ülke genelinde sistem böyle işliyordu.

Merkeziyetçi bürokratik sistem, Marks'ın öngörüsünün gerçekleşmesini engelledi. Kapitalist ekonomi kendi içindeki rekabet nedeniyle tesisleri, teknolojileri sürekli yenilerken, kendi içinde rekabet unsuruna yer vermeyen Sovyet sistemi ise Stalin döneminin tesislerini ve teknolojilerini günümüze taşıma becerisini gösterdi. Oysa Sovyet sisteminde de rekabet unsuruna yer verilebilirdi. Aynı firmaya ait iki işletme arasında bile rekabet olabilir. Moral kuralları saptanan, denetlenebilir rekabet gelişmeyi sağlar. Ama Sovyet sisteminin aşırı merkeziyetçi yapısı bunu önledi.

Gelişmeyi önleyen bir başka unsur da yine merkeziyetçiliğin sonucu olarak uygulanan Merkezi Planlama Teşkilatının üretimi, dağıtımı, tüketimi vb... Moskova'dan planlamasıydı.

Sovyet sistemi insana değer vermiyordu. Anadolu köylüsünün eski anlayışıyla "Karnı tok, sırtı pek olsun, yeter" diyordu. Tüketici tercihlerini ve eğilimlerini hesaba katmıyordu. Kaliteye önem vermiyordu.

Örneğin, herkese yetecek kadar gömlek üretiliyordu. Ama gömleklerin kalitesine önem verilmediği gibi model renk gibi özellikleri de merkezi planlama teşkilatı saptıyordu. Bir bakıyordunuz, mağazalar kırmızı renk gömleklerle dolu. Ama diğer renk ve desenlerden gömlek yok.

Sovyet modelinin başarısızlığı ile ilgili olarak daha birçok nedenden söz edilebilir. Ama hepsinin temelinde katı merkeziyetçilik, bürokratlaşma, devlet aygıtının dışa kapalı oluşundan kaynaklanan çürüme var.

Halkın yönetime katılımı sağlanamadığı için de sistem kendisini yenileyemedi. Katılım olsaydı, tabandan tavana kan dolaşımı sağlanır ve sistem hayatiyetini korurdu.

Türkiye'nin bugünkü siyasal sistemiyle arada bazı paralellikler kurmak, bazı benzerlikler bulmak mümkün. Bu nedenle de alacağımız dersler vardır.

Özellikle, asker-sivil bürokrasi iktidarı, merkeziyetçilik, devletin dışa kapalılığı ve açıklıktan yoksun oluşu, katılıma imkân vermeyen siyasal parti sistemi en önemlileridir.

Sosyalizmi ideoloji olarak, fikir olarak, hareket olarak, amaç ve bir değerler sistemi olarak yaşamımızın bir parçası oldu. Kişiliğimizi yoğuran, şekillendiren en önemli unsur oldu.

Sosyalizmi, herhangi bir tarihsel dönemde, herhangi bir yerde uygulanması mümkün olan değişmez bir sosyal düzen olarak anlayanlar için, Sovyet modelinin çöküşü büyük bir karamsarlığa ve umutsuzluğa yol açtı. Onlar için her şey bitti.

Oysa sosyalizm Marks'ın düşüncesinden, Lenin'in ve Mao'nun eylemlerinden doğmadı. Soslamizm her şeyden önce bir ideoloji. Kimin? İşçi sınıfının. İşçi sınıfı nasıl doğdu? Sanayileşmeyle.

O halde sanayi toplumunun eseri olan işçi sınıfının ideolojisi Marks'ı, Lenin'i, Mao'yu... yarattı.

Biz sosyalizmin ilkelerini toplumun gelişme yasalarında arayacağız. Elbette ki büyük düşünürlerin, büyük eylem adamlarının fikirlerinden yararlanacağız. Ama bunların kendi

dönemlerinde ve o dönemin koşullarında doğru ve geçerli olabileceğini, yine yanılma payı bırakarak, bileceğiz.

Dogmatizm, yaşamı kalıplara sokar, özünden koparır ve yaratıcılığı öldürür.

Oysa dünyada değişim çok hızlı. Bilgi çağını yaşıyoruz. Bu hızlı değişime ayak uydurmak için, bu çağın gereklerine uygun bilgi donanımına sahip olmalıyız.

Bugün kavramlar farklı. Dünün kavramlarına yüklenen anlamlar da farklı. Kurumlar, ilişkiler çok değişti. Bunları eski kalıplarla açıklamak olanaksız. Zaten kalıplar parçalandı. Artık kalıplar yok. Geçmişin bilgi ve deney birikimine dayalı olarak her şeyi yeniden yorumlamak, yeniden yaratmak zorundayız.

Sosyalizm de bugünden yarına kurulacak bir düzen değildir. İnsanlığın bugünkü düzeyi, böyle ileri bir sistemi gerçekleştirmekten uzaktır.

Ama unutmamalıyız ki sosyalizm, insanlığın gelişme sürecinin bir parçasıdır. Ondan kopuk değildir.

Evrensel değerler için, insan için mücadele edenlerin amacı, sadece geleceğin düzenini kurmak olamaz. Ütopya-larımız, uzak bir geleceğe yönelik amaçlarımız mücadelenin itici gücü olabilirler. Umutlarımızı, heyecanlarımızı besleyebilirler.

Ama önemli olan bugündür. Bugünün ezilen insanlarıdır, sömürülen insanlarıdır. Yok edilmek istenen halkların, kültürlerin durumudur. Etnik ve dinsel kinlerin ve nefretlerin, fanatizmin yarattığı utanç verici tablolarıdır.

Bu sorunlara nasıl çözüm bulacağız? Hangi alternatif politikalarla bu güçlüklerin üstesinden geleceğiz?

Ne çözümler, ne politikalar, ne de bunlar için kullanacağımız araçlar kitaplarda yazılı değildir.

Kuşkusuz kitapların vazgeçilmez önemi var. Onlar insanlık tarihinin fikir ve deney birikimini içerirler. Ama kitaplar yayımlandıkları anda eskirler. Biz onlardan yararlanacağız. Onları aynen kabul edip uygulamayacağız.

Biz, bugünden ve insandan kopuk bir sosyalizm için mücadele etmiyoruz. Mücadelemiz insanlar içindir. Öncelikle de en yakın çevremizden başlayarak büyüyen bir dairenin içindeki insanlar içindir.

Sosyalizme varmak için toplumsal gelişmenin sürmesi gerekir. Toplumun gittikçe demokratikleşmesi, sivilleşmesi gerekir. İnsanın gelişmesi, gerçek boyutlarıyla insanlığını bulması gerekir. Bu süreçten geçerek sosyalizme varılır.

Bunu oturup bekleyemeyiz. Fikir jimnastiği yaparak da gerçekleştiremeyiz.

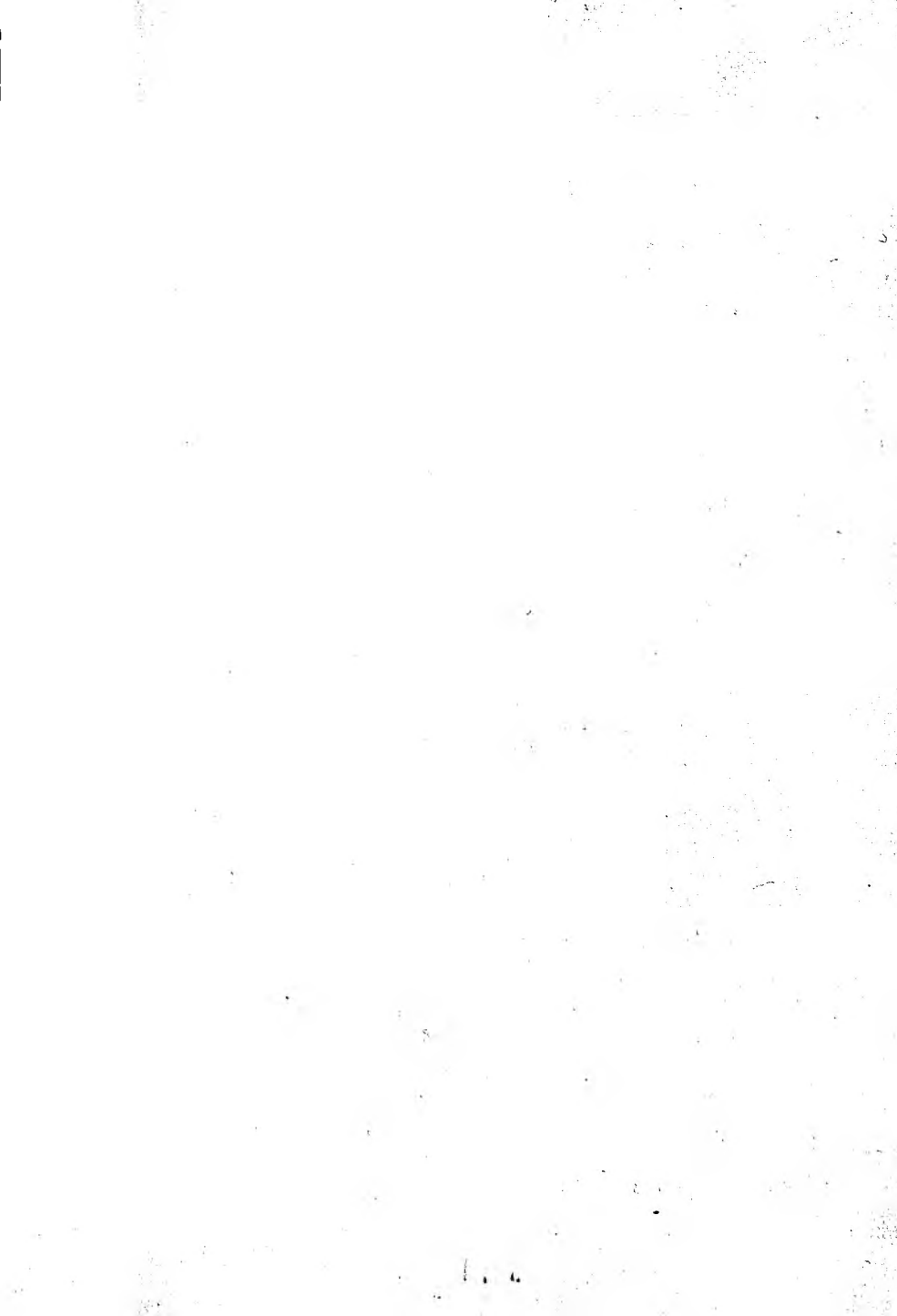
Süreci hızlandırmamız gerekiyor. Bunun araçları var. Başlıca aracı örgütlenme. Siyasal partiler, sivil toplum örgütleri vb...

Bunların programları yere, zamana ve koşullara göre değişir. Adları da öyle. Sosyal, siyasal ittifakları da öyle.

Sosyalistim deyip, sadece fikir jimnastiği yaparak ve kalıpların içine hapsolüp bekleyerek sosyalizmin bir gün gerçekleşeceğini ummak, bir dindarın cennet beklentisine benzer.

Sosyalistler, cennet beklentisiyle avunmak yerine, yaşadıkları Araf'ın sorunlarını hemen çözmeye çalışmalıdırlar. Çünkü, ancak bu sorunların çözümüyle cennete giden yol açılır.

Mehmet Ali Aslan

Tarihte çözümsüzlük yoktur. Her toplum, zaman içinde, sorunlarının çözümünü üretir.

Kürtler de şöyle veya böyle, sorunlarına çözüm bulacaklardır. Önemli olan harcanacak zaman ile ödenecek bedeldir.

Biz, Kürt ve Türk toplumları ağır bedeller ödemesin ve fazla zaman yitirmesin diye bu kadar çabalıyoruz.

Bunun için siyasal ve demokratik çözüm seçeneğinde ısrar ediyoruz.

Kürtlerin kaybedecek fazla birşeyleri kalmadı. Yeteri kadar öldüler. Yeteri kadar yıkıldılar. Yurtlarından ve kültürlerinden kopup perişan oldular.

Kuşkusuz daha kötüsü var. Beterin beteri de var. Ama bu, herkesin sonu olur. Herkes yıkıntıların altında kalır.

Savaş ekonomisiyle dev boyutlara ulaşan işsizlik ve yoksulluk, şoven milliyetçi dalgayla birleşince bir büyük depreme dönüşür. Her şeyi yakıp yıkar. Ülkeyi bir cehenneme çevirir.

Tarihte ve günümüzde bunun çok örnekleri var.

Bu gidişe DUR! demek gerekir.

Yaklaşan felaketi önlemek gerekir. Bu, herkesin sorumluluğu...